

บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน
ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

นางสาวนันทิตา ผิวขำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

**The Role of Phra Athikan Boontham Sutthiyano, Wat Klongchang
(Wat Khaochangbang) in Promoting Democracy for People
in Saton Subdistrict, Soi Dao District, Chanthaburi Province**

Miss Nanthida Phiokham

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Local Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง
(วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน
ในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ชื่อและนามสกุล นางสาวนันทิศา ผิวงำ

วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

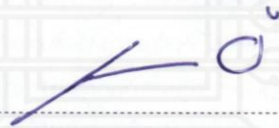
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย)

.....
(อาจารย์วันส ปิยะกุลชัยเดช)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง
อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี

ผู้ศึกษา นางสาวนันทิดา ผิวขำ **รหัสนักศึกษา** 2578001261 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี และ (2) นำเสนอปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16คน ได้แก่ พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ และประชาชนในชุมชน แบ่งออก 5 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลจากเอกสาร จากแบบสัมภาษณ์ จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า (1) บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ศึกษา 4 บทบาท คือ 1.1) บทบาทการเป็นผู้นำ ท่านเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบท่านทำตัวเป็นแบบอย่างตามหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยยึดหลักสิทธิ เสรีภาพ ยึดหลักเสียงส่วนใหญ่ คำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นต้น 1.2) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านปลูกฝังให้ประชาชนเห็นคุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญา ส่งเสริมให้ประชาชนได้ดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตยตามหลักธรรมะโดยปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ไม่ยุ่งเกี่ยวสิ่งเสพติด และอบายมุข 1.3) บทบาทการส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน ส่งเสริมให้เด็ก, เยาวชนได้แสดงออกการมีส่วนร่วมต่อชุมชน รู้จักเข้าวัดฟังธรรม สวดมนต์ภาวนา ทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นการประสานความสามัคคี ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน หรือเรียกว่า “บวร” เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกของคุณธรรม จริยธรรมของประชาชนในชุมชน 1.4) บทบาททอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทย ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน ท่านเห็นว่า ทนทางวัฒนธรรมที่สะสมอยู่ในระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม รวมไปถึงแนวทางการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ทำให้เข้าใจ ศรัทธาและยึดมั่นในวิถีชีวิตประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น (2) นำเสนอปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ พบว่า 2.1) ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ คือ บุคลากร และกองทุนสนับสนุน 2.2) ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนในชุมชน คือ พื้นฐานความศรัทธา และกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

คำสำคัญ บทบาท พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิถีชีวิตประชาธิปไตย ประชาชน

Independent Study title: The Role of Phra Athikan Boontham Sutthiyano, Wat Klongchang (Wat Khaochangbang) in Promoting Democracy for People in Saton Subdistrict, Soi Dao District, Chanthaburi Province.

Author: Miss Nanthida Phiokham; **ID:** 2578001261; **Degree:** Master of Political Science;

Independent Study advisor: Dr. Thirapat Serirangsan, Professor; **Academic Year:** 2019

Abstracts

This research aims to study (1) roles of Phra Athikan Boontham Sutthiyano, Wat Klongchang (Wat Khaochangbang) in promoting democracy for people in Saton Subdistrict, Soi Dao District, Chanthaburi Province. and (2) propose problems and obstacles in promoting democracy for people by Phra Athikan Boontham Sutthiyano, Wat Klongchang (Wat Khaochangbang) Saton Subdistrict, Soi Dao District, Chanthaburi Province.

This research is a qualitative research. The sample group consists of 16 cases including Phra Athikan Boontham Sutthiyano and people living in the community. They are categorized in to five groups namely officials, community leaders, monk's attendants of Wat Klongchang (Wat Khaochangbang), volunteers and locals. The research tools comprise of documents, interview, and participatory observation and use descriptive data analysis.

The results prove that: (1) roles of Phra Athikan Boontham Sutthiyano in promoting democracy for people consist of four roles, which are: 1.1) roles of leadership: he is a perfect leader and being role model in accordance with democracy way for people in the community and upholding right and freedom, majority vote and benefits for public; 1.2) roles of Buddhism promoting: teach people to value precepts, concentration and wisdom and encourage them to live democracy way regarding to Dhamma by observing 5 precepts and refusing narcotics; 1.3) roles of education promotion: promote both religious education and secular education, encourage children and youth to study Dhamma and join activities to unite home, temple and school or "Bowon", which enhance ethics and morality among people; and 1.4) role of Thai cultural conservation, raise awareness on Thai culture and tradition significance. The cultural capital inherited in thinking, belief, value and living of people in the community allows them better understanding and upholding democracy way. (2) propose problems and obstacles in promoting democracy for people of Phra Athikan Boontham Sutthiyano, it is found that: 2.1) problems and obstacles of Phra Athikan Boontham Sutthiyano: personnel and supporting fund; 2.2) problems and obstacles of locals: faith background and globalization.

Keywords: Role, Phra Athikan Boontham Sutthiyano, Democracy Way, People

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ กราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ที่ตลอดเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการจัดทำการศึกษาวิจัยนี้ จนกระทั่งการศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ที่เมตตาให้กำลังใจในการศึกษาและคำแนะนำในการศึกษา ค้นคว้าอิสระด้วยดีเสมอมา กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตา ความอนุเคราะห์ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านครูบาโกที่ดูแลให้คำแนะนำ ตลอดจนสร้างกำลังใจ ให้มีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคในการจัดทำการศึกษาครั้งนี้ ทั้งเป็นกำลังสนับสนุน ส่งเสริมในการศึกษา และขอมเสียดสละเวลาให้ศิษย์ได้ศึกษาทำการวิจัยในครั้งนี้ จนสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างในตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ทุกท่าน ที่เสียดสละเวลาและให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณของพระเดชพระคุณท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ ผู้ก่อตั้งวัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง) ผู้ปลูกฝังแรงบันดาลใจ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิษย์มีการศึกษาที่ดี รวมถึงคณะสงฆ์ สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม ที่ส่งเสริมและสนับสนุนมาโดยตลอด ขอระลึกถึงบุญคุณ บิดา-มารดา ปู่-ย่า ตา-ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่มีส่วนสร้างกำลังใจทำให้ก้าวเดินมาถึงจุดหมาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวถึงในการจัดทำการศึกษา ค้นคว้าอิสระครั้งนี้ทุกท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญในชีวิตตลอดไป.

นันทิดา ผิวขำ

กันยายน 2562

สารบัญ

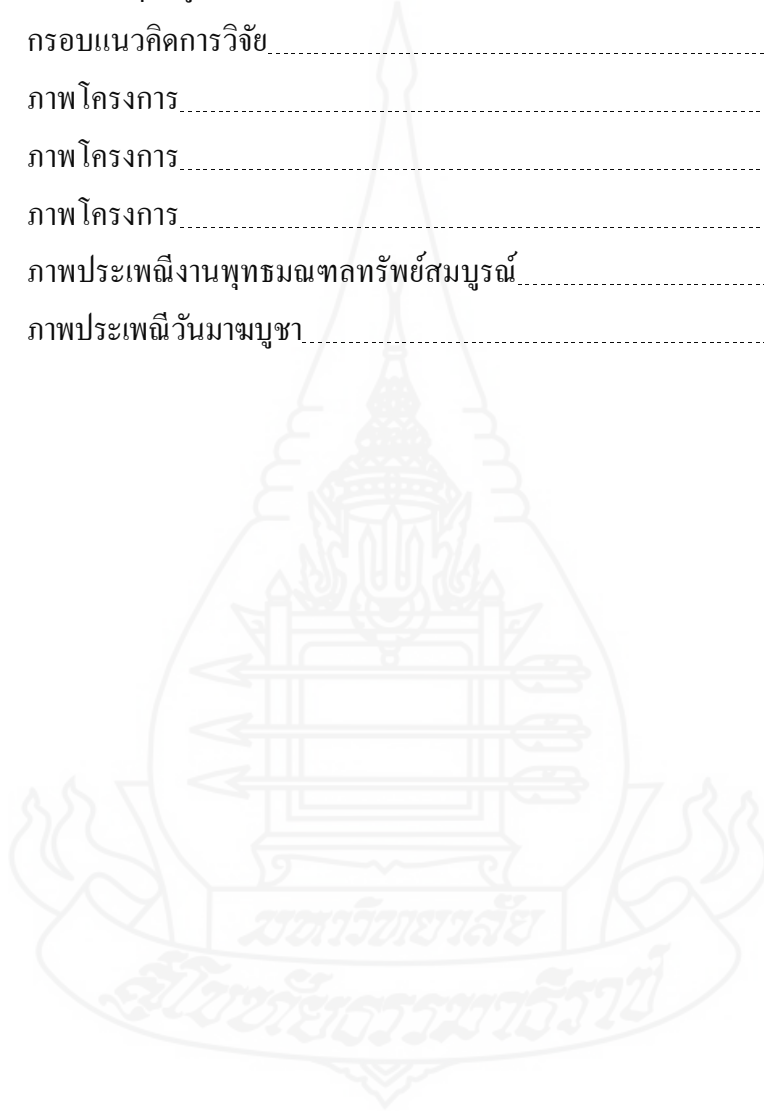
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ขอบเขตของการศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์	9
ชีวประวัติโดยสังเขปของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	42
ข้อมูลพื้นฐานของวัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
กรอบแนวคิดการวิจัย	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ข้อมูลส่วนบุคคลของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ	62
บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย แก่ประชาชนในชุมชน	62
ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ	86
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	97
สรุปการวิจัย	97
อภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะ	114
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	121
ก แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ	122
ข ถอดเทปสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง	129
ค รูปภาพเกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ	195
ประวัติผู้ศึกษา	201

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ภาพพระอริการบุญธรรม สุธุธิญาโณ.....	42
ภาพที่ 2.2 ภาพพระพุทธรูปศิลาทรายเขียววัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง).....	47
ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	57
ภาพที่ 4.1 ภาพ โครงการ.....	77
ภาพที่ 4.2 ภาพ โครงการ.....	77
ภาพที่ 4.3 ภาพ โครงการ.....	77
ภาพที่ 4.4 ภาพประเพณีงานพุทธมณฑลทหรัพย์สมบูรณั.....	80
ภาพที่ 4.5 ภาพประเพณีวันมาฆบูชา.....	82

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่า 2,600 ปี ล่วงมาแล้วที่พุทธศาสนาเกิดขึ้นบนพื้นภูมิดินแดนชมพูทวีป หรือประเทศอินเดียในปัจจุบัน ท่ามกลางบริบทวัฒนธรรมพราหมณ์ที่อยู่มาอย่างยาวนาน โดยวัฒนธรรมดังกล่าวถือว่า ศาสนากับรัฐ-การเมืองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันผ่านระบบวรรณะ 4 ที่แต่ละวรรณะเกิดขึ้นพร้อมกับกำหนด “ธรรม” หรือ “หน้าที่” ซึ่งเป็นกฎที่ไม่สามารถละเมิด โดยใครที่เกิดมาในวรรณะใดก็ต้องทำหน้าที่ของวรรณะนั้นไปจนตายอย่างไม่มีทางเลือก แต่พุทธศาสนาที่เกิดขึ้นมาภายหลัง ได้ยึดหลักธรรมหรือหน้าที่คือ “สิ่งที่เสนอให้เลือก” และตัดสินคุณค่ามนุษย์จากการกระทำไม่ใช่จากชาติกำเนิด ดังปรากฏในคำสอนของ “อัครัญญสูตร” ที่ว่า “ไม่ว่าจะเป็นวรรณะ ใดก็มีสิทธิ์เลือกทำถูกหรือทำผิดได้เท่าเทียมกัน หากทำถูกหรือทำผิดในกรณีเดียวกัน ก็ถูกผิดเสมอกัน หรือถ้าปฏิบัติได้สมบูรณ์ตามมัชฌิมาปฏิปทาเหมือนกันก็พ้นทุกข์ได้เหมือนกัน นั่นทำให้แปลความหมายได้ว่า “ธรรม” ในพุทธศาสนา มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกและมีความเสมอภาคทางศีลธรรม แม้แต่ในเรื่องของผู้ปกครอง ก็มีปรากฏใน “จักกวัตติสูตร” ที่ใจความสำคัญเกี่ยวกับ “ธรรมราชา” ตั้งมั่นในธรรม ปกครองโดยถือธรรมเป็นใหญ่ ก็จะให้อำนาจแผ่ไพศาล ราษฎรอยู่ดีกินดี ตั้งมั่นในธรรม บ้านเมืองสงบสุข ก่อให้เกิดความสงบสุขอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมือง ซึ่งเป็นรากฐานของ “รัฐธรรมราชา” ในยุคมหाराชอ โศก ที่เกิดแนวคิดสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนา โดยรัฐหรืออาณาจักรมีธรรมราชาเป็นผู้ปกครอง โดยธรรม และมีพุทธศาสนาหรือศาสนจักร มีคณะสงฆ์เป็นกลไกสนับสนุนการปกครองโดยธรรม (สุรพจน์ ทวีศักดิ์, 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อาณาจักรกับศาสนจักรทำงานร่วมกันมาโดยยึดหลักของ “ธรรม” หรือ “หน้าที่” และหลักในการทำหน้าที่ที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยในเรื่องของเสรีภาพ และความเสมอภาค โดยทั้งอาณาจักรและศาสนจักรต่างก็มีส่วนร่วมในการดำเนินให้เป็นไปตาม “ธรรม” หรือ “หน้าที่” คือ ฝ่ายอาณาจักรก็มีกษัตริย์เป็นผู้กุมกฎ และฝ่ายศาสนจักรก็มีคณะสงฆ์เป็นผู้รักษากฎนั้น

พุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวพันกับสังคมไทยมาระยะยาวนาน โดยการเคารพนับถือเลื่อมใสสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ถูกพัฒนาถึงขั้นเจริญสูงสุดแล้ว บรรพบุรุษไทยเราท่านได้เห็นว่าเป็นศาสนาที่มีศีลธรรมมากมาย จึงได้น้อมรับเอาพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แม้แต่โครงสร้างของสังคมไทยก็ได้นำเอาหลักธรรมในทางพุทธศาสนามาเป็นโครงสร้างของสังคม แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของเรานั้น ท่านเห็นคุณค่าแห่งพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของธรรมะจึงได้ยกธรรมะขึ้นเป็นใหญ่ ทุกคนอยู่ภายใต้ธรรมะ ลักษณะอย่างนี้ท่านจึงเรียกว่า ธรรมาธิปไตยถือธรรมเป็นใหญ่ เมื่อนำธรรมะมาปฏิบัติตาม ธรรมะย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติธรรม ท่านจึงเรียกว่า ธรรมาภิบาล คือ ผู้มีธรรมะคุ้มครอง ในสังคมไทยเรายู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติหลายศาสนาหากปฏิบัติตามธรรมแล้วจะไม่มีใครทะเลาะเบาะแว้งกัน พุทธศาสนาท่านสอนว่า การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน คือ ความสำรวมในสัตว์ทั้งหลายเป็นสุขในโลก อย่างว่าแต่มนุษย์เลย แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานสิ่งมีชีวิต ท่านก็ห้ามไม่ให้เบียดเบียน ฉะนั้น ถ้าสังคมใดเห็นความสำคัญของธรรมะ รู้คุณค่าของธรรมะ ปฏิบัติตามธรรมะ ความสงบสุขร่มเย็นย่อมเกิดขึ้นกับสังคมนั้นๆ นี่คือนโยบายที่นำมาซึ่งสันติสุขแก่สังคม (พระอริการบุญธรรม สุตฺติญาโณ 2559, น. 525 - 560) พุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมไทยเราและเป็นพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย โดยหลักธรรมในทางพุทธศาสนาช่วยในการหล่อหลอมซึมซับลงในวิถีความเป็นไทย จนกลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านวิถีความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปกรรม และจริยธรรม พุทธศาสนาช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม ช่วยให้บุคคลมีอุดมคติในการดำเนินวิถีชีวิต พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้พุทธศาสนายังเป็นสถาบันทางสังคมที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป

แนวทางส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าใจ ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การปลูกฝังประชาชนนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ปลูกฝังให้มีจิตสำนึกความเชื่อต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองที่ดีในวิถีประชาธิปไตย พระสงฆ์จึงมีส่วนอย่างมากในการปลูกฝังและส่งเสริมความสำนึกความเชื่อ โดยพระสงฆ์เป็นผู้ชี้แนะชี้แนะแนวทางให้แก่ประชาชน อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์นั้นมีความสัมพันธ์กับประชาชน ทั้งมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ทั้งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเข้าใจความทุกข์ยาก เข้าใจถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของคนในชุมชน เป็นผู้นำทางที่ดีให้แก่คนในชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือ บทบาทของพระสงฆ์ยังมีลักษณะเป็นนักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และมีจิตอาสาเป็นผู้ที่เสียสละบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยใจบริสุทธิ์ ฉะนั้น ถ้าสังคมใดจะเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ สังคมนั้น

จะต้องปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนทั้งในแง่ความรู้ ความคิด อุดมการณ์ และวิถีการดำเนินตั้งแต่เด็กเป็นต้นไป การดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องเข้าใจในกฎกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข โดยการเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่และเสรีภาพของตนเอง ตลอดจนการเคารพในเสรีภาพของผู้อื่นด้วยความเชื่อในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนเท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ และร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เกิดความถูกต้องและประโยชน์สุขต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน วิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยจะยึดหลักความเสมอภาค เสรีภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะปราศจากอคติ มีน้ำใจ สนใจกิจการบ้านเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง รู้จักประนีประนอมมากกว่าที่คิดค้นเอาชนะกันและกัน มองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ล้วนมีอิทธิพลมาจากหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น (สัญญา เคนาภูมิ, กชพร ประทุมวัน 2558, น. 184) ฉะนั้น พระสงฆ์จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมและเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในชุมชน สังคม และประเทศชาติ

พระสงฆ์เสมือนศูนย์รวมยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของประชาชนในชุมชน ศูนย์รวมการอบรมชี้แนะแนวทางอันดีงามให้แก่บุคคลในสังคม เพราะพื้นฐานทางสังคมไทยมีความเคารพนับถือและศรัทธาต่อพระสงฆ์เป็นทุนเดิม โดยว่ากันว่าพระสงฆ์นั้นเป็นผู้ทรงศีลยอมกล่าวแต่วาจาที่เป็นสังฆกรรม และเป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาส พระอภิกขุญาณธรรม สุทธิญาณโณ (ท่านครูบาโก) เจ้าอาวาสวัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง) เป็นบุคคลที่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม ควรแก่การนำเอาแนวความคิด แนวทางข้อวัตรปฏิบัติ แนวทางการอบรมสั่งสอนของท่านมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างการดำเนินในวิถีชีวิตประจำวัน โดยท่านเป็นผู้คงแก่เรียน สงบเสงี่ยมเรียบร้อย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกิริยาอ่อนโยน ทำให้ท่านเป็นที่เคารพนับถือของเหล่าญาติโยม ศิษยานุศิษย์ทั้งใกล้และไกล

ท่านครูบาโก ได้บรรพชามาตั้งแต่เด็ก เป็นสามเณร เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2514 และได้ญัตติเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2519 โดยรวม 42 พรรษา และถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของญาติโยมที่อยู่บริเวณใกล้และไกล ประชาชนในชุมชนของอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้ปลูกฝังหลักธรรมคำสอนให้กับประชาชนมีความสำนึกในการรักษา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความสำนึกในความเป็นไทยตลอดมา ให้ประชาชนยึดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินวิถีชีวิต ให้มั่นทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรม รักษาศีลปฏิบัติธรรม โดยท่านได้สืบทอดแนวทางการปฏิบัติมาจากครูบาใหญ่หรือท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรัตญาณโณ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของท่านครูบาโกและเป็นประธานผู้ก่อตั้งวัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง) ในปัจจุบันท่านได้ละสังขารแล้ว ท่านครูบา

ใหญ่กับท่านครูบาโกได้แสดงธรรมโปรดญาติโยม ช่วยสร้างความอบอุ่นทางจิตใจทั้งให้ญาติโยม และคณะสงฆ์ผู้ปฏิบัติธรรมเรื่อยมา เพราะอนาคตต่อไปต่างจะได้พึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยบรรดาญาติโยมก็ได้พึ่งพาพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่วนพระสงฆ์ก็ได้พึ่งพาเกี่ยวกับอาหารบิณฑบาต ท่านครูบาใหญ่กับท่านครูบาโกเป็นห่วงญาติโยมและศิษยานุศิษย์ด้วยความเมตตาจิตเกรงว่าจะไม่เข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ได้อย่างทั่วถึงจึงหมั่นอบรมสั่งสอนเกือบตลอดเวลา เมื่อมีคนมาราบนมัสการ ท่านครูบาจะอบรมสั่งสอนตามเหตุและปัจจัยที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ฟัง โดยไม่คำนึงความเหน็ดเหนื่อยเมื่อย่ำค่ำแต่อย่างไร

ท่านครูบาโกเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทย จึงได้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน โดยรักษาวัฒนธรรมประเพณีทำบุญสงฆ์น้ำหรือบุญสงกรานต์ซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิตของคนในสังคมและชุมชนให้อยู่เป็นสุข ประเพณีทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีปล่อยปลาปล่อยสัตว์น้ำในวันพ้อ-แม่แห่งชาติรวมถึงวันสำคัญๆ ของชาติ วัฒนธรรมประเพณีภูไทบ้านเกาะกระติง และประเพณีการทำบุญต่างๆ ภายในชุมชน ประเพณีทำบุญที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวพุทธทั่วประเทศต้องกระทำกัน เช่น ประเพณีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้า-ออกพรรษา ประเพณีประจำปีสิบสองเดือนหรือฮิตสิบสอง (ประเพณีมีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวอีสาน) เป็นต้น

การศึกษาท่านครูบาโก ได้คำนึงถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค โดยให้เหล่าศิษยานุศิษย์ภายในวัด ให้มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่ไปด้วยกัน ส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในสายสามัญและกศน. ส่งเสริมการเรียนด้านวิชาแพทย์แผนไทย และส่งเสริมการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ให้เลือกคณะวิชาที่เอื้อต่อผู้ปฏิบัติธรรม โดยได้รับการส่งเสริมต่อจากท่านครูบาใหญ่ ทั้งศิษย์อยู่ประจำและศิษย์อยู่นอกวัด ภายในชุมชนท่านได้ส่งเสริมโครงการให้เด็กๆ ในชุมชนได้ไหว้พระสวดมนต์ ถาวนาสมาธิ ในทุกเย็นวันศุกร์ของสัปดาห์ โครงการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมในช่วงปิดภาคการเรียน เป็นต้น เพราะท่านได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เพราะการศึกษาที่ดี จะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำเนินวิถีชีวิต หรือจะอุปมาอีกอย่างหนึ่ง การศึกษาที่ดีเสมือนหนึ่งเป็นกุญแจที่จะเปิดไปสู่คลังมหาสมบัติแห่งชีวิต ท่านจึงสนับสนุนให้ศิษยานุศิษย์ศึกษาทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะมนุษย์เรามีทั้งกาย และใจ ประกอบกันเป็นรูปร่างขึ้นมาจะขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ การศึกษาความรู้ทั้งสองทาง จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิต มนุษย์เรามีทั้งกายและใจ ประกอบเป็นรูปร่างขึ้นมา จะขาดเสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ จะเสื่อมหรือจะเจริญก็อยู่กับการศึกษา ถ้ามีการศึกษาดี การดำรงชีวิตก็จะดี มีความสงบสุขร่มเย็นสมหวังในชีวิต วิชาทางโลกหล่อหลอมให้คนเป็นคนฉลาด วิชาทางธรรม คือ

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาหล่อหลอมให้คนเป็นคนดี เมื่อคนฉลาดกับคนดีเป็นคนคนเดียวกัน ก็จะเป็นคนที่มีความสามารถดี ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อย่างมั่นคงถาวรต่อไปในอนาคต (พระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ 2559, น. 517)

จากที่กล่าวมา ผู้ศึกษาวิจัยในฐานะเป็นศิษย์วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) จึงต้องการศึกษาบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน การจะเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำที่ดีแก่ประชาชนและศิษยานุศิษย์ได้นั้น ต้องมีแบบพิมพ์ที่ดี กรอบที่ดี แบบอย่างจึงจะถูกตีพิมพ์ออกมาติดตามพิมพ์ตามกรอบ การที่ท่านเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำที่ดีแก่ประชาชนและศิษยานุศิษย์ ท่านได้รับวิถีการปลูกฝังอบรมทางธรรมการบำเพ็ญภาวนา ตลอดจนความมีประพฤดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้ท่านมีสติสัมปชัญญะในการสั่งสอนหลักธรรมได้อย่างลึกซึ้ง ผู้ใดใคร่สดับรับฟังจึงเกิดความเลื่อมใสและศรัทธา ควรนำเอาแนวทางข้อวัตรปฏิบัติของท่านมาเป็นแบบอย่างในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยในทางสังคม ตลอดจนต้องการศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน เพราะวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นบาทฐานที่สำคัญของสังคมที่ต้องการความสงบสุขร่มเย็น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ศึกษาถึงบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2.2 เพื่อนำเสนอปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุตฺตนิฎฺเฑาะ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

3.1 ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน บทบาทด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านส่งเสริมการศึกษา ด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีไทย และปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาในพื้นที่ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษา บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2550 ถึง ปี พ.ศ. 2560 (หลังจากท่านครูบาคำพันธ์ุ กุมภีรญาโณ ได้ละสังขาร)

4. นัยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาวิจัยบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

4.1 บทบาท หมายถึง บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ได้แก่

4.1.1 ด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง การเป็นผู้นำของคณะสงฆ์ สามเณร ผู้รักษาศีลปฏิบัติธรรม อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนประชาชนทุกหมู่เหล่า โดยการนำการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย หลักปฏิบัติตามคำสั่งสอนครูบาอาจารย์ หลักบำเพ็ญภาวนา รักษาศีล หลักบำเพ็ญศาสนพิธี และหลักวิถีการดำเนินชีวิต

4.1.2 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การนำหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีรญาโณ ตลอดจนแนวทางของพระสุปฏิปันโนผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ไปปรากฏต่อการรับรู้ของบุคคล การเผยแผ่นั้นมีทั้งการพูด การเขียน และการปฏิบัติตัวให้ดูเป็นแบบอย่าง มุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามเป็นวิถีการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ทั้งในชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4.1.3 ด้านการส่งเสริมการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษา โดยให้เห็นการศึกษาเป็นของดี เป็นของสำคัญ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิต เพราะการมีการศึกษาย่อมสามารถนำเอาความรู้ความฉลาด สติปัญญาไปพัฒนาและสร้างสรรค์ในการดำเนินวิถีชีวิต และสามารถนำเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและส่วนรวม ตลอดจนประเทศชาติได้

4.1.4 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรักษาวิถีปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ในชุมชน วัฒนธรรมประเพณีไทยเป็นพื้นฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน อาทิ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ ทำบุญประจำปีหมู่บ้าน และส่งเสริมวัฒนธรรมให้เด็ก ๆ ในชุมชนไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาสมาธิ ในเย็นวันศุกร์ทุกสัปดาห์ เป็นต้น

4.2 การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน หมายถึง แนวทางการเสริมสร้างวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ แก่ประชาชนในชุมชนได้นำไปดำเนินในวิถีชีวิต โดยยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมตามแนวความคิดของพระพุทธศาสนา โดยมีหลักการที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทราบถึงบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาเจ็บบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสายยาว จังหวัดจันทบุรี

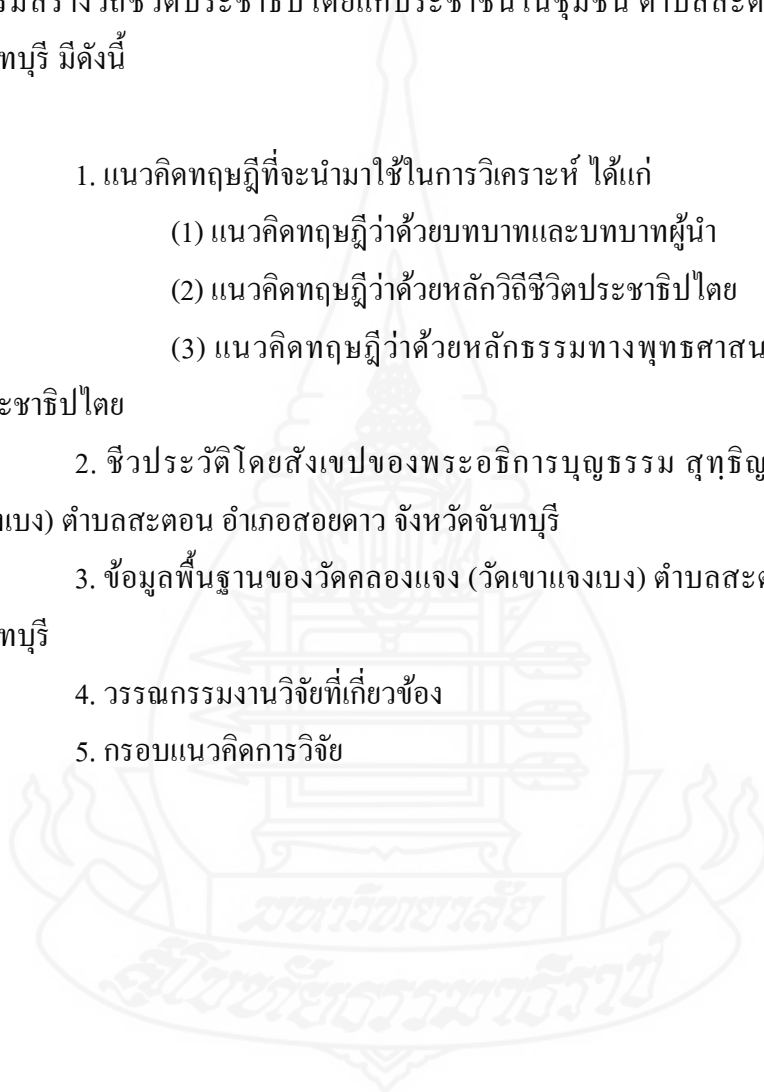
5.2 ทราบถึงปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาเจ็บบง) ตำบลสะตอง อำเภอสายยาว จังหวัดจันทบุรี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่
 - (1) แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยบทบาทและบทบาทผู้นำ
 - (2) แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย
 - (3) แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย
2. ชีวประวัติโดยสังเขปของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. ข้อมูลพื้นฐานของวัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
4. วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1.1 แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยบทบาทและบทบาทผู้นำ

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

คำว่า *บทบาท* นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่คอยย้ำเตือนให้แต่ละบุคคลได้รู้จักหน้าที่ของตน ให้ได้รู้จักการรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อให้เข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ที่หลากหลายจะได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546, น. 602) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การทำตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรธิดา บทบาทของครูในการสอนหนังสือ

สัมมา รชนีธิย์ (2556, น. 26) บทบาท (Role) เป็นสิ่งที่บุคคลดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ได้รับ บทบาทนั้นจะต้องเป็นที่รับรู้และเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและบุคคลอื่น บทบาทจะมีลักษณะเป็นพลวัตแปรเปลี่ยนไปตามบรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพของบุคคลจะเป็นตัวกำหนดบทบาทที่ต้องปฏิบัติ ในขณะที่บทบาทก็จะมีส่วนในการกำหนดสถานภาพเช่นกัน สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ ซึ่งการแสดงออกของบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับตำแหน่ง ทั้งนี้จะต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับด้วย

พยุงศักดิ์ พลลูน (2555, น. 8 - 10) คำว่า บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Role เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นแบบแผนพฤติกรรม ซึ่งคาดหวังให้สมาชิกได้กระทำตามสถานภาพซึ่งตนดำรงอยู่ โดยปกติสถานภาพและบทบาทย่อมเกี่ยวข้องเสมอ บทบาทเป็นลักษณะการเคลื่อนไหวของสถานภาพนั่นเอง ทั้งนี้ เนื่องจากสถานภาพเป็นตำแหน่งที่สังคมกำหนดขึ้น และบทบาทเป็นการคาดหวังว่าตำแหน่งดังกล่าวนั้น ควรจะมีแบบแผนพฤติกรรมอย่างไร บทบาทจะทำให้สมาชิกคาดได้ว่า ผู้ที่ตนมีปฏิสัมพันธ์จะแสดงพฤติกรรมสนองต่อตนอย่างไร ในแต่ละสถานการณ์ และตนจะต้องแสดงพฤติกรรมอย่างไร ในการตอบสนองบุคคลเหล่านี้ ซึ่งทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกดำเนินไปอย่างราบรื่น และแบบแผนที่มั่นคง

ฉลอง มาปริดา (2537, น. 14 อ้างในพระมหาสุระพงษ์ สุรวโศ 2555, น. 11) ให้ความหมายของคำว่า “*บทบาท*” หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออก ตามความคาดหวังของตนหรือผู้อื่น หน้าที่หมายถึง กิจ

ที่จะต้องทำ หรือวงแห่งกิจการ ซึ่งอาจเป็นการกระทำด้วยจริยธรรม ทำตามกฎหมาย หรือทำด้วยความสำนึกของบุคคลนั้นๆ ดังนั้น บทบาทหน้าที่จึงหมายถึง กิจที่จะต้องทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ทั้งบทบาทและหน้าที่จะต้องอยู่คู่กันเสมอจะมีเพียงอย่างเดียวหนึ่งไม่ได้ วันหนึ่งคืนหนึ่ง อาจมีหลายบทบาทเมื่อมีบทบาทอย่างนั้น ต้องทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาทตามที่ผู้อื่นคาดหวังไว้

ลีวินสัน (Levinson 1964, น. 284 – 285 อ้างในพยุงศักดิ์ พลลุน 2555, น. 9) ได้สรุปความหมายของคำว่า บทบาทไว้ 3 ประการ

1) *บทบาท* หมายถึง ปทัสถาน (Norms) ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่นๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งถึงหน้าที่อันควรกระทำ

2) *บทบาท* หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเพื่อดำรงตำแหน่งนั้น

3) *บทบาท* หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละบุคคลที่กระทำโดยให้ความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ

สัมมา ราชนิธิ (2556, น.26) ได้กล่าวถึง การแสดงบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) *บทบาทที่สังคมคาดหวัง* หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวัง ให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2) *การรับรู้บทบาท* หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามต้องการ รับเน้นซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3) *การยอมรับบทบาทของบุคคล* จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะไม่ได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้น

4) *การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล* เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการ

รับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้นๆ

พอสรุปได้ว่า บทบาทหรือหน้าที่ นั้น เป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่จะได้รับบทบาท ผ่านกระบวนการของสังคม ที่บ่งบอกสถานภาพที่บุคคลเป็นอยู่เป็นสำคัญ แล้วมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อตนเอง และพัฒนาต่อสังคม

จากการศึกษาวิจัยในฉบับนี้ได้ศึกษาถึงบทบาทพระสงฆ์จึงขออธิบายให้พอเข้าใจดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538, น. 35-38 อ้างในกิตติ ขวัญนาค 2559, น. 11 - 13) ได้กล่าวถึง ความหมายบทบาทของพระสงฆ์และวัดที่มีต่อสังคมไทยไว้ว่า วัดเป็นทั้งงานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เอง และเป็นที่ประกอบกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ อิงอยู่กับหน้าที่หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ สั่งสอนประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการเหล่านี้ บทบาทของวัดได้พัฒนาขึ้นโดยลำดับตามกาลเวลาจนในที่สุด วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทำหน้าที่ทั้งทางศาสนาทางการศึกษา ทางวัฒนธรรม และทางสังคมโดยตรง มีบทบาทที่เป็นรายละเอียดมากมาย โดยบทบาทของวัดที่มีในสังคมไทย เท่าที่ดำเนินมาก่อนความเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก เมื่อก้าวโดยสรุป บทบาทเหล่านั้น มีดังนี้

1) เป็นสถานศึกษาและฝึกอบรมศีลธรรม สั่งสอนวิชาการต่างๆ เท่าที่มีในสมัยนั้นๆ ทั้งโดยตรง คือ ผู้มาบวชตามประเพณี และเด็กที่มาอยู่วัด และโดยอ้อม ผู้มาทำกิจกรรมต่างๆ ในวัด หรือมาร่วมกิจกรรมในวัด ทั้งวิชาการและวิชาชีพต่างๆ

2) เป็นสถานก่อกำเนิดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นที่สืบทอดวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรม ตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

3) เป็นสถานสงเคราะห์ ช่วยให้ผู้จรกลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ พร้อมไปกับได้ศึกษาเล่าเรียน เป็นที่รับเลี้ยงฝึกอบรมเด็กที่มีปัญหา เด็กอนาถา ตลอดจนผู้ใหญ่ซึ่งไร้ที่พึ่งพิง

4) เป็นสถานที่ปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาชีวิต เป็นที่ระบายความทุกข์ความเดือดร้อน ความรู้สึกคับแค้นข้องใจต่างๆ และปรึกษาหารือ รับคำแนะนำสั่งสอนเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา

5) เป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท โดยอาศัยความเคารพนับถือ เชื่อฟังทำให้พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ประคองศาลตัดสินความ แต่มุ่งในทางสมัคสมานสามัคคีเป็นสำคัญ

6) เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาล งานสนุกสนานรื่นเริง และงานมหรสพต่างๆ ของชุมชนรวมทั้งเป็นที่เล่นที่สนุกสนานของเด็กๆ

7) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำหน้าที่เหมือนสวนที่ให้ความร่มเย็นสดชื่นของธรรมชาติพร้อมไปกับให้บรรยากาศที่สงบเยือกเย็นทางจิตใจ

8) เป็นสถานที่พบปะ ประชุมสโมสรร ที่ชาวบ้านบางคนนัดพบ หรือบางคนมาพบปะกันเป็นประจำ บางคนได้มีโอกาสเจอเจอกันเป็นครั้งคราวทำให้ไม่ลืมกันไป โดยเฉพาะเป็นที่ชุมนุมสังสรรค์สนทนาปรึกษาหารือกันในกิจการที่เหมาะสม และผ่อนคลาย

9) เป็นสถานที่แจ้งข่าว แพร่ข่าว และสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจการของชุมชน ข่าวภายในชุมชนก็ดี ข่าวจากภายนอกชุมชน เช่น ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ของประเทศชาติบ้านเมืองก็ดี อาศัยวัดเป็นศูนย์เผยแพร่ที่สำคัญที่สุด และวัด คือ ศาลาวัด

10) เป็นที่สำหรับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนนายอำเภอ เรียกชาวบ้านหรือลูกบ้านมาประชุม หรือถือโอกาสเป็นที่ชุมนุมในงานวัด แจ้งข่าวงานกิจการต่างๆ เป็นที่กล่าวปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง ที่จัดลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือยามสงครามสมัยโบราณ เป็นที่ชุมนุมทหารก็มีเป็นครั้งคราว

11) เป็นสถานพยาบาล ที่รวบรวมสืบทอดตำรา ยาแผนโบราณกลางบ้าน ที่รักษาผู้ป่วยเจ็บตามภูมิรัฐซึ่งถ่ายทอดสืบๆ กันมา

12) เป็นสถานที่พักผ่อนเดินทาง ทำหน้าที่คือโรงแรมฟรี สำหรับผู้เดินทางไกล โดยเฉพาะจากต่างถิ่น และไม่มีญาติพี่น้อง และเพื่อนพ้อง

13) เป็นคลังพัสดุ สำหรับเก็บอุปกรณ์และเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน

14) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม หรือใช้บริการด้านพิธีกรรมผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาและเหตุการณ์ต่างๆ ของชีวิต ตามวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนไทยแต่ละชุมชนจึงมีวัดประจำชุมชนของตนและต่างก็ยึดถือว่าวัดนั้นเป็นวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมดในชุมชน วัดแต่ละวัดจึงเป็นเครื่องผูกชุมชนให้รวมเป็นหน่วยหนึ่งๆ ของสังคม วัดสำคัญมีปูชนียสถานที่ประชาชนเคารพอย่างกว้างขวาง ก็เป็นเครื่องรวมใจประชาชนทั้งเมือง ทั้งจังหวัด ทั้งภาคหรือทั้งประเทศ พระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ ก็ได้กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญในการรวมพลังและควบคุมทางสังคม

ดังนั้นจะเห็นว่า วัดเป็นสถานที่พระสงฆ์ที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เอง และเป็นที่ยอมรับกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับหน้าที่ หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ สั่งสอนประชาชน บทบาทของวัดได้พัฒนาขึ้นโดยลำดับตามกาลเวลา จนในที่สุด วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชน ทำหน้าที่ทั้งทางศาสนา ทางการศึกษา ทางวัฒนธรรม และทางสังคม

โดยตรง มีบทบาทที่เป็นรายละเอียดมากมาย ด้วยความผูกพันดังกล่าว วัด พระสงฆ์จึงมีบทบาทอันเป็นที่คาดหวังของสังคมโดยปริยาย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552, น. 237 อ้างในกิตติ์ ขวัญนาค 2559, น.13 - 14) ได้กล่าวถึง การพัฒนามนุษย์ก็เป็นระบบการพัฒนามนุษย์ มีองค์ประกอบด้วยกัน 3 ด้าน แห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือ

1. ด้านพฤติกรรม
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านปัญญา

องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ มีความสัมพันธ์อาศัยกันและส่งผลต่อกัน เป็นปัจจัยแก่กัน ในกระบวนการพัฒนา จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันทั้ง 3 ด้าน ให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผล และคนที่มีการพัฒนาอย่างนี้ก็จะ เป็นปัจจัยตัวกระทำนำระบบสัมพันธ์ใหญ่ให้ เป็นไปในทางที่ดีที่เกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษย์ กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเหมือนแยกได้เป็น 2 ตอน คือ

- 1) การพัฒนาคน โดยพัฒนาตัวคนที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบ คือ ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา
- 2) การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลาง หรือเป็นแกนกลาง ด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ไปประสานปรับเปลี่ยน บูรณาการในระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่ ให้เป็นระบบแห่งการดำรงอยู่ด้วยดีอย่างต่อเนื่องเรื่อยไป

ดังนั้น องค์ประกอบของบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนา องค์ประกอบ 3 ด้าน แห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์อาศัยกันและส่งผลต่อกัน เป็นปัจจัยแก่กัน ในกระบวนการพัฒนา จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อมๆ กัน

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ

การพัฒนาสิ่งใดทุกหนึ่งจำเป็นต้องมีผู้นำ ทั้งแนวความคิด การวางแผน การกระทำ เพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินงานนั้นๆ ซึ่งการเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่ค่อนข้างมีอยู่ในตัวบุคคลเดียวกัน และการเป็นผู้นำเป็นเรื่องที่มีอยู่จริงในทุกสังคม บทบาทผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้องค์กรต่างๆ ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ความเข้าใจการเป็นผู้นำ จึงมีผู้ให้คำอธิบายความหมายของบทบาทการเป็นผู้นำไว้ดังนี้

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550, น.7 อ้างในพระมหานุชา สิริวิฑู โณ 2556, น.70) ได้ให้ความหมายของ ผู้นำ ไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่บางอย่างหรืออาจได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าซึ่งไม่เป็นทางการ เพื่อดำเนินการต่างๆ ในองค์กรซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต้องอาศัยผู้นำที่คอยควบคุมกลไกให้เป็นไปตามที่องค์กรปรารถนา เพื่อผลักดันให้หน่วยงานดำเนินไปสู่ความสำเร็จและความเจริญ

วิชัย ปิติเจริญธรรม (2548, น. 20 - 26 อ้างในพระมหานุชา สิริวิฑู โณ 2556, น. 70 - 71) ได้กล่าวถึงผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลผู้บุกเบิก ด้วยความเต็มใจเพื่อก้าวไปสู่สิ่งที่ยังไม่รู้ ปฏิบัติการภายใต้ความเสี่ยงเพื่อจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยเหตุเพราะผู้นำมีวิสัยทัศน์ต่อการพยายามเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบัน และยังมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินการเป็นทีมด้วยความสมัครใจอย่างสุดความสามารถ นอกจากนี้ผู้นำต้องส่งเสริมขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มุ่งมั่นเพื่อไปสู่ความสำเร็จที่รออยู่ในอนาคตโดยทั่วไปผู้นำมักมีลักษณะเป็น 2 ประเภท คือ

1) ผู้นำเชิงการบริหารจัดการ คือ มีเทคนิคต่างๆ เป็นพิเศษ และมีความโดดเด่นที่สามารถชี้นำผู้คนบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

2) ผู้นำเชิงความสัมพันธ์ คือ มีความสามารถในการโน้มน้าวจูงใจปลุกเร้าความตื่นตัว ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้น

คริส ครัชฟิลด์ และบัลลัคซ์ (Krech, Crutchfield and Ballachey, 1962, น. 428 – 430 อ้างในสัมมา ธรนิษฐ์ 2556, น. 27 - 28) ได้กล่าวสรุปถึงบทบาทของผู้นำในองค์กรต่างๆ ว่าควรมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) ผู้นำในฐานะผู้บริหาร บทบาทที่เด่นชัด คือ การทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กร คมนโยบาย และกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มเพื่อให้เกิดปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างดี

2) ผู้นำในฐานะผู้วางแผน บทบาทในการวางแผนเป็นสิ่งที่ผู้นำจะต้องกระทำอยู่เสมอ เนื่องจากการวางแผนที่ดีต้องอาศัยการตัดสินใจเพื่อกำหนดทางเลือกและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

3) ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย การกำหนดนโยบายขององค์กรหรือของกลุ่มเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้นำต้องเข้าไปแสดงบทบาทอย่างชัดเจน

4) ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ ผู้นำมักได้รับการยอมรับจากลูกน้องว่าเป็นแหล่งความรู้และมีประสบการณ์ ดังนั้นผู้นำควรมีความรู้ในงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดีจึงจะช่วยสร้างความศรัทธาให้กับลูกน้องได้

5) ผู้นำในฐานะตัวแทนกลุ่ม ในการติดต่อกับภายนอกผู้นำที่ดีต้องทำหน้าที่ดังกล่าวแทนสมาชิกในองค์กรในหลายเรื่อง เนื่องจากบางครั้งสมาชิกไม่สามารถติดต่อกับภายนอกโดยตรงได้เอง ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ เสมือนเป็นประชาสัมพันธ์ให้กับองค์กรอีกทางหนึ่งด้วย

6) ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายใน บทบาทนี้จะเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ของกลุ่ม ซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปควบคุมดูแลเพื่อทำให้เกิดความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม

7) ผู้นำในฐานะผู้ให้คุณให้โทษ เนื่องจากผู้นำเป็นบุคคลที่มีอำนาจในเรื่องหนึ่งเรื่องใด จึงมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสนอให้คุณให้โทษแก่บุคคลในกลุ่มได้

8) ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่ม ผู้นำ ต้องแสดงบทบาทในการระงับเหตุเพื่อให้เกิดความสงบและความเข้าใจอันดี

9) ผู้นำในฐานะที่เป็นตัวอย่าง การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมอันดีงามให้กับสมาชิกในกลุ่มได้

10) ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม การสร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่มเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นบุคคลที่แสดงบทบาทประการแล้วได้รับการยอมรับจากสมาชิกโดยทั่วกันหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นศูนย์รวมของคนในกลุ่มนั่นเอง

11) ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ การตัดสินใจหรือการกระทำของกลุ่มต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้นำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้นำที่ดีจึงต้องแสดงความรับผิดชอบแทนกลุ่มเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น

12) ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ บางครั้งผู้นำจำเป็นต้องแสดงบทบาทในการกำหนดค่านิยมหรือความเชื่อของกลุ่ม จนกระทั่งความเชื่อดังกล่าวได้กลายเป็นอุดมคติของกลุ่มไปในที่สุด ผู้นำจึงต้องเป็นได้ทั้งนักพูดและนักคิดที่สมาชิกในกลุ่มให้ความเชื่อถือ

13) ผู้นำในฐานะบิดาผู้กรุณา ผู้นำต้องแสดงบทบาทของผู้มีอาวุโสที่น่านับถือพร้อมจะให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ ว่ากล่าวและตักเตือนสมาชิกในกลุ่มด้วยความรักความเมตตา

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544, น. 22 – 33 อ้างในพระมหานุชา สิริวิญ โณ 2556, น. 79 – 80) ได้กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ นั้น เป็นสิ่งที่มีแต่กำเนิดไม่อาจสั่งสอนกันได้ ส่วนความเป็นผู้นำทางด้านการบริหารงานนั้นสามารถร่ำเรียนอบรมสั่งสอนให้ได้ โดยสามารถสรุปคุณสมบัติเด่นๆ ของผู้นำได้ดังนี้

1) *มีความเฉลียวฉลาด* ผู้นำที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ต้องมีความสามารถทางปัญญาเกินกว่าคนปกติ สามารถคิด วิเคราะห์ และแยกแยะประเด็นปัญหาได้อย่างมีระบบ นอกจากนั้นความชาญฉลาดยังสามารถ โน้มน้าวใจผู้ปฏิบัติงานได้อย่างมีชั้นเชิง

2) *มีการศึกษาอบรมดี* การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำพึงมี และจากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อคำพูดและการกระทำ นอกจากนั้นยังสร้างความเคารพให้เกิดขึ้นโดยปริยาย

3) *มีความเชื่อมั่นในตนเอง* ผู้นำต้องมีความหนักแน่นในตนเอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อตัดสินใจดำเนินการอย่างใดแล้ว ต้องคาดหวังต่อผลสำเร็จเป็นสำคัญ ไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์เล็กน้อยที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ทั้งนี้ ผู้นำต้องมองเห็นภาพทั้งหมดที่กำลังเผชิญอยู่ให้ชัดเจนและรอบด้าน เพื่อป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้โดยฉับพลัน

4) *เป็นคนมีเหตุผลดี* ผู้นำต้องสามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างได้เป็นอย่างดี สามารถแปลงข้อมูลจากตัวเลขเป็นเนื้อความและจากเนื้อความเป็นตัวเลขได้อย่างสอดคล้องกัน นอกจากนั้นผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจทางด้านสัญลักษณ์ด้วย และต้องประกอบด้วยความรู้ทางวิชาการในระดับหนึ่ง

5) *มีประสบการณ์ในการปกครองและบังคับบัญชา* กล่าวคือ ผู้นำที่ดีที่จะนำพาองค์กรก้าวสู่ความสำเร็จ ต้องมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการงาน และต้องมีอำนาจเด็ดในการตัดสินใจ เพื่อเลือกช่องทางที่ดีที่สุดต่อการเริ่มแผนปฏิบัติงาน

6) *มีชื่อเสียงและเกียรติคุณดี* กล่าวคือ ผู้นำนั้นเบื้องต้นต้องมีชาติตระกูลดี ชาติกำเนิดดี และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแก่คนภายนอกเป็นอย่างดี เพราะองค์ประกอบเบื้องต้นนี้สามารถสร้างความเคารพแก่บุคคลทั่วไปได้

7) *มนุษยสัมพันธ์ดี* ผู้นำต้องมีความเป็นกันเองกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับชั้น ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้แลกเปลี่ยนแนวคิด และเสนอข้อเสียที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

8) *สุขภาพอนามัยดี* ผู้นำต้องมีสุขภาพกายและใจที่ดีอยู่เสมอ เพื่อคอยกำกับดูแลและควบคุมการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง และคอยให้คำปรึกษาได้เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ

9) *มีความสามารถเกินกว่าบุคคลธรรมดา* ผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ทั้งด้านบุคลิกภาพ การศึกษา ลักษณะทางกายภาพ เป็นต้น

10) มีความรู้ในบริบทของงานเป็นอย่างดี กล่าวคือ ผู้นำต้องรอบรู้ในรายละเอียดทุกอย่างภายในองค์กร อย่างน้อยต้องทราบถึงแผนงาน และความก้าวหน้าของการทำงานในแต่ละแผนก

11) มีความสามารถต่อการเผชิญหน้า หมายถึง ผู้นำต้องกล้าเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดฝันและกำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้น และสามารถอธิบายข้อสงสัยต่างๆ ได้ดี รวมทั้งต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อระงับสถานการณ์

12) มีความสามารถคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้าได้ดี ผู้นำที่ดีต้องคาดการณ์ล่วงหน้าได้ดี โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการคาดการณ์ และถ้าคาดการณ์ได้ดี ก็สามารถนำองค์กรไปสู่ความเจริญและพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว และป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้นๆ ได้

และทศพล เกียรติศรีศิริ (2554, น. 24 - 25) กล่าวว่า บทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มและจูงใจคนไปยังเป้าหมายประการประหนึ่ง อันเป็นเรื่องของการปฏิบัติการ เพื่อก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานและเสริมสร้างความก้าวหน้าขององค์กรหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้นำยังมีหน้าที่ในการบริหารคน วัสดุ และภาวะสิ่งแวดล้อมทางการบริหาร เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและให้มีประสิทธิภาพ ตามนโยบายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีการศึกษาแยกเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. หน้าที่หลัก

1.1 ผู้นำทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร และเป็นผู้ประสานงานกลุ่มโดยมอบหมายงานให้คนรับผิดชอบนำไปปฏิบัติ อาจจะเป็นผู้ตัดสินใจนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยตรงหรือไม่ก็ได้ แต่ก็มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการบริหารงาน

1.2 ผู้นำทำหน้าที่วางแผน ผู้นำต้องมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ในภายหน้าว่าจะมีปัญหาอะไรและจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร แล้วทำการวางแผนการเตรียมไว้ล่วงหน้า อาจจะเป็นแผนการระยะยาวหรือระยะสั้นก็ได้ อาจจะเป็นวางแผนเพียงคนเดียว หรือมีคนร่วมวางแผนด้วยก็ได้

1.3 ผู้นำหน้าที่เป็นผู้วางนโยบาย การวางนโยบายอาจจะมีผู้ร่วมให้ความเห็นโดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางนโยบาย หรืออาจจะโดยผู้วางนโยบายแต่ผู้เดียว ซึ่งในกรณีหลังนี้จะเกิดขึ้นกับกรณีผู้นำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ ในฐานะที่ผู้นำเป็นตัวแทนกลุ่มในการติดต่อภายนอกในนามของกลุ่มและทำหน้าที่ควบคุมความสัมพันธ์ในกลุ่ม ขจัดความขัดแย้งระหว่างคนในกลุ่ม รวมทั้งลงโทษและการให้รางวัล สิทธิดังกล่าวนี้จึงทำให้สามารถควบคุมกลุ่มและกำหนดนโยบายได้

2. หน้าที่รอง

2.1 ทำหน้าที่เป็นตัวบุคคลตัวอย่าง

2.2 ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม ผู้นำประเภทนี้มักจะเป็นบุคคลที่ได้ดำรงตำแหน่งนี้เป็นเวลานาน

2.3 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรับผิดชอบในเวลาที่เหมาะสมในกลุ่มเกิดปัญหา หรือสมาชิกต้องการให้ช่วยตัดสินใจ

2.4 ผู้นำทำหน้าที่เป็นบุคคลในอุดมคติเหล่าสมาชิกเป็นที่เคารพยกย่องในด้านคุณค่าต่าง ๆ และทุกคนก็ให้ความเชื่อฟังในตัวผู้นำ

2.5 ผู้นำมีบทบาทที่บุคคลอื่นต้องการจะเอาเยี่ยงอย่าง

2.6 ผู้นำทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและรับฟัง พร้อมทั้งช่วยจัดปัญหา คล้ายกับที่รองรับอารมณ์ความทุกข์ความโศกเศร้าของผู้อื่น ทั้งนี้ เพื่อความคงทนอยู่ต่อของกลุ่มนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะผู้นำที่ดี จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้หลักการดำเนินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล หรือเรียกว่า เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทรงพลัง พอสรุปได้ดังนี้

วิชัย ปิติเจริญธรรม (2551, น. 110 – 127 อ้างในพระมหานุชา สิริวิมล โณ 2556, น. 83 – 86) กล่าวว่า วิสัยทัศน์อันทรงพลัง การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้นำต้องรู้ว่าอนาคตขององค์กรจะอยู่จุดใด และต้องสื่อสารเป้าหมายนั้นให้ผู้คนทั้งหมดที่อยู่ในองค์กรได้รับรู้ และต้องสื่อสารบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและป้องกันการเข้าใจคลาดเคลื่อน นอกจากนี้วิสัยทัศน์อันทรงพลังจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบไปด้วยลักษณะ 2 อย่าง คือ

1) **วิธีสร้างวิสัยทัศน์อันทรงพลัง** จะต้องมีความหมายที่เด่นชัด มองภาพอนาคตและมุ่งคุณค่าที่เด่นชัด

2) **การสื่อสารวิสัยทัศน์อันทรงพลัง** เป็นก้าวแรกของการเดินทางไปสู่อุทิศผ่านวิสัยทัศน์ที่แน่นอน และการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ โดยทำให้ชีวิตเบิกบานอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่เป็นการประผ่านหน้ากระดาษเท่านั้น กล่าวโดยสรุปการสื่อสารต้องหมั่นพูดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่าผู้รับสารจะเข้าใจถูกต้อง

วินัยอันทรงเกียรติ ผู้นำที่แท้จริงต้องมีวินัยในตนเองอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การมีวินัยทำให้ผู้นำแตกต่างและดีกว่า ผู้นำที่มีวินัยย่อมมีระเบียบ มีระบบ มีความชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง เพื่อการดำเนินงานการมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลจากการมีวินัยเช่นนี้ ย่อมสร้างความน่าเชื่อถือ ความเลื่อมใสจากผู้ตามและย่อมมีผู้สนับสนุนส่งเสริม จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

วิจารณ์ญาณ ซึ่งก็คือความสามารถในการค้นหาต้นตอของปัญหา โดยต้องพึ่งพาสัญชาตญาณและความมีเหตุผล บวกกับการมีวิจารณ์ญาณที่ดีเป็นภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่ง ที่สามารถป้องกันความเสี่ยงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

มนุษย์สัมพันธ์ ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ต้องมีความสามารถเข้ากันกับผู้อื่น ได้ดียิ่งกว่าปกติ เพราะการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ อย่างนั้น ต้องเริ่มที่ตัวบุคคลก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับภาระงานขั้นปฏิบัติการ สำหรับการบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้นำต้องเชื่อมประสานใน 2 ระดับ ดังนี้

1. การเชื่อมคนเข้ากับคน ซึ่งประกอบ 2 ขั้นตอน คือ

1) การเชื่อมผู้นำกับผู้ตาม หมายถึง ผู้นำต้องมีสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ตามอย่างมีระบบ และสามารถสื่อสารกันได้โดยตรง ไม่มีมีความยุ่งยากหรือขั้นตอนการพบปะระหว่างกันซับซ้อนจนเกินไป นอกจากนี้ผู้นำต้องเป็นผู้แสดงเจตนาการสื่อสาร เพื่อลดความกดดันหรือการวางตัวของผู้นำได้บังคับบัญชา

2) การเชื่อมผู้ตามกับผู้ตาม หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละแผนกต้องมีการประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันหาทางออกเมื่อพบอุปสรรคระหว่างการดำเนิน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าขององค์กร

2. การเชื่อมคนเข้ากับงาน เป็นการนำคนเข้างานให้ได้อย่างลงตัวและต้องมีความเหมาะสม ตรงตามความรู้ความสามารถ โดยต้องพิจารณาทั้งบุคคลและงานเพื่อให้ทั้งสองอย่างมีความสอดคล้องกัน หากเป็นไปตามนี้การทำงานจะรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความมั่นคงทางอารมณ์ ผู้นำต้องมีความหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ง่ายจนเกินไป มีความแข็งแกร่งภายในอย่างยิ่ง และสามารถอดทนต่อการติเตียนจากผู้อื่นเสมอ ผู้นำที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ย่อมเชื่อมั่นในผู้อื่น ไว้วางใจในการมอบหมายงาน ส่งเสริมให้ผู้อื่นมีความมั่นคงต่อหน้าที่ รวมทั้งสนับสนุนความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อความก้าวหน้าในองค์กรอย่างเหมาะสมตามความสามารถที่ปรากฏโดยทั่วไป

กล่าวได้ว่า พลังคุณธรรม ผู้นำที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง ต้องมาจากคุณธรรมที่เปี่ยมล้น เพื่อต้องการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างบริสุทธิ์ใจ เมื่อผู้นำมีคุณธรรมในจิตใจแล้วส่งผลทำให้เกิดการยอมรับและต้องการร่วมงาน เป็นที่น่าปรารถนาเพื่อการติดตาม และต้องการสนองงานทุกอย่างตามผู้นำมอบหมาย

จะอธิบายเกี่ยวกับบทบาทการผู้นำหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับแนวความคิดในทางพระพุทธศาสนา บทบาทการผู้นำหรือผู้ปกครอง อธิบายประกอบเพิ่มเติมว่า ผู้นำหรือผู้ปกครองที่

ทรงไว้ซึ่งความรู้ในธรรมของพระพุทธศาสนาและยังประชาชนทั้งหลายให้ยินดีด้วยธรรม ดังมีผู้สรุปบทบาทการเป็นผู้นำเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้ดังนี้

ฉลอง มาปรีดา (2537, น. 13 อ้างในพระมหาสุระพงษ์ สุรวโธ 2555, น. 22) กล่าวว่า การปกครองของผู้นำ ที่จะนับเป็นการปกครองที่ดีนั้น จะต้องปกครองด้วยธรรม เพราะจะสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้แก่ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน อันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน

สุวิน สุขสมกิจ (2523, น. 98 อ้างในพระมหาสุระพงษ์ สุรวโธ 2555, น. 23 - 24) ได้กล่าวถึงการใช้อำนาจและธรรมที่เป็นอำนาจของผู้ปกครองไว้ว่า การเป็นผู้นำปกครองบังคับบัญชาผู้อื่นนั้นสิ่งที่เป็นเครื่องสำคัญประการหนึ่งก็คืออำนาจของผู้บังคับบัญชา ให้คนอื่นเชื่อฟัง และปฏิบัติเรื่องอำนาจและที่มาของอำนาจในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องอำนาจไว้ว่า อำนาจย่อมเป็นใหญ่ในโลก อำนาจเกิดขึ้นในตนอย่างหนึ่ง และอำนาจเกิดขึ้นโดยตำแหน่งหน้าที่อย่างหนึ่ง อำนาจนี้ ย่อมเป็นใหญ่ในการสั่งงานทั้งปวง บุคคลต่าง ๆ ย่อมเกรงกลัวต่ออำนาจ

ดังนั้น อำนาจจึงเป็นใหญ่ในโลก แต่อำนาจที่จะมีคุณค่าและคุณประโยชน์มากนั้นควรประกอบด้วยคุณธรรม ในบุคคลแต่ละคนก็ย่อมมีอำนาจเป็นของตนเอง และการที่จะใช้อำนาจก็ต้องยึดหลักธรรมเป็นที่ตั้ง คือ ชัมมาธิปไตย ถือเอาธรรมเป็นใหญ่ ยึดเอาความถูกต้องเป็นจริงสมควรตามธรรมเป็นประมาณ ผู้นำหรือหัวหน้าต้องถือชัมมาธิปไตย คือ การประพฤติให้ถูกต้องตามหลักธรรม ดังนั้น หลักธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควบคุมอำนาจไม่ให้ผู้นำใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

พระอริการ บุญธรรม สุทฺธิญา โณ (2559, น. 528 - 530) ได้กล่าวถึง “ทศพิชราชธรรม” หมายถึง ธรรมะของนักปกครองที่ดี หรือจะเรียกว่า คุณธรรมของนักปกครองที่ดี โดยทั่วไปแล้วท่านแปลว่าธรรมะสำหรับพระราชา หรือ ธรรมะสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน เป็นธรรมะยังประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนจนทำให้เกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ คือ

1) ทาน คือ การให้ ได้แก่ การรู้จักแบ่งปันในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น คือ เป็นผู้มึน้ำใจโอบอ้อมอารี รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายความสุขแก่ผู้อื่น ทั้งด้านวัตถุและนามธรรม ดังนั้น ทาน ว่าโดยหลักใหญ่ๆ มี 3 ประเภท กล่าวคือ 1. อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของภายนอก เป็นการให้ที่พึ่งทางด้านร่างกาย 2. ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมะ คือ ให้แสงสว่างทางใจ เป็นการให้ทางดำเนินชีวิตที่มีความปลอดภัยโปร่งและปลอดภัย 3. อภัยทาน คือ การให้สิ่งที่ไม่เป็นภัย เป็นการให้กำลังใจและความปลอดภัยแก่ชีวิต

2) ศีล คือ การสังวรระวังรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ได้แก่ ความประพฤติที่ดีงามเพื่อความสงบร่มเย็นทั้งส่วนตนและสังคม ในโอกาสเดียวกัน ก็เป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมใน

สังคมอีกด้วยไม่ว่าในยุคไหนๆ จะไม่มีความยุติธรรมใดๆ เสมอเหมือนกับศีล ผู้มีศีล จึงถือได้ว่าเป็นผู้ทรงธรรม หรือทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมที่ดีที่สุดในโลก

3) *ปริจาคะ* คือ *ความเสียสละ* หมายความว่า การรู้จักเสียสละในสิ่งที่ควรเสียสละ หรือจะพูดอีกนัยหนึ่ง ผู้เป็นนักปกครองที่ดี มีวิญญูณของการเป็นนักปกครอง คือ พร้อมทุกอย่างที่จะเสียสละ แม้กระทั่งชีวิตของตน เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

4) *อาชชวะ* คือ *ความซื่อตรง* คือ ซื่อตรงต่อตัวเอง ซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ซื่อตรงต่อประชาชน จึงเรียกว่าเป็นผู้ดำรงในสุจริตธรรม

5) *มัททวะ* คือ *ความอ่อนโยน* ถึงแม้จะมีอำนาจราชศักดิ์ แต่ก็มีความสุภาพเรียบร้อย ไม่แข็งกระด้าง

6) *ตปะ* คือ *ความเพียรเผาผลาญกิเลส* หรือ ความทรงเดชเผาผลาญความชั่ว ทั้งของตนเองและคนอื่น ในโอกาสเดียวกันก็ควบคุมคนชั่วไม่ให้มีบทบาทในสังคมอีกด้วย ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าสังคมเป็นของส่วนรวม ถ้าคนชั่วมีบทบาทในสังคม สังคมก็จะได้รับความเดือดร้อนตามไปด้วย

7) *อภิกโรธ* คือ *ความไม่กริ้วโกรธ* เพราะความโกรธเป็นของร้อน ผู้เป็นนักปกครองที่ดี หรือผู้เป็นศูนย์รวมของหมู่คณะ ควรมีลักษณะแห่งความร่มเย็น ได้แก่ความมีเมตตา เพราะเมตตาเป็นธรรมะคุ้มครองโลก หากนักปกครองมีเมตตา ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองก็พลอยได้รับความร่มเย็นตามไปด้วย

8) *อวิหิงสา* คือ *ความไม่ข่มเหงรังแกเบียดเบียนคนอื่น* ได้แก่รู้จักเห็นใจคนอื่น จะทำการใดๆ ลงไป โดยมุ่งหมายเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งเท่านั้น มิได้มีเจตนาเบียดเบียนผู้หนึ่งผู้ใดให้ได้รับความเดือดร้อน และวางตัววางเจตนาได้ถูกต้องกับฐานะหน้าที่การงานของตน

9) *ขันติ* คือ *ความอดทน อดกลั้น เข้มแข็ง ไม่ท้อถอย* ได้แก่เป็นผู้กล้าหาญที่จะเผชิญกับอุปสรรคทั้งปวง และอดทนต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่ทั้งปวง ไม่ย่อท้อ

10) *อวิโรธนะ* คือ *ความไม่คลาดธรรม* หมายความว่า เป็นผู้นำพาปฏิบัติในทางเป็นธรรม ไม่นำพาในทางที่ผิด จึงเรียกว่าเป็นผู้ทรงธรรม หรือผู้ทรงไว้ซึ่งความเป็นธรรม

ฉะนั้น ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการนี้ มิใช่เป็นพระจริยาวัตร หรือคุณสมบัติของพระราชทานั้นก็หาไม่ หากแต่พระราชทานั้นเป็นหัวหน้าใหญ่ในการปกครอง จึงได้เอาทศพิธราชธรรมไปไว้กับพระองค์พระมหากษัตริย์ ข้าราชการบริพารทุกหมู่เหล่า เมื่อมีการปฏิบัติทศพิธราชธรรมตามเสด็จองค์พระมหากษัตริย์แล้ว สังคมย่อมจะได้รับความสงบสุขร่มเย็น

1.2 แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1.2.1 ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้น โดยมีรากศัพท์จากภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์จากภาษากรีก คือ “เดโมคราติ” (Demokratie) ซึ่งเป็นการผสมระหว่างสองตัว ได้แก่ demos หมายถึง ประชาชน kratos หมายถึง การปกครอง เมื่อมารวมกัน คือ democracy มีความหมายว่าการปกครองของประชาชน

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในหนังสือพจนานุกรมของทางราชการว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” รากศัพท์มาจากคำว่า ประชา + อธิปไตย หมายถึง “ความเป็นใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” รวมทั้งหมายถึง การที่ปวงชนมีสิทธิ เสรีภาพ ในด้านต่าง ๆ เช่น มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น ในการชุมนุม ในทรัพย์สิน ในการเลือกอาชีพ ในการนับถือศาสนา ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภายในขอบเขตกฎหมาย ประชาชนที่อยู่ภายใต้ระบบประชาธิปไตย จะมีสิทธิ เสรีภาพ ในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ประชาธิปไตยยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิ เสรีภาพ ซึ่งหมายถึง หน้าที่ ความรับผิดชอบ ระเบียบและวินัย ประชาธิปไตย ไม่ได้หมายถึง สิทธิ เสรีภาพ ที่ไร้ขอบเขต แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และ ต้องควบคู่กับหน้าที่ความรับผิดชอบ ระเบียบและวินัย หน้าที่ของประชาชน ภายใต้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ หน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดี

1.2.2 หลักการสำคัญของประชาธิปไตย สรุปลงพอเข้าใจ ได้ดังนี้

1) **หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน** หมายถึง ประชาชนเป็นเจ้าของ อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ

2) **หลักความเสมอภาค** หมายถึง ความเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนที่เกิดมาจะมีความเท่าเทียมกันในฐานะการเป็นประชากรของรัฐ ได้แก่ มีสิทธิเสรีภาพ มีหน้าที่เสมอภาคกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น หรือการเลือกปฏิบัติ ควรดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ข่มเหงรังแกคนที่อ่อนแอหรือยากจนกว่า

ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะโดยไม่จำกัดเพศ ศาสนา และฐานะทางสังคม ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการกำหนดตัวผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปมีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง ตลอดจนการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนไม่ว่าฐานะรวยหรือจน สีมืดพรรณใด มียศถาบรรดาศักดิ์หรือไม่ ไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน สุจริต ไม่ขัดต่อกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเท่าเทียมกัน

ความเสมอภาคทางโอกาส ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับบริการจากรัฐได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

3) *หลักนิติธรรม* หมายถึง การใช้หลักกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม

4) *หลักเหตุผล* หมายถึง ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตย ผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น การใช้เหตุผลที่ถูกต้องจึงเป็นการตัดสินใจหรือการยุติปัญหาในสังคม

5) *หลักการถือเสียงข้างมาก* หมายถึง การลงมติโดยประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจึงใช้หลักการถือเสียงข้างมากเพื่อลงมติในประเด็นต่างๆ ได้อย่างสันติวิธี แต่ขณะเดียวกันเสียงข้างน้อยก็ได้รับการคุ้มครอง เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

6) *หลักประนีประนอม* หมายถึง การลดความขัดแย้งโดยการผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน ร่วมมือกันเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป หลักการทางประชาธิปไตยจึงเป็นหลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ชุมชน และประเทศชาติ และเป็นแนวทางปฏิบัติตน ที่จะส่งเสริมและเสริมสร้างวิถีการดำรงชีวิตโดยยึดหลักประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้

1.2.3 คุณค่าของหลักประชาธิปไตย

วัฒนา สิมมา (2554, น. 47 – 48) ได้อธิบายถึงคุณค่าของหลักประชาธิปไตย ไว้ ดังนี้

1) *คุณค่าต่อบุคคล* ระบบนี้ให้คุณค่าแก่บุคคล โดยมองว่าบุคคลมีเสรีภาพและเท่าเทียมในศักดิ์ศรีและความเป็นคน การที่คนจะมีเสรีภาพได้อย่างแท้จริง หมายความว่า คนจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น เพราะประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของการปกครองที่ยึดถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้ปกครองเอง การที่ประชาชนจะปกครองตนเองได้จะต้องมีเสรีภาพอย่างแท้จริง ประชาธิปไตยยอมรับในคุณค่าของบุคคล โดยให้เสรีภาพทางการเมือง และเสรีภาพในการพูด เขียนและวิพากษ์วิจารณ์ด้วย เสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ เสรีภาพในการเลือกผู้แทน เพื่อที่จะไปทำหน้าที่หรือแสดงเจตนารมณ์แทนปวงชน และมีความเท่าเทียมกัน คือ ประชาชนแต่ละคนต่างมีคะแนนเสียง 1 เสียง ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐีหรือยาก ส่วนเสรีภาพในการพูด เช่น วิพากษ์วิจารณ์นั้นเป็นสิ่งควบคู่กันกับเสรีภาพทางการเมือง ทำให้รัฐบาลหรือรัฐสภาได้ทราบความต้องการของประชาชน

2) *คุณค่าต่อสังคม* สังคมประชาธิปไตยนั้น เป็นสังคมที่เชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ สังคมที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย จึงได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่มีคุณค่า เป็นสังคมที่น่าอยู่อาศัย

การที่เราจะปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยได้ เราจะมีจิตสำนึกและศรัทธาต่อหลักประชาธิปไตย โดยมีผู้อธิบายลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยหรือการมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ลิจิต ชีรเวกิน (2547, น. 9 – 12 อ้างในอภิชาติ คำดี 2547, น. 28 - 32) ได้แยกการมีลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยหรือการมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย คือ

1) *จิตสำนึกและศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย* มีคำกล่าววาระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบการเมืองที่ดี แต่เป็นระบบที่ทำงานได้ผล หรือเป็นระบบที่เลวน้อยที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบประชาธิปไตยมีทั้งจุดดีจุดเสีย ไม่ใช่ระบบที่สมบูรณ์แบบ บางครั้งเสียส่วนใหญ่อาจจะผิด แต่เมื่อเทียบกับระบบอื่นๆ แล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นระบบการเมืองการปกครองที่เลวน้อยที่สุด ศรัทธาต่อระบบจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะศรัทธาจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า แม้จะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ระบบประชาธิปไตยก็จะเป็นระบบการเมืองที่ต้องจรรโลงไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระบบที่ทำงานได้ผลและก่อความเสียหายน้อยที่สุด เพราะเป็นระบบที่มีการประชุมต่อรองหาข้อยุติ และเคารพในหลักการแห่งสิทธิเสรีภาพ ด้วยเหตุนี้จิตสำนึกและศรัทธาในระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในหมู่ผู้นำเป็นตัวแปรสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จของระบบ

2) *จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ* จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นหัวใจสำคัญของลักษณะจิตใจประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะสิทธิเสรีภาพคือฐานสำคัญของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ของมนุษยชาติที่เป็นเสรีชน ใครจะมาบังคับตัดทอนลงมิได้ สิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยมีด้านต่างๆ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ในการชุมนุม ในการเลือกที่อยู่อาศัย ในการเลือกอาชีพ ฯลฯ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นถือเป็นสิทธิที่บ่งชี้ถึงเรื่องเสรีภาพอย่างเด่นชัดที่สุด

3) *จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น* ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง อันชอบธรรมเช่น ถ้าถูกกีดกันไม่ให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะต้องโวยวายต่อสู้เพื่อได้คืนมาซึ่งสิทธิดังกล่าว หรือถ้าถูกปิดกั้นไม่ให้แสดงความคิดเห็นก็ต้องต่อสู้เพื่อการคืนมาซึ่งสิทธิขั้นมูลฐานอันสำคัญ วิทยาลัยแห่งการต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมของคนเป็นหัวใจสำคัญของระบบประชาธิปไตย

การใช้สิทธิของตนเองรวมทั้งการต่อสู้เพื่อสิทธิของตน ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่นจึงเป็นของคู่กันกับการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง การเอาแต่ได้โดยไม่คำนึงถึงสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น ไม่ใช่ลักษณะจิตใจแบบประชาธิปไตย แต่เป็นเรื่องเห็นแก่ตัว ขาดจิตสำนึกอันถูกต้อง

4) *จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย* หลักการตัดสินใจข้อขัดแย้งและหาข้อยุติในระบบประชาธิปไตย การลงคะแนนเสียงและใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์การตัดสินใจ กติกาดังกล่าวหมายความว่า ถ้า 51 ท่านเห็นด้วยกับนโยบายที่เสนอ ส่วน 49 ท่านคัดค้านก็ต้องรับนโยบายดังกล่าว ผู้ที่แพ้จะต้องยอมรับการลงคะแนนเสียงและถือว่าสิ้นสุด หลักเสียงส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมาก เป็นหลักการพื้นฐานของการตัดสินใจนโยบายของระบบประชาธิปไตย

การใช้เสียงส่วนใหญ่จะต้องไม่ขัดต่อสิทธิของเสียงส่วนน้อย หรือต้องมีการเคารพเสียงส่วนน้อย เช่น เสียงส่วนใหญ่จะลงมติออกกฎหมายทำร้ายหรือจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงส่วนน้อยไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ออกกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อยไม่ได้ หรือการที่เมื่อชนะแล้วก็มาเยาะเย้ยถากถาง ดูหมิ่นดูแคลนเสียงส่วนน้อยที่พ่ายแพ้ในการลงคะแนนเสียง ก็ถือเป็นเรื่องขัดต่อจิตสำนึกดังกล่าว และถูกมองได้ว่าขาดความมีใจนักกีฬา ขาดความเป็นผู้ดีทางการเมือง

5) *จิตสำนึกในความเสมอภาค* ประชาธิปไตยหมายถึงอำนาจของประชาชน ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนหมายถึงประชาชนทุกคน ไม่ใช่ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เรื่องความเสมอภาคในทางการเมืองคือ หนึ่งคนหนึ่งเสียง และความเสมอภาคในทางกฎหมายคือการใช้กฎหมายฉบับเดียวกันกับทุกๆ คนในสังคมเป็นจิตสำนึกที่สำคัญยิ่ง เพราะถ้าจิตสำนึกเรื่องความเสมอภาคขาดหายไป ฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยคือความเสมอภาคก็จะหายไป ระบบประชาธิปไตยย่อมไม่สามารถยืนหยัดได้โดยสมบูรณ์ ความเสมอภาคทางการเมืองและทางกฎหมายจะต้องมีขึ้น แม้จะมีความแตกต่างในทางสังคม ในแง่ฐานะันดร หรือทางเศรษฐกิจ มิฉะนั้นจะกลายเป็นสังคมชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์ทางกฎหมายและการเมือง ทำให้ระบบประชาธิปไตยกลายเป็นความเข้มแข็งลง

6) *จิตสำนึกในความยุติธรรม* ความยุติธรรม การเคารพกติกา ความมีใจนักเลง (ไม่ใช่ใจนักเลงหัวไม้หรืออันธพาล) ใจใจนักกีฬา เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการของระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งต่างๆ ในทางสังคมที่เกิดขึ้น จะหาข้อยุติไม่ได้ถ้าไม่ได้ตั้งอยู่ฐานของความยุติธรรม การมองประเด็นโดยใจอคติ ลำเอียง ลกฉวยผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง ไม่เคารพกติกา ขาดความมีใจนักเลง หรือใจใจนักกีฬาก็ย่อมยากที่จะหาข้อยุติในข้อขัดแย้งต่างๆ ปัญหาที่จะไม่สามารถแก้ไขได้

7) **จิตสำนึกในการคำนึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่** จิตใจที่เป็นประชาธิปไตย จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของสังคมและประเทศชาติ ไม่มุ่งมันเฉพาะผลประโยชน์ส่วนตัวโดยก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมหรือประเทศชาติ เช่น ไม่สร้างความมั่งคั่งด้วยการทำลายสภาพแวดล้อม ไม่หาความร่ำรวยด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ไม่ผลิตยาปลอมเพื่อหารายได้ ไม่ผลิตและขายยาเสพติด ฯลฯ การกระทำดังกล่าว นอกจากจะละเมิดต่อจิตสำนึกแล้ว ยังเป็นการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองเป็นอาญาแผ่นดิน

8) **จิตสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบ** เคารพกฎระเบียบและมีวินัย ประชาธิปไตย ไม่ใช่มีแต่การอ้างสิทธิเสรีภาพแต่ต้องมีการสร้างจิตสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบ เคารพกฎระเบียบและมีวินัย ความรับผิดชอบ การเคารพกฎระเบียบและมีวินัยเป็นตัวคานการใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต สิทธิเสรีภาพที่ขาดความรับผิดชอบ ไม่เคารพกฎระเบียบและขาดวินัย จะนำไปสู่การขาดกฎเกณฑ์และการล่มสลายของระเบียบทางการเมือง ที่เรียกกันว่า อนาธิปไตย (Anarchy) สิทธิเสรีภาพเป็นของศักดิ์สิทธิ์ แต่ความรับผิดชอบ การเคารพกฎระเบียบและมีวินัยเป็นส่วนเสริมที่สำคัญยิ่งที่จะจรโลงหลักการสิทธิเสรีภาพเอาไว้

9) **จิตสำนึกในการอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็น และพฤติกรรมที่แตกต่าง** ประชาธิปไตยทำให้เราใช้สิทธิเสรีภาพได้ ก็แปลว่าผู้อื่นควรมีสิทธิเสรีภาพได้ด้วย เราไม่มีสิทธิจะห้ามไม่ให้ผู้อื่นใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือพฤติกรรมอันใด แม้เราจะไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เราก็ต้องอดทนอดกลั้น ถ้าการใช้สิทธิภาพของเขายู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายเขาอาจจะพูดแปลกๆ ไม่เข้าหู มีท่าทีการแสดงออกแปลกๆ แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่ดูไม่ได้ แต่ก็ยังเป็นสิทธิเสรีภาพอันชอบธรรม เราไม่มีสิทธิไปก้าวก่ายเขา トラบเท่าที่เขาไม่ทำผิดกฎหมายหรือทำให้เราเดือดร้อน

10) **จิตสำนึกในหลักนิติธรรม** หลักนิติธรรมคือหลักการอันถูกต้องทางกฎหมาย ทั้งในแง่หลักการ กระบวนการตรากฎหมาย และข้อบังคับกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักนิติธรรมคือการใช้หลักกฎหมายเป็นฐานในการปกครอง ไม่ใช่ใช้อำนาจตามอำเภอใจของคนที่อยู่ในอำนาจ โดยใช้อำนาจของผู้นำเป็นหลักที่เรียกว่า การปกครองโดยคน (Rule of man) Rule of law เป็นหลักนิติธรรมอันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม และความชอบธรรม จิตสำนึกในส่วนนี้จึงสำคัญอย่างยิ่ง เช่น ถ้ามีกฎหมายซึ่งตราออกมาตามหลักนิติธรรมสากล ก็ต้องเอากฎหมายเป็นหลักไม่ใช่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ แต่บางครั้งก็อาจได้ยินคำว่า หลักนิติศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์ หลักนิติศาสตร์คือการใช้กฎหมายเป็นหลัก ส่วนหลักรัฐศาสตร์อาจใช้การคำนึงถึงสถานการณ์และความจำเป็นเพื่อยุติความโกลาหลด้วยการงดเว้นการใช้กฎหมายหรือการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือด้วยการตีความ การใช้หลักรัฐศาสตร์จะใช้ในกรณีที่เป็นปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก เช่น การประท้วงด้วยคนจำนวนมาก ซึ่งอาจละเมิดกฎหมายทำลาย

ทรัพย์สินของทางราชการ แต่ก็ต้องยุติลงโดยผู้กระทำความผิดไม่ถูกฟ้องร้องกล่าวโทษ การใช้หลัก
รัฐศาสตร์ควรเป็นข้อยกเว้นและใช้เฉพาะกรณีจำเป็นจริงๆ มิฉะนั้นจะเป็นการทำลายหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม หรือ Rule of Law ต้องไม่ปนกับ Rule by Law คือ การใช้กฎหมาย
เป็นเครื่องมือหาความชอบธรรมในการกระทำ โดยการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมขัดต่อ Rule of Law
ตั้งแต่ต้น เช่น รัฐบาลเผด็จการออกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมมาบังคับประชาชน กฎหมายจึงถูกใช้เป็น
เครื่องมือเพื่อใช้อำนาจของเผด็จการ โดยผู้กระทำการจะอ้างกฎหมายต่างๆ ที่เป็นกฎหมายเผด็จการ

กล่าวโดยสรุป จิตสำนึกทั้ง 10 ข้อ จึงเป็นลักษณะจิตใจของประชาธิปไตย เป็นรากฐาน
สำคัญของการพัฒนาวิญญานประชาธิปไตยและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยหรือระบอบการ
ปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อมีลักษณะจิตใจแบบประชาธิปไตยแล้ว สามารถนำมาปรับใช้ในวิถี
ชีวิตของเราได้ โดยเรียกว่า หลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดย
ยึดหลักประชาธิปไตยเป็นหลัก

1.2.4 หลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิถี”
และ “ประชาธิปไตย” อธิบายได้ดังนี้

วิถี หมายถึง สาย แนว ถนน ทาง

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่

ดังนั้นคำว่า “วิถีชีวิตประชาธิปไตย” จึงหมายถึง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ยึดมั่น
ในหลักการศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติ
ตนตามกฎหมาย ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของ
สังคมและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันก่อให้เกิดการพัฒนา
สังคมและประเทศชาติ

และอีกความหมายหนึ่งของวิถีประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจใน
เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม จนสามารถนำมาใช้ในชีวิต ไม่ใช่
เข้าใจเพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และปล่อยให้พนักงานเมืองท้องถิ่นและระดับชาติใช้อำนาจแทน
ประชาชนไปทุกเรื่อง

คำนิยาม ชัยสุวรรณรักษ์, ชีระพล บุญสร้าง (2544, น. 108 – 112 อ้างในอภิญา ทอง
สอาด 2555, น. 32 – 35) ได้อธิบายถึงวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยและหลักการดำเนินชีวิตประชาธิปไตย
ไว้ดังนี้

วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ แนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันและการดำรง
ตนเองในสังคมของประชาชนในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย

แนวทางในการดำรงชีวิตประจำวัน คือ การที่ประชาชนนำเอาหลักการและความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย มาประพฤติปฏิบัติตน ในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพการงานอาชีพการงานส่วนตัวและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเจริญของชุมชน

การดำรงตนในสังคมของประชาชน คือ การที่ประชาชนในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้ประพฤติตนอย่างสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบนี้ โดยได้ประพฤติตนตามสิทธิหน้าที่ของพลเมืองตามที่กฎหมายกำหนด และเข้ามามีส่วนรวมในการปกครองระดับต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการปกครองนี้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนให้ความร่วมมือเท่าที่จะสามารถกระทำได้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2551) ได้กล่าวถึง วิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง แนวทางการดำรงชีวิตประจำวันและการดำรงตนในสังคมของประชาชนในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย การดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น จะต้องยึดถือหลักการ ดังนี้

1) การรู้จักใช้เหตุผล การตัดสินใจจะทำอะไรนั้นต้องยึดหลักเหตุผลมากกว่าที่จะใช้ความรู้สึกหรืออารมณ์ส่วนตัว จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เกิดความเรียบร้อยและเจริญก้าวหน้า

2) การใช้หลักความสมัครใจ ระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่อาศัยความสมัครใจร่วมกันของคนส่วนใหญ่มากกว่าที่จะใช้การบังคับ ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็เช่นกัน การที่จะให้ใครปฏิบัติอย่างไรนั้น ควรชี้ถึงเหตุผลความจำเป็นให้เข้าใจและสมัครใจที่จะทำมากกว่าที่จะบังคับ ซึ่งการยึดหลักความสมัครใจจะมีประโยชน์ คือ เป็นการยอมรับในความมีเหตุผลและมีสิทธิที่จะเลือกกระทำหรือไม่ทำอะไร ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ การสนับสนุนต่าง ๆ อย่างเต็มใจ และได้ผลที่ดีกว่าการบังคับ ขัดข้อขัดแย้ง การต่อต้านต่างๆ ให้หมดไป

3) ความมีน้ำใจนักกีฬา การรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตย การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะต้องกระทำตามความเห็นของคนส่วนใหญ่ ซึ่งก็หมายความว่า ในเรื่องที่มีผู้ที่มีความแตกต่างกันแล้วย่อมมีฝ่ายหนึ่งที่สมหวังและอีกฝ่ายหนึ่งผิดหวัง ฝ่ายที่สมหวังหรือฝ่ายข้างมาก นั้นก็ต้องไม่เยาะเย้ยถากถางอีกฝ่ายหนึ่ง แต่จะต้องให้ความเห็นใจ และพร้อมที่รับฟังปัญหาของอีกฝ่าย เพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไขในโอกาสต่อไป ในขณะเดียวกันฝ่ายที่ไม่สมหวัง ก็ต้องยอมรับในความเห็นของคนส่วนใหญ่ และพร้อมที่จะให้ความสนับสนุนร่วมมือ

4) การปฏิบัติตามกฎหมาย ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่ากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ เป็นกฎหมายที่คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ เพราะหากคนส่วนใหญ่ไม่

เห็นชอบกับกฎหมายใดๆ ก็สามารถที่จะผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้นๆ โดยอาศัยกลไกทางการเมืองการปกครองต่างๆ ได้ ดังนั้น ทุกคนจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

5) การถือหลักความเท่าเทียมกัน ซึ่งแสดงออกโดยปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ให้ความสำคัญต่อทุกคน ในการที่จะรับฟังความเห็นความต้องการของเขา ไม่แบ่งพวก มีความเป็นกลางในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ โดยไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวมาใช้ในการพิจารณาปัญหาของส่วนร่วม

นอกจากนี้ยังได้ขยายความต่อไปอีกว่า หลักการดำเนินชีวิตประชาธิปไตยนั้นเป็นอย่างไร กล่าวคือ การดำเนินชีวิตของคนเราในแต่ละวัน ทุกคนย่อมประสบปัญหาต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป และแต่ละคนจะต้องตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งนั้น ส่วนใหญ่แล้วมักจะมีผลกระทบต่อบุคคลข้างเคียง หรือบุคคลอื่น อาจจะกระทบโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เช่น บิดามารดา สามี ภรรยา บุตรหลาน ญาติมิตร เพื่อนฝูง ตลอดจนบุคคลอื่นที่ไม่รู้จักกัน บุคคลที่ดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผลนั้น จึงควรมีลักษณะต่อไปนี้

1) มีใจอดทน ไม่นำอารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัว มาใช้ในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ซึ่งอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่นได้

2) ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา คือ รู้จักมองปัญหาต่างๆ อย่างรอบคอบพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา และคิดใคร่ครวญหาทางแก้ไขอย่างใช้อารมณ์ หรือความเชื่อโชคลางอย่างมง่าย ตลอดจนไม่เชื่อฟังคำยุยงของผู้อื่น โดยขาดการไตร่ตรอง อย่างถ่วงถ่วง

3) ใช้หลักความสมัครใจ ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่อาศัยความสมัครใจ ร่วมกันของคนที่มีความเห็นตรงกัน โดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ และในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลเช่นกัน การที่จะให้บุคคลหนึ่งปฏิบัติอย่างนั้นหรืออย่างนี้ ควรมีการชี้แจงถึงเหตุผลและความจำเป็นให้บุคคลนั้นๆ เข้าใจจนสมัครใจที่จะกระทำเอง ดีกว่าการบังคับให้กระทำ การกระทำด้วยความสมัครใจ มีผลประโยชน์ดังต่อไปนี้

- เป็นการยอมรับในคุณค่าของแต่ละคน ว่าทุกคนต่างก็มีเหตุผลของตนเองมีสิทธิที่จะเลือกกระทำหรือไม่

- ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติ การสนับสนุนต่างๆ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มใจ และได้ผลดีกว่าการบังคับ

- สามารถจัดปัญหาข้อขัดแย้งและการต่อต้านต่างๆ ให้หมดไปได้

แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะสามารถกระทำหรือไม่ทำอะไรก็ได้ ตามความพอใจของตนเสียทุกอย่าง เพราะสิ่งใดก็ตามที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ และมีความเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่บุคคลจะต้องปฏิบัติแล้ว เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นมาเป็นกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ทุกคนก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามมติดังกล่าวนั้น เช่น การเสียภาษี ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษียี่ก็ต้องทำตามที่

กฎหมายกำหนด แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ฉะนั้นความสมัครใจจึงต้องควบคู่กัน ไปด้วยการโน้มน้าวจิตใจ ให้มองเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่บุคคลต้องกระทำแทนการบังคับ

4) *มีน้ำใจนักกีฬา* คือ การยอมรับในการตัดสินใจเมื่อตนเองเป็นฝ่ายแพ้ และถ้าหากฝ่ายตนเองเป็นผู้ชนะก็ไม่ล้อเลียนหรือเยาะเย้ยให้ฝ่ายพ่ายแพ้ต้องรู้สึกอับอายและเจ็บแค้น และรู้จักการให้อภัยเมื่อเกิดการกระทบกระทั่ง ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญในการดำเนินในวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพราะตามหลักการประชาธิปไตยจริงๆ นั้น การตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น จะต้องดำเนินการไปตามความคิดเห็นของบุคคลส่วนใหญ่ นั้นหมายความว่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันแล้ว ย่อมต้องมีฝ่ายที่สมหวังฝ่ายหนึ่ง และไม่สมหวังอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่สมหวังหรือเสียงข้างมากนั้น จะต้องไม่เยาะเย้ยถากถางอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อหาทางช่วยเหลือแก้ไข ในโอกาสต่อไป ในขณะที่เดียวกันฝ่ายที่ไม่สมหวังก็ต้องยอมรับ ในความคิดเห็นของคนส่วนมาก พร้อมทั้งจะร่วมมือสนับสนุนเต็มที่ อย่างนี้เรียกว่า รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย

5) *การปฏิบัติตามกฎหมาย* การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมีกฎหมายเป็นข้อบังคับ ถือว่าเป็นกฎหมายที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้การยอมรับ เพราะถ้าหากคนส่วนใหญ่ไม่เห็นชอบกับตัวบทกฎหมายใดๆ ก็สามารที่จะผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ โดยอาศัยกลไกทางการเมืองการปกครอง

การปฏิบัติตามกฎหมายถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ของวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามไม่ว่าจะเห็นด้วยกับกฎหมายนั้นๆ หรือไม่ก็ตามที เพราะถ้าหากมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะอ้างว่าตนไม่เห็นด้วย ในที่สุดทุกคนก็จะต้องอ้างอย่างเดียวกัน ซึ่งจะทำให้สังคมวุ่นวาย และไร้ระเบียบในสังคมจนนำไปสู่ความล้มเหลวของการปกครองในระบอบนี้แน่นอน

6) *ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน* เป็นหลักสำคัญประการสุดท้ายของชีวิต แบบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป็นการยอมรับว่าประชาชนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่แห่งใดก็ตาม เพศชายหรือเพศหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนชรา มีการศึกษาต่ำหรือสูง มีฐานะร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม ทุกคนต่างก็เป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มีความสำคัญเหมือนกัน จะแตกต่างกันก็เพียงหน้าที่และความรับผิดชอบในบางเรื่องเท่านั้น ซึ่งการยอมรับในความเท่าเทียมนี้ เราสามารถจะสังเกตจากการแสดงออกหรือการกระทำดังต่อไปนี้

- การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค เช่น การไปรับการตรวจรักษาจากโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลจะจัดให้เข้ารับการตรวจตามลำดับก่อน-หลัง เป็นต้น

- ให้ความสำคัญต่อทุกคนในการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และความต้องการของทุกคน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

- ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก มีความเป็นธรรมในการตัดสินปัญหาต่างๆ โดยไม่นำเอาความสัมพันธ์ส่วนตัวมาใช้ในการตัดสินพิจารณาปัญหาของส่วนรวม ใช้เหตุผลในการตัดสินพิจารณาทุกครั้ง

กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ แนวทางการดำรงชีวิตประจำวันและการดำรงตนในสังคมของประชาชนในประเทศที่มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในหลักการศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวัน ทั้งในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน ตลอดจนการประกอบอาชีพและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเจริญของชุมชนและประเทศชาติ

1.3 แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาในเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1.3.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ก่อนจะอธิบายถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย เราต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พระอริการ บุญ ธรรม สุต ธิญา โณ (2559, น . 558 - 560) ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งชีวิต ว่าด้วยเรื่องชีวิต ชีวิตจะเป็นไปอย่างไร จะสงบสุขร่มเย็นหรือว่าเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรือง ท่านพูดถึงเรื่องการพัฒนาชีวิตแท้ๆ ถ้าเราต้องการเข้าใจให้ชัดเจนในเหตุผลอันนี้ยิ่งขึ้น เราก็ย้อนไปมองผู้ที่เป็นพระบรมศาสดาของเรา คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในเบื้องต้น พระองค์ก็เป็นฆราวาสผู้ครองเรือน แต่เห็นว่าชีวิตการครองเรือนนั้นเป็นชีวิตที่คับแคบเป็นที่มาแห่งทุกข์ คือ กิเลส จึงได้เสียดสละราชบัลลังก์ออกผนวชแสวงหาสันติวิมุตติอยู่ 6 ปี ในที่สุดก็ได้สำเร็จในการพัฒนาสูงสุดในชีวิต คือ ได้บรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะการเป็น “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” นั้นสามารถเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ในไตรภพได้ที่กล่าวมานี้ อยากให้เข้าใจความหมายที่ว่าพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งชีวิต ว่าด้วยเรื่องชีวิตไม่ได้พูดถึงเรื่องอื่นเลย ว่าทำอะไรชีวิตจึงจะเป็นไปเพื่อความสงบสุขร่มเย็น พระองค์ก็ได้ทดสอบทดลองเอาชีวิตของพระองค์เป็นที่ตั้ง ในที่สุดพระองค์ก็ได้สำเร็จสูงสุดในชีวิต คือ สามารถทำจิตให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ฉะนั้น พุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นศาสนาที่ถูกพัฒนาถึงขั้นเจริญสูงสุดแล้ว ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่านั้น บรรพบุรุษของไทยเราท่านเห็นว่าเป็นศาสนาที่มีศีลธรรมมากมาย และเป็นศาสนาที่สร้างสรรคชีวิตและสังคมให้สงบสุขร่มเย็น จึงได้น้อมรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตลอดมา แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของเรานั้น ท่านเห็นคุณค่าแห่งพระพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของธรรมะจึงได้ยกธรรมะขึ้นเป็นใหญ่ ทุกคนอยู่ภายใต้ธรรมะ ลักษณะ

อย่างนี้ท่านจึงเรียกว่า ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ เมื่อนำธรรมมาปฏิบัติตาม ธรรมะย่อม
 คຸ້ມครองผู้ปฏิบัติตาม ท่านจึงเรียกว่า ธรรมาภิบาล คือ ผู้มีธรรมะคຸ້ມครอง

การที่เราจะสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น จึงเรียกว่า สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อ
 ในพระโพธิญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อว่าพระพุทธเจ้านั้นมีจริง การตรัสรู้ของท่านนั้น
 ตรัสรู้จริง จึงเรียกว่าตถาคตโพธิสัทธา เชื่อพระปัญญาของพระพุทธเจ้า ที่เราเชื่อเช่นนั้นก็เพราะว่า
 พระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่อง “กรรม” ได้แก่ “การกระทำ” เราอยากดีเราก็ทำเอา เราอยากได้อะไรก็
 ทำเอา เมื่อเราฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วจะเกิดความรู้สึกว่าท่านพูดเป็นกลางได้ดีมาก แม้แต่
 ตำแหน่งการเป็นพระพุทธเจ้า ท่านก็ไม่ได้หวงไว้เฉพาะพระองค์เท่านั้น ท่านยังบอกว่าใคร ๆ ก็
 สามารถที่จะเป็นได้อย่างพระองค์ ไม่ใช่เป็นเฉพาะท่านองค์เดียว แต่มีเงื่อนไขอยู่ว่าต้องบำเพ็ญ
 บารมีถึง 30 ทศ บุคคลใดสามารถบำเพ็ญบารมีถึง 30 ทศได้ ก็จะได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ
 เป็น “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” เหมือนอย่างพระองค์ได้ เพราะอดีตที่ผ่านมาก็มีพระพุทธเจ้ามากมาย
 แล้วจนวนับไม่ถ้วน และในอนาคตที่ยังมาไม่ถึงก็จะมีอีกต่อไป ถ้าโลกมนุษย์ของเรา ยังมีสัตว์ที่มี
 ชีวิตอยู่ตราบใด ผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าก็ยังมีอยู่ ตราบนั้น เพราะการเป็นพระพุทธเจ้านั้น เพื่อมา
 ช่วยเหลือบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ อันนี้ไม่ใช่เป็นเพื่ออะไร
 เป็นเพื่อมาช่วยคนอื่นแท้ๆ เรื่องตำแหน่งการเป็นพระพุทธเจ้า ถ้าจะเทียบทางโลกก็เหมือนกับว่า
 ใครๆ ก็เป็นด็อกเตอร์ได้ ไม่เลือกโคตรชาติตระกูล แต่มีเงื่อนไขอยู่ว่าใครสามารถเรียนจบถึงชั้น
 ปริญญาเอกได้ใหม่ ถ้าถึงชั้นปริญญาเอก ก็เป็นด็อกเตอร์กันได้ ฉะนั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง
 นี้ จึงถือว่ายุติธรรมที่สุด ที่เราเชื่อพระพุทธเจ้า เราก็เชื่อว่าพระองค์สอนเรื่อง กรรม คือ การกระทำ
 ท่านไม่ได้ผูกขาดอำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ ไม่ได้ผูกขาดแนวทางที่จะทำให้ตนเองเป็นผู้ประเสริฐ แต่
 พระองค์ไม่หวงความรู้ ไม่หวงตำแหน่ง ไม่หวงอำนาจ ไม่หวงใดๆ ทั้งสิ้น ท่านว่าไปตามความเป็น
 จริง ฉะนั้น หลักคำสอนของพระพุทธองค์จึงเป็นสังฆธรรม เป็นคำสอนที่สมบูรณ์แบบอย่างยิ่งใน
 การดำเนินชีวิต ในการพัฒนาชีวิต ในการสร้างสรรค์ชีวิต ในการสร้างสรรค์ความสุขให้เกิดขึ้น
 ให้แก่ตนเองและสังคม

พระอริการบุณยธรรม สุทัตถิยาโณ (2559, น. 745 - 748) ได้อธิบายถึง ความสำคัญ
 ของหลักธรรมทางพุทธศาสนา ไว้ว่า ทุกคนชอบหลักธรรมทางพุทธศาสนา แต่ชอบโดยไม่รู้ตัว
 อธิบายว่า ทุกคนทุกชีวิตที่เกิดมาในโลก ต่างก็รักชีวิตของตน ไม่ต้องการให้ใครๆ มาข่มเหง
 เบียดเบียนหรือรังแก ซึ่งตรงกับคำสอนของพระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า การไม่เบียดเบียนซึ่งกัน
 และกัน คือความสำรวมในสัตว์ทั้งหลายเป็นสุขในโลก เป็นคำสอนที่สอดคล้องกับความต้องการ
 ของทุกคน และเป็นคำสอนที่ทรงคุณค่าที่สุดต่อชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งปวง ทั้งเป็นคำสอนที่บริสุทธิ์
 ยุติธรรมที่สุด หากสังคมใดนำคำสอนดังกล่าวไปปฏิบัติ คือ เลิกจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

ตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ความสงบสุขร่มเย็นก็จะเกิดขึ้นทันที อธิบายว่า คนเราที่เกิดขึ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใด ที่สำเร็จในชีวิตมาได้ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จในด้านไหนๆ ล้วนแต่ปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาด้วยกันทั้งนั้น หลักธรรมในที่นี้ ได้แก่ “อิทธิบาท” คือ คุณเครื่องสำเร็จความประสงค์ มี 4 อย่างด้วยกัน

ฉันทะ คือ ความพอใจ คนเราประกอบภารกิจใดๆ ต้องมีฉันทะความพอใจเสียก่อนในเบื้องต้น เมื่อมีฉันทะเกิดขึ้น ความเอาใจใส่ใฝ่ (จิตตะ) ก็จะติดตามมา จากนั้น ความเพียรพยายาม (วิริยะ) ก็จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องไปเรียกร้อง ด้วยอำนาจแห่งฉันทะความพอใจ ก็จะพยายามคิดค้นหาวิธีที่จะทำ ให้สำเร็จสมความปรารถนา ที่เรียกว่า “วิมังสา” หมั่นพิจารณาหาเหตุผลให้รอบคอบ คือ ใช้ วิจารณ์ญาณมาประกอบในกิจการนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ความเจริญทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นในโลก ล้วนแต่ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีความสำเร็จใดๆ เกิดขึ้นด้วยการไปนั่งๆ นอนๆ อ้อนวอนให้ผี สางเทวดาช่วย ถ้าอ้อนวอนได้จริงๆ ในโลกนี้คงไม่มีใครคิดหวังในชีวิต ที่พระพุทธองค์สอนว่า อยากรู้ได้อะไร ก็ทำเอา ใช้หลักอิทธิบาทนี้ เป็นแนวทางนำไปปฏิบัติก็จะบันดาลให้สำเร็จความ ประสงค์ในสิ่งซึ่งไม่เหลือวิสัย จึงเป็นที่มั่นใจได้ว่าพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงคุณค่าประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม ถ้าไม่สิ้นสงสัย ก็สามารถนำเอาหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติพิสูจน์ ทดสอบ เพราะพระพุทธศาสนาไม่กลัวคนพิสูจน์ กลัวคนไม่พิสูจน์ พระพุทธศาสนาเป็นสังฆธรรม คือ จริงตามสภาพแห่งความเป็นจริง ถ้าใครพิสูจน์ก็จะได้พบของจริงในชีวิต เหมือนอย่างองค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย ผู้หวังความสุขความเจริญ จงตั้งใจศึกษาธรรมของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เข้าใจถ่องแท้แน่นอน แล้วนำไปปฏิบัติก็จะสำเร็จสมความมุ่งมาด ปรารถนาโดยไม่ต้องสงสัย ธรรมะในทางพระพุทธศาสนาเป็นแสงสว่างในทางการดำเนินวิถีชีวิต เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นแนวทางนำไปปฏิบัติ ทำชีวิตให้มีความสุขสงบร่มเย็น

พระอริการบญฺชธรรม สุทฺธิญา โณ (2559, น. 567 – 569) ได้อธิบายถึง มนุษย์ แปลว่า ผู้มีใจสูง คือ สามารถพัฒนาให้สูงได้ คำว่า สูง ในที่นี้ คือ สูงด้วยคุณธรรม เพราะมนุษย์ สามารถที่จะศึกษาธรรมะได้ สามารถปฏิบัติธรรมะได้ สามารถรักษาศีลภาวนาได้ สามารถที่จะบวช เรียนเขียนอ่านได้ แต่สัตว์ดิรัจฉาน เขาไม่มีโอกาสเหมือนเรา การที่จะมาตรัสรู้ธรรมเป็นพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าก็มาตรัสรู้ในร่างมนุษย์นี้ ไม่ได้ไปตรัสรู้ที่อื่น ฉะนั้น ผู้ที่เกิดเป็นมนุษย์ถือว่าเป็น โชคลาภอันประเสริฐ เมื่อเราอยู่ในฐานะอันสูงแล้วเราไม่ควรที่จะลดฐานะและศักดิ์ศรีของตัวเองลง อย่างต่ำสุดก็ต้องรักษาอันดับของเราเอาไว้ สิ่งที่จะรักษาอันดับของเราไว้ได้ ก็คือศีล 5 นั่นเอง ศีล 5 นี้แหละเป็น มนุษยธรรม คือ คุณธรรมของการเป็นมนุษย์ ผู้ที่จะมีใจสูงได้หรือพัฒนาให้สูงยิ่งขึ้นไป ได้ก็ต้องมีศีลเป็นพื้นฐาน เพราะศีลเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าแก่ตนเองและสังคม

เวลาพระสงฆ์ท่านให้ศีลแก่ญาติโยม ท่านได้กล่าวไว้ว่า สีลตุ โถ สีลมีอรรถว่า เป็นที่ตั้ง คือ เป็นที่ตั้งแห่งความดีทั้งปวง ความดีทั้งปวงจะเกิดขึ้น ความดีทั้งปวงจะตั้งอยู่ ความดีทั้งปวงจะเจริญ ยิ่งขึ้นไป ก็เพราะศีล สีลตุ โถ สีลมีอรรถว่า ร่มเย็น ฉะนั้น บุคคลใดมีศีลอุปมาดังในร่ม บุคคลใดที่มี ศีลจิตใจย่อมมีความเย็นเพราะใจมีร่มพืงพาอาศัย สีลตุ โถ สีลมีอรรถว่า เป็นเลิศ เป็นยอด ไม่มีอะไร เลิศหรือยอดเท่ากับศีล แม้แต่บทสรุปท้ายศีล เราก็ยังฟังกันอยู่ทุกครั้งที่เวลาพระสงฆ์ท่านให้ศีลว่า สี เตน สุกติ ынติ ผู้ถึงสุคติได้ก็เพราะศีล สี เตน โภคสมุปทา ผู้ถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติก็เพราะศีล สี เตน นิพพุติ ынติ ผู้ถึงซึ่งความดับทุกข์ได้แก่พระนิพพานก็เพราะศีล แสดงว่าศีลนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ มาก ในพุทธศาสนาสุภามิตท่านได้กล่าวไว้ว่า

อาทิสัล ปติฏฐา จ กลุยาณญจ มาตุกั

ปมุขั สพุพทมมานั ตสุมา สิลวิโสชเย.

ศีลเป็นที่พึ่งในเบื้องต้นศีลเป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย ศีลเป็นประมุขแห่งธรรม ทั้งปวง เหตุฉะนั้น ควรชำระศีลให้บริสุทธิ์.

คำว่า มารดา แปลว่า ผู้เป็นบ่อเกิด กัลยาณธรรม คือ ธรรมอันดีงาม ผู้มีศีลก็มีกัลยาณธรรม ถ้าไม่มีศีล กัลยาณธรรมก็ไม่เกิด เมื่อกัลยาณธรรมไม่เกิดแล้วจะเป็นคนดีได้อย่างไร ฉะนั้น ศีล เป็น สิ่งที่ทรงคุณค่าเป็นส่วนตน ศีลเป็นการสังวรระวังรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ได้แก่ ความประพฤติ ที่ดีงาม ศีลจึงเป็นรั้วป้องกันบาปไม่ให้เกิดขึ้นทางด้านกายและวาจา แต่ศีลที่ทรงคุณค่าเป็นส่วน ภายในสังคมนั้น เขาเรียกว่า ผลพลอยได้ ศีล 5 ข้อนี้ เป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมที่ดีที่สุดใน สังคม ไม่มีความยุติธรรมใดเสมอเหมือนกับศีล

บรรพต แคลไรสง (สืบค้นจาก www.gotoknow.org เมื่อ 25 สิงหาคม 2561 เวลา 15.35 นาฬิกา) กล่าวถึง แนวความคิดการเมืองในทางพระพุทธศาสนา ไว้ว่า โลกตะวันตก อย่างชน ชาติกรีกโบราณได้ยกย่องโสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล โลกตะวันออก อย่างจีนโบราณก็ยกย่อง ขงจื้อและเหลาจื้อ เป็นสุดยอดปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ของจีน อินเดียโบราณก็มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสัพพัญญูหรือผู้รู้แจ้งโลก การกำเนิดของพระพุทธศาสนาที่เป็นบ่อเกิดปัญญาญาณในการช่วย มนุษย์ให้พ้นจากวัฏจักรแห่งความทุกข์ไม่เพียงแต่เท่านั้น คัมภีร์ที่ถือว่าเก่าแก่และสมบูรณ์ที่สุดในโลก โดยได้รับศึกษา การรักษาและการสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบันก็คือพระไตรปิฎกได้บรรจุ วิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งประวัติศาสตร์และความเจริญของมนุษย์ในทุกด้าน นอกจากนั้นยังได้บันทึก พุทธจริยวัตรอันงดงามของพระพุทธองค์ตลอดเวลา 45 พรรษา ที่ทรงรอนแรมจาริกไปทั่วชมพู ทวีป เพื่อเผยแผ่สังฆธรรมอันล้ำค่าต่อมนุษยชาติ

การศึกษาวิชารัฐศาสตร์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาขาสังคมศาสตร์นั้น ได้เริ่มต้นอย่างจริงจัง โดยนักคิดที่เป็นปรัชญาเมธีในโลกตะวันตกที่โด่งดังของชาวกรีก ที่เป็นที่รู้จักในยุคที่ปรัชญากรีก รุ่งเรืองไม่ว่าจะเป็นโสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล เป็นผู้พยายามอธิบายแนวคิดและปรัชญาในการปกครอง ความเป็นรัฐ อำนาจอธิปไตย อำนาจของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการเมือง จดบันทึกคำพูดและรวบรวมเป็นหนังสือฉบับเป็นพันปี และต่อมาได้จัดเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่เป็นทฤษฎี เป็นหลักวิชาสำหรับนักวิชาการรุ่นหลังได้ค้นคว้า วิจัย โดยสร้างทฤษฎีและแนวคิดใหม่ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน อันที่จริงแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า นักปราชญ์ นักคิดเหล่านี้กำเนิดในยุคสมัยหลังพุทธกาลนับร้อยปีทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงความหมายของการเมืองว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ หรือเรื่องเกี่ยวกับประเทศชาติและสังคม แม้แต่ชุมชน หมู่บ้าน ครอบครัวของแต่ละบุคคลนั้นการเมือง เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะไม่รับรู้ ไม่รับผิดชอบ เพราะฉะนั้นพุทธบริษัทถือว่าโลกนี้มีประโยชน์แก่เราและเพราะเราได้เกิดมาบน โลกนี้เราจึงมีหน้าที่ที่จะต้องกตัญญูต่อ โลกและสังคม มนุษย์มีหน้าที่ต้องช่วยให้โลกหรือสังคมดีขึ้น พุทธบริษัทจึงมีเหตุผลที่ทำให้ต้องสนใจในสิ่งที่เรียกว่า “การเมือง” การนึกถึงประโยชน์ของสังคมนั้นเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท เมื่อมีความคิดและความเข้าใจอย่างนี้แล้วมันก็จะหลีกเลี่ยงเรื่องของการเมืองไปไม่ได้ ในปัจจุบัน โลกกำลังเดือดร้อนด้วยปัญหาต่างๆ เพราะฉะนั้นถ้ามีหนทางที่จะช่วยกัน ได้ก็ต้องช่วยกันแม้ยังมองไม่เห็นหนทางที่จะช่วยได้ ก็จะต้องคิดหาทางออกของปัญหาให้พบด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้ต้องสนใจในสิ่งที่เรียกว่า การเมือง ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วบุคคลนั้นก็จะเป็นคนไร้ประโยชน์หรือเป็นคนที่มิประโยชน์น้อยที่สุด กล่าวได้ว่าปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและจะกลายเป็นบุคคลที่เอาเปรียบ เป็นบุคคลหนึ่งในโลกที่เป็นคนคดโกงไม่ได้ทำหน้าที่ของตนถือว่าเป็นบุคคลที่อกตัญญู ตามหลักการของพระพุทธศาสนา ทุกคนต้องหวังดีต่อโลกต้องช่วยกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก จัดการสังคมให้มันถูกต้อง ให้เกิดความสงบสุข ทุกคนต้องช่วยกันจัดการบ้านเมืองหรือสังคมให้หมดปัญหานั้นหมดไป อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกตามแนวทางพุทธศาสนา

1.3.2 ลักษณะประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประชาธิปไตยมาตั้งแต่เริ่มแรก ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงมอบให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการทั้งปวงเสียอีก ลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนามีดังต่อไปนี้

1) *พระพุทธศาสนามีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญหรือเป็นกฎหมายสูงสุด* พระธรรม คือ คำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง พระวินัย คือ คำสั่งสอนเป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรง

บัญญัติขึ้นเมื่อรวมกัน เรียกว่า พระธรรมวินัย ซึ่งมีความสำคัญขนาดที่พระพุทธเจ้าทรงมอบให้เป็นพระศาสดาแทนพระองค์ ก่อนที่พระองค์จะปรินิพพานเพียงเล็กน้อย

2) มีการกำหนดลักษณะของศาสนาไว้เรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ไปไปตามยถากรรม ลักษณะของพระพุทธศาสนาคือสายกลาง ไม่ซ้ายสุด ไม่ขวาสุด ทางสายกลางนี้เป็นครรลอง อาจปฏิบัติค่อนข้างเคร่งครัดก็ได้ โดยใช้สิทธิในการแสวงหาอิเรกตามตามที่ทรงอนุญาตไว้ ในสมัยต่อมา เรียกแนวกลางๆ ของพระพุทธศาสนาว่า วิชชชาวิท คือ ศาสนาที่กล่าวจำแนกแจกแจง ตามความเป็นจริงบางอย่างกล่าวยืนยันโดยส่วนเดียวได้ บางอย่างกล่าวจำแนกแจกแจงเป็นกรณีๆ ไป

3) พระพุทธศาสนามีความเสมอภาคภายใต้พระธรรมวินัย บุคคลที่เป็นวรรณะ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทราแต่เดิม รวมทั้งคนวรรณะต่ำกว่านั้น เช่น พวกจัณฑาล พวกปุกกุสะ คนเก็บขยะ และพวกทาส เมื่อเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแล้ว มีความเท่าเทียมกัน คือ ปฏิบัติตามสิกขาบทเท่ากัน และเคารพกันตามลำดับอาวุโส คือ ผู้อุปสมบทภายหลังเคารพผู้อุปสมบทก่อน

4) พระภิกษุในพระพุทธศาสนา มีสิทธิ เสรีภาพภายใต้พระธรรมวินัย เช่น ในฐานะพระภิกษุเจ้าถิ่น จะมีสิทธิได้รับของแจกก่อนพระภิกษุอาคันตุกะ พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ด้วยกันมีสิทธิได้รับของแจกตามลำดับพรรษา มีสิทธิรับกฐิน และได้รับอานิสงส์กฐินในการแสวงหาจีวรตลอด 4 เดือนฤดูหนาวเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นยังมีเสรีภาพที่จะเดินทางไปไหนมาไหนได้ จะอยู่จำพรรษาก็ได้ เลือกปฏิบัติกรรมฐานข้อใด ถือชุดงควัตรข้อใดก็ได้ทั้งสิ้น

5) มีการแบ่งอำนาจ พระเถระผู้ใหญ่ทำหน้าที่บริหารปกครองหมู่คณะ การบัญญัติพระวินัย พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเอง เช่น มีพระภิกษุผู้กระทำความผิดมาสอบสวนแล้วจึงทรงบัญญัติพระวินัย ส่วนการตัดสินคดีตามพระวินัยแล้วเป็นหน้าที่ของพระวินัยกรรมซึ่งเท่ากับศาล

6) พระพุทธศาสนามีหลักเสียงข้างมาก คือ ใช้เสียงข้างมาก เป็นเกณฑ์ตัดสิน เรียกว่า วิชเยภุยสิทธิ การตัดสินโดยเสียงข้างมาก ฝ่ายใดได้รับเสียงข้างมาก สนับสนุน ฝ่ายนั้นจึงเป็นฝ่ายชนะคดี (สืบค้นจาก www.Kasmonblog.wordpress.com เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2561 เวลา 15.30 นาฬิกา)

โดยสรุปลักษณะประชาธิปไตย มีมาตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งพระพุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาต้องการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขร่มเย็น อยู่ร่วมกันอย่างความถูกต้อง มีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาค โดยใช้ธรรมเป็นหลักการดำเนินวิถีชีวิต มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ ปกครองหมู่คณะ และปกครองตนเอง ซึ่งมีอยู่จำนวนมากมายังปรากฏตามคัมภีร์พระธรรมวินัยต่างๆ อันจะทำให้สังคมเป็นประชาธิปไตย

1.3.3 หลักธรรมที่เป็นเอกภาพ ทำให้สังคมเป็นประชาธิปไตย

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่เป็นเอกภาพ เป็นเครื่องผูกพันกัน ทำให้สังคมเป็นประชาธิปไตย ดังมีผู้อธิบายไว้ดังนี้

พิมพ์ลิขิต หงษาคำ (สืบค้นจาก [www. sites.google.com](http://www.sites.google.com) เมื่อ 21 สิงหาคม 2561 เวลา 17.30 นาฬิกา) กล่าวว่า หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพหรือภราดรภาพ หลักสาราณียธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องระลึกลึถึงกัน เป็นหลักการที่จะทำให้เกิดความประสานพร้อมเพียงสามัคคี และผนึกร่วมกันเป็นเอกภาพ หลักธรรมนี้สาระสำคัญที่สอนให้สังคมประชาธิปไตยจะต้องมีเครื่องผูกพันคนให้มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน เพราะการที่แต่ละคนจะอยู่ได้ด้วยดี ต้องมีลักษณะการแสดงออกต่างๆ เน้นความมีเมตตาปรารถนาดีหวังต่อกัน เป็นไปเพื่อสังเคราะห์กันและกัน คือ

1) *เมตตาทายกรรม* คือ จะทำอะไรก็ทำต่อกันด้วยเมตตา หมายความว่าทำด้วยความรักทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยไมตรีด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีความช่วยเหลือกัน มีความร่วมมือกัน

2) *เมตตาวชิกรรม* คือ จะพูดอะไรก็พูดด้วยเมตตา โดยเจรจาด้วยเหตุผล โดยใช้ปัญญา ไม่ใช่โทษะเป็นต้นว่า ต้องพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกัน

3) *เมตตาเมตตากรรม* คือ จะคิดอะไรก็คิดต่อกันด้วยเมตตา นั่นคือ การมีความหวังดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลังปรารถนาดีต่อกัน โดยการคิดพิจารณาวินิจฉัยคิดวางแผนต่างๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน สร้างสรรค์สังคมและมีไมตรีต่อกันอย่างแท้จริง

4) *สาธารณ โภคิ* หมายถึง การมีกินมีใช้ร่วมกัน หรือมีการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันหรือการมุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะโดยการไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น

5) *ศีลสามัญญตา* หมายถึง มีศีลเสมอกัน คือมีความประพฤติดี รักษาระเบียบวินัย รักษากฎกติกาของสังคม มีความสุจริตกายวาจาที่เสมอกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม

6) *ทิวีสามัญญตา* หมายถึง มีทิวี มีความเห็น มีความเชื่อมั่น ยึดถือในหลักการอุดมการณ์และอุดมคติร่วมกันหรือสอดคล้องกันของคนในสังคมประชาธิปไตย จะต้องมีความเห็นความเข้าใจและความเชื่อมั่นในหลักการประชาธิปไตยร่วมกัน เช่น การยอมรับระบอบประชาธิปไตย การเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่ การเข้าใจเรื่องเสรีภาพ ภราดรภาพหรือเอกภาพ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนพระภิกษุสามเณรก่อน ว่าด้วยพระภิกษุสามเณรจะต้องอยู่ด้วยหลักธรรม 6 ประการ ทำผู้ประพฤติให้เป็นที่รัก ที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสังเคราะห์กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกัน เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฆราวาสสามารถนำมาปฏิบัติโดยให้อยู่ในหลักธรรม 6 ประการแล้ว สมาชิก

ของสังคมมีความระลึกถึงกัน มีน้ำใจประสานกลมกลืนพร้อมที่ร่วมมือกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาช่วยเหลือเป็นธุระต่อกัน ในทางวาจาเราก็พูดกันด้วยใจรัก คิดปรารถนาดีต่อกัน เป็นการรักษาสถาบันภาพทางสังคม มีศีลเสมอกัน ไม่เบียดเบียนกันและกัน ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาของส่วนร่วมรักษาระเบียบวินัย โดยมีความเชื่อมั่นยึดถือและเข้าใจหลักการสำคัญของหลักประชาธิปไตยร่วมกัน ตลอดจนเข้าใจความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิตที่รองรับความเป็นมนุษย์ของเราไว้ด้วยกัน

1.3.4 คุณธรรมของประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนา

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่เป็นประชาธิปไตยที่สุด ซึ่งเป็นหัวใจหลักของประชาธิปไตย เป็นรากฐานของการดำรงตนให้อยู่ในหลักประชาธิปไตย มีอิสรภาพ เสรีภาพ พอสรุปได้ดังนี้

พระอริการบุณยธรรม สุทัตติยาโม (2559, น.720 - 723) ได้อธิบายหลักเบื้องต้นของประชาธิปไตยไว้ว่า ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีอิสรภาพ เสรีภาพในการที่จะเลือกบุคคลใดเข้าไปเป็นตัวแทนของตัวเองก็ได้ ไม่ขายสิทธิ์ขายเสียงให้ใคร ถ้าใครเอาเงินหรือเอาของอะไรมาให้อะไรให้เราไปลงคะแนนให้เราต้องรู้ทันทีว่า นั่นเป็นการดูถูกเรา ทำให้เราไม่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เขาอยากจะทำอะไรไปไหนทิศทางใดก็ได้ ถ้าเห็นว่าใครมาทำกับเราในลักษณะดังกล่าว ก็ให้ถือว่าเป็นการเหยียดหยามเกียรติศักดิ์ศรีของเรา ถ้าประชาชนในทุกๆ สังคมสำนึกได้แบบนี้ แสดงให้เห็นว่าวิญญาณของการเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะการเป็นประชาธิปไตยทุกคนต้องรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง เห็นศักดิ์ศรีของตัวเองเป็นสิ่งที่มีความหมาย เมื่อรู้ได้แบบนี้ การซื้อสิทธิ์ขายเสียงก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อการเลือกตั้งไม่มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง การเลือกตั้งก็จะไปทางบริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีความโปร่งใสมากขึ้น ฉะนั้น คุณธรรมของประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ว่าสำคัญก็เพราะว่าคุณธรรมเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ถ้าประชาธิปไตยขาดคุณธรรมอย่างเดียวนั้น ประชาธิปไตยก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย ก็จะเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม เราจึงต้องศึกษาให้เข้าใจถึงคุณธรรมของประชาธิปไตย คำว่า ประชา เสียก่อน เพราะคำว่า ประชา ในที่นี้หมายถึงทุกคน มิได้หมายเอาบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง อย่างคนต่างๆ ไปเข้าใจ แต่หากหมายถึงทุกๆ คน ดังกล่าวมาแล้วนั้น หากจะมีคำถามสอดเข้ามาว่า เมื่อเราไม่เข้าใจคำว่า ประชา แล้ว เราจะเข้าใจคุณธรรมของประชาธิปไตยได้อย่างไร คำตอบก็คือเราต้องศึกษาศีล 5 ให้เข้าใจเสียก่อน ว่าศีล 5 มีลักษณะอย่างไร มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมอย่างไร ที่ต้องศึกษาศีล 5 ให้เข้าใจ ก็เพราะว่าศีล 5 คือ คุณธรรมของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั่นเอง

ยกตัวอย่างศีล 5 ให้เข้าใจง่ายๆ และชัดเจน มีดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ท่านห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์และเบียดเบียนสัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตทุกชนิด หากเราจะถามว่ามีใครบ้างต้องการให้คนอื่นฆ่าตนเอง เบียดเบียนตนเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 2 ท่านห้ามไม่ให้ลักขโมยทรัพย์สมบัติของคนอื่น มีใครบ้างต้องการอยากจะให้คนอื่นลักขโมยทรัพย์สมบัติของตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 3 ท่านห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิดในสิทธิเสรีภาพคนรักของคนอื่น มีใครบ้างต้องการอยากให้คนอื่นมาล่วงละเมิดในคนรักของตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 4 ท่านห้ามไม่ให้โกหกหลอกลวงคนอื่น จะหลอกลวงด้วยตนเองหรือใช้ให้คนอื่นไปหลอกลวงก็ตาม มีใครบ้างต้องการให้คนอื่นหลอกลวงตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

และศีลข้อที่ 5 ท่านห้ามไม่ให้เสพสิ่งมีนเมา ซึ่งเป็นฐานที่ตั้งแห่งความประมาท ทำให้ขาดสติไม่สามารถที่จะประคับประคองตัวเองให้ดำรงมั่นคงอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เมื่อสติคุ้มครองจิตตนเองไม่ได้ ก็ทำให้เป็นคนเสียจริตผิมนุชย์ หรือจะเรียกอย่างหนึ่งว่า “คนบ้า” ก็ได้ หากคำถามว่าใครบ้าง ต้องการเป็นคนบ้าไปเสียจริตผิมนุชย์ คำตอบก็คือไม่มี

ศีล 5 จึงเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย ใครจะรู้ว่าศีล 5 ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่ทุกคนก็ชอบศีล 5 ด้วยกันทั้งนั้น แต่ชอบโดยไม่รู้ตัวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าศีล 5 เป็นสิ่งที่ชอบใจของทุกคน ศีล 5 จึงเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ทุกคน ศีล 5 จึงเป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคม ไม่มีความยุติธรรมใดในโลกเสมอเหมือนกับศีล

กล่าวโดยสรุป ถ้าทุกคนต้องการความสมหวังในชีวิต จึงต้องปฏิบัติในศีลทั้ง 5 ข้อ คือ ต้องเลิกฆ่ากัน เลิกเบียดเบียนกัน เลิกขโมยของกัน เลิกจากการล่วงละเมิดคนรักของกัน เลิกจากการโกหกหลอกลวงซึ่งกันและกัน เลิกจากการเสพสิ่งเสพติดมีนเมาทั้งปวง ถ้าทำได้ดังกล่าวก็จักเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ น่ายินดี เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุเป็นปัจจัยนำมาซึ่งความสงบสุข ร่มเย็นทั้งตัวเองและสังคม ในโอกาสเดียวกันก็เป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคมอีกด้วย นี่แหละคือ คุณธรรมของประชาธิปไตย หากอธิบายทบทวนความจำอีกครั้ง สิ่งที่เป็นปัจจัยทำให้สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น ก็คือ ความยุติธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย สิ่งที่เป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย ก็คือ เบญจศีล เบญจธรรม ในทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

1.3.5 คุณค่าของการศึกษาในทางพุทธศาสนา

พระอริการบุณธรรม สุทัตยาโณ (2559, น. 516 - 520) ได้อธิบายถึง การศึกษา นั้น เป็นของดี เป็นของสำคัญ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อชีวิตมนุษย์ทุกรูป ทุกนาม ทุกชาติ ทุกภาษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีความสำเร็จในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม ล้วนแต่ได้รับการศึกษามาดีด้วยกันทั้งนั้น เพราะการศึกษา คือ การพัฒนาจิต ทำให้จิตเจริญขึ้น หรือดีขึ้น หรือยกระดับจิตให้

สูงขึ้นไป การศึกษาทำให้คนโง่เป็นคนฉลาด ทำให้คนฉลาดให้กลายเป็นคนงี่เง่า ทำให้คนธรรมดาให้กลายเป็นบุคคลสำคัญ ตามหลักจิตวิทยากล่าวไว้ว่า ใครก็ตามถ้าเขามีพลังการศึกษาอย่างแรงกล้าแล้ว เขาคงนั้นจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เขาจะต้องเป็นบุคคลสำคัญในอนาคต ไม่ว่าจะทางใดก็ทางหนึ่งอย่างแน่นอน แต่การศึกษาที่ดี หรือการศึกษาที่สมบูรณ์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องศึกษาทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลก และทางธรรม ควบคู่กันไป การศึกษาทางโลก หรือ ความรู้ทางโลก เป็นความรู้ที่จะนำมาประกอบทำมาหาเลี้ยงชีพหรือเป็นความรู้ที่จะนำมาอำนวยความสะดวกทางด้านร่างกาย ส่วนทางธรรมหรือธรรมะ เป็นความรู้พิเศษที่จะนำมาพัฒนาจิตใจ เพราะธรรมะ คือ “คุณากร” ซึ่งท่านแปลว่า “เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดีทั้งปวง” หมายความว่า คุณงามความดีทั้งปวงจะเกิดขึ้น ก็เพราะธรรมะ คุณงามความดีทั้งปวงจะตั้งอยู่ ก็เพราะธรรมะ คุณงามความดีทั้งปวงจะเจริญยิ่งขึ้นไป ก็เพราะธรรมะ ธรรมะจึงเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นแก้วสารพัดนึกของจิต เป็นที่พึ่งของจิต เป็นแสงสว่างของจิต หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมะเป็นแนวทางที่จะนำมาปฏิบัติพัฒนาจิตเพื่อทำจิตหรือใจให้มีที่พึ่ง มนุษย์เรามีทั้งกายและใจ ประกอบเป็นรูปร่างขึ้นมา จะขาดเสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ การที่เราศึกษาความรู้ทั้งสองทาง จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิต ชีวิตจะเป็นไปในรูปแบบใด จะเสื่อมหรือจะเจริญก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา ถ้ามีการศึกษาดี การดำรงชีวิตก็ดี มีความสุขสมบูรณ์ สมหวังในชีวิต ถ้าศึกษาไม่ดี ถึงปรารถนาให้ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ ก็คงเป็นไปได้ยาก

ดังนั้น การศึกษาที่ดี จะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต หรือจะอุปมาอีกอย่างหนึ่ง การศึกษาที่ดี เสมือนหนึ่งเป็นกุญแจที่จะเปิดไปสู่คลังมหาสมบัติแห่งชีวิต แต่การศึกษาที่ดี ได้แก่ การศึกษาทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลกและทางธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ถ้าศึกษาวิชาความรู้ทางโลกอย่างเดียว เรียกว่า การศึกษานั้นยังไม่สมบูรณ์ ที่ว่าไม่สมบูรณ์ก็เพราะว่า วิชาทางโลกนั้นเป็นดาบสองคม เป็นได้ทั้งคุณและโทษ ถ้าความรู้นั้นตกอยู่กับคนที่มีศีลธรรม มีคุณธรรม ความรู้นั้นย่อมจักเป็นประโยชน์ เพราะผู้มีศีลธรรม มีคุณธรรม ย่อมทำแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ความรู้นั้น อยู่กับคนที่ไม่มศีลธรรมไม่มีคุณธรรม มีความรู้มาก ฉลาดมากในทางโลกเท่าไร ก็ย่อมจะเป็นอันตรายต่อความสุขของสังคมโลกเท่านั้น เพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เราควรศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของโลก หรือความเป็นมาของชาติต่างๆ แต่ละยุคแต่ละสมัย ก็จะได้เห็นว่าผู้จุดชนวนสงครามโลกที่ดี ผู้สร้างสถานการณ์สันติสุขเทือนขวัญแก่ชาวโลกที่ดี ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้ผ่านการศึกษามาดีในทางโลกด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น การศึกษาวิชาทางโลกอย่างเดียว จึงถือได้ว่าการศึกษานั้นยังไม่สมบูรณ์แบบ เพราะไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีความสุขสมบูรณ์ ผู้หวังความสุขความเจริญในชีวิต จึงควรตั้งใจศึกษาธรรมะควบคู่ไปด้วย เพื่อความสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกต่อไป เมื่อเราเห็นคุณค่าของการศึกษาแล้ว จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่สมบูรณ์แบบเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิต เพราะการศึกษาเป็นบ่อ

เกิดแห่งความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสรรเสริญปัญญาไว้หลายอย่างหลายประการ เช่น

ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี
 ปัญญาเป็นรตนะของนรชน ปัญญาประเสริฐกว่าทรัพย์
 ปัญญาทำให้เกิดสุข ปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐสุด
 คนจะบริสุทธิได้เพราะปัญญา จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ก็เพราะปัญญา
 ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด

ปัญญาจึงถือได้ว่าเป็นอริยทรัพย์ คือ ทรัพย์อันประเสริฐ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ โจรลักโจรขโมยไม่ได้ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัญญา คือ แก้วสารพัดนึกของจิต ปัญญาในที่นี้หมายถึง ความฉลาดรอบรู้ ทางเลื่อม ทางเจริญ รู้จัก บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ ควรทำ และไม่ควรทำ เป็นต้น และรู้จักวิธีสร้างสรรค์ความสงบสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นแก่ตนและผู้อื่น จึงเรียกว่าปัญญาถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนา

มูลเหตุที่ทำให้เกิดปัญญา ถ้าว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว มี 3 ทาง คือ

- 1) *สุตะมะยะปัญญา* ปัญญาเกิดจากการ ได้ยิน ได้ฟัง
- 2) *จินตามะยะปัญญา* ปัญญาเกิดจากการขบคิดพิจารณา หมายความว่าคนเราเมื่อได้ยิน ได้ฟัง ได้รู้ได้เห็น อะไรมา ก็นำมาขบคิดพิจารณาให้เข้าใจในสิ่งนั้นๆ และสามารถนำไปปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมได้
- 3) *ภาวนามะยะปัญญา* ปัญญาเกิดขึ้นจากการภาวนา คือ การทำจิต ให้รวมเข้าสู่ฐานแห่งความสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ หรือความตั้งมั่นแห่งจิต เมื่อจิตมีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์สิ่งมากระทบทั้งปวง จิตย่อมรู้แจ้งเห็นจริงตามสภาพแห่งความเป็นจริงของสังขารทั้งปวง หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “*ปัญญารอบรู้ในกองสังขาร*” ปัญญาชนิดนี้เป็นปัญญาที่ประเสริฐล้ำเลิศ สูงสุด และยอดเยี่ยม ไม่มีอะไรเสมอเหมือน ท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “*โลกุตระปัญญา*” คือปัญญาที่พ้นไปจากโลก หรือปัญญาที่เหนือโลก ดังนั้น ขอให้ผู้ศึกษาทั้งหลายผู้มีโชคดี มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน จงตั้งใจศึกษาด้วยความวิริยะอุตสาหะ อย่าได้ลดละประมาท จนสามารถนำเอาความรู้ความฉลาด และสติปัญญา ไปพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนและส่วนรวม ตลอดประเทศชาติสืบไป

**2. ชีวิตประวัติโดยสังเขปของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง)
ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี** (ข้อมูลจากหนังสือ 60 ปี ท่านครูบาบุญธรรม
สุทธิญาโณ เล่ม 1 และหนังสือ 66 ปี แห่งความหลัง ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ)

ภาพที่ 2.1 ภาพพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

พระอธิการบุญธรรม (รัตนคม) สุทธิญาโณ หรือท่านครูบาโก ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคลองแวงหรือวัดเขาแวงเบง ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เกิดเมื่อ วันที่ 8 เมษายน พุทธศักราช 2498 ตรงกับวันศุกร์ แรม 1 ค่ำ โยมบิดามารดา คือ คุณพ่อทอง และคุณแม่แดงกุ่ม รัตนคม เกิดที่บ้านคลองน้ำเค็ม เลขที่ 15 หมู่ที่ 2 ตำบลนายายอาม อำเภอท่าใหม่ (ปัจจุบันคืออำเภอนายายอาม) จังหวัดจันทบุรี ท่านเป็นบุตรคนโต โดยมีพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน 8 คน

ครอบครัวของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ มีความเลื่อมใสศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงต่อเนื่องตลอดมา โดยโยมคุณพ่อของท่าน คือ คุณพ่อทอง รัตนคม เป็นคนชาวจังหวัดมุกดาหาร แล้วได้ย้ายมาตั้งรกรากที่จังหวัดจันทบุรี ในช่วงวัยหนุ่มของโยมคุณพ่อของท่าน ได้ถวายตัวเป็นศิษย์วัดป่าสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ถือศิลปปฏิบัติธรรมจนติดนิสัยเป็นศิษย์วัดป่ามาตลอดชีวิต จนกระทั่งมาอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี จึงได้ถวายตัวเป็นศิษย์ของครูบาอาจารย์วัดป่าสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต 2 รูป คือ พระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ ด้วยว่าพระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย นั้น เป็นที่รู้จักของโยมพ่อของท่านมาก่อน เพราะท่านเคยนำพระสงฆ์สามเณรชุดงค์ไปจำพรรษาที่ภูเก้า ตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เมื่อปี พ.ศ. 2497 จนพระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย มาสร้างวัดเขาสุกิม ที่จังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2507 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านของท่านครูบาโก ประมาณ 30 กิโลเมตร โยมพ่อของท่านครูบาโกจึงได้โอกาสอุปฐากรับใช้ครูบาอาจารย์ ท่านจึงได้ฟังการสนทนาธรรมของพระอาจารย์สมชาย

จิตวิริโย จากโยมพ่อและบรรดาอาๆ ทั้งหลายของท่าน จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ประกอบกับท่านครูบาโกเป็นผู้ใฝ่ต่อการศึกษาหาความรู้ เคยได้ยินจากครูในโรงเรียนแนะนำว่า ถ้าไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้ ก็มีอีกวิธีคือ ให้บวชเป็นสามเณรแล้วเรียนหนังสือแบบ พ้นเอกปิ่น มุกกันต์ อธิปศิกรรมการศาสนา ก็จะสามารสรสร้างควมก้าวหน้าให้กับตนเองได้ จึงได้เข้าถวายตัวเป็นศิษย์ในพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย บวชในบวรพระพุทธศาสนา โดยทางพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย ได้ให้ท่านครูบาคำพันธุ คมภีรญาโณ ผู้ร่วมก่อตั้งวัดเขาสุกิม ท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญรองจากพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย อบรมสั่งสอนเรื่องการบวชในสายวัดป่ากรรมฐาน สอนข้อวัตรปฏิบัติพระธรรมวินัยให้เข้าใจ ฝึกการกราบ การไหว้ การยืน เดิน นั่ง นอน ให้สงบเรียบร้อย รู้กับปียวาจาที่ควรใช้กับครูบาอาจารย์ และสอนการเข้านาค คือ โคนผม ถือศีล 8 ทานอาหารมื้อเดียวในภษณะกะละมังอย่างเคร่งครัดต่อเนื่องจนถึง 3 เดือนกว่า จึงจะได้รับการพิจารณาเพื่อบวชเป็นสามเณร ในวันที่ 8 เมษายน 2514 โดยได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดจันทาราม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อ วันพุธ ที่ 12 เมษายน 2519 สถานที่จุดธูปคือ อุโบสถวัดเขาสุกิม ความปรารถนาของท่านที่ตั้งไว้เป็นปณิธานนับตั้งแต่เป็นสามเณร คือ ท่านไม่ได้กลับบ้านเลยแม้แต่ครั้งเดียว ทั้งๆ วัดเขาสุกิมอยู่ห่างบ้านของท่านเพียง 30 กิโลเมตรเท่านั้นเอง เพราะท่านปรารถนาให้ผู้ที่คิดถึงท่านมาหาท่านที่วัดมากกว่าที่จะให้ท่านกลับบ้านด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. ท่านตั้งใจจะอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ให้ยาวนานที่สุด หรือตลอดไปได้ นับเป็นความปรารถนาอันสูงสุด ดังนั้น การกลับบ้านบ่อยๆ อาจจะทำให้ได้เห็นสิ่งต่างๆ ที่บ้านแล้วจิตใจท่านอาจจะคลายความเพียรเวียนไปหาความเป็นอยู่ก่อนบวชได้

2. ท่านต้องการความกลับกันของพ่อแม่พี่น้องเพื่อนฝูงและญาติมิตรว่าแทนที่ท่านจะไปหาเขา ขอให้เขามาหาท่านดีกว่า เพื่อเขาจะได้เข้าวัดฟังธรรมกัน ท่านไม่สามารถสอนธรรมเองได้ ก็ขอความกรุณาครูบาอาจารย์ท่านสอน ซึ่งก็ได้ผลไม่น้อย พ่อแม่และน้องๆ ท่านรวมทั้งญาติมิตรเพื่อนฝูงก็ได้รับประโยชน์เช่นนี้มากทีเดียวและต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงเวลานี้

3. ในอนาคตถ้าท่านเป็นครูบาอาจารย์ ท่านไม่ต้องการให้ลูกศิษย์ท่านทำในสิ่งที่ไม่ดีงามอย่างไร ท่านก็ต้องไม่ทำอย่างนั้นเสียเองในตอนเป็นลูกศิษย์ครูบาอาจารย์อยู่ พุดง่ายๆ ในเรื่องนี้ ถ้าสักวันหนึ่งท่านต้องห้ามลูกศิษย์ที่อยากกลับบ้านอย่างไม่มีเหตุผล ท่านก็จะได้อ้างว่าท่านอยู่วัดเขาสุกิม 10 ปี อยู่ห่างบ้าน 30 กิโลเมตร แต่ท่านไม่กลับบ้านเลย เพราะไม่มีเหตุผลที่สมควร

แม้ในใจลึกๆ ท่านอยากกลับบ้านใจจะขาด แต่ต้องอดทนเอาไว้ เพราะครูบาอาจารย์บางองค์ท่านสอนไว้ว่า “ถ้าอดทนให้ถึงที่ จะได้ดีทุกคน”

งานในหน้าที่ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ขณะเป็นภิกษุสามเณรที่วัดเขาสุกิม คือ งานของครูบาอาจารย์ งานของพระสงฆ์สามเณร งานของวัด งานของสังคม งานพระพุทธศาสนา งานอีกงานหนึ่ง คือ งานรับแขก ซึ่งเป็นงานของพระป่าท่านโดยทั่วไป ท่านจะสนใจต้อนรับแขกกันมาก แยกในที่นี่หมายถึง ท่านผู้มาเยี่ยมเยือนวัดเขาสุกิม หรืออาคันตุกะที่มีกล่าวในพระวินัยระบุว่า ถ้าอาคันตุกะมายังอवासของตน ในที่นี้หมายถึงพระภิกษุอาคันตุกะแล้วพระภิกษุที่อยู่ในอवासนั้น ไม่ต้องรับตามฐานานุกรมแล้ว จะต้องเป็นอาบัติ ด้วยเหตุนี้ พระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย จึงเห็นในเรื่องของการถวายการต้อนรับพระสงฆ์สามเณรที่มาวัดสำคัญอย่างยิ่ง ไม่มีบกพร่อง สมแก่ฐานะของท่านผู้มาทุกประการ เพราะเป็นการปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติ โดยเฉพาะแต่พระภิกษุสามเณรเท่านั้น ญาติโยมจากทุกสารทิศด้วย ท่านก็ให้การต้อนรับอย่างเหมาะสมแก่ฐานะ ด้วยเหตุนี้กระมัง เมื่อท่านอยู่ที่วัดเขาแจ่มเบง ท่านยังคงรักษาระธรรมเนียมปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติการต้อนรับของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ของท่าน ท่านจึงให้ความสำคัญในเรื่องการต้อนรับแขกเป็นเรื่องที่สำคัญเสมออย่างต่อเนื่อง ไม่มีบกพร่อง ต้อนรับสมแก่ฐานะของผู้มาเยี่ยมเยือนที่วัด การต้อนรับนี้ตรงต่อธรรมข้อที่ว่า “*ปฏิสันถาร*” ครูบาอาจารย์หลายท่านกล่าวตรงกันว่า การปฏิสันถารเป็นการปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ใกล้ชิดต่อพระนิพพาน แล้วการปฏิสันถารนั้นมี 2 ประการ คือ

1. อามิสปฏิสันถาร การต้อนรับด้วยสิ่งของมีขำน้ำโภชนาหาร ที่พักพาอาศัย หรือเอื้ออำนวยด้วยสิ่งของโดยธรรมประการใดก็ได้แล้วแต่ที่จะทำให้แขกมีความสุข ความเพลิดเพลินในการเป็นอยู่

2. ธรรมปฏิสันถาร การต้อนรับโดยธรรม ตั้งแต่การกล่าวโอภาปราศรัยด้วยปิยวาจา ไปจนถึงแนะนำสถานที่ที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจแก่แขก หรือการเพลิดเพลินแก่แขก รวมไปถึงการกล่าวธรรมที่จะเป็นคติเตือนใจแก่แขก เป็นต้น

ปีพ.ศ. 2524 ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีร์ญาโณ และพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ พร้อมคณะพระสงฆ์สามเณรจำนวน 7 รูป ได้ออกมาบำเพ็ญสมาธิภาวนา ณ เสนาสนะป่าบ้านทรัพย์สมบูรณ์ ตำบลสะตอน อำเภอสะตอ จังหวัดจันทบุรี พร้อมทั้งภารกิจสำคัญ คือ การสร้างวัดเขาแจ่มเบง เป็นวัดป่ากรรมฐาน หมู่บ้านแถบนี้อยู่ห่างจากชายแดนไทย – กัมพูชา ประมาณ 10 กว่ากิโลเมตร ในตอนนั้นเหตุการณ์ชายแดนนำวิกฤตเกือบตลอดเวลา มีเสียงปืนใหญ่ดังอยู่เกือบทุกวัน ญาติโยมในหมู่บ้านพอทราบข่าวการมาบำเพ็ญธุดงค์กรรมฐานในเสนาสนะป่าหมู่บ้านของตนเองของท่านครูบา ต่างก็ดีใจมากราบท่าน ท่านครูบาได้ถือโอกาสแสดงธรรมโปรด ทำให้ญาติโยมมีความอบอุ่นกายใจ ข่าวแพร่กระจายออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้น จึงทำให้ผู้คนมากราบท่านครูบา มีทั้งส่วนชาวบ้านใกล้เคียง และเจ้าหน้าที่หน่วยราชการ แรกๆ ก็มาสังเกตการณ์ มาฟังแนวความคิดว่าจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงหรือไม่ เมื่อแนใจคณะสงฆ์มีแนวคิรัคชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

และรักความเป็นไทย ก็มีความเคารพนับถือ และถวายตัวเป็นศิษย์ในเวลาต่อมา อีกภารกิจหนึ่ง คือ การสร้างโรงเรียนให้มีความมั่นคงถาวร ให้สมกับคำว่า “บวร” แปลว่า “ประเสริฐ ล้ำเลิศ” อันหมายถึง “บ – บ้าน ว – วัด ร – โรงเรียน” โดยสร้างโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมกับตำราจตระเวนชายแดน คือ โรงเรียนไกลกมนาคมตำราจตระเวนชายแดนบ้านคลองแจ่ง ปัจจุบัน คือ โรงเรียนสตรีวิทยาอุปถัมภ์ 2 โรงเรียนแห่งนี้อยู่ในความอุปถัมภ์ของท่านครูบาและทางวัดเขาแจ่งเบงในด้านต่างๆ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน และต่อมาได้ร่วมสร้างโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสอง โรงเรียนแรก ได้แก่ โรงเรียนทุ่งขนานวิทยา ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี และอีกโรงเรียนหนึ่ง คือ โรงเรียนดงกลางพัฒนศึกษา ตำบลดงสมบูรณ์ อำเภอบ้านคันทน์โท จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่บ้านเกิดท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีรญาโณ ประธานผู้ก่อตั้งวัดเขาแจ่งเบง ส่วนภายในวัดเขาแจ่งเบง ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีรญาโณ กับพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ก็ได้เปิดศูนย์การเรียนวัดเขาแจ่งเบงขึ้น แม้ไม่ได้เป็นความตั้งใจทั้งสองของท่านมาแต่เดิม ด้วยเหตุได้เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ของผู้รักษาศีล ไม่ก็คนในยามนั้น ซึ่งท่านครูบามีกฎว่าผู้เรียนอยู่บนวัด ถ้าเป็นฝ่ายหญิงต้องรักษาศีล 8 ตลอดระยะเวลาที่เรียน ถ้าเป็นฝ่ายชายต้องรักษาศีล 8 อย่างน้อยในทุกพรรษา 3 เดือน หรือสมัครใจรักษาตลอดอยู่วัดก็ได้

ทั้งนี้ ด้วยเหตุผล 2 ประการใหญ่ๆ คือ 1. การรักษาศีลปฏิบัติธรรมย่อมเป็นทักษิณียบุคคลที่มีบุญให้ผู้สนับสนุนการศึกษาได้รับผลบุญไม่เป็นการติดหนี้บุญผู้สนับสนุน และ 2. เป็นการรักษาความเรียบร้อยปลอดภัย เนื่องจากว่าการรักษาศีลปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นนักบวชฝ่ายหญิงย่อมเป็นหญิงต้องห้าม เพศภาวะและศีลธรรมย่อมรักษาความเรียบร้อยปลอดภัยส่วนหนึ่ง

ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีรญาโณและพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ได้ส่งเสริมการศึกษาได้เรียนทางสามัญกับ กศน. และการวิชาการเรียนแพทย์แผนไทยหลักสูตรกระทรวงสาธารณสุข ท่านยังส่งเสริมให้มีการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน ในปัจจุบันแม้ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีรญาโณ ได้ละสังขารไปแล้ว แต่การส่งเสริมด้านการศึกษาที่ยังอยู่คงเดิม โดยการอุปถัมภ์ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ในทางด้านอื่นๆ พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ มีโครงการมอบพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้สถานศึกษาทั่วประเทศไทยมีพระพุทธรูปประจำสถานศึกษา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 ที่จะทรงเจริญชนมพรรษา ครบ 5 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ดังนั้น โรงเรียนอื่นๆ อำเภออื่นๆ และจังหวัดอื่นๆ จึงได้มากราบเรียนขอพระพุทธรูปประจำสถานศึกษามากมาย ส่วนหนึ่งก็ได้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมเป็นเจ้าภาพพระพุทธรูปประจำสถานศึกษาด้วย ทางวัดวาอารามต่างๆ ที่ยังไม่มีพระพุทธรูปซึ่งเป็นพระประธานในศาลาการเปรียญ

ก็ได้ขอความกรุณาจากท่านครูบาเช่นกัน ไม่เฉพาะ โรงเรียนและวัดเท่านั้น ยังมีหมู่บ้านชายแดน สถานีอนามัย โรงพยาบาล สถานีตำรวจ กองกำกับการตำรวจ เป็นต้น ท่านครูบาก็ยินดีดำเนินการให้ ในด้านการส่งเสริมการเข้าค่ายอบรมจริยธรรม การจัดกิจกรรมมีตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ก่อนรับให้เข้าค่ายอบรมธรรมะ ท่านจะต้องดู จุดมุ่งหมายของกิจกรรมก่อน หากกิจกรรมนั้นไม่ขัดต่อระเบียบของทางวัดท่านก็จะรับ หากเป็นเด็ก โตแล้วท่านก็แนะนำให้รักษาศีล 8 โดยเสมอภาค ถ้าเป็นเด็กเล็กก็เพียงศีล 5 มีการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ให้ดูความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม โดยให้ความสำคัญในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และคุณค่าของศีลธรรม

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านเป็นผู้ที่รักษากฎระเบียบวินัย กล่าวคือ รักษาระเบียบ ในพระธรรมวินัยข้อวัตรปฏิบัติของพระกรรมฐาน รักษาระเบียบทางกาย ระเบียบทางวาจา และ รักษาระเบียบทางการงาน ปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ท่านอบรมสั่งสอนมาอย่างเคร่งครัด ทั้งด้านการ ปฏิบัติตามหน้าที่ผู้บริหารผู้ปกครองและการปฏิบัติตามสำนึกรักในระเบียบที่ดีงามของครูบา อาจารย์ ท่านมีบทบาทการเป็นผู้นำ การเป็นผู้ปกครองหม่อมคณะ โดยมีบทบาทชัดเจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ด้วยท่านครูบาคำพันธุ์ คมภิรญาโณ ได้ละสังขาร พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่าน เป็นผู้ที่มีเหตุมีผลในทางธรรมพร้อมๆ กัน ท่านก็มีปัญญาในทางโลก มีวาตะอันแหลมคม จึงเป็นที่ เคารพรักนับถือและชื่อฟังของพระสงฆ์สามเณร ศิษยานุศิษย์ และญาติโยมทั้งหลาย ท่านอบรมสั่ง สอนพระสงฆ์สามเณร ศิษยานุศิษย์ และญาติโยมให้มีความเคารพรักในท่านพระอาจารย์สมชาย ฐิต วิริโย และท่านครูบาคำพันธุ์ คมภิรญาโณ ปลุกศรัทธาให้เข้าใจในครูบาอาจารย์เป็นลำดับ โดยการ เป็นตัวอย่างแก่ผู้อยู่ใต้การปกครองของท่าน การปฏิบัติตัวของท่านเป็นตัวอย่าง ไม่เพียงแต่สอนด้วย วาจาแต่อย่างเดียว แต่แสดงออกให้เห็นด้วย เช่น การนั่งคุกเข่าประนมมือ การคอยครูบาอาจารย์ การ ถูกตำหนิแล้วไม่เถียงครูบาอาจารย์ การกราบอาสนะครูบาอาจารย์ เป็นต้น ถือเป็นภาพพจน์ที่จะฉาย ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้รับรู้ว่าการมีความเคารพนั้นเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเจริญอย่างหนึ่ง ควร เป็นแบบอย่างเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แก่ผู้หวังความสุขความเจริญ

3. ข้อมูลพื้นฐานของวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (ข้อมูลจากหนังสือ 66 ปี แห่งความหลัง ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิริญาโณ)

ภาพที่ 2.2 ภาพพระพุทธรูปศิลปะทวายเขียว วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง)

ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิริญาโณ อดีตเจ้าอาวาสวัดเขาสุกิมรูปที่ 2 เป็นประธานคณะผู้ก่อสร้างวัดเขาแจงเบง โดยท่านปรารถนาจะสร้างวัดป่ากรรมฐานเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในแบบพระกรรมฐานอันยาวไกล เถกเช่นเดียวกับวัดป่าในสายพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และปรารถนาสร้างวัดเขาแจงเบงขึ้นเป็นวัดหนึ่งในพระพุทธศาสนาของจังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นที่พำนักศึกษาปฏิบัติธรรม และเพื่อเป็นที่เข้าวัดฟังธรรมของสาธุชนทั้งหลาย อีกเหตุผลสำคัญประการหนึ่งของการสร้างวัดเขาแจงเบง คือ เป็นการสร้างถวายเป็นพระราชกุศล แต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช รัชกาลที่ 9 ที่จะทรงเจริญชนมพรรษา ครบ 5 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530

วัดเขาแจงเบง ได้รับการแต่งตั้งเป็นชื่อ วัดคลองแจง เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2531 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมได้ประกาศตั้งวัดเขาแจงเบงในชื่อว่า “วัดคลองแจง” ตามชื่อของหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านคลองแจง หมู่ที่ 6 ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โดยมีท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิริญาโณ เป็นประธานสงฆ์ผู้ก่อสร้างวัดคลองแจง พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่การสร้างวัดคลองแจงหรือวัดเขาแจงเบงขึ้นมา ใน ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบัน วัดคลองแจงหรือวัดเขาแจงเบง มีเนื้อที่ตั้งวัด 15 ไร่ และพื้นที่แปลงเดียวกันอันอยู่ในความดูแลของวัดเขาแจงเบง รวม 1,500 ไร่

กล่าวกันว่า เขาแจงเบง เป็นภูเขาที่มีแหล่งน้ำเล็กๆ ด้านหลังเขาที่ไหลลงมาสู่ลำธารหรือคลอง โดยเขาแจงเบงอยู่ท่ามกลางคลองสองคลอง คือ คลองแจง กับ คลองเบง คลองแจงอยู่ทางทิศตะวันตก เป็นแนวยาวออกมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของภูเขา คลองเบงอยู่ทางทิศเหนือเป็นแนว

ยาวออกมาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของภูเขา จึงเป็นที่ของคำว่า “แฉงเบง” แต่บางทีสนะจากผู้ชำนาญด้านภาษาเขมรได้วิเคราะห์ให้ฟังว่า “แฉงเบง” มาเป็นคำเขมรซึ่งแปลว่าปุ่มไม้มะค่า ด้วยเหตุนี้ให้สังเกตว่า เมื่อยืนทิศตะวันออกเฉียงเหนือมาทางภูเขาจะเห็นเป็นรูปลักษณะของภูเขา เหมือนปุ่มไม้มะค่า อาจเป็นที่มาของคำว่า “แฉงเบง” ก็ได้

เงื่อนไข 4 ประการ โดยท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรัตญาโณ ก่อนการก่อสร้างวัดคลองแจง (วัดเขาแฉงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โดยหลักการนี้ เรียกว่า ธรรมเนียม 4 ประการ ของวัดเขาแฉงเบง ได้แก่

1. วัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐานนั้น จะต้องเป็นสถานที่สงบวิเวกห่างจากฝูงชน พลุกพล่าน เป็นป่าเขาลำเนาไพร ด้วยเหตุนี้ ผู้ใดลงป่าเข้าไปถึงเขตไหนของเขาแฉงเบง ก็ให้หยุดอยู่เพียงนั้น รวมทั้งเมื่อสร้างเป็นวัดแล้วจะต้องไม่มีการจัดมหรสพต่างๆ ในวัด เช่น ภาพยนตร์ ลิเก โขน หมอลำ ดนตรี คอนเสิร์ต หรือเปิดเสียงดนตรีในวัดที่เป็นข้าศึกแก่บุญกุศล เป็นต้น

2. วัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐาน จะต้องเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น จะไม่ให้มีการทรงเจ้าเข้าผี การสักเลขสักยันต์ การไสยศาสตร์ เช่น สรวง บวงสรวงสังเวศต่างๆ แม้การตั้งศาลเจ้า ศาลพระภูมิ ศาลเพียงตา เป็นต้น ก็ไม่ให้มี

3. วัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐาน จะต้องเป็นสถานที่ศึกษาปฏิบัติธรรมกรรณฐาน จะจัดให้มีการค้าขายในเขตวัดไม่ได้

4. วัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐานนั้น ครูบาอาจารย์ผู้ทรงศีลธรรมทรงกรรณฐาน ทรงคุณความรู้ต่างๆ เป็นผู้บริหารดูแลวัด หากผู้ใดจะมาปฏิบัติกรใดๆ ในวัด จะต้องนำเรื่องดังกล่าวปรึกษาหารือครูบาอาจารย์ดังกล่าวเสียก่อน หากท่านพิจารณาแล้วเป็นเรื่องที่ดี ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบแบบแผนข้อวัตรปฏิบัติอันดีงามของพระกรรณฐาน ท่านเห็นว่าเป็นประโยชน์ เราก็ปฏิบัติกรได้ตามขอบเขตที่ท่านอนุญาต แต่ถ้าหากว่าท่านพิจารณาแล้วว่าเป็นเรื่องที่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและสิ่งที่กล่าวมา ท่านไม่อนุญาต เราก็จะไม่ฝ่าฝืนละเมิด

ท่านครูบาทั้งสอง คือ ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรัตญาโณ และพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ได้อธิบายเหตุผลในการตั้งเงื่อนไขทั้ง 4 ประการ ไว้ว่า

ข้อที่ 1 เหตุผล คือ วัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐานนั้น จะต้องมีความสงบ จึงต้องมีพื้นที่ป่าใหญ่พอควร เวลานั้นการลงป่าเข้าไปบนภูเขายังมีอยู่ตลอด ซึ่งถ้าไม่ยับยั้ง ป่าบนเขาแฉงเบงก็จะราบเรียบแน่นอน แม้มืออยู่บนเขาแฉงเบงแล้วก็ยังต้องปลูกป่าเพิ่มอีก

ข้อที่ 2 เหตุผล คือ ท่านไม่ต้องการให้มีสังฆกรรมปฏิรูป ได้แก่ การนำหลักหรือพิธีกรรมของศาสนาอื่น หรือลัทธิอื่น มาประกอบในวัดป่าปฏิบัติธรรมกรรณฐาน ผู้คนก็จะมกมาย

แล้วแยกแยะไม่ออก นานวันเข้าเลยเข้าใจว่าเป็นหลักของพระพุทธศาสนา อันจะเป็นเหตุที่ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมสลายได้

ข้อที่ 3 เหตุผล คือ ถ้ามีการค้าขายในวัดป่าปฏิบัติธรรมกรรมฐานได้ ก็จะเกิดความวุ่นวายในอนาคต คนมาวัดก็จะไม่ได้มีเจตนามารักษาศีลปฏิบัติธรรม แต่จะมาซื้อของมากกว่า แล้วบางทีสินค้าที่นำมาขายอาจจะมีผิดศีลผิดกฎหมายก็อาจจะมี เมื่อกิจการค้าขายดีก็อาจจะมีร้านค้าหลายร้านขึ้น ก็อาจจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันในเรื่องของผลประโยชน์ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียหาย หรือทำลายความสงบวิเวกของวัด

และข้อที่ 4 เหตุผล คือ เป็นการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของคณะสงฆ์ผู้บริหารวัดป่าปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่บริหารโดยธรรมโดยวินัย รวมทั้งป้องกันการเอาแต่ใจของบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติใดๆ ในวัด โดยไม่ฟังการคัดค้านโดยธรรมโดยวินัย ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาในอนาคต

เมื่อท่านครูบาทั้งสอง ได้อธิบายขยายความด้วยเหตุผลแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าผู้หนึ่งผู้ใดคัดค้านฝ่าฝืนเงื่อนไขจึงก่อเป็นเป็นธรรมนุญ 4 ประการของวัดเขาแจ่มเบง จวบจนถึงปัจจุบัน แม้ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรัตญาโณ จะละสังขารไปแล้ว ก็ไม่มีผู้ใดกล้าฝ่าฝืน

4. วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อภิชาติ คำดี (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องหลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ค้นคว้าจากเอกสาร ผลศึกษา พบว่า หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย อยู่ในวิสัยที่จะนำมาเผยแพร่ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลได้อย่างจริงจังดังต่อไปนี้

หลักมีสุจริต ที่มีประพุดิตตามอารยธรรมคืออย่างคำมีศีลห้า หลักนี้เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของการเป็นคนดีในฐานะปัจเจกบุคคล

หลักมีพรหมวิหาร เป็นการบำเพ็ญสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของการเป็นคนดีในฐานะสมาชิกของสังคม

หลักคำสอนเรื่องทิส 6 (สิงคาลกสูตร) เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและผู้อื่น

หลักมีอริยสัจสี่และกาลามสูตร เพื่อส่งเสริมความมีเหตุมีผล และการรู้จักใช้วิจารณญาณ

หลักมีธรรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริมให้ถือหลักการสำคัญกว่ายึดติดตัวบุคคล

หลักมีขันติ เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแห่งความอดทน ซึ่งเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งของวิถีชีวิตประชาธิปไตย

หลักมีวุฒิชัยธรรม, พหุสูต, นาถกรณธรรม, จักรวรรดิวัตร เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแห่งการรับฟังผู้อื่น ทั้งหมดนี้เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเพียงบางส่วนเท่านั้น เท่าที่พอจะประมวลได้ ภายใต้เงื่อนไขของการศึกษาค้นคว้าในเวลาอันจำกัด การนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของอภิชาติ คำคดียังมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ประเทศไทยควรมีการปฏิรูปการเมืองในด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปในด้านโครงสร้างการปกครองที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งในด้านจิตสำนึกและพฤติกรรม กระบวนการส่งเสริมก็มีทั้งปรีชาดี อันหมายถึงการเผยแพร่หลักคำสอน ปฏิบัติ อันหมายถึงการนำหลักคำสอนมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และปฏิเวธ อันหมายถึงเกิดผลจากการปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. การขับเคลื่อนกระบวนการนี้จะเป็นไปได้ทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ รัฐบาลจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ และประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติอย่างชัดเจน

3. การน้อมนำศาสนธรรมมาใช้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในสังคมไทย มิได้จำกัดแต่เฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพหุนิยมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สำหรับศาสนิกชนผู้นับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม หรือศาสนาอื่นใด ก็พึงสนับสนุนให้มีการน้อมนำศาสนธรรมของแต่ละศาสนามาใช้ส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยของศาสนิกชนนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. กระบวนการทางสังคม ที่จะหล่อหลอมกลมกล่อมกลม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนได้นั้น ขึ้นอยู่กับสถาบันสำคัญ คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันสื่อมวลชน การนำวาระแห่งชาติอันเป็นนโยบายสาธารณะ ไปแปลงเป็นการปฏิบัติ จึงต้องผลักดันผ่านสถาบันหลักดังกล่าว ข้างต้นแนวคิด และการปฏิบัติประชาธิปไตยจะต้องแพร่หลายขยายผลอยู่ในทุกสถาบัน อาทิ ประชาธิปไตยในครอบครัว ประชาธิปไตยในโรงเรียน

2. สถาบันพระพุทธศาสนา ต้องแสดงบทบาทในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยในสังคมไทยให้มากขึ้น ทั้งในด้านเผยแพร่หลักคำสอน และการจัดกิจกรรมทางศาสนา โดยสามารถเชื่อมโยงศาสนธรรมมาส่งเสริมจิตสำนึก และพฤติกรรมประชาธิปไตยของพลเมืองอย่างบูรณาการ เพื่อให้สังคมไทยก้าวสู่ความเป็นสังคมประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

3. สถาบันสื่อมวลชน อันประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่ออื่นที่เกิดขึ้นในยุคโลกไร้พรมแดน ก็คือสื่ออินเทอร์เน็ต ในสังคมปัจจุบันต้องยอมรับว่าสื่อเหล่านี้

มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อ ความเชื่อ ค่านิยม ความคิด และวิถีชีวิตของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ สื่อจึงเป็นได้ทั้งตัวจุดรั้งหรือตัวกระตุ้นการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย ในวาระแห่งชาติที่จะนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาใช้ในการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย จึงต้องมีสื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนี้ให้ประสบความสำเร็จ เพราะผู้ศึกษาเองก็มีความเห็นว่าการปฏิรูปใดๆ ก็ตาม มีอาจประสบความสำเร็จได้เลย หากปราศจากการปฏิรูปสื่อ

พระศักดิ์ชัย อ่อนหาคพอ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาพระราชพิพัฒนารักษ์ (ชูชาติ กณฺหวณฺ โณ) เจ้าอาวาสวัดท่าไทร ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาในเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาวัตรปฏิบัติและชีวประวัติของพระราชพิพัฒนารักษ์ (ชูชาติ กณฺหวณฺ โณ) พระภิกษุสามเณรและประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน และได้มีแนวคิดเอาวัตรปฏิบัติมาแบบอย่างในการประพฤติตน ทำให้เกิดผลดีกับตนเองและสังคม

2. การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ ท่านทำให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับให้ความวางใจมีความศรัทธา ทำงานสะดวก มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียวกันดีระหว่างคณะสงฆ์

3. การส่งเสริมการศึกษา ท่านได้ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและนักศึกษาทั่วไป ผลปรากฏว่า การเรียนนักธรรมบาลีของพระภิกษุสามเณรสอบผ่านได้มากขึ้นทุกปี และภิกษุสามเณรยังได้เรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้น สำหรับนักเรียน ท่านก็ได้มอบทุนการศึกษา ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้นเช่นกัน และท่านยังได้ส่งเสริมวิชาชีพให้กับประชาชน

4. การเผยแผ่ธรรม ท่านได้เผยแผ่ธรรมแก่นักเรียน โดยการอบรมสั่งสอน ผลปรากฏว่า นักเรียนเข้าใจมารยาทชาวพุทธมากขึ้น เข้าใจศาสนพิธี มีความเคารพต่อพระสงฆ์ และนักเรียนมีความสนใจเรียนธรรมศึกษาเพิ่มขึ้น สำหรับการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ทำให้ประชาชนเข้าใจธรรมและเข้าวัด ประพฤติปฏิบัติธรรมในวัน 8 ค่ำ 15 ค่ำ มากขึ้นเป็นลำดับ

5. การพัฒนาด้านสาธารณูปการ ผลปรากฏว่า การก่อสร้างภายในวัด เป็นแนวเป็นระเบียบ บริเวณวัดสวยงาม มีการปลูกต้นไม้ได้ร่มรื่น ทำให้มีความสะดวกสบายในการทำกิจกรรมพระพุทธศาสนามากขึ้น การสร้างสาธารณูปการภายนอกวัด เช่น การสร้างเตียงคนไข้กับโรงพยาบาลต่างๆ ทำให้ชาวบ้านมีความพอใจ มีความศรัทธาในตัวท่าน ทำให้เตียงคนไข้มีความเพียงพอ และท่านยังได้บริจาคเงินให้ซื้ออุปกรณ์กีฬาแก่โรงเรียนต่างๆ ทำให้นักเรียนและประชาชนได้เล่นกีฬา ซึ่งมีผลดีต่อสุขภาพ

6. การสังคมสงเคราะห์ ท่านได้ดำเนินการ โครงการต่างๆ เช่น โครงการบ้านช่วยวัด วัดช่วยบ้าน โครงการเจ้าอาวาสเลี้ยงพระภิกษุสามเณร โครงการจักรยานเด็กยากจน เป็นต้น ซึ่งทำให้

ประชาชนให้ความสนใจและช่วยเหลือโครงการเหล่านี้ ทำให้เป็นที่ศรัทธา นับถือ ยอมรับของสังคม ได้รับความสนับสนุนจากภาคประชาชนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

วัฒนา สิมมา (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย: กรณีศึกษาในจังหวัดกระบี่ การวิจัยในเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาวัฒนา สิมมา พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดกระบี่มีความรู้ความเข้าใจด้านพุทธศาสนาอย่างดี และเข้าใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตยพอสมควร พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างจำกัดหรืออยู่ในขอบเขตตามที่พระธรรมวินัยกำหนด แต่ก็พบว่ามีพระสงฆ์หลายรูปที่มีบทบาททางอ้อมในการเผยแพร่ความคิดและความรู้เกี่ยวกับการเมืองแบบประชาธิปไตยต่อประชาชน เช่น การเทศนา การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น

ในด้านของปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ก็คือ การถูกวิจารณ์ถึงความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ที่ได้รับการเลือกตั้ง และมีพระสงฆ์บางรูปไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากนัก รวมถึงพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ถ้ามหาเถรสมาคมควรมีแนวทางในการออกระเบียบปฏิบัติในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ให้มีการเสริมสร้างประชาธิปไตย พระสงฆ์ปรับวิธีการทำให้ความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยผ่านกลุ่มตัวแทนนักเรียน และการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ

พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิวิริคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาวิจัยใช้แบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาของพระมหาสุระพงษ์ สุรวโร พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของพระครูโพธิวิริคุณ มีรูปแบบภาวะผู้นำเป็นแบบประสาน คือ 1) ลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วไปของท่านมีอริยาศีลดี มีความเป็นกันเองกับทุกคน สร้างความอบอุ่นในการทำงาน 2) เน้นการศึกษาหารือกับชุมชนก่อนการจัดงานเสมอ 3) การติดต่อประสานงานแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ติดต่อลงไปยังหัวหน้างาน แต่ถ้าหากเป็นงานเร่งด่วน ก็จะใช้การติดต่อไปยังลูกน้องโดยตรง 4) การสั่งงานคำนึงถึงเรื่องผลของงานมากกว่าเวลา และพร้อมยืดหยุ่นเพื่อให้งานเดินไปได้ 5) ด้านความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน ให้ความเป็นกันเองไม่ถือตัว ให้โอกาสและสนับสนุนคนทำงานเสมอ 6) การประเมินผลการทำงานของคุณ้องจะพิจารณาจากความมุ่งมั่น ตั้งใจ 7) การประเมินบุคคลจะพิจารณาในด้านการทำงานเป็นทีม 8) เรียนรู้จาก

ข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุง 9) เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจะหาทางแก้ไขและป้องกัน 10) การให้ทุกคนมีส่วนร่วม แม้ในโอกาสที่ไม่เหมาะสมกลายเป็นข้อดีของรูปแบบภาวะผู้นำเป็นแบบประสาน

การบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของพระครูโพธิวิริคุณ มีดังนี้ 1) ด้านสังคม พบว่าท่านนำแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มาไว้ในวัด ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยใช้ลานวัดเป็นลานกีฬา 2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่าท่านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเด่นชัด เช่น การมีสถาบันการเงินชุมชน กลุ่มเลี้ยงผึ้ง กลุ่มทำตุ๊กตา 3) ด้านการเมือง พบว่าท่านได้สนับสนุนให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน 4) ด้านวัฒนธรรม พบว่าท่านส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสม่ำเสมอ จนเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด 5) ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ พบว่าท่านได้สนับสนุนให้สร้างอาคารเพื่อเป็นศูนย์สาธารณสุข และประสานงานกับภาครัฐ ให้มีเจ้าหน้าที่มาดูแล 6) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชน จัดสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่น ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาชุมชน 1) การบริหารคน เช่น การมอบหมายงาน ที่ไม่เหมาะสมกับคน 2) การบริหารเงิน ขาดความชัดเจนในรายละเอียดซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องาน เช่น การขาดการยอมรับ การถูกครหา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน 1) หน่วยงานราชการควรจัดสัมมนาภาวะผู้นำแบบประสาน แก่ พระสงฆ์นักพัฒนา อันจะก่อประโยชน์ในการเป็นผู้นำในการบริหารการพัฒนาชุมชน 2) นำเสนอแนวทางการบริหารการพัฒนาชุมชนของพระครูโพธิวิริคุณให้กับพระสงฆ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งสืบไป 3) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมมือกับทางชุมชนและวัด เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของวัดและชุมชน 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุน กระตุ้น ชุมชนอื่นในจังหวัดหรือภูมิภาคให้เกิดความเข้าใจ และเกิดมีลักษณะชุมชนเข้มแข็งเช่นนี้

อภิญญา ทองสะอาด (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนววิถีธรรมมาภิบาลในพระไตรปิฎกกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยอภิญญา ทองสะอาด พบว่า (1) หลักพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องต้องกันกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย อาทิ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกัน การให้ความสำคัญกับการตัดสินใจปัญหาโดยใช้หลักเสียงข้างมาก และการใช้กฎหมายเป็นหลักในการปกครอง เป็นต้น (2) หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมมาภิบาล ที่มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทย ได้แก่ 1) หลักการบัญญัติพระวินัย การบัญญัติสิกขาบท มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ประชาชนได้รับความคุ้มครองอย่างยุติธรรม 2) หลัก

สุจริตสาม ได้แก่ การประพฤติตามอารยธรรมย่อมนำพาไปสู่การเป็นคนดีในฐานะสมาชิกของสังคม และหลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักอันสำคัญยิ่งสำหรับการมีคุณธรรมของผู้ปกครองรัฐ 3) หลักอริการณีสถมถะ เป็นการใช้หลักตัดสินความขัดแย้ง หลัก “เขภุยสิดา” เป็นหลักธรรมในการถือเสียงข้างมาก ยึดหลักความโปร่งใส ไม่มีนอกไม่มีใน 4) หลัก “อปริหานิยธรรม” เป็นหลักธรรมสำหรับการมีส่วนร่วมในการปกครอง หลัก “ฆราวาสธรรม” เป็นหลักอันสำคัญยิ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) หลัก “ปัพพชิตถิกณหปัจจเวกซ์” บุคคลพึงมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ หลัก “ทิส 6 (สิงคาลกสูตร)” เป็นหลักส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น 6) หลัก “จักรวรรดิ 5” เป็นหลักการสำคัญของนักปกครองในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และ หลัก “ราชสังคหะ 4” เป็นหลักในการบำรุงทวยราษฎร์ให้ประชาชนอยู่ในเอกภาพ

กนกวรรณ ใจเที่ยงตรง (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูปลัดสมพร ฐานธมโม การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาของกนกวรรณ ใจเที่ยงตรง พบว่า พระครูปลัดสมพร ฐานธมโม ได้นำแนวคิดการพัฒนาชุมชนจากประสบการณ์การเรียนรู้และปัญหาที่พบในชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการพัฒนา ท่านมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนทั้งการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวัฒนธรรม และบทบาทการพัฒนาทางการศึกษา โดยผ่านโครงการและกิจกรรมทั้ง 5 โครงการหลัก ผลของการพัฒนาพบว่า ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ มีความรัก ห่วงแทน และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้

พระมหาอนุชา สิริวัณ โณ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพระสงฆ์พัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดเทพปฐนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาของพระมหาอนุชา สิริวัณ โณ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมแล้วพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทด้านพัฒนาในท้องถิ่นเสมอมา ด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ (1) การปกครอง พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ (2) การศาสนศึกษา ให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด (3) การเผยแพร่ คอบรับนโยบายของมหาเถรสมาคมทั้งของรัฐและของท้องถิ่น (4) การสาธารณูปการ ดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป (5) การศึกษา สงเคราะห์ พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษา และ (6) การสาธารณสงเคราะห์มีส่วนร่วมในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน อย่างไรก็ตามหากเป็นพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนาก็ดำเนินการพัฒนาไปตามบทบาทหน้าที่ตนดำรงอยู่ บางรูปอยู่ในฐานะผู้ส่งเสริมบทบาท บางรูปอยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติการ แต่หากเป็นพระสงฆ์

นักพัฒนาท่านจะดำเนินการเอง โดยจัดทำในรูปโครงการส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้ พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการศึกษา ส่วนบทบาทพระสงฆ์วัดเทพบูรณารามยังคงเป็นบทบาทตาม ลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยความโดดเด่น คือ การส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วย กลวิธีเผยแพร่ต่างๆ แต่ที่น่าสนใจ คือ การยกระดับคุณธรรมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้นเตือนวิธีใหม่ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น มีผลมาจากพุทธดำรัสพระ ธรรมวินัย และวัดที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนในระบบความสัมพันธ์ ผนวกกับ กฎระเบียบทางคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ควบคุมดูแล ทั้งผู้ได้ปกครองและ ประชาชนตามความสามารถ แต่บทบาทที่เป็นประโยชน์เกี่ยวเนื่องแก่ชุมชนมักมาจากความมุ่งมั่น เสียสละเฉพาะตัวของพระสงฆ์แต่ละรูป โดยมักมีแรงผลักดันมาจากสภาพปัญหาในชุมชนที่ บางครั้งหน่วยงานท้องถิ่นก็ตอบสนองต่อรูปแบบปฏิบัติของพระสงฆ์

ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมบทบาท พระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น หากเป็นการดำเนินงานอย่างปกติปัญหาหลัก คือ ระบบความสัมพันธ์ที่ เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนภาระงาน ทั้งความสัมพันธ์ของพระสงฆ์แต่ละระดับและความสัมพันธ์ กับประชาชนในแต่ละสถานะตำแหน่ง ทั้งนี้พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองขาดการกำกับดูแลบริหารสั่ง การและติดตามประเมินผล ผนวกกับขาดการกำหนดนโยบายเชิงพัฒนาอย่างสอดคล้องกับนโยบาย ท้องถิ่น แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ยังขาดทักษะเชิงลึกทั้งด้านหลักธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ในการ ทำงานการพัฒนาหลายๆ รูปแบบ

สำหรับแนวทางส่งเสริมต้องเริ่มที่องค์กรสงฆ์ควรปรับรูปแบบวิธีการทำงานของพระสงฆ์ ให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมใหม่ โดยที่เจ้าคณะผู้ปกครองต้องควบคุมและแก้ไขปัญหา กระตุ้นให้วัดโดยเจ้าอาวาสต้องจัดกิจกรรมให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและผู้นำของแต่ละ หน่วยงาน พร้อมทั้งโน้มน้าวชี้แจงบทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมถึงการอิงอาศัยกันต่อการพัฒนาอย่าง จริงใจ ด้วยการเปิดรับวิสัยทัศน์ระดับองค์กร ผู้นำ และชุมชน ให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ

พระวัชรวิช อิมวงศ์ษา (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทพระสังฆาธิการต่อการ ส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน มี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยของพระวัชรวิช อิมวงศ์ษา พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการ ต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ระดับมากทุกด้าน ในองค์ประกอบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีระดับของการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิถี ประชาธิปไตย และการเลือกตั้ง

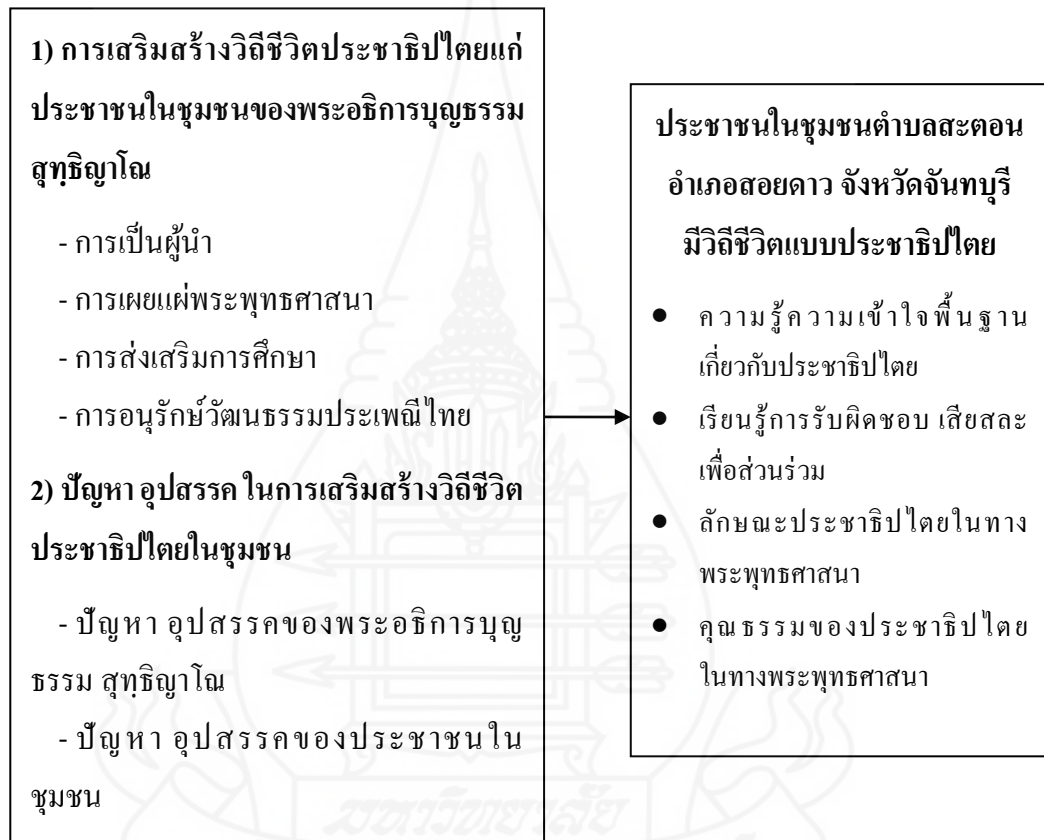
ผลการเปรียบเทียบ บทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย การส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การปกครองระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมการเลือกตั้ง และวิถีประชาธิปไตย ในหัวข้อนี้ พบว่า อายุ พรรษา มีบทบาทส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ส่วนการศึกษาทางโลก การศึกษาแผนกธรรม และบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยพบว่ามีระดับที่ไม่แตกต่างกัน

แนวทางการพัฒนา บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยพบว่า (1) ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พระสังฆาธิการควรจะมีมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของวัด หรือมีการแสดงธรรมสั่งสอนแล้วใช้ธรรมะเพื่อแก้ปัญหาภายในชุมชน และส่งเสริมให้พระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศมาเผยแผร์หลักธรรมแก่ประชาชน (2) ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมประชาชนในชุมชนให้สามัคคีกัน รับฟังความคิดเห็นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (3) ด้านการส่งเสริมการเลือกตั้ง พระสังฆาธิการต้องวางตัวเป็นกลาง ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สติปัญญาพิจารณาในการเลือกตั้ง โดยนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องประกอบในการตัดสินใจ พิจารณาด้านหลักคุณธรรม จริยธรรมในบุคคลที่จะเข้ามาทำงานเพื่อประชาชน (4) ด้านวิถีประชาธิปไตย พระสังฆาธิการต้องติดตามข่าวสารสนับสนุนการทำงานร่วมกันพัฒนาระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน รับฟังเหตุผลพร้อมใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย เคารพสิทธิ และหน้าที่ของตนเองที่พึงมีต่อประชาธิปไตยในฐานะประชาชน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำในชุมชน อาสาสมัคร ในตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกโดยเจาะจง โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

1.2 กลุ่มข้าราชการ จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) นายวิทยา โมพี ปลัดอำเภอสอยดาว (หัวหน้าฝ่ายความมั่นคง) จังหวัดจันทบุรี
- 2) นายคณัย ชาติศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยาอุปลัมภ์ 2 ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 3) ค.ต.ไพรวลัย พรหมวิชัย ผบ. หมู่ กก. ตชด. 11 อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

1.3 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) นายไบลี เทวโลก นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอ
สอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 2) นายสุชิน รุดดิษฐ์ อดีตนายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 3) นายรังสรรค์ ทองเต็ม ผู้ใหญ่บ้าน บ้านทรัพย์สมบูรณ์ ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

1.4 กลุ่มศิษย์วัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง) จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) ค.ต. บุญธรรม สุระจันทร์ ที่ปรึกษาศูนย์แพทย์แผนไทยวัดเขาแวงเบง
ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 2) นายมาแซน สายเมือง ไวยาวัจกรวัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง)
ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 3) นายสุทธิ กาบพิลา ผู้ช่วยปฏิบัติกรกรรมการการเลือกตั้ง
จังหวัดจันทบุรี

1.5 กลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) นางเพิ่มพูน บุญป้อง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 2) นางชญานิจ ชนะบุตร หัวหน้ากลุ่มสตรีอาสา ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 3) นายสุรเดช หล่่วนพานิช อาสาสมัครสว่างคดีัญญา จังหวัดจันทบุรี

1.6 กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) นายคุณาลัย แสงทิตย์ เกษตรกรสวนลำไย ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 2) นางสาวประภัสสร มุลคำมี เกษตรกรสวนลำไย ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
- 3) นางช่อทิพย์ วงศ์ผาบุตร ผู้นำพาชาวบ้านทำอาชีพเสริม (ถักตะกร้า
ทำกล้วยฉาบ ถักไม้กวาด อื่นๆ) ตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา มีประชากรวิจัย จำนวน 16 คน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประกรวิจัยในแต่ละกลุ่มนั้น ได้เลือกเป็นตัวแทนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีบทบาทสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยราชการ ที่ว่าอำเภอสอยดาว สถานีตำรวจ โรงเรียน โรงพยาบาล สถานีอนามัย องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยอาสาสมัครต่างๆ ตลอดจนประชาชนในชุมชนทุกระดับ ได้นำแนวทางการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ไปปฏิบัติ

2. เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เน้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษา ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ เป็นคำถามที่มีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง) กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ โดยเจาะจง จำนวน 1 รูป

แบบที่ 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ

แบบที่ 1.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

แบบที่ 1.3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน แบ่งกลุ่มโดยวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 15 คน

แบบที่ 2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรตัวอย่าง

แบบที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย

แบบที่ 2.3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ไปดำเนินในวิถีชีวิต

2.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางวัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ได้แก่ การฟังเทศน์ การสั่งสอน การอบรมธรรมะของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ตามแต่โอกาส สังเกตการณ์บทบาทการทำงานของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ และสังเกตการณ์กลุ่มประชาชนเวลามาทำบุญตักบาตรที่วัด มา รักราศีลปฏิบัติธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางวัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร มุ่งศึกษาทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของ พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จากเอกสาร ตำรา บทความ เว็บไซต์ วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พระธรรมเทศนา หนังสือ 66 ปี แห่ง ความหลัง ท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ และหนังสือ 60 ปี ครูบาบุญธรรม สุทธิญาโณ

3.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำ ชุมชน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ และการ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แล้วทำการตรวจสอบและเลือกสรรเนื้อหา ทำการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การนำเสนอผลงานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากเอกสาร จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และจากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเป้าหมาย จำนวน 16 ตัวอย่าง ประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจรง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี 1 รูป และกลุ่มประชากรวิจัย คือ กลุ่มข้าราชการ 3 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจรง (วัดเขาแจงเบง) 3 คน กลุ่มอาสาสมัคร 3 คน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ 3 คน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อค้นหาคำตอบของการวิจัยและสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ หรือผู้ให้ข้อมูล

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ปัจจุบันอายุ 64 ปี

อายุพรรษาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ 43 พรรษา

ระดับการศึกษาก่อนอุปสมบท ชั้นประถมศึกษา 4

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดคลองแจรง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ระยะในการดำรงตำแหน่ง การเป็นเจ้าอาวาสวัดคลองแจรง (วัดเขาแจงเบง) 31 ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

จากการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งศึกษาถึงบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้นำ

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการส่งเสริมการศึกษา บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีไทย และปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน พบว่า

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ จากการศึกษาและสังเกตการณ์ พบว่า ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ นำเคารพ นับถือ เลื่อมใส และนำศรัทธาของประชาชนในชุมชน ทั้งทั้งจังหวัดจันทบุรี จังหวัด ใกล้เคียง และทั่วทั้งประเทศ บทบาทของท่านสำคัญมาก ต่อการเป็น “ต้นแบบ” ของการเป็นผู้นำ ของในคนชุมชน ทั้งบรรพชิต ฆราวาส ทั้งต่อวิถีการดำเนินชีวิตใน โลกนี้และโลกหน้า ท่านเป็นผู้นำ ทางดวงจิตวิญญาณที่ผู้พบเห็นแล้ว เห็นแนวทางแห่งแสงสว่างของชีวิต ท่านเป็นผู้นำที่อุทิศชีวิตเพื่อ งานของพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เสียดสีความสุขส่วนตัว เสียดสีเวลา เสียดสีละจุดปัจจัย เพื่อประเทศชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ หลักธรรมคำสอนของพระอธิการบุญธรรมฯ สามารถนำไปประยุกต์ต่อการ ดำรงในวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ วิเคราะห์ได้จากประชาชนในชุมชนที่มีความรักใคร่เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน มีความพร้อมเพรียงกัน รับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น คือ การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เป็นต้น ท่านเน้นเรื่องศีล สมาธิ ภาวนา เพื่อต้องการ ให้ประชาชนและศิษยานุศิษย์ มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีสติในการดำเนินวิถีชีวิต เห็นได้ว่าการ มีผู้นำที่มีคุณธรรมอย่างบริสุทธิ์ใจ มีคุณธรรมที่เปี่ยมล้น สามารถสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้น ส่งผล ทำให้เกิดการยอมรับของชุมชน และต้องการร่วมงาน ประารถนาเพื่อการติดตามและต้องการ ตอบสนองงาน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นพระป่ากรรมฐานที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภูมิธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย วางตัวเป็นกลางต่อ การเมืองและส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ติดตามข่าวสาร บ้านเมืองตลอด การที่ท่านเป็นพระสงฆ์จึงให้มีข้อจำกัดในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ในทางเมืองการ ปกครองหรือการอยู่ในขอบเขตที่พระธรรมวินัยได้กำหนด แต่ท่านมีบทบาทส่งเสริมทางอ้อมใน การเผยแผ่แนวความคิดและความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชน เช่น การเทศนา การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ แล้วมีคำชี้แนะเพื่อเป็นแนวทางมากกว่ามีคำ วิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดความแตกแยก สนับสนุนให้ศิษยานุศิษย์ได้ศึกษาวิชาเกี่ยวกับทางรัฐศาสตร์ เพื่อต้องการให้ศิษยานุศิษย์มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักการเมืองการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยในเบื้องต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมไทย วัตถุประสงค์หลักของท่าน คือต้องการ ให้ศิษยานุศิษย์นำมาเป็นแนวทางในการปกครองตนเอง ก่อนนำไปปกครองบุคคลอื่น แล้วนำ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบของจิตใจ ลักษณะส่งเสริมเช่นท่านนี้ เป็นการส่งเสริม

ให้มีความรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน เมื่อมีความรู้ปัญญาที่จะเกิด รู้จักผิดชอบชั่วดี จะนำไปสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ในการดำรงวิถีชีวิตสืบไป

2.1 บทบาทการเป็นผู้นำ

จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง วิจัย และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า การเป็นผู้นำของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านทำหน้าที่ของตนเองได้สมบูรณ์แบบ เวลาเป็นหัวหน้าก็ทำหน้าที่หัวหน้าได้สมบูรณ์แบบที่สุด เวลาไม่ได้เป็นผู้นำก็ทำหน้าที่ของผู้ตามได้ดีที่สุด ท่านมักกล่าวเสมอว่า เรามีหน้าที่รับผิดชอบต้องทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์แบบที่สุด การที่ท่านมีต้นแบบในการดำเนินวิถีปฏิบัติของสงฆ์ วิถีการเป็นผู้นำที่ดี โดยการได้รับการปลูกฝังอบรมข้อวัตรปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ที่ทรงคุณธรรม อย่างท่านพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ มีพ่อแม่ครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งเป็นต้นแบบที่ดี จึงทำให้พระอธิการบุญธรรมฯ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตาม นำไปสู่การเป็นผู้นำ เป็น “ต้นแบบ” ที่ดี ต่อศิษยานุศิษย์ ประชาชน และเป็นตัวอย่างในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพ ยึดหลักเสียส่วนใหญ่ ยึดหลักแห่งความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น ท่านบริหารงานตามหลักธรรมาธิปไตย โดยนำหลักธรรมสอดแทรกในหลักการทำงานเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน

2.1.1 การเป็นผู้นำ จากที่ศึกษาจากเอกสารและจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ นั้น ท่านทำหน้าที่ของตนเองได้สมบูรณ์แบบ ไม่ว่าจะป็นงานเกี่ยวกับพระศาสนา ระเบียบพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม กฎหมายบ้านเมือง กฎและระเบียบของทางวัด หน้าที่ของการเป็นเจ้าอาวาส ตลอดจนงานเกี่ยวกับสังคม “เวลาเป็นหัวหน้าก็ทำหน้าที่หัวหน้าได้สมบูรณ์แบบที่สุด เวลาไม่ได้เป็นผู้นำก็ทำหน้าที่ของผู้ตามได้ดีที่สุด” ท่านมักเน้นย้ำเสมอว่า ต้องทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์แบบที่สุด จากการที่ท่านได้รับการปลูกฝังอบรมข้อวัตรปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ที่ทรงคุณธรรม อย่างท่านพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ การพบและสัมผัสพ่อแม่ครูบาอาจารย์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ทำให้ท่านสัมผัสถึงความดีงามตาม พระอธิการบุญธรรมฯ ท่านเป็นพระป่ากรรมฐานที่มีบุคลิกลักษณะที่งดงาม ทั้งการกราบ การไหว้ การนั่ง การยืน การเดิน การนอน บทบาทการแสดงออกภายนอกของท่าน กริยา มารยาท การวางตัวในสังคมของท่าน ท่านยังเป็นคนที่รู้จักกาล รู้จักเวลา รู้จักสถานที่

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ท่านมีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส น่าศรัทธา ลักษณะการเป็นผู้นำของท่านนำมาเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้นำผู้คน ท่านเป็นพระนักคิดนักปฏิบัติ ท่านเป็นพระที่ทันต่อเหตุการณ์...” (นายโบสี เทวโลก สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

“...ท่านมีลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จึงเป็นแรงจูงใจ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมงานกับท่านทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เรียกได้ว่าท่านเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี ที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มคนหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ฝ่าย หลากหลายอาชีพ นำมาร่วมงานของท่านได้...” (นายคณัย ชาติศรี สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

“...เป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ลูกศิษย์และประชาชนได้นำไปประพฤติปฏิบัติตาม ไม่ว่าบทบาทการแสดงออกภายนอกของท่าน กริยา มารยาท การวางตัวในสังคมของท่าน จึงเข้าหลักที่ว่า รู้จักกาล รู้จักเวลา รู้จักสถานที่...” (นางสาวประภัสสร มูลคำมี สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

สรุปการเป็นผู้นำของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า ท่านเป็นผู้นำที่ดี เป็น “ต้นแบบ” ของการเป็นผู้นำ ทั้งทางบรรพชิต ทางฆราวาส อีกทั้งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ท่านเป็นที่เคารพนับถือศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนในชุมชนและทั่วไป การเป็นผู้นำของท่านสามารถเชื่อมโยงกลุ่มประชาชนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายอาชีพ มารวมทำงานร่วมกัน เต็มใจอยากมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานส่วนร่วมในชุมชน งานเกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยการเป็นผู้นำแบบท่าน คือ พลังคุณธรรม ซึ่งมาจากคุณธรรมที่เปี่ยมล้น เพื่อต้องการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างบริสุทธิ์ใจ เมื่อผู้นำที่มีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็จะส่งผลทำให้เกิดการยอมรับและต้องการร่วมงานของผู้ร่วมงาน เป็นที่น่าปรารถนาเพื่อการติดตามและต้องการตอบสนองงาน

2.1.2 หลักการเสียงส่วนใหญ่ จากการศึกษาเอกสารและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า ท่านปฏิบัติตามระเบียบของสังคม โดยท่านรับฟังจากเสียงส่วนใหญ่ซึ่งเป็นหลักการของการตัดสินใจของระบบประชาธิปไตย หลักการนี้ถือว่าเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างหนึ่ง ทำให้ระบบของชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ท่านรับฟังเสียงจากคณะสงฆ์ คณะกรรมการวัด ญาติโยม มีการจัดประชุมปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายเสมอมา มีประกาศกำหนดวันเวลาให้ประชาชนมาประชุมปรึกษาหารือกันด้วยความเสมอภาค โดยความเพียรพร้อมกันหาข้อสรุปหลักการทำงานร่วมกันไม่ได้ดำเนินการเองโดยพลการ มีกำหนดการเป็นแบบแผนทุกครั้งเมื่อมีกิจกรรมเกี่ยวงานภายในวัด การดำเนินงานแบบท่านจากการสังเกตการณ์ทำให้

ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของงานนั้นๆ ทำให้ทุกคนรู้สึกมีคุณค่าต่อครูบาอาจารย์ ทำให้อยากร่วมทำงาน ร่วมรับผิดชอบ ทำให้งานดำเนินไปด้วยดี ทำให้ไม่มีปัญหาอุปสรรค ทั้งงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา งานเกี่ยวกับราชการ หรืองานเกี่ยวกับชุมชน

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ท่านถือได้ว่าเป็นหลักในการยึดเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำ คำแนะนำ คำสั่งสอน สามารถนำหลักธรรมของท่านมาปรับปรุงมาสอดคล้องในการบริหารงานของเราได้ 1.ด้านคุณธรรม 2.ด้านคุณความดี หลักธรรมของท่านช่วยในความสามัคคีปรองดองกัน ท่านยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพราะบุญบารมีของท่านมีมาก หลักการทำงานของ ท่านเข้ากับหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพราะท่านรับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่ ท่านฟังเสียงจากคณะสงฆ์ ท่านฟังเสียงจากคณะกรรมการวัด ท่านฟังเสียงญาติโยมผู้มารักษาศีลภาวนา ท่านไม่ได้เป็นพระแบบเผด็จการ ท่านรับฟังเสียงจากส่วนใหญ่ อย่างการจัดกิจกรรมต่างๆ ของทางวัด ท่านก็จะมีการจัดประชุมปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายทุกครั้งเสมอ ท่านดำเนินงานอย่างมีแบบแผนและมีโครงสร้าง...” (นายใบสี เทวโลก สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

“...ท่านมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วม ทำให้ท่านไม่ต้องลงมือปฏิบัติมาก ท่านอาศัยจากการร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในงานด้านต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน โดยอาศัยจากที่ท่านเป็นผู้วิสัยทัศน์ที่ดี ท่านสามารถจูงใจ โน้มน้าวจิตใจ ใจคนได้ถูกกับงาน และสร้างระบบทีมงานที่ดี โดยท่านเป็นผู้ประสานงานในทีมงานนั้นๆ เหมือนเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แต่นั่นก็คือ ผู้นำที่ดี โดยใช้การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน...” (นายคณัยชาติศรี สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

สรุปการใช้หลักการเสียงส่วนใหญ่ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่าการเคารพซึ่งกันและกัน การรับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่ อย่างท่านพระอริการบุญธรรมฯ นำมาซึ่งความเชื่อถือกันและกัน ทำให้การอยู่รวมกันหรือการทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความสบายใจ ไม่หวาดระแวงแคลงใจต่อกัน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน เพราะการทำงานนั้นท่านมักกล่าวเสมอว่า ถ้าทำคนเดียวไม่มีทางทำสำเร็จแน่นอน มันต้องอาศัยแรงกายแรงใจ ทุกคนทุกฝ่าย ร่วมด้วยช่วยกัน การทำงานต้องทำงานเป็นทีม ทุกคนมีสิทธิรับผิดชอบงานในชุมชน แม้งานเกิดผิดพลาด ท่านจะแนะนำจะไม่ตำหนิให้เสียใจ แต่จะแนะนำแนวทางเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไขงานต่อไป

2.1.3 การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า พระอริการบุญธรรม สุทธิญา โณ อุทิศชีวิตเพื่องานของพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละเวลา เสียสละจตฺปัจจัย เพื่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตั้งอยู่ได้ แม้ปัจจุบันท่านมีอายุมากขึ้นแต่การทำงานการเสียสละของท่านยังคงดำเนินเหมือนเดิม ท่านเป็นนักสังคฺสงเคราะห์ที่เสียสละเป็นอย่างมาก เวลาท่านเดินทางไปไหน ท่านมักทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตลอด แม้ตัวท่านเองไม่ได้รับประโยชน์จากส่วนนั้น จากการสังเกตการณ์และติดตามท่าน โดยปกติพระสงฆ์เวลาไปร่วมงานศพ ญาติผู้ตายต้องถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์ที่นิมนต์ไปร่วมงาน แต่สำหรับท่านแล้ว ท่านไปให้ขวัญกำลังใจและได้ร่วมปัจจัยให้แก่ญาติผู้ตาย เป็นต้น

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ท่านชอบในการเสียสละ ไม่ว่าจะเรื่องของทุนทรัพย์ ไม่ว่าจะการเสียสละของเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอุทิศตัวให้แก่ชุมชนและต่อส่วนรวม...” (นายวิทยา โมพี สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

“...ท่านเป็นมากกว่าคำว่า “เสียสละ” ท่านคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก ท่านเป็นนักสังคฺสงเคราะห์ที่เสียสละเป็นอย่างมาก...” (ด.ต.ไพรวลัย พรมิชัย สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2562)

“...ท่านเป็นจิตอาสา เป็นนักสงเคราะห์ของสังคม ถ้าประโยชน์ส่วนรวมอยู่ได้ ก็คือประโยชน์ของท่าน...” (นางสาวประภัสสร มุลคามิ สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

สรุปการเสียสละคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของพระอริการบุญธรรม สุทธิญา โณ วิเคราะห์ได้ว่า ท่านยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ถ้าประโยชน์ส่วนรวมอยู่ได้นั้นก็คือประโยชน์ของท่านอยู่ได้ การที่ท่านเสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละเวลา เสียสละจตฺปัจจัย เพื่อต้องการให้ชุมชนตลอดสถานที่ราชการรู้จักรักษา หวงแหน ในทรัพย์สินถือว่าเป็นสมบัติร่วมกันเป็นส่วนรวม ทำให้ประชาชนในชุมชนนำเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อชุมชน เมื่อเห็นครูบาอาจารย์ท่านเสียสละมากมายแก่ชุมชน มีส่วนรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น สังเกตได้เวลาครูบาอาจารย์ได้บอกกล่าวการบริจจาคการทำบุญการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ประชาชนในชุมชนหรือละแวกใกล้เคียงก็มีความพร้อมเพรียงกันที่จะร่วมบริจจาคร่วมทำบุญกับครูบาอาจารย์อย่างกระตือรือร้น ทำตามกำลังศรัทธา ตามกำลังทรัพย์ของตน เช่น ชาวอีสานประสบ

ความเดือดร้อนจากภัยน้ำท่วมที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดร้อยเอ็ดที่ผ่านมา ท่านได้นำพาประชาชนได้ร่วมกันบริจาคสิ่งของที่จำเป็นช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยมีมูลนิธิศาลเจ้าปะตงร่วมกับคณะสว่างกตัญญูฯ ชุตสอยดาวเป็นผู้แทนนำสิ่งของลงไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการร่วมทำบุญประจำปีในพุทธมณฑลทอรัพย์สมบุรณ์ เป็นต้น การที่ประชาชนมีความพร้อมเพรียงกัน มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน การดำเนินงานก็สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามวัตถุประสงค์

2.2 บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่างๆ และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น เป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในทางพระพุทธศาสนามีหน้าที่ต้องศึกษาปฏิบัติธรรม แล้วนำหลักธรรมคำสอนมาเผยแผ่สืบต่อพระพุทธศาสนา จำต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม พระอธิการบุญธรรมฯ มีภูมิธรรม มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล การแสดงธรรมการตอบปัญหาธรรมท่านมีวิธียับยั้งปัญหาไว้สาระและสอนสั่งในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนทนาธรรมด้วย ให้โอกาสทุกคนด้วยความเสมอภาค ท่านทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธาเลื่อมใสให้แก่ผู้พบเห็น ที่สำคัญท่านมีปัญญาในการประยุกต์หลักธรรมคำสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล กับสถานที่ กับงาน และกับโอกาส พระอธิการบุญธรรมฯ มีรูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่หลักธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท่าน คือ คำพูดคำคมที่มีคติสอนใจ นิทานชาดกเพื่อทำให้ผู้ฟังสนใจและเข้าใจง่าย

2.2.1 วิถีชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง หลักธรรมคำสอนในการดำเนินวิถีชีวิตของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ พบว่า ท่านมีบทบาทอย่างมาก ท่านได้นำแนวทางหลักธรรมะพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่ได้แสดงธรรมคำสอน เพราะมีความมั่นใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเป็นของดีจริง พิสูจน์ได้จริง เพราะมีผู้ปฏิบัติตามได้ผลมาแล้วเป็นสิ่งที่มีความสมควรปฏิบัติ หลักธรรมเป็นวิธีสร้างสรรค์ความสุขให้เกิดขึ้นแก่ชีวิตจิตใจ ท่านจึงได้นำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาถ่ายทอดแก่ประชาชนและศิษยานุศิษย์ ท่านปลุกฝังคุณค่าของการรักษาศีล สมาธิ ปัญญา โดยการปลุกจิตสำนึกตั้งแต่เด็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ เพื่อให้มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจต่อไปในภายภาคหน้า เป็นหนทางในการดำเนินวิถีชีวิต ท่านได้เผยแผ่หลักธรรมคำสอนโดยการเขียนหนังสือธรรมะ อาทิ หนังสือธรรมะ 66 ปี แห่งความหลัง แนววิธีทำสมาธิหลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย และหนังสือธรรมะอื่นๆ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนและศิษยานุศิษย์ได้

ศึกษานำไปปฏิบัติ แม้รับกิจนิมนต์ในชุมชนหรือต่างจังหวัด ท่านก็ยังแสดงธรรมให้กับญาติโยม ได้รับฟังตามแต่โอกาสสถานที่ ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลา เมื่อมี โอกาส เมื่อมีคน เปิดใจรับฟัง เพื่อต้องการให้ประชาชน ศิษยานุศิษย์ ได้เข้าใจถึงหลักธรรมในทางพุทธศาสนาและ นำไปปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิต เพื่อต้องการพัฒนาวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ธรรมและปฏิบัติธรรม แนวทางปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ที่แท้จริง

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...การวางตัวของท่าน เวลาเรามองพระจะมองตอนแรกแล้ว เกิดความศรัทธาก่อน เมื่อเกิดความศรัทธาแล้ว คำพูดก็จะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ พระก็ขึ้นอยู่กับการวางตัววาจาจึงจะ ศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้น ท่านวางตัวได้นำเราศรัทธามาก ลักษณะท่านเป็นผู้มีบุญบารมีมาก ท่านเป็นพระที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ธรรมะของท่านน่ารับฟัง ธรรมะของท่านเป็นธรรมะที่มี คุณค่าในการรับฟัง เวลาฟังธรรมะของท่านแล้ว รู้สึกจิตใจเบาสบาย อันนี้ผมสัมผัสด้วย ตัวเอง...” (นายโบลี เทว โลก สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

“...ท่านนำพาเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เลื่อมใสต่อท่าน และยึดถือท่านเป็นแบบอย่างที่ดี และประพฤติปฏิบัติตัวตามท่าน ...” (นางสาวประภัสสร มุลคำมี สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

สรุปหลักธรรมคำสอนในวิถีชีวิตของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า พระสงฆ์ที่มีบทบาทสร้างสรรค์ประชาชนย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ถ้าไม่ได้พระสงฆ์เข้ามา ช่วยเหลือควบคุมพฤติกรรม สร้างนิสัย ปลุกจิตสำนึกในทางศีลธรรม สร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ ประชาชนโดยการให้ความรู้ทางด้านการควบคุมจิตใจให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม คุณธรรม ให้คำ ชี้แจง คำแนะนำ โดยยกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา来帮助แก้ไขปัญหา เพราะ ประชาชนมักจะปล่อยให้ชีวิตของตนเองเป็นไปตามธรรมชาติ ปล่อยไปตามกิเลส ตามความ ต้องการตนเอง จนความต้องการต่างๆ ควบคุมจิตใจจนกลายเป็นปัญหาในการดำรงชีวิตไม่มีที่ สิ้นสุด จิตใจก็แข็งกระด้างก้าวร้าว ทำให้สังคมวุ่นวาย ไม่มีความสุข ไม่มีการเสียสละและให้ อภัยแก่กัน จากการสังเกตการณ์ พบว่า พระอริการบุญธรรมฯ ท่านได้สร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ ประชาชนให้ความรู้ควบคุมจิตใจให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม คุณธรรม แล้วยังสร้างประชาชนให้ เป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย โดยนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาสอดแทรก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ท่านได้อธิบายถึงหลัก เบื้องต้นของประชาธิปไตยไว้เป็นแนวทางว่า “ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีอิสรภาพ เสรีภาพในการที่จะเลือกบุคคลใดเข้าไปเป็นตัวแทนของตัวเองก็ได้ ไม่ขายสิทธิ์ขายเสียงให้ใคร ถ้า

ใครเอาเงินหรือเอาของอะไรมาให้เพื่อต้องการให้เราไปลงคะแนนให้เราต้องรู้ทันทีว่า นั่นเป็นการถูกเรา ทำให้เราไม่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เขาอยากจะทำอะไรกับเราในลักษณะดังกล่าว ก็ให้ถือว่าเป็นการเหยียบย่ำเกียรติศักดิ์ศรีของเรา ถ้าประชาชนในทุกๆ สังคมสำนึกได้อย่างนี้ แสดงให้เห็นว่าวิญญาณของการเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะการเป็นประชาธิปไตยทุกคนต้องรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง เห็นศักดิ์ศรีของตัวเองเป็นสิ่งที่มีความหมาย การซื้อสิทธิ์ขายเสียงก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อการเลือกตั้งไม่มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง การเลือกตั้งก็จะไปไปในทางบริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีความโปร่งใสมากขึ้น ฉะนั้น คุณธรรมของประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ว่าสำคัญก็เพราะว่าคุณธรรมเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ถ้าประชาธิปไตยขาดคุณธรรมอย่างเดียวนั้น ประชาธิปไตยก็ไม่ใช่เป็นประชาธิปไตย ก็จะเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม เราจึงต้องศึกษาให้เข้าใจถึงคุณธรรมของประชาธิปไตย คำว่า ประชาธิปไตย เพราะคำว่า ประชา ในที่นี้หมายถึงทุกคน มิได้หมายเอาบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง อย่างคนทั่วไป เข้าใจ แต่หากหมายถึงทุกๆ คน ดังกล่าวมาแล้วนั้น หากจะมีคำถามสอดเข้ามาว่า เมื่อเราไม่เข้าใจคำว่า ประชา แล้ว เราจะเข้าใจ คุณธรรมของประชาธิปไตยได้อย่างไร คำตอบก็คือเราต้องศึกษาศีล 5 ให้เข้าใจเสียก่อน ว่าศีล 5 มีลักษณะอย่างไร มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมอย่างไร ที่ต้องศึกษาศีล 5 ให้เข้าใจ ก็เพราะว่าศีล 5 คือ คุณธรรมของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั่นเอง” การปกครองตนเองให้ดีแล้วคือการปกครองจิตใจตนเอง ควบคุมให้อยู่ในศีลธรรม คุณธรรม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของหลักวิถีประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2.2.2 หลักวิถีประชาธิปไตยตามหลักศีล 5 จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า หลักของศีล 5 ในทางพุทธศาสนากับหลักวิถีประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกันมาก เพราะหลักของศีล 5 นั้น เป็นเครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อใดที่มนุษย์มีศีล 5 อย่างครบถ้วน ความเป็นมนุษย์จึงสมบูรณ์ ความเป็นปกติ วาจาเป็นปกติ เมื่อใดที่มนุษย์ขาดศีล 5 ไป ความเป็นมนุษย์ก็ลดลง สังคมก็เกิดความวุ่นวายขึ้น หลักวิถีประชาธิปไตย นั้นคือ แนวทางที่ทุกคนเป็นใหญ่ เป็นแนวทางที่ทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันหมด ทั้งยังเป็นสิ่งที่ทุกคนนั้นบัญญัติขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อทุกคนต้องความสงบสุขในการดำเนินวิถีชีวิต จึงควรปฏิบัติตามหลักของศีล 5 คือ ไม่มีใครเบียดเบียนกัน ไม่มีใครมาลักขโมยกัน ไม่มีใครมาล่วงละเมิดคนรักกัน ไม่มีใครพูดโกหกกัน และก็ไม่มีการไม่มีสติสัมปชัญญะ ดังพระอริการบุณธรรมฯ ได้ยกตัวอย่างเรื่องศีล 5 ให้เข้าใจง่ายๆ ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ท่านห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์และเบียดเบียนสัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตทุกชนิด หากเราจะถามว่ามีใครบ้างต้องการให้คนอื่นฆ่าตนเอง เบียดเบียนตนเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 2 ท่านห้ามไม่ให้ลักขโมยทรัพย์สมบัติของคนอื่น มีใครบ้างต้องการ
อยากจะให้คนอื่นลักขโมยทรัพย์สมบัติของตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 3 ท่านห้ามไม่ให้มีการล่วงละเมิดในสิทธิเสรีภาพคนรักของคนอื่น มีใคร
บ้างต้องการอยาก让别人มาล่วงละเมิดในคนรักของตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

ศีลข้อที่ 4 ท่านห้ามไม่ให้โกหกหลอกลวงคนอื่น จะหลอกลวงด้วยตนเองหรือใช้
ให้คนอื่นไปหลอกลวงก็ตาม มีใครบ้างต้องการให้คนอื่นหลอกลวงตัวเอง คำตอบก็คือไม่มี

และศีลข้อที่ 5 ท่านห้ามไม่ให้เสพสิ่งมีนเมา ซึ่งเป็นฐานที่ตั้งแห่งความประมาท ทำให้ขาด
สติไม่สามารถที่จะประคับประคองตัวเองให้ดำรงมั่นคงอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เมื่อสติคุ้มครองจิต
ตนเองไม่ได้ ก็ทำให้เป็นคนเสียจริตผิดมนุษย์ หรือจะเรียกอย่างหนึ่งว่า “คนบ้า” ก็ได้ หากคำถามว่า
ใครบ้าง ต้องการเป็นคนบ้าไปเสียจริตผิดมนุษย์ คำตอบก็คือไม่มี

ศีล 5 จึงเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย ใครจะรู้ว่าศีล 5 ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่ทุกคนก็
ชอบศีล 5 ด้วยกันทั้งนั้น แต่ชอบโดยไม่รู้ตัวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าศีล 5 เป็นสิ่งที่ชอบใจของทุกคน
ศีล 5 จึงเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ทุกคน ศีล 5
จึงเป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคม ไม่มีความยุติธรรมใดในโลกเสมอเหมือนกับศีล

ถ้าทุกคนต้องการความสมหวังในชีวิต จึงต้องปฏิบัติในศีลทั้ง 5 ข้อ คือ ต้องเลิกฆ่ากัน เลิก
เบียดเบียนกัน เลิกขโมยของกัน เลิกจากการล่วงละเมิดคนรักของกัน เลิกจากการโกหกหลอกลวง
ซึ่งกันและกัน เลิกจากการเสพสิ่งเสพติดมีนเมาทั้งปวง ถ้าทำได้ดังกล่าวก็จักเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ
น่ายินดี เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุเป็นปัจจัยนำมาซึ่งความสงบสุข ร่มเย็นทั้งตัวเองและ
สังคม ในโอกาสเดียวกันก็เป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคมอีกด้วย นี่แหละคือ คุณธรรม
ของประชาธิปไตย หากอธิบายทบทวนความจำอีกครั้ง สิ่งที่เป็นปัจจัยทำให้สังคมมีความสงบสุข
ร่มเย็น ก็คือ ความยุติธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย สิ่งที่เป็นคุณธรรมของประชาธิปไตย
ก็คือ เบญจศีล เบญจธรรม ในทางพระพุทธศาสนานั้นเอง ดังนั้น ท่านได้ส่งเสริมให้ประชาชนใน
ชุมชนได้รักษาศีล 5 ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก หลักของศีล 5 ถือว่าเป็นหลักประชาธิปไตย
มากที่สุด ถ้าทุกคนปฏิบัติตาม ได้ ก็เหมือนกับเราปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองที่บัญญัติไว้
เพราะคุณธรรมของประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ หลักของศีล 5 เป็นหลักที่
จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ศีลธรรม ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หลักของ
ศีล 5 ถือว่าเป็นหลักประชาธิปไตยมากที่สุดตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ถ้า
สังคมใดปฏิบัติตามได้ ย่อมทำให้สังคมนั้นๆ เกิดความสุข ความสงบ ไม่เกิดความวุ่นวาย มี

แต่ความรักใคร่ เกิดความสามัคคีซึ่งกันและกัน และทำสังคมนั้นๆ เกิดความเจริญรุ่งเรือง ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ...” (นางสาวประภัสสร มุลคำมี สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ผมคิดว่า หลักของศีล 5 ถือได้ว่าเป็นหลักของประชาธิปไตยโดยตรง เหมือนอย่างท่านครูบาใหญ่ (ท่านครูบาคำพันธ์ คมภิญญาโณ) ท่านได้กล่าวไว้ว่า เราไม่อยากจะให้คนอื่นมาลัทธิเรา เราอย่าไปลัทธิคนอื่นเขา ไม่อยากจะให้คนอื่นมาเบียดเบียนเรา เราก็อย่าไปเบียดเบียนคนอื่นเขา เราไม่อยากจะให้คนอื่นมาอิจฉาริษยา เราก็อย่าไปอิจฉาริษยาคนอื่นเขา ตลอดจนข้อห้ามหลักศีล 5 ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของหลักประชาธิปไตย เมื่อเรามีหลักของศีล 5 ประจําใจ ก็จะทำให้เรามีสติมากขึ้น การดำเนินชีวิตก็จะทำให้เราดำเนินวิถีชีวิตด้วยสติ ไม่ทำให้สังคมนั้นเกิดความวุ่นวาย...” (นายสุทธิ กาบพิลา สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2562)

“...สอดคล้องกันมาก ดีที่สุดถ้าประชาชนได้นำหลักของศีล 5 ไปเป็นข้อปฏิบัติ ไปดำเนินในวิถีชีวิต ประพฤติปฏิบัติกันได้ ก็จะทำให้การร่วมกันได้อย่างสงบสุขร่มเย็น หลักประชาธิปไตย จากที่ผมเคยศึกษามา ประชาธิปไตย คือ การถือความเห็นประชาชนในการปฏิบัติเรื่องต่างๆ การที่คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขอยู่ร่วมกัน ความเสมอภาคกัน โดยการไม่เบียดเบียนกัน การที่ทำให้อยู่อย่างสบายใจ การที่เราทำให้เป็นประชาธิปไตยได้ เราต้องมาดูแลตนเองไปเบียดเบียนคนอื่นหรือเปล่า ทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือเปล่า ถ้าทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็เท่ากับเราไปละเมิดหลักของประชาธิปไตย เพราะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไปเบียดเบียนคนอื่น ฉะนั้น หลักประชาธิปไตยของเราก็คือการที่ไม่เบียดเบียนกัน ความเสมอภาคกัน ...” (นายคุณาลัย แสงทิพย์ สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2562)

สรุปหลักของศีล 5 กับหลักวิถีประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า หลักของศีล 5 มีความสอดคล้องกับหลักวิถีประชาธิปไตย หลักของศีล 5 ถือได้ว่าเป็นหลักคุณธรรมของประชาธิปไตยที่ควรปฏิบัติกันทุกคน เพราะถ้าปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับกันเลย เชื่อแน่ว่า สังคมนั้นๆ จะมีแต่ความสงบสุขความเจริญ เพราะทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันย่อมไม่เกิดความวุ่นวาย ทุกคนต่างก็เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน โดยไม่ต้องการให้ตนเองผิดศีลผิดธรรม

2.2.3 ความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า การเผยแผ่หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาของพระอริการบุญธรรมฯ นั้น ให้ความเสมอภาคมาก ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟัง

ธรรมะตลอดเวลา โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย การแสดงหลักธรรมคำสอนของท่านก็ไม่ได้เลือกตัวบุคคล ท่านยอมรับทุกคนไม่ว่าจะอยู่แห่งใด เสมอภาคทั้งเพศชายหรือเพศหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนชรา มีการศึกษาต่ำหรือสูง มีฐานะร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีความสำคัญเหมือนกัน ท่านให้ความสำคัญเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในการรับฟัง เพราะถ้าจิตสำนึกเรื่องความเสมอภาคขาดหายไป ฐานสำคัญของหลักประชาธิปไตยคือความเสมอภาคก็จะหายไป ท่านก็ใช้หลักการเดียวกันกับสังคม ท่านเน้นในเรื่อง สมานธิ ศีล ภาวนา เพื่อต้องการให้ประชาชน ศิษยานุศิษย์ มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจในเบื้องต้น ให้มีสติในการดำเนินวิถีชีวิต

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลา โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เพื่อต้องการให้ประชาชน และศิษยานุศิษย์ ได้เข้าใจถึงหลักธรรมะในทางพุทธศาสนา...”

(ด.ต. บุญธรรม สุระพันธ์ สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ท่านจะเน้นย้ำในเรื่องสติ อย่าลืมสติ สติเป็นที่ตั้งของตัวเอง ว่าควรจะทำอะไร ว่า อะไรดี อะไรไม่ดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของผู้ประพฤติตัวปฏิบัติตาม...” (นายคนัยชาติศรี สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

สรุปหลักความเท่าเทียมของมนุษย์เสมอภาคกันของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า ท่านให้ความสำคัญเสมอภาค ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลา โดยเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย โดยการแสดงหลักธรรมคำสอนของท่านก็ไม่ได้เลือกตัวบุคคล ทั้งเพศชายหรือเพศหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ หรือคนชรา มีการศึกษาต่ำหรือสูง มีฐานะร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีความสำคัญเหมือนกัน ท่านเน้นเรื่อง สมานธิ ศีล ปัญญา เพื่อต้องการให้ประชาชนและศิษยานุศิษย์ มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจในเบื้องต้น ให้มีสติในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักคุณธรรมศีลธรรมมาปลูกฝังอบรมตั้งแต่เด็กๆ ให้ทำดีประพฤติดี เป็นการสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจในการดำเนินวิถีชีวิต

2.3 บทบาทการส่งเสริมการศึกษา

จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่างๆ และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน คือ การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุ นำมาซึ่งความสุข จำเป็นต้องมีการศึกษาทั้งทางโลก

และทางธรรม เพราะวิชาทางโลกนั้นเป็นดาบสองคม เป็นได้ทั้งคุณและโทษ ถ้าความรู้ที่ติดอยู่กับคนมีศีลธรรม มีคุณธรรม ความรู้ที่นั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ท่านเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล ต้องการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กๆ และเยาวชน โดยท่านสร้างองค์ความรู้ สร้างเด็กๆ เยาวชนให้มีความพร้อมต่อกระบวนการของสังคม เพราะท่านเชื่อว่าการศึกษาย่เปลี่ยนแปลงคนได้ การดำเนินวิถีชีวิตย่อมนำไปสู่หนทางที่ดี

2.3.1 การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นสิ่งที่สำคัญ นั้น เป็นสิ่งที่ดีเป็นที่น่าอนุโมทนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งท่านได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมนักเรียน นักศึกษามาโดยตลอด เพราะท่านเห็นคุณค่าของการศึกษา การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข ท่านได้อธิบายการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงในสังคม นั้น ต้องได้รับการศึกษาที่ดี ฉะนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในสังคมปัจจุบัน การส่งเสริมการศึกษาของท่านจึงเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะท่านได้ให้อาหารทางปัญญาแก่ทุกคน ท่านให้เครื่องมือทำมาเลี้ยงชีพ เปรียบเสมือนว่าท่านไม่ได้ให้อาหารโดยตรง แต่ท่านให้เครื่องมือไปหาอาหาร ท่านเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล ท่านสร้างองค์ความรู้ สร้างความพร้อม เพราะท่านเชื่อว่าการศึกษาย่เปลี่ยนแปลงคนได้ การศึกษาสามารถทำให้ชีวิตคนดีขึ้นได้ ปัจจุบัน โครงการที่ท่านส่งเสริมเกี่ยวกับการศึกษามีมากมาย เช่น

1. ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ส่งเสริมการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก
3. ส่งเสริมให้ศึกษาการแพทย์แผนไทย เป็นแพทย์พื้นบ้าน เช่น เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย
4. ส่งเสริมการศึกษานักธรรมและธรรมศึกษา ตามหลักสูตรสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
5. ส่งเสริมทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน และทุนสนับสนุนครูอัตราจ้าง โรงเรียนสตรีวิทย์อุปถัมภ์ 2 และสถานศึกษาอื่นๆ
6. ส่งเสริมอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนแก่โรงเรียนต่างๆ เช่น บริจาคยานพาหนะไว้รับ-ส่งเด็กนักเรียน โรงเรียนดงกลางพัฒนศึกษา บริจาคเสาธงให้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมะขาม บริจาคตุลเลอร์น้ำแก่โรงเรียนบ้านซันตารี เป็นต้น

พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ได้กล่าวว่า

“...ครุบาไม่เหน้อยเลยที่จะปักเสาชิมให้แก่เด็กๆ เหล่านั้น มันเป็นการปลูกเสาชิมชีวิต ให้การดำเนินชีวิตเขามีความมั่นคง...” (พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เทศนาธรรม ในงานนิมนต์ 14 พฤษภาคม 2562)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ท่านได้ให้อาหารทางปัญญาแก่ทุกคน ท่านให้เครื่องมือทำมาเลี้ยงชีพ เปรียบเสมือนว่าท่านไม่ได้ให้อาหารโดยตรง แต่ท่านให้เครื่องมือไปหาอาหาร...” (นายคณัย ชาติศิริ สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

“...การที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงในสังคม อย่างมีความสุข นั้น ต้องได้รับการศึกษาที่ดี...” (นายสุชิน รุดดิษฐ์ สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2562)

สรุปการส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า การส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นสิ่งที่สำคัญ นานู โมนายิ่ง ท่านเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล ท่านเชื่อว่าการศึกษสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ การศึกษาทำให้เป็นคนดีของสังคม การส่งเสริมแบบท่านสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคม ในปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์

2.3.2 การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาที่ดีต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป นั้น ถ้าเราศึกษาหาความรู้ทางโลกอย่างเดียว ก็ทำให้เรามีการศึกษาไม่สมบูรณ์ การดำเนินวิถีชีวิตของเราก็ไม่สมบูรณ์แบบ เพราะวิชาทางโลกเป็นดาบสองคมที่มีคุณและโทษ แต่ถ้าความรู้ความสามารถนั้นตกไปอยู่กับคนที่มีคุณธรรม มีศีลธรรม ความรู้ความสามารถนั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม ดังคำสัมภาษณ์ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ กล่าวว่า

“...การศึกษาวិชาทางโลกอย่างเดียว เรียกว่า การศึกษานั้นไม่สมบูรณ์ เพราะไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีความสุขสมบูรณ์ ผู้หวังความสุขความเจริญในชีวิต จึงควรตั้งใจศึกษาธรรมะควบคู่ไปด้วย เพื่อความสมบูรณ์แบบในการศึกษา อันจะเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ ในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกต่อไป...” (พระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ถ้าเรามีการศึกษาแต่ทางโลกทางเดียวก็เหมือนกับทุกคนต้องแข่งขันเพื่อให้ได้รับ
ชนะ ได้เป็นผู้นำ แต่ถ้ามีศีลธรรมก็จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้าต่างฝ่าย
ต่างเอาแต่ทางโลกมาแข่งขันกัน ก็จะเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน สังคมก็ไม่น่าอยู่
เพราะนั้นต้องมีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป...” (นายวิทยา โมฬี
สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

“...ความรู้คู่คุณธรรม’ เมื่อคนเราเก่งแล้ว ก็ต้องมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจ
เพราะเด็กบางคนเก่งแต่ไม่มีคุณธรรม ก็นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด...” (นายคณัย ชาติศรี
สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

“...เราศึกษาแต่ทางโลกอย่างเดียวก้อาจคิดชั่วทำชั่วได้ แต่ถ้าเรามีหลักธรรมก็
สามารถบังคับจิตใจของเราเอาไว้ได้ ในการดำเนินวิถีชีวิตก็จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น...”
(ด.ต.บุญธรรม สุระจันทร์ สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2562)

สรุปได้ว่าการศึกษาที่ดีต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมของพระอริการบุญธรรม
สุทธิญาณ วิเคราะห์ได้ว่า การศึกษาที่ดี คือ ต้องการศึกษทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลกและทางธรรม
การมีศึกษาที่ดีจะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต หรือจะอุปมาอีกอย่างหนึ่ง การศึกษาที่ดี
เสมือนหนึ่งเป็นกุญแจที่จะเปิดไปสู่คลังมหาสมบัติแห่งชีวิต การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง
เพราะคนเราถ้าฉลาดแต่ทางโลกก็จะทำอันตรายต่อคนในสังคมได้ แต่ถ้าเรามีคุณธรรม ศีลธรรม
ประจำจิตใจแล้ว เราก็จะเกิดความเมตตาต่อตนเองและคนอื่น ฉะนั้น สังคมทุกวันนี้จะขาดการศึกษา
ที่ดีทั้งสองอย่างไปไม่ได้ ถ้าขาดทางใดทางหนึ่งก็จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย หากความสงบสุขไม่ได้

2.3.3 การปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กๆ และเยาวชน จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บ
รวบรวมจากการสังเกตการณ์ ในการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กๆ และเยาวชนในชุมชนมีคุณธรรม
จริยธรรม เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สำคัญต่อ
ชีวิตที่พร้อมไปในทางที่ดีและทางที่ไม่ดีได้ง่าย เห็นได้จากสภาพในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่
ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยี ค่านิยมแฟชั่นต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมบริโภคนิยม สิ่งเหล่านี้ มีผลต่อ
พฤติกรรมของเด็กๆ เยาวชนแทบทั้งสิ้น การสร้างภูมิคุ้มกัน การปลูกฝังให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่
ของตนเอง ที่จะต้องรับผิดชอบ รู้ เข้าใจ ผิด ชอบ ชั่ว ดี จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก ต้องร่วมมือกันทุก
ภาคส่วน พระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุน โครงการปลูกฝังลักษณะนิสัย
ให้แก่เด็กๆ และเยาวชนในชุมชน เรื่องศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งมีหลายโครงการ เช่น

1. โครงการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมในช่วงปิดภาคการเรียน เป็นการเสริมสร้างให้เด็กๆ เยาวชนได้ฝึกฝนอบรมธรรมะ รู้จักเคารพและเชื่อฟังครูบาอาจารย์ เข้าใจมารยาทชาวพุทธมากขึ้น เข้าใจศาสนพิธีและมีความสนใจศึกษาหลักธรรมเพิ่มขึ้น สร้างเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งได้เรียนรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมนั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาพที่ 4.1 ภาพโครงการ

2. โครงการส่งเสริมให้เด็กๆ เยาวชน ได้สวดมนต์พระธรรมจักรกับปวัตน์สูตรได้ก็จะให้รางวัล รางวัลละ 3,000 บาท รางวัลเป็นแรงจูงใจให้เด็กๆ เยาวชน กำลังใจในการตั้งใจสวดบทสวดมนต์

ภาพที่ 4.2 ภาพโครงการ

3. โครงการจัดกิจกรรมให้ประชาชน เด็กๆ เยาวชนในชุมชนร่วมกันสวดมนต์ไหว้พระเจริญเมตตาภาวนาทุกเย็นวันศุกร์ที่พุทธมณฑลหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ เป็นการเสริมสร้างสร้างให้เด็กๆ และเยาวชนได้ประพฤติดีพัฒนาจิตและสังคม สร้างความพร้อมเพรียง ความรักใคร่ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้แก่เด็กๆ เยาวชน

ภาพที่ 4.3 ภาพโครงการ

วิเคราะห์ได้ว่า โครงการต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ท่านต้องการประสานความสามัคคีกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน หรือเรียกว่า “ขวร” เป็นการเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชน ให้มีความอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้มีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกันได้

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ทำให้เด็กๆ เยาวชนได้รับการกล่อมเกลาทำให้มีแนวความคิด หรือมีวิถีชีวิตที่ดี แทนที่จะไปปฏิบัติตัวนอกกลุ่มนอกทาง ก็อาจจะเข้ามาได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถไปบรรลุในเรื่องของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอันนี้มันก็ต้องอบรมธรรมะควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในเรื่องของระบอบประชาธิปไตย...” (นายวิทยา โมพี สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

“...เป็นการส่งเสริมให้เขาดำเนินตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เพราะคนส่วนใหญ่อยู่รวมกันแล้วเกิดความรักใคร่ ความสามัคคี ปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบอันดีงาม สังคมนั้นก็จะมีความสุข ความเจริญ ก็จะเป็นสังคมประชาธิปไตย...” (นางสาวประภัสสร มูลคำมี สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ทำให้เด็กๆ เยาวชนเหล่านั้นรับฟังเหตุผลที่เราแนะนำไป อีกทั้งทำให้เขารู้จักคุณ รู้จักโทษมากขึ้น รู้จักเคารพซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน...” (นางชญาณี ชนะบุตร สัมภาษณ์ 13 มีนาคม 2562)

สรุปการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กๆ และเยาวชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า การปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เด็กๆ และเยาวชนเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่เด็กๆ เยาวชนได้ดี แม้ไม่ได้วิธีโดยตรง แต่ก็เป็นวิธีโดยอ้อมที่ทำให้เด็กๆ เยาวชนได้มีส่วนหนึ่งของส่วนรวม ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีส่วนรับผิดชอบของสังคมมากขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และทำให้เด็กๆ เยาวชนเหล่านั้นเกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน เกิดความผูกพันกันจนกระทั่งเติบโต ทำให้ชุมชนหรือสังคมไม่เกิดปัญหาต่างๆ กับเยาวชนเหล่านั้น ก็จะทำให้ชุมชนหรือสังคมเกิดความสงบสุข

2.4 บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่างๆ และจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศาสนา งานบุญ วันสำคัญ เป็นตัวเชื่อมโยงหล่อหลอมให้การ

มีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น กระจ่หรือร้นอยากมามีส่วนร่วม โดยเหมือนไม่เป็นการบังคับ แม้ไม่ใช่เป็นวิธีเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้โดยตรง แต่กระบวนการทางสังคมที่แฝงในวัฒนธรรมประเพณี จะช่วยกล่อมเกลากกระตุ้นพฤติกรรมให้ประชาชนได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน กล่าวคือการมีส่วนร่วมของประชาชนถือให้อิสระแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นการบังคับ เป็นไปด้วยความสมัครใจและใช้ความสามารถในการแสดงออก เกิดด้วยจิตสำนึกร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เมื่อประชาชนได้โอกาส ได้มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานอย่างทั่วถึง วัฒนธรรมประเพณีไทยจะช่วยกล่อมเกล่าให้ประชาชนเข้าใจ ศรัทธาและยึดมั่นวิถีชีวิตประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

2.4.1 วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุกุทธิญาโณ นั้น ท่านมีบทบาทอย่างมาก ด้วยต้องการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณีไทย ท่านส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีทำบุญประจำปีหมู่บ้าน ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี ประเพณีสงกรานต์สร้างน้ำพระรดน้ำคำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ประเพณีทำบุญบูชาพระคุณ 16 มิถุนายน ประเพณีปล่อยปลา ใต้ชีวิตสัตว์น้ำในวันพ่อ-แม่แห่งชาติ รวมถึงวันสำคัญๆ ของชาติ และวัฒนธรรมประเพณีภูไทบ้านเกาะกระทิง (เป็นโครงการที่ท่านส่งเสริมและสนับสนุนตลอดมาที่ ต.คลองตะเกรา อ.ท่าตะเียบ จ.ฉะเชิงเทรา) เป็นต้น เป็นการนำวัฒนธรรมประเพณีสอดแทรกด้วยหลักธรรมะ ในการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน พระอริการบุญธรรมฯ นำวัฒนธรรมประเพณีเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน

ประเพณีงานพุทธมณฑลทศวรรษสมบูรณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563 บ้านทรัพย์สมบูรณ ทำบุญประจำปี 2563 ณ พุทธมณฑลทศวรรษสมบูรณ ตำบลสะตอน อำเภอศอยดาว จังหวัดจันทบุรี พระอริการบุญธรรม สุกุทธิญาโณ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว ท่านผู้ว่ากล้าณรงค์ พงษ์เจริญ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส อาหวัง (หวง เทียน เจียน) ลังลำโยอาหวัง เป็นประธานฝ่ายปา มีผู้ร่วมภายในงานอย่างคับคั่ง ไม่เฉพาะชาวทรัพย์สมบูรณเท่านั้น มีผู้เคารพกัณฑ์ถือต่างบ้าน ต่างตำบล ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด มาร่วมทำบุญกันคับคั่ง กล่าวตามศาสนพิธี ทั้งนี้เพื่อน้อมเกล้ากระหม่อมอุทิศถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับน้อมถวายบูชาพระคุณพ่อแม่ครูบาอาจารย์ คือ พระเดชพระคุณ หลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย และพระเดชพระคุณท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภีโร โณ กล่าวอุทิศแด่คุณบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ญาติสนิทมิตรสหาย ครูบาอาจารย์ เจ้ากรรมนายเวร เจ้าที่เจ้าทาง กับทุกดวงๆ วิญญาณที่สถิตอยู่หรือวนเวียนอยู่ในหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ กับหมู่บ้านอื่นๆ และญาติทั้งหลาย

ภาพที่ 4.4 ประเพณีงานพุทธมณฑลทรัพย์สินสมบูรณ์

ทั้งนี้ พระอธิการบุญธรรม สทุธิญาโณ ได้ให้ท่านผู้ว่ากล่าวรงค์ พงษ์เจริญ กล่าวคติสอนใจ แก่ผู้มาร่วมทำบุญและนักเรียนที่อยู่ในงาน กล่าวว่า

“ความสามัคคีเป็นเหตุนำความสำเร็จ ความสุข และความเจริญรุ่งเรืองมาให้ ท่านชี้ให้เห็นว่าสะพานพุทธมณฑลนั้นประกอบด้วย เหล็ก อีฐ หิน ปูน ทราช และอื่นๆ ซึ่งต่างก็อยู่คนละทิศคนละทาง หากไม่นำมารวมกัน อีฐก็เป็นอีฐ หินก็เป็นหิน ปูนก็เป็นปูน ทราชก็เป็นทราช เป็นต้น ไม่สามารถเป็นสะพานได้ แต่ที่เป็นสะพานได้เพราะความสามัคคีของวัสดุก่อสร้างต่างๆ เหล่านั้น มาสามัคคีเป็นสะพานนั่นเอง รวมทั้งได้กล่าวปรัชญาชีวิต โดยนำเอาการปูพื้นสะพานพุทธมณฑลด้วยวัสดุปูพื้นหลากหลายชนิดมาเป็นต้นเหตุ ซึ่งดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วท่านสรุปให้เห็นว่าทางเดินของชีวิตก็เหมือนกัน ไม่ได้ราบเรียบและเป็นระเบียบเรียบร้อยอะไร มักจะประสบกับอุปสรรคขวากหนามนานาประการ แต่ผู้ไม่ยอมแพ้มีปัญญาและมีความเพียรเท่านั้นจึงจะสามารถเดินไปสู่ความสำเร็จได้”

ต่อจากท่านผู้ว่ากล่าวรงค์ พระอธิการบุญธรรม สทุธิญาโณ ก็ได้ให้โอวาท มีเนื้อหาพอเข้าใจ ดังนี้

“ต้นทุนชีวิตของมนุษย์มีเท่ากัน คือ มีหนึ่งศีรษะ สองแขน สองขา และหนึ่งลำตัว แต่การเดินไปสู่อนาคตอาจสำเร็จในชีวิตต่างกัน ทั้งนี้ อยู่ที่วิสัยทัศน์การมองไปสู่อนาคต ความซื่อสัตย์ กตัญญู ความหมั่นขยัน ความไม่ท้อถอย ความคบคนดีเป็นเพื่อน ความสามัคคีกับคนดี และความเป็นคนช่างสังเกต ละเอียด สุขุม รอบคอบ นั่นเอง”

วันนี้ท่านได้มอบทุนการศึกษาประจำเดือนแก่นักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยาอุปถัมภ์ 2 จำนวน 18 ทุน และมอบเงินสมทบเงินเดือนครูอัตราจ้าง รวมเงินทั้งสิ้น 40,000 บาท โอกาสเดียวกันพระอธิการบุญธรรมฯ พร้อมกับได้มอบเงินเป็นรางวัลสวดมนต์แก่เด็กนักเรียนที่สวดมนต์เย็นวันศุกร์ที่พุทธมณฑลทรัพย์สินสมบูรณ์อีกด้วย เพื่อเป็นแรงจูงใจผลักดันให้เด็กๆ มีความขยัน มีความตั้งใจและมีการจัดทำสลากทานให้ผู้มาร่วมทำบุญจับสลาก

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ถ้ามีพระสงฆ์กรณีแบบท่านครูบาโกหลายๆ องค์ ก็เป็นการดี ท่านเป็นผู้นำพาแล้วมีผู้ปฏิบัติตาม ถึงแม้ปฏิบัติตามไม่หมดทุกคน แต่ก็เป็นการดี สิ่งที่ดี อย่างน้อยๆ

วัฒนธรรมไทย ก็คงไม่ถูกวัฒนธรรมต่างชาติแทรกซึมมากนัก...” (นายไบลี เทวโลก สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

“...ท่านทำให้คนในชุมชน มีจิตสำนึกรักในถิ่นที่เกิด ได้มีส่วนร่วม ช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นการส่งเสริมการปลูกฝังให้เด็กๆ และเยาวชน ได้รักษา สืบสานต่อไป...” (นายรังสรรค์ ทองเต็ม สัมภาษณ์ 11 มีนาคม 2562)

“...การรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยแบบท่านครูบา จากที่ผมได้ใกล้ชิด ในการทำงานของท่าน ผมคิดว่าท่านมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ประชาชนทุกภาคส่วน ทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ทุกคน ได้มีส่วนร่วม ให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ได้มีเวลาพบปะพูดคุยกัน เชื่อมโยงให้คนอยู่ ร่วมกัน ได้เรียนรู้กันและกัน ให้เกิดความสมัคปรองดอง สามัคคี รักใคร่ปรองดอง สมานฉันท์ ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข...” (นายสุทธิ กาบพิลา สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2562)

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ไทยในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วิเคราะห์ได้ว่า การที่พระอธิการบุญธรรมฯ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดเขาแจ่มเบง และในชุมชน ทำให้ ประชาชนได้มีส่วนรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ต่อสังคม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เป็นการปลูกฝังให้ทุกคนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีไทย โดยท่าน พยายามเสริมสร้างให้ทุกคนเห็นและนำไปปฏิบัติเป็นวิถีของชีวิต วัฒนธรรมประเพณีไทยจะเป็นการ บวนการกล่อมเกลாதงสังคมที่จะช่วยหล่อหลอมให้ประชาชนในชุมชน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำพาประชาชนไปสู่วิถีประชาธิปไตย

2.4.2 วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จากที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บ รวบรวมจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี เกี่ยวกับพุทธศาสนาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ พบว่า ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็น หน้าที่ที่พุทธศาสนิกชนต้องปฏิบัติกันมาโดยตลอด ประชาชนในชุมชนนี้ส่วนใหญ่มีความเคารพ นับถือพระพุทธศาสนาด้วยดีเสมอมา พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน วัฒนธรรมจารีตประเพณีจึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต โดยเฉพาะประเพณีที่เกิดขึ้นจาก พระพุทธศาสนา พระอธิการบุญธรรมฯ ต้องการได้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาไว้เป็นเอกลักษณ์ของสังคมและชุมชน เช่น ประเพณีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วัน อาสาฬหบูชา วันเข้า-ออกพรรษา ประเพณีประจำปีสิบสองเดือนหรืออัฐมาสสิบสอง (ประเพณีมี

ความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวอีสาน) ประเพณีผ้าป่าทอดกฐิน เป็นต้น ประเพณีต่างๆ ที่กล่าวมานี้จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญตลอดทั้งปี ทำให้ใกล้ชิดกับหลักการของธรรมทางพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนรู้จักมักคุ้นก่อเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ที่สำคัญคือทำให้ประชาชนมีเวลาว่างจากการทำงานอาชีพแล้ว มีประเพณีบังคับให้ทุกคนต้องประกอบคุณงามดี ต้องเสียสละร่วมชุมนุมทำบุญร่วมกัน

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ทำให้เราให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมในสังฆะของเราที่ตั้งไว้ เราสามารถนำหลักการนี้ไปดำเนินในวิถีชีวิตได้ เมื่อเราปฏิบัติตามหลักของประชาธิปไตย ทำให้เราเป็นคนที่อยู่ในกรอบของกฎระเบียบในสังฆม...” (นายมาแซน สายเมือง สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

“...เป็นประเพณีที่ดี ไม่ว่าจะประเพณีใดๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนไม่ห่างไกลจากวัด ได้ฝึกปฏิบัติบ่อยๆ ก็จะเป็นนิสัย จนไม่อยากห่างจากวัด ทำให้ชุมชนของเราเกิดความสงบสุขร่มเย็น...” (นางเพิ่มพูน บุญปล้อง สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2562)

ประเพณีวันมาฆบูชา วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2563 วันนี้เป็นวันมาฆบูชาและเป็นวันครบรอบออกบ่าเพ็ญที่วัดเขาเจงเบง 39 ปี ของท่านครูบาคำพันธ์ุ คมกสิโร และท่านครูบานบุญธรรม สุทธิญาโณ มีพุทธศาสนิกชน ญาติโยม ศิษยานุศิษย์ มาตักบาตรทำบุญรักษาศีลฟังธรรมปฏิบัติธรรม และเวียนเทียนตามปกติ ท่านครูบาโกได้แสดงพระธรรมเทศนาเรื่อง “**สิ่งใดเป็นสาระและสิ่งใดไม่เป็นสาระ**” โดยมีความพอสังเขป

ภาพที่ 4.5 ภาพประเพณีวันมาฆบูชา

“เนื่องในวันมาฆบูชา เป็นวันสำคัญวันหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เราทั้งหลายก็ได้มีจิตศรัทธาเสียสละเวลาอันมีค่ามาวัดเขาเจงเบง มาตักบาตรทำบุญรักษาศีลฟังธรรม และในช่วงค่ำของวันนี้ก็มีการเวียนเทียน เป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่ง เป็นการกระทำที่ได้โดยยาก เนื่องจากว่าผู้เป็นผู้ครองเรือน เป็นฆราวาส มีธุระมากมีภารกิจมาก ยากที่จะว่างยากที่จะสะดวกในการที่จะบ่าเพ็ญทาน รักษาศีล ฟังธรรม เจริญเมตตาภาวนา แต่เราทั้งหลายก็ได้เสียสละเวลาทั้งภารกิจมาก มากระทำสิ่งที่เป็คุณค่าที่แท้จริงของเราได้ เป็นเรื่องที่ทำให้ยาก แต่เราทั้งหลายก็ทำได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการที่เรามีความเข้าใจถึงที่เป็นสาระและสิ่ง

ที่ไม่เป็นสาระ เราดำริความคิดอย่างนี้ เราย่อมเข้าสู่สิ่งที่ เป็นสาระแท้จริงได้เหมือนกับพระ พุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า สารณฺจ สาร โต ญฺตุวา อสารณฺจ อสาร โต เตสาร์ อธิคฺจนฺนติ สมฺมาสฺสฺกปฺปโศจรา ซึ่งแปลความหมายว่า ผู้ใดเข้าใจสิ่งที่ เป็นสาระว่าเป็นสาระ ผู้ใดเข้าใจสิ่ง ซึ่งไม่เป็นสาระว่าเป็นสาระมีความดำริชอบ ผู้นั้นย่อมเข้าสู่สาระที่แท้จริง เราทั้งหลาย ตั้งแต่ เราเกิดมา เราก็เป็นมนุษย์เป็นคน ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย เราก็เป็นคนที่อาศัย บรรยากาศโลกอยู่ร่วมกัน อาศัยอากาศโลกนี้หายใจร่วมกัน ในเบื้องต้นเราเข้าใจสิ่งที่ เป็น สาระนั้นก็ให้แก่ ร่างกายหรือตัวของเรานี้เป็นสาระที่สำคัญที่สุดก็คือชีวิตเป็นสาระสำคัญ ที่สุด พอเราเข้าใจว่าชีวิตเป็นสาระที่สำคัญที่สุด แต่ต่อมาๆ เราก็เห็นว่า ในโลกนี้เกิดเท่าไร โลกนี้สั้นๆ แต่มีความสำคัญมากๆ ว่าเราจะใช้ชีวิตประกอบสิ่งที่ เป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ เท่านั้นเอง ที่นี้สาระมันก็มีทั้งทาง โลกและทั้งทางธรรม สาระในทาง โลกนั้นก็คือการอยู่ดี กินดี การมีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง การมีลาภ มียศ การมีคนสรรเสริญ ในทางโลกเราถือว่าสิ่งนี้เป็นสาระ แล้วคนทั่วไปไม่ได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง แล้ว ก็มีความเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นสาระที่สำคัญจริงๆ ซึ่งก็เป็นความถูกต้องของทางโลก ด้วยเหตุนี้ เมื่อเราเกิดมาแล้วจึงพยายามดิ้นรนเพื่อให้เกิดสาระในทางโลกตลอดเวลา ในทางธรรมนั้นสิ่ง ที่เป็นสาระที่แท้จริง คือสิ่งที่ เป็นแก่นสารของชีวิต ได้แก่ บุญกุศล บุญกุศลนี้ถือว่าเป็นสาระที่ แท้จริง และมีระดับต่างๆ ของสาระด้วย ในระดับต้นนั้น คือ สิ่งที่เป็นบุญกุศลจะคลบับดาล ให้บุคคลที่จากโลกนี้ไปแล้วไปเกิดมีความสุขในการเป็นมนุษย์หรือไปเกิดมีความสุขในการ เกิดเป็นเทพเจ้าเหล่าเทพา เป็นต้น แต่ที่นี้ ถ้าหากว่าเร่งให้สาระของชีวิตทางโลกนี้ คือ ร่างกาย ของเรา ความสะดวกสบาย เราร่งเพื่อที่จะบำเพ็ญสมาธิ บำเพ็ญปัญญา เมื่อเรามีศีล สมาธิ ปัญญา มากขึ้น ผลของศีล สมาธิ ปัญญา นั้น ย่อมนำเราเข้าสู่สาระที่ยิ่งใหญ่และสูงขึ้นไป คือ บุคคลผู้ใดสามารถบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา นำพาจิตของตนเองให้เข้าถึงความเป็นอริยบุคคล ตั้งแต่ขั้นที่ 1 คือ ชั้นพระ โสดาบัน เมื่อถึงระดับนี้ขึ้นมาแล้ว การที่มาเวียนว่ายตายเกิดใน โลก มนุษย์ก็ไม่มี ดวงจิตวิญญาณของบุคคลที่เข้าสู่สาระที่แท้จริง ก็จะไปสถิตที่ชั้นพรหมโลก ชั้นต้นๆ แต่ถ้าหากเราใช้ชีวิตที่เป็นสาระทางโลก ใช้ร่างกายเรานี้บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา ให้ มีความละเอียด มีความสุขุม มีความนุ่มนวล มีพลังยิ่งขึ้นไป ก็จะสามารถประคองจิตของ ตัวเองให้เข้าสู่ธรรมะให้บรรลุสูงขึ้นเป็นระดับที่ 2 ท่านเรียกว่า พระสกทาคามี ก็จะ ไม่มาเวียน วายตายเกิดอยู่ใน โลกมนุษย์หรืออยู่ในอบายภูมิอีก ขึ้นไปสถิตอยู่ชั้นพรหมโลกระดับกลางๆ ส่วนผู้ใดใช้สาระทางโลก ทางร่างกาย ความสะดวกสบายตามฐานะของตนเองนี้ บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา ให้ละเอียดยิ่งขึ้นๆ ย่อมบรรลุเข้าสู่ความเป็นผู้มีสาระระดับที่ 3 คือเข้าสู่พระ อนาคามี ก็จะสถิตชั้นพรหมโลกระดับสูงๆ ซึ่งใกล้ต่อพระนิพพาน ดังนั้น พระอริยบุคคลที่

เข้าสู่สาระ 3 ระดับ ท่านยอมไปเดินจิตของท่านอยู่ในชั้นพรหม เสวยความสุขตามชั้นตามระดับของท่านเหล่านั้น ต่อเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระอรหันต์รูปใดรูปหนึ่ง จิตของท่านก็เดินขึ้น จิตของท่านก็สูงขึ้นๆ จนเข้าสู่สาระที่สูงที่สุด คือ พระนิพพาน บุคคลที่เป็นพระอรหันต์นั้นถือว่าเป็นบุคคลที่เข้าสู่สาระที่สูงที่สุด เท่าที่บุคคลเคยเข้าสู่สาระใดในโลกใบนี้ไม่มีใครมีสาระสูงสุดหรือยิ่งใหญ่ไปกว่าพระอรหันต์ได้ ด้วยเหตุนี้ ท่านทั้งหลายในวันนี้เป็นวันมาฆบูชา ท่านทั้งหลายก็มีความเข้าใจสาระทั้ง 2 ประการ คือ สาระของทางโลกและสาระของสังขาร คือ สาระของทางธรรม เป็นสาระที่แท้จริงทั้ง 2 ประการ บุคคลที่เข้าไปในสาระทางโลกและสาระในทางธรรม ทั้ง 2 ประการนี้ เป็นบุคคลที่มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ เราจึงได้เสียดสภารากิจมาก รุทธกิจมาก ในทางโลกของเรามาใช้เวลาที่อยู่ในที่สงบ คือ วัฑฒนาธรรมที่มีเสนาสนะที่สงบวิเวก ใช้ซ่อนเร้นในการบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อที่จะสร้างสาระที่แท้จริงให้แก่ตนเอง เป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง” (เพิ่มเติมได้ ตามลิงค์ https://youtu.be/9IPp_2QY034)

สรุปจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพระอริการบุญธรรมฯ นั้น ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมประกอบคุณงามความดีตามหน้าที่ของชาวพุทธ ไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญตักบาตรฟังธรรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความสงบสุขร่มเย็น โดยนำวัฒนธรรมประเพณีเป็นเหตุเพื่อสอนสั่งให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติดี เหมือนท่านให้ทุนทางวัฒนธรรมแก่ประชาชนในชุมชน ให้ทรัพยากรทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม รวมไปถึงแนวทางการดำเนินวิถีชีวิตที่มีคุณค่า มีความสำคัญซึ่งเป็นฐานทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็ง วัฒนาธรรมจึงเป็นศูนย์รวมการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ด้านอื่นๆ นั้น ท่านทำหน้าที่ของท่านได้สมบูรณ์แบบในทุกๆ บทบาท ท่านมีบทบาทโดดเด่นมากมาย ในหลายๆ ด้าน

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...บทบาทของท่านในทุกๆ ด้าน เป็นแบบอย่างที่ดีหมด เป็นที่น่านำมาปฏิบัติตาม ท่านเป็นครูชั้นดี ท่านพบเห็นใครที่ไหน ถ้ามีโอกาสท่านก็จะอบรมสั่งสอนที่นั่น อบรมสั่งสอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม...” (นายคนัยชาติศิริ สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2562)

“...ท่านปฏิบัติตนเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และได้ให้ข้อคิดแนวทางเตือนสติแก่ผู้ที่ได้สนทนาธรรมกับท่าน...” (นายสุชิน รุดดิษฐ์ สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2562)

“...ท่านเป็นบุคคลที่เสียสละ เป็นบุคคลที่ยึดหลักธรรมอย่างเคร่งครัด ท่านยังเป็นผู้ใฝ่ศึกษา มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม...” (นายมาเจน สายเมือง สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ท่านได้ส่งเสริมในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ท่านพยายามปลูกฝังเรื่องของป่าไม้อุรุรักษ์ ซ่อมแซมป่าไม้อ่อนให้หนาแน่นขึ้น เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์กันสืบไป...” (นายสุทธิ กาบพิลา สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ด้านการก่อสร้างศาสนสถานต่างๆ เช่น ศาลาที่ใหญ่ที่สุดของวัดบริเวณนี้ พระพุทธรูปหินที่ไม่มีใครสร้างได้เหมือนท่านในขณะนี้ ก็เป็นเรื่องที่เด่น และท่านยังสนับสนุนก่อสร้างสถานที่อื่นๆ เช่น โรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ และสถานราชการต่างๆ เมื่อขอความร่วมมือหรือไม่มี อันนี้ไม่มีใครทำได้เหมือนอย่างท่าน...” (นายคุณาลัย แสงทิพย์ สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2562)

“...ท่านเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความเมตตาสูงมาก โอบอ้อมอารีแก่ทุกคน ท่านเป็นที่พึ่งทางใจและกายให้แก่บุคคลที่ด้อยโอกาส คนที่ต้องการแสวงหาความสุขสงบทางด้านร่างกายและจิตใจ...” (นางช่อทิพย์ วงศ์ผาบุตร สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2562)

สรุปคำสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทด้านอื่นๆ ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ จากการสัมภาษณ์ นั้น บทบาทของท่านเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกบทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้นำด้านบรรพชิต ด้านฆราวาส ด้านของสังคม และแนวความคิดในทางการเมืองการปกครอง ควรแก่การนำมาเป็นแบบอย่าง เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในชุมชน

3.1 ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

3.1.1 บุคลากรไม่เพียงพอ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ พบว่า ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรมฯ เกิดจากบุคลากรไม่เพียงพอ วัดเขาแจ่มเบงถือว่าเป็นวัดที่มีผู้คนรู้จักจำนวนมากของจังหวัดจันทบุรี พระอริการบุญธรรมฯ ท่านก็เป็นพระสงฆ์ที่คนรู้จักและเคารพรักนับถือเลื่อมใสศรัทธาทั่วทุกสารทิศ ท่านให้ความสำคัญในเรื่องการต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือนอย่างต่อเนื่อง ไม่ให้มีข้อบกพร่องต่อการต้อนรับ การต้อนรับให้สมแก่ฐานะของผู้มาเยี่ยมเยือนที่วัด ไม่เฉพาะแต่พระภิกษุเท่านั้น ญาติโยมจากทุกสารทิศด้วย การต้อนรับตรงต่อธรรมข้อที่ว่า “ปฏิสันถาร” ครูบาอาจารย์หลายท่านกล่าวตรงกันว่า การปฏิสันถารเป็นการปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ใกล้ชิดต่อพระนิพพาน แล้วการปฏิสันถารนั้นมี 2 ประการ คือ

1. อามิสปฏิสันถาร การต้อนรับด้วยสิ่งของมีข้าวน้ำโภชนาหาร ที่พักพาอาศัย หรือเอื้ออำนวยด้วยสิ่งของ โดยธรรมประการใดก็ได้แล้วแต่ที่จะทำให้แขกมีความสุข ความเพลิดเพลินในการเป็นอยู่

2. ธรรมปฏิสันถาร การต้อนรับโดยธรรม ตั้งแต่การกล่าวโอภาปราศรัยด้วยปิยวาจา ไปจนถึงแนะนำสถานที่ที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจแก่แขก หรือการเพลิดเพลินแก่แขก รวมไปถึงการกล่าวธรรมที่จะเป็นคติเตือนใจแก่แขก เป็นต้น

ท่านยังคงรักษารธรรมเนียมปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติไว้ตามครูบาอาจารย์ บางครั้งการต้อนรับการให้บริการอาจไม่ทั่วถึงต่อแขกคน ญาติโยมที่มาเยี่ยมเยือน เพราะบุคลากรไม่เพียงพอ ด้วยพระสงฆ์ ศิษย์ภายในวัดทั้งฝ่ายชาย-ฝ่ายหญิงมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่องาน ภายในวัดก็มีภารกิจมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้การดูแลแขกไม่ทั่วถึง ทำให้แขกพร่องต่อหน้าที่ จึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานของท่านได้ เพราะแขกหรือญาติโยมบางคนบางคณะพึงเคยมาเยี่ยมเยือนอาจไม่เข้าใจ ก็อาจทำให้เกิดอคติต่อวัด ต่อครูบาอาจารย์ อีกประเด็นคือเรื่องของการจัดโครงการต่างๆ หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ของทางวัดก็มีมาโดยตลอดทั้งปี ในบางครั้งมีงานติดต่อกันเดือนต่อเดือนก็มี เช่น การทำบุญบูชาพระคุณ 16 มิถุนายน งานฉลองอายุมงคล งานสงกรานต์สร้างน้ำพระรดน้ำคำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ งานประจำปีสิบสองเดือนหรือฮิตสิบสอง เป็นต้น บุคลากรรับผิดชอบจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการดำเนินงาน ถ้าบุคลากรอย่างผู้ประสานงานหรือผู้

ให้บริการไม่เพียงพอต่อโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ก็อาจไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะท่านมักกล่าวเสมอว่า การทำงานในแต่ละโครงการนั้น ไม่ใช่งานของคนคนเดียวมันเป็นงานของหลายคนงานจะสำเร็จได้หรือไม่ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทำงานกันเป็นทีม จึงจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผลเป้าหมาย

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...เนื่องจากว่าท่านนอกจากในพื้นที่วัดเขาแจ่งเบงแล้วท่านก็จะไปในที่ต่างๆ เพราะนั้นคนในพื้นที่สอยดาวนี้ พูดตรงๆ ถ้าไม่มีการนัดหมายก็จะไม่มีโอกาสได้พบท่าน เพราะท่านมีกิจกรรมที่อยู่มากมาย ส่วนมากจะเจอกันก็แค่ในวันทำบุญต่างๆ ซึ่งท่านก็จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ภารกิจของสงฆ์ ท่านไม่มีเวลา ที่จะสนทนาธรรมส่วนตัวก็ไม่มี ถ้าประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจก็จะปัญหาอุปสรรค เพราะไม่มีที่พำนักหรือศูนย์อบรมหลักธรรมะ ส่วนใหญ่คนที่อยู่ประจำที่วัดเขาแจ่งเบงก็มาศึกษาเล่าเรียนมากกว่า...” (นายวิทยา โมฬี สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

“...ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดจากตัวท่านเลย เกิดจากตัวผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เกิดจากผู้ที่นำไปปฏิบัติ เพราะหลักธรรมคำสอนของท่านคืออยู่แล้ว หลักการทำงานของท่านคืออยู่แล้ว มันอยู่ตัวของเราที่จะสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ดีแค่ไหน ปัญหาจึงเกิดจากตัวเราเอง...” (ค.ต. บุญธรรม สุระจันทร์ สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ปัญหาก็มีอยู่แล้วในการทำงานในแต่ละงาน แต่ปัญหาทั้งหมดก็สามารถแก้ไขได้ ซึ่งอาจเป็นบุคลากรไม่เพียงพอ หรือปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่นำมาใช้จ่ายในกิจกรรมนั้นๆ อันนี้ก็อุปสรรค แต่มันก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี เพราะบุญบารมีของท่าน...” (นายคุณาลัย แสงทิพย์ สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า บุคลากรไม่เพียงพอก็เป็นปัญหาอุปสรรคของพระอธิการบุญธรรมฯ ในเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ เพราะการทำงานของ ท่านต้องอาศัยคนหมู่มากงานจึงจะสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถ้าบุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการทำงาน ทำจะทำให้ท่านต้องทำงานหนักมากยิ่งขึ้น ด้วยการที่ท่านเป็นผู้นำจึงเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ความเหน็ดเหนื่อยเพิ่มขึ้น งานประจำของพระสงฆ์ก็มีมากมายอยู่แล้ว กิจของพระสงฆ์ คืองานกิจกรรมต่างๆ ทำให้บางครั้งท่านมีเวลาพักผ่อนน้อย ยิ่งนับวันท่านก็มีอายุมากขึ้น สุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์แข็งแรง ทำให้ร่างกายของท่านเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

3.1.2 กองทุนสนับสนุน

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญา โณ พบว่า ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรมฯ เกิดจากการที่ไม่มีกองทุนสนับสนุนโดยตรง ท่านส่งเสริมในเรื่องการศึกษา เพราะการศึกษาที่ดีจะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำเนินวิถีชีวิต สนับสนุนทั้งศิษย์ภายในวัดและศิษย์นอกวัด โดยให้เหล่าศิษย์ภายในวัด มีสิทธิได้ศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปิดโอกาสใคร ที่สำคัญต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่ ท่านมีโครงการส่งเสริมการศึกษามากมาย เช่น ส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาในสายสามัญและกศน. ทั้งระดับมัธยมศึกษา 3 และมัธยมศึกษา 6 ได้ส่งเสริมการศึกษาด้านวิชาแพทย์แผนไทย ทั้งเภสัชกรรม เวชกรรม ที่จบตามหลักสูตรแพทย์แผนไทยของกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันประจำที่ศูนย์แผนไทยวัดเขาแจ่มเบง และได้ส่งเสริมการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น แต่ทางวัดและพระสงฆ์ไม่มีงบประมาณแผ่นดินมาสนับสนุน ช่วยเหลือในการบริหารงานต่างๆ ของทางวัด พระสงฆ์และคณะกรรมการวัดบริหารจัดการกันเอง

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ปัญหาและอุปสรรคผมว่าไม่มีในตัวท่าน แต่ปัญหาภายในวัดก็อาจจะมีปัญหา แต่อุปสรรคไม่มี ที่ว่ามีปัญหา คือ ปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายภายในวัด เช่น ค่ารถ ค่าอัฐบริหาร ค่าใช้จ่ายฉาบฉวย การก่อสร้างต่างๆ อย่างตอนนี้ท่านกำลังพระพุทธรูปหินใหญ่หลายๆ องค์ กำลังก่อสร้างศาลาใหญ่ ค่าใช้จ่ายมันอาจจะเยอะมาก ค่าวัสดุในการก่อสร้างก็แพง จิตใจและกำลังใจของท่านคงดีและสู้ไม่ถอย แต่ผมว่ามันหนักมาก เพราะวัดวาอารามมีแต่ระบบความศรัทธาของประชาชน งบประมาณแผ่นดินจะไม่มีให้ ตัวบทกฎหมายว่าทางวัดสามารถบริหารจัดการตัวเองได้ด้วยระบบความศรัทธาของประชาชน ไม่เหมือนองค์กรอื่น...” (นายไบสี เทวโลก สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2562)

“...เรื่องการส่งเสริมการศึกษาของท่าน ปัญหาเกิดจากเรื่องของการไม่มีทุนให้การสนับสนุน...” (นายมาแซน สายเมือง สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่นำมาใช้จ่ายในกิจกรรมนั้นๆ อันนี้ก็เป็นอุปสรรค แต่มันก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี เพราะบุญบารมีของท่าน...” (นายคุณาลัย แสงทิพย์ สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2562)

พระอริการบุญธรรมฯ ท่านยังมีโครงการส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ มากมาย ท่านเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเรื่อยมา จากการสังเกตการณ์ส่งเสริมสนับสนุนของท่าน เช่น บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมของทางที่ว่าการอำเภอสอยดาวเสมอมา ดังคำสัมภาษณ์ของท่านปลัดวิทยา โมฬี กล่าวว่า

“ท่านไปเป็นประธานเปิดงานกิ่งกาชาดอำเภอสอยดาว นอกจากจะไปร่วมงานบุญแล้ว ท่านยังเสียสละทรัพย์ส่วนตัว ก็คือ บริจาคทรัพย์ให้กับงานกิ่งกาชาดเป็นจำนวน 50,000 บาท ส่วนราชการก็เห็นว่าพระอาจารย์เป็นผู้ที่เสียสละทั้งกำลังส่วนตัว และกำลังทรัพย์ไปร่วมกับทางราชการ ทางหน่วยงานก็ได้รับความอนุเคราะห์และงานก็ประสบความสำเร็จ” (ปลัดอำเภอสอยดาวฝ่ายความมั่นคง สัมภาษณ์ 22 มิถุนายน 2562)

บริจาคพระพุทธรูปให้แก่สถานศึกษาต่างๆ ที่ว่าการอำเภอต่างๆ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สถานีอนามัย รวมๆ แล้วกว่า 600 องค์ เป็นต้น และให้ทุนการศึกษาที่สถานศึกษา เช่น ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยาอุบลรัตน์ 2 จำนวน 18 ทุนๆ ละ 1,000 บาท ในทุกๆ เดือน รวมแล้วกว่า 10 ปี เมื่อเร็วๆ นี้ พระอริการบุญธรรมฯ ท่านยังได้บริจาคยานพาหนะรับ – ส่งเด็กนักเรียน แก่โรงเรียนดงกลางพัฒนศึกษา ตำบลดงสมบูรณ์ อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ การบริจาคเกี่ยวกับทางสถานศึกษาต่างๆ ของพระอริการบุญธรรมฯ มีมากมายที่ท่านได้ส่งเสริมสนับสนุนเรื่อยมา จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสิ่งที่พระอริการบุญธรรมฯ ได้ส่งเสริมสนับสนุนมาตลอดโดยไม่มีกองทุนสนับสนุนโครงการของท่านโดยตรง แต่บสนับสนุนที่มาจากระบบศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ทำให้บางครั้งก็เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมสนับสนุนงานเกี่ยวกับพุทธศาสนา สังคม การศึกษา ประเพณี และอีกมากมาย

3.2 ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรมสุทธิญาณ เกี่ยวกับประชาชนในชุมชน

3.2.1 พื้นฐานความศรัทธา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรมสุทธิญาณพบว่า ปัญหาอุปสรรคของประชาชนในชุมชนเกิดจากพื้นฐานความศรัทธาของประชาชน เพราะถ้ากล่าวถึงในทางพุทธศาสนา พื้นฐานความศรัทธาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าคนเราไม่มีคำว่า “ศรัทธา” ก็ทำให้เข้าถึงหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาได้ยาก หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญมากมายหลายหลักการ หลักการเพื่อต้องการพัฒนาบุคคลให้บรรลุมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิต บนพื้นฐานแห่งเหตุผล และความถูกต้อง

พระธรรมคำสอนได้กำหนดการปฏิบัติตนโดยการฝึกฝน อบรม ให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสในการดำเนินวิถีชีวิต ซึ่งขั้นตอนพัฒนาจิตใจของแต่ละบุคคลนั้น ต้องเริ่มด้วยความศรัทธา คือ ความเชื่อที่ถูกต้อง ด้วยหลักเหตุและผล โดยอาศัยสติปัญญาเข้าไปกำกับในการปฏิบัติ ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ นั้น ต้องรู้จักคิด รู้จักอบรมสติปัญญาให้เกิดขึ้น อาจจะได้ด้วยการรับฟังจากบุคคลอื่น อ่านหลักธรรมะ และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั่วไป เมื่อคนเรามีปัญญาก็จะสามารถใช้เป็นที่ป้อนทางไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินวิถีชีวิตได้ และยังสามารถพัฒนาจิตใจให้เข้าถึงความอิสระภาพคือความหลุดพ้นจากการครอบงำของกิเลสและความทุกข์ทั้งปวงได้

พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุผล การเชื่อโยงโดยปราศจากการพิจารณาไตร่ตรองด้วยสติปัญญาทำให้หลงเชื่อได้ง่าย เพราะปัจจุบันนี้มีสิ่งที่ทำให้เชื่อหลงงมงายได้ง่าย และทำให้สับสน เช่น เรื่องไสยศาสตร์ต่างๆ การตั้งศาลพระภูมิ การสักยันต์ เครื่องรางของขลัง เป็นต้น ไม่ใช่หลักการของพระพุทธศาสนา วิถีปฏิบัติเพื่อให้ไปสู่ความพ้นทุกข์ ตามหลักธรรมปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นอกเหนือออกไปจากศีล สมาธิ ปัญญา นี้ ไม่ใช่วิถีของพระพุทธศาสนา เรื่องพื้นฐานความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่คนคนหนึ่งมีความศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งๆ ต้องมีปัญญาในการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ปัญญาสามารถพัฒนาจิตใจถึงความศรัทธา เมื่อมีความศรัทธา ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาก็เกิดขึ้น จิตใจก็เป็นกุศลจิต คือ ตั้งอยู่ที่ทาน ศีล สมาธิ และปัญญา ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิต

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมย่อมมีความคิดเห็นที่หลากหลาย จิตใจย่อมไม่เหมือนกัน การที่จะรวมจิตใจของคนในสังคมย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ที่จะทำให้คนทั่วไปเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาได้โดยง่าย...” (นายสุชิน รุดดิษฐ์ สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2562)

“...ประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจหลักการของท่าน และประชาชนในชุมชนก็ยังมีกรแบ่งกลุ่มแบ่งพวกอยู่แต่ก็เป็นปัญหาส่วนน้อยที่ไม่สามารถไปกระทบกระเทือนในการดำเนินงานของท่าน...” (ด.ต.ไพรวลัย พรหมวิชัย สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2562)

“...เรื่องของส่วนตัวของท่านนั้น ไม่มีปัญหา แต่การดำเนินงานของท่านในแต่ละงานย่อมมีอุปสรรค เพราะการทำงานทุกอย่างย่อมมีปัญหาคือเป็นธรรมดา ประชาชนก็อาจเป็นอุปสรรคในเรื่องของการไม่เข้าใจการดำเนินงานของท่านบ้าง...” (นายสุทธิ กาบพิลา สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2562)

“...ในตัวของผู้ประชาชนก็มีบ้าง เพราะประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าใจการทำงานรูปแบบท่าน ทำให้เขาเกิดความรู้สึกปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านไม่ได้ มีบางส่วนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ใช่ปัญหาที่ใหญ่...” (นายคุณาลัย แสงทิพย์ สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2562)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า พื้นฐานความศรัทธาของผู้ประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอภิการบุญธรรมฯ เพราะพื้นฐานของจิตใจที่เข้าถึงหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา ต้องมีความศรัทธาเสียก่อนจึงจะยินยอมปฏิบัติตาม ถึงแม้สิ่งที่ได้พบหรือได้สัมผัสมาเป็นสิ่งดี ก็เหมือนกับหลักประชาธิปไตยจะเข้าถึงจะเข้าใจมันต้องเกิดมาจากความศรัทธาในระบบนั้นเสียก่อน ถ้าคนเราไม่มีพื้นฐานของความศรัทธาถึงแม้ได้ยินได้รับฟังอย่างไรก็ยากที่จะเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ พื้นฐานความศรัทธาเกิดขึ้นจิตสำนึกขอมยินยอมรับในสิ่งนั้นๆ ไปปฏิบัติ

3.2.2 กระแสโลกาภิวัตน์

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างวิจัยและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอภิการบุญธรรมสุทธิญาณ ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประชาชนในชุมชน เกิดจากกระแสในปัจจุบันที่เป็นปัญหาทั่วโลก คือ กระแสโลกาภิวัตน์ เพราะปัจจุบันนี้เรียกได้ว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการคมนาคมภายใต้ทุนนิยม ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดกระแสวัฒนธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม วัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมาจากปัจจัยภายนอกที่ผนวกเข้ามา กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชุมชนน้อยใหญ่ “กระแสโลกาภิวัตน์” หรือยุคที่ข้อมูลข่าวสารหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในมุมหนึ่งของโลกส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของโลกได้อย่างรวดเร็ว ยังส่งผลกระทบต่อทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีไทย ทำให้ค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป และทำให้จิตสำนึกของคนในชุมชนเริ่มเสื่อมหายไป อาทิ การรักความสงบของสังคมไทย ความผูกพันกันระหว่างคนในสังคม ผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์จึงทำให้วัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ดั้งเดิมถูกบิดเบือนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ความเป็นทาสเทคโนโลยี ทำให้แทบทุกบ้านต้องมีคอมพิวเตอร์ เพราะคิดว่าคอมพิวเตอร์มีประโยชน์ เช่นเดียวจากแต่ก่อนที่ทุกบ้านต้องมีโทรทัศน์เพื่อรับข้อมูลข่าวสาร คอมพิวเตอร์นำพาอะไรต่างๆ นานา จนเกิดปัญหาเด็กติดเกมส์ โทรศัพท์สื่อสารออนไลน์ที่นำไปสู่ปัญหาสังคมอีกมากมาย สื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม วอทส์แอปป์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีผลทำให้วัฒนธรรมประเพณีไทยต่างๆ ที่ได้อนุรักษ์ รักษาสืบสานกันมายาวนาน ผู้คนได้ลดความสำคัญลง เพราะใช้เวลาว่างเปลี่ยนไปจากเดิม ทำในสิ่งไม่เกิดประโยชน์

การแผ่ขยายวัฒนธรรมสากลทำให้สังคมไทยซึมซับลงในวิถีชีวิตคนไทยและเป็นเหตุ แรงจูงใจให้อยากทำตาม จนเกิดการยอมรับและนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้วิถีวัฒนธรรม ไทยดั้งเดิมถูกกลืนหายไป ในสังคม ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมากต่อวัฒนธรรมไทยอย่างมาก ถ้าคนใน ชุมชนไม่มีความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกที่มั่นคงก็ยากต่อการรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย เอาไว้ได้ แม้มีบุคคลคนหนึ่งยืนหยัดที่จะรักษา อนุรักษ์ไว้ แล้วคนหมู่มากไม่ส่งเสริมไม่สนับสนุน ต่อยอดก็อาจจะเสื่อมสลายไปในที่สุด เหตุผลหนึ่งสื่อออนไลน์ก็อาจทำลายระบบการทำงานของ พระอธิการบุญธรรมฯ โดยใช้สื่อออนไลน์โจมตีหลักการทำงานของท่านในทางที่ผิด เพราะพื้นฐาน ความศรัทธาของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ถ้าบุคคลนั้นขาดความศรัทธา ขาดซึ่งเหตุผลก็ง่ายต่อผู้ที่ ต้องการทำลายหลักการทำงานของท่าน

ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากประชาชนในกลุ่มต่างๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“...ประชาชนบางกลุ่มไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม จึงทำไม่เข้าใจการทำงานของ ท่าน หรือการวางตัวของท่าน จึงทำให้การดำเนินงานของท่านไม่เชื่อมโยง...” (นายรังสรรค์ ทองเต็ม สัมภาษณ์ 11 มีนาคม 2562)

“...ประชาชนบางกลุ่มไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม ทำให้เขามีมุมมองการทำงานหรือไม่ เข้าใจการทำงานของ ท่าน หรือการวางตัวของท่าน จึงทำให้การดำเนินงานของท่านไม่ เชื่อมโยง ปัญหาด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ก็เป็นปัญหาและอุปสรรคหนึ่งต่อ การปฏิบัติธรรม ต่อการปลูกฝังธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนบางกลุ่ม ทำให้ยากต่อ การอบรมในเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม ทำให้บุคคลเหล่านั้นห่างไกล ไม่ได้ใกล้ชิดครอบครัว อารมณ์ ทำให้คุณธรรม ศีลธรรมทอดหายไป...” (นางสาวประภัสสร มูลคำมี สัมภาษณ์ 13 กุมภาพันธ์ 2562)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ในชุมชนเป็นปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างวิถี ชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นปัญหาอย่างมาก ของการพัฒนา การส่งเสริมต่างๆ ของชุมชน เพราะถ้าประชาชนในชุมชนไม่ร่วมแรง ร่วมใจ รักษา อนุรักษ์ และช่วยกันปลูกจิตสำนึกของตนเอง ของเด็กๆ และเยาวชน เพื่อสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีไทยของชุมชนต่อไป ก็คงมีสักวันต้องสูญสลายไปจากสังคมไทย ปัญหาด้านเทคโนโลยี การสื่อสารในปัจจุบันยังทำให้การสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองประชาชนลดน้อยลง เห็นข่าวสาร บ้านเมืองเป็นเรื่องวุ่นวาย โกลาเลินตัว ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การส่งเสริมหลักวิถีประชาธิปไตย จึงไม่เกิดผลฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า

1. บทบาทการเป็นผู้นำของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

1.1 ท่านมีภาวะการเป็นผู้นำสูง โดยมีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี ทั้งทางด้านบรรพชิตหรือทางด้านฆราวาส อีกทั้งท่านยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ วิเคราะห์ได้ว่าท่านได้รับปลูกฝังอบรมข้อวัตรปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ที่ทรงคุณธรรม อย่างท่านพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ ที่เป็นต้นแบบ ทำให้ท่านได้สัมผัสถึงความดีงาม ภาวะการเป็นผู้นำของท่านจึงสมบูรณ์แบบในทุกๆ ด้าน ไม่มีข้อบกพร่อง ท่านเป็น “ต้นแบบผู้นำที่ดี” เป็นแบบอย่างในการนำไปดำเนินในวิถีชีวิตได้โดยตรง การเป็นผู้นำแบบท่าน คือ พลังคุณธรรม ซึ่งมาจากคุณธรรมที่เปี่ยมล้นที่ต้องการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างบริสุทธิ์ใจ เมื่อผู้นำที่มีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็จะส่งผลทำให้เกิดการยอมรับและต้องการร่วมงานของผู้ร่วมงาน เป็นที่น่าปรารถนาเพื่อการติดตามและต้องการตอบสนองงานทุกอย่าง

1.2 ท่านนำหลักวิถีประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินงาน คือ รับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่ โดยรับฟังเสียงจากคณะสงฆ์ รับฟังเสียงจากคณะกรรมการวัด รับฟังเสียงญาติโยม และประชาชนทุกฝ่าย ประชุมปรึกษาหารือกันด้วยความเสมอภาค หาข้อสรุปหลักการทำงานร่วมกัน โดยยอมรับความแตกต่าง จึงเป็นหลักความยุติธรรมที่ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน มีคุณค่าต่อชุมชน เป็นหลักแห่งความเป็นประชาธิปไตย

1.3 ด้วยที่ท่านมีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย ท่านคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของชุมชนและประเทศชาติ ท่านเป็นผู้หน้าที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก เป็นบุคคลที่เสียสละประโยชน์ส่วนตนมาก โดยการกระทำของท่านคำนึงถึงความถูกต้องเป็นหลัก ท่านเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่เสียสละเพื่อส่วนรวม แม้ตัวท่านเองจะไม่ได้รับประโยชน์จากส่วนนั้น ท่านเสียสละบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สาธารณกุศลมากมาย

2. บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

2.1 ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ท่านทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์แบบ ในการนำพาประชาชนในการบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา โดยท่านได้ปลูกจิตสำนึกตั้งแต่ยังเด็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ให้เรียนรู้ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้มีหลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการดำเนินวิถีชีวิต ท่านนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาสั่งสอนให้

ประชาชนได้ปฏิบัติตาม เพราะพระพุทธเจ้า สอนเรื่อง “กรรม” ได้แก่ “การกระทำ” เราอยากดีเราก็ทำเอา เราอยากได้อะไรก็ทำเอา

2.2 หลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ท่านต้องการเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชน คือหลักของศีล 5 มีความสอดคล้องกับหลักวิถีแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 ถือว่าเป็นหลักคุณธรรมของประชาธิปไตยที่ควรปฏิบัติกันทุกคน เพราะถ้าปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับกันเลย เชื่อแน่ว่า สังคมนั้นๆ ก็จะมีแต่ความสงบสุขความเจริญ เพราะทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันยอมไม่เกิดความวุ่นวาย ทุกคนต่างก็เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ไม่มีเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

2.3 ท่านให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ ในความเป็นชายและหญิง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลาโดยเห็นแก่ความเห็นดีเห็นชอบ

3. บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ

3.1 การพัฒนาการศึกษา ด้วยความรู้ความสามารถของแต่ละคนและของกลุ่มบุคคลจำเป็นต้องมีการศึกษาไปเรื่อย ๆ เพราะความรู้ในโลกนี้มีมากมายมหาศาลเปลี่ยนแปลงและพอกพูนขึ้นตลอดเวลา ชีวิตเต็มไปด้วยการเรียนรู้ ทุกคนในสังคมจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ เพื่อปรับปรุงตัวเอง พัฒนาตนเองเพื่อนำไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติอีกต่อหนึ่ง เป็นหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยตรง ท่านเชื่อว่าการศึกษาศาสนาสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้และเป็น การเสริมสร้างหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเด็ก ๆ และเยาวชน เพราะการศึกษาทำให้เป็นคนดีของสังคม การส่งเสริมแบบท่านสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคม และในปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์

3.2 ท่านส่งเสริมการศึกษาที่ดีต้องศึกษาทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะการมีศึกษาที่ดีจะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต คนเราถ้านฉลาดแต่ทางโลกก็จะทำอันตรายต่อคนในสังคมได้ แต่ถ้าเรามีคุณธรรม ศีลธรรมประจำจิตใจแล้ว เราก็จะเกิดความเมตตาต่อตนเองและคนอื่น ฉะนั้น สังคมทุกวันนี้จะขาดการศึกษาที่ดีทั้งสองอย่างไปไม่ได้ ถ้าขาดทางใดทางหนึ่งก็จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย หากความสงบสุขไม่ได้

3.3 การปลูกฝังลักษณะนิสัยคุณธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็ก ๆ เยาวชนเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นวิธีโดยอ้อม แม้ไม่ใช่วิธีโดยตรง แต่กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมที่จะทำให้เด็ก ๆ เยาวชนเหล่านั้นจะมีความเป็นประชาธิปไตย และทำให้เด็ก ๆ เยาวชนได้มีส่วนหนึ่งของส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีส่วนรับผิดชอบของสังคม ใช้เวลาว่าง

ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทำให้เกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน เกิดความผูกพันกัน จนกระทั่งเติบโต ทำให้เด็กๆ และเยาวชนไม่เป็นปัญหาของชุมชน

4. บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

4.1 ท่านรักษาทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปลุกจิตสำนึก ปลุกฝังความคิดความรู้สึกความผูกพันระหว่างคนในชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยแบบท่านจะเป็นตัวขับเคลื่อนในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ผ่านรูปแบบประเพณีต่างๆ กิจกรรมต่างๆ จะผลักดันให้ชุมชนเกิดการรวมพลังของประชาชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้เห็นคุณค่าความสำคัญของตนเองและชุมชน เกิดความรู้สึกราชภุมิและความหวงแหน นำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง

4.2 ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมประกอบคุณงามความดีตามหน้าที่ของชาวพุทธ ไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญตักบาตรฟังธรรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความสงบสุขร่มเย็น คือ ได้มีสิทธิ เสรีภาพในการประกอบคุณงามความดี และสร้างความปรองดองแก่ประชาชนในชุมชน กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมของวัฒนธรรมประเพณี จะช่วยเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน แม้ไม่ใช่เป็นวิธีเสริมสร้างโดยตรงแต่ก็เป็นวิธีเสริมสร้างโดยอ้อมที่ทำให้เป็นชุมชนรับการพัฒนาไปในทางที่ดี ช่วยให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า

1. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

1.1 บุคลากรไม่เพียงพอ เป็นปัญหาอุปสรรคของพระอธิการบุญธรรมฯ ในเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ เพราะการทำงานของท่านต้องอาศัยคนหมู่มากงานจึงจะสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถ้าบุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำงานของ ท่าน ทำให้ท่านต้องทำงานหนักขึ้น ด้วยการที่ท่านเป็นผู้นำจึงเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม งานประจำของพระสงฆ์ก็มีอยู่แล้ว ได้แก่ กิจนิมนต์ต่างๆ ทำให้ท่านมีเวลาพักผ่อนได้น้อย ยิ่งนับวันท่านก็มีอายุมากขึ้น ทำให้ร่างกายของท่านเป็นปัญหาต่อการดำเนินงาน

1.2 กองทุนสนับสนุน สิ่งที่พระอริการบุญธรรมฯ ได้ส่งเสริมสนับสนุนมาตลอด โดยไม่มีกองทุนสนับสนุนโครงการของท่านโดยตรง แแต่บสนับสนุนที่มาจากระบบศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ทำให้บางครั้งก็เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการส่งเสริมสนับสนุนงานเกี่ยวกับพุทธศาสนา สังคม การศึกษา ประเพณี อื่นๆ

2. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนในชุมชน

2.1 พื้นฐานความศรัทธา ของประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะพื้นฐานของจิตใจ ที่เข้าถึงหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา ต้องมีความศรัทธาเสียก่อนจึงจะยินยอมนำไปปฏิบัติ ถึงแม้ สิ่งที่ได้พบหรือได้สัมผัสมาเป็นสิ่งที่ดี ก็เหมือนกับหลักประชาธิปไตยจะเข้าถึงจะเข้าใจมันต้องเกิด มาจากความศรัทธาในระบบนั้นเสียก่อน ถ้าคนเราไม่มีพื้นฐานของความศรัทธาถึงแม้ได้ยิน ได้รับ ฟังอย่างไรก็ยากที่เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ พื้นฐานความศรัทธาเกิดขึ้นจิตสำนึกยอมยินยอมรับใน สิ่งนั้นๆ ไปปฏิบัติ

2.2 กระแสโลกาภิวัตน์ ถ้าประชาชนในชุมชนไม่ร่วมแรง ร่วมใจ รักษา อนุรักษ์ และช่วยกันปลูกจิตสำนึกของตนเอง ของเด็กๆ และเยาวชน เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย ของชุมชนต่อไป ก็คงมีสักวันต้องสูญสลายไปจากสังคมไทย ปัญหาด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันยังทำให้การสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองประชาชนลดน้อยลง เห็นข่าวสารบ้านเมืองเป็นเรื่อง วุ่นวาย ไกลเกินตัว ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การส่งเสริมหลักวิถีประชาธิปไตยจึงไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยเฉพาะเจาะจง การเสนอข้อมูลจะนำเสนอ 6 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1. พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ กลุ่มที่ 2. กลุ่มข้าราชการ กลุ่มที่ 3. กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มที่ 4. กลุ่มศิษย์วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) กลุ่มที่ 5. กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มที่ 6. กลุ่มประชาชนในพื้นที่ และข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอง อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี

1.1.2 เพื่อนำเสนอถึงปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสายดาว จังหวัดจันทบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ และกลุ่มประชากรวิจัยตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน ได้นำแนวทางการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณไปดำเนินในวิถีชีวิต โดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกโดยเจาะจง จำนวนประชากรวิจัย 16 คน

1.2.2 เครื่องมือวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

(1) การสัมภาษณ์ เป็นคำถามที่มีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระอภิการบุญธรรม สุทธิญาโณ โดยเจาะจง จำนวน 1 รูป

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชน แบ่งกลุ่มโดยวิธีเฉพาะเจาะจง จำนวน 15 คน

(2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางวัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ได้แก่ การฟังเทศน์ การสั่งสอน การอบรมธรรมะของพระอภิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ตามแต่โอกาส สังเกตการณ์บทบาทการทำงานของพระอภิการบุญธรรมฯ ในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ และสังเกตการณ์กลุ่มประชาชนเวลามาทำบุญตักบาตรที่วัด อนุรักษ์ศิลปปฏิบัติธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางวัด

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.3.1 การศึกษาเอกสาร มุ่งศึกษาทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของพระอภิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จากเอกสาร ตำรา บทความ เว็บไซต์ วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พระธรรมเทศนา หนังสือ 66 ปี แห่งความหลัง ท่านครูบาคำพันธ์ คมภิโรญาโณ และหนังสือ 60 ปี ครุบาบุญธรรม สุทธิญาโณ

1.3.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระอภิการบุญธรรม สุทธิญาโณ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มศิษย์วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) กลุ่มอาสาสมัคร และกลุ่มประชาชนในพื้นที่

1.4 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของพระอภิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จากการรวบรวมรายละเอียด อันประกอบไปด้วย การรวบรวมจากข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ตลอดจนการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล (ข้อมูลส่วนบุคคล)

1.1 พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การสัมภาษณ์ในเชิงเจาะลึก ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ระยะเวลา 31 ปี ปัจจุบันอายุ 64 ปี โดยมีอายุพรรษา 43 พรรษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ระดับการศึกษาไม่ใช่ปัญหาอุปสรรคในการเป็นผู้นำ เป็นต้นแบบ ของกลุ่มบุคคลต่างๆ ใสสังคม การเป็นที่ยอมรับของกลุ่มบุคคล ต้องตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรม มีภูมิธรรม ความรู้ การให้ความอนุเคราะห์กลุ่มบุคคล สร้างความสุขสงบภายในจิตใจ ตลอดจนสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน และสร้างคุณประโยชน์แก่กลุ่มบุคคล เป็นสิ่งที่สำคัญสุด

1.2 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชาชน การสัมภาษณ์ในเชิงเจาะลึก จำนวน 15 คน พบว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชาชนในชุมชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางสังคม หลากหลายระดับ ทำให้การศึกษามีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น ทำให้ทราบถึงบทบาทการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ประชาชนทุกกลุ่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกระดับ ทั้งนำไปดำเนินในวิถีชีวิตประจำวัน ในครอบครัว ในหน้าที่การงาน ตลอดจนนำไปปฏิบัติในชุมชน และสามารถเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามวิถีธรรมประชาธิปไตยของประเทศชาติได้

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.1 บทบาทการเป็นผู้นำของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ผลการศึกษาพบว่า พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านมีภาวะการเป็นผู้นำสูง โดยมีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี ทั้งทางด้านบรรพชิตหรือทางด้านฆราวาส อีกทั้งท่านยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ วิเคราะห์ได้ว่าการได้รับปลูกฝังอบรมข้อวัตรปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ที่ทรงคุณธรรม อย่างท่านพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ ที่เป็นต้นแบบ ทำให้ท่านได้สัมผัสถึงความดีงาม ภาวะการเป็นผู้นำของท่านจึงสมบูรณ์แบบในทุกๆ ด้าน ไม่มีข้อบกพร่อง ท่านเป็น “ต้นแบบผู้นำที่ดี” เป็นแบบอย่างในการนำไปดำเนินในวิถีชีวิตได้โดยตรง การเป็นผู้นำแบบท่าน คือ พลังคุณธรรม ซึ่งมาจากคุณธรรมที่เปี่ยมล้นที่ต้องการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างบริสุทธิ์ใจ เมื่อผู้นำที่มีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็จะส่งผลทำให้เกิดการยอมรับและต้องการร่วมงานของผู้ร่วมงาน เป็นที่น่าปรารถนาเพื่อการติดตามและต้องการตอบสนองงานทุกอย่าง ท่านนำหลักวิถีประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินงาน คือ รับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่ โดย

รับฟังเสียงจากคณะสงฆ์ รับฟังเสียงจากคณะกรรมการวัด รับฟังเสียงญาติโยม และประชาชนทุกฝ่าย ประชุมปรึกษาหารือกันด้วยความเสมอภาค หาข้อสรุปหลักการทำงานร่วมกัน โดยยอมรับความแตกต่าง จึงเป็นหลักความยุติธรรมที่ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน มีคุณค่าต่อชุมชน ท่านคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของชุมชนและประเทศชาติ ท่านเป็นผู้นำที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก เป็นบุคคลที่เสียสละประโยชน์ส่วนตนมาก โดยการกระทำของท่านคำนึงถึงความถูกต้องเป็นหลัก ท่านเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่เสียสละเพื่อส่วนรวม แม้ตัวท่านเองจะไม่ได้รับประโยชน์จากส่วนนั้น ท่านเสียสละบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สาธารณกุศลมากมาย

2.2 บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ผลการศึกษาพบว่า พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ท่านทำตัวเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมแบบ ในการนำพาประชาชนในการบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา โดยท่านได้ปลุกจิตสำนึกตั้งแต่ยังเด็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ให้เรียนรู้ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้มีหลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ในการดำเนินวิถีชีวิต ท่านนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาสั่งสอนให้ประชาชนได้ปฏิบัติตาม เพราะพระพุทธรูปเจ้าสอนเรื่อง “กรรม” ได้แก่ “การกระทำ” เราอยากดีเราก็ทำเอา เราอยากได้อะไรก็ทำเอา ท่านนำหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยมาเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชน คือ นำหลักของศีล 5 ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักวิถีแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 ถือว่าเป็นหลักคุณธรรมของประชาธิปไตยที่ควรปฏิบัติกันทุกคน เพราะถ้าปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับกันเลย เชื่อแน่ว่า สังคมนั้นๆ ก็จะมีแต่ความสงบสุขความเจริญ เพราะทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันย่อมไม่เกิดความวุ่นวาย ทุกคนต่างก็เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ไม่มีเบียดเบียนซึ่งกันและกัน และท่านให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ ในความเป็นชายและหญิง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลาโดยเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

2.3 บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ผลการศึกษาพบว่า พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ท่านพัฒนาการศึกษาด้วยความรู้ความสามารถของแต่ละคนและของกลุ่มบุคคลจำเป็นต้องมีการศึกษาไปเรื่อยๆ เพราะความรู้ในโลกนี้มีมากมายมหาศาลเปลี่ยนแปลงและพอกพูนขึ้นตลอดเวลา ชีวิตเต็มไปด้วยการเรียนรู้ ทุกผู้คนในสังคมจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่างๆ เพื่อปรับปรุงตัวเอง พัฒนาตนเองเพื่อนำไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติอีกต่อหนึ่งเป็นหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยตรง ท่านเชื่อว่า

การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ และเป็นการเสริมสร้างหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเด็กๆ และเยาวชน เพราะการศึกษาทำให้เป็นคนดีของสังคม การส่งเสริมแบบท่านสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคม และในปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยท่านส่งเสริมการศึกษาที่ดีต้องศึกษาทั้งสองทาง คือ ทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะการมีศึกษาที่ดีจะเป็นบาทฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต คนเราถ้าฉลาดแต่ทางโลกก็จะทำอันตรายต่อคนในสังคมได้ แต่ถ้าเรามีคุณธรรม ศีลธรรมประจำจิตใจแล้วเราก็จะเกิดความเมตตาต่อตนเองและคนอื่น ฉะนั้น สังคมทุกวันนี้จะขาดการศึกษาที่ดีทั้งสองอย่างไปไม่ได้ ถ้าขาดทางใดทางหนึ่งก็จะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย หากความสงบสุขไม่ได้ และส่งเสริมการปลูกฝังลักษณะนิสัยคุณธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็กๆ เยาวชนเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นวิธีโดยอ้อม แม้ไม่ใช่วิธีโดยตรง แต่กระบวนการกล่อมเกลางานสังคมที่จะทำให้อันนี้เด็กๆ เยาวชนเหล่านั้นจะมีความเป็นประชาธิปไตย และทำให้อันนี้เด็กๆ เยาวชนได้มีส่วนหนึ่งของส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มีส่วนรับผิดชอบของสังคม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทำให้เกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน เกิดความผูกพันกันจนกระทั่งเติบโต ทำให้เด็กๆ และเยาวชนไม่เป็นปัญหาของชุมชน

2.4 บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ผลการศึกษาพบว่า พระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านรักษาทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังความคิด ความรู้สึกความผูกพันระหว่างคนในชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยแบบท่านจะเป็นตัวขับเคลื่อนในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ผ่านรูปแบบประเพณีต่างๆ กิจกรรมต่างๆ จะผลักดันให้ชุมชนเกิดการรวมพลังของประชาชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้เห็นคุณค่าความสำคัญของตนเองและชุมชน เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและความหวงแหน นำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมประกอบคุณงามความดีตามหน้าที่ของชาวพุทธ ไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญตักบาตรฟังธรรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความสงบสุขร่มเย็น คือ ได้มีสิทธิ เสรีภาพในการประกอบคุณงามความดี และสร้างความปรองดองแก่ประชาชนในชุมชน กระบวนการกล่อมเกลางานสังคมของวัฒนธรรมประเพณี จะช่วยเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน แม้ไม่ใช่เป็นวิธีเสริมสร้างโดยตรงแต่ก็เป็นวิธีเสริมสร้างโดยอ้อมที่ทำให้เป็นชุมชนรับการพัฒนาไปในทางที่ดี ช่วยให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

ประเด็นที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

3.1 ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

3.1.1 บุคลากรไม่เพียงพอ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน เกิดจากบุคลากรไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคของพระอริการบุญธรรมฯ ต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน เพราะการดำเนินงานของท่านต้องอาศัยคนหมู่มาก ถ้าบุคลากรผู้ประสานงานหรือผู้ให้บริการไม่เพียงพอต่อ โครงการงานหรือกิจกรรมต่างๆ ก็อาจไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ท่านมักกล่าวเสมอว่า การทำงานในแต่ละโครงการนั้น ไม่ใช่งานของคนคนเดียวมันเป็นงานของหลายๆ คน งานจะสำเร็จได้หรือไม่ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทำงานกันเป็นทีม จึงจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผล จึงจะสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถ้าบุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำงานของท่าน ทำให้ท่านต้องทำงานหนักขึ้น ด้วยการที่ท่านเป็นผู้นำจึงเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม งานประจำของพระสงฆ์ก็มีอยู่แล้วคือกิจนิมนต์ต่างๆ ทำให้ท่านมีเวลาพักผ่อนได้น้อย ยิ่งนับวันท่านก็มีอายุมากขึ้น สุขภาพไม่ค่อยสมบูรณ์แข็งแรง ทำให้ร่างกายของท่านเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

3.1.2 กองทุนสนับสนุนโดยตรง ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน เกิดจากขาดกองทุนสนับสนุน โดยตรง แต่ก็ไม่ใช่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมสนับสนุนโครงการต่างๆ ของพระอริการบุญธรรมฯ โครงการส่งเสริมสนับสนุนของท่านมีมากมาย เช่น ส่งเสริมการศึกษาทั้งศิษย์ภายในและศิษย์นอกวัด อาทิ แจกทุนศึกษาแก่เด็กนักเรียน สนับสนุนอุปกรณ์โรงเรียน ส่งเสริมหน่วยงานราชการต่างๆ โครงการภายในวัดเขาแจ่มเบง จิปาถะภายในวัด เป็นต้น แต่ทางวัดและพระสงฆ์ไม่มีงบประมาณแผ่นดินมาสนับสนุน ช่วยเหลือในการบริหารงานต่างๆ ของทางวัด พระสงฆ์และคณะกรรมการวัดบริหารจัดการกันเอง ซึ่งตัวบทกฎหมายไม่สามารถเข้ามาก้าวล่วงงานบริหารของทางวัดได้ และไม่มีหน่วยงาน หรือองค์กรไหนเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของทางวัดเขาแจ่มเบงโดยตรง ส่วนมากพระอริการบุญธรรมฯ จะเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ มากกว่าจะเป็นผู้รับ ท่านเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเรื่อยมาได้ ส่งเสริมสนับสนุนมาตลอด โดยไม่มีกองทุนสนับสนุนมาสนับสนุนท่านโดยตรง มีงบประมาณ

สนับสนุนที่มาจากระบบศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ทำให้บางครั้งก็เป็นปัญหาต่อการส่งเสริมสนับสนุนโครงการต่างๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ

3.2 ปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ เกี่ยวกับประชาชน

3.2.1 พื้นความศรัทธาของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนชุมชน เกิดจากพื้นฐานความศรัทธาของประชาชน เพราะพื้นฐานความศรัทธาเป็นเรื่องที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าคนเราไม่มีคำว่า “ศรัทธา” ก็ทำให้เข้าถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ยาก หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญมากมายหลายหลักการ หลักการเพื่อต้องการพัฒนาบุคคลให้บรรลุมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิต บนพื้นฐานแห่งเหตุผล และความถูกต้อง พระธรรมคำสอนได้กำหนดการปฏิบัติตน โดยการฝึกฝน อบรม ให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสในการดำเนินวิถีชีวิต ซึ่งขั้นตอนพัฒนาจิตใจของแต่ละบุคคลนั้น ต้องเริ่มด้วยความศรัทธา คือ ความเชื่อที่ถูกต้อง ด้วยหลักเหตุและผล โดยอาศัยสติปัญญาเข้าไปกำกับในการปฏิบัติ ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ นั้น ต้องรู้จักคิด รู้จักอบรมสติปัญญาให้เกิดขึ้น อาจจะได้ด้วยการรับฟังจากบุคคลอื่น อ่านหลักธรรมะ และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั่วไป เมื่อคนเรามีปัญญาก็จะสามารถใช้เป็นประทีปส่องทางไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินวิถีชีวิตได้

3.2.2 กระแสโลกาภิวัตน์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน เกิดจากปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของคนทั่วโลกที่กำลังประสบปัญหาอยู่ นั่นก็คือ กระแสโลกาภิวัตน์ เพราะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการคมนาคมภายใต้ทุนนิยม ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดกระแสวัฒนธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม วัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมาจากปัจจัยภายนอกที่ผนวกรวมเข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อชุมชนน้อยใหญ่ “กระแสโลกาภิวัตน์” หรือยุคที่ข้อมูลข่าวสารหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในมุมหนึ่งของโลกส่งผลกระทบต่อถึงส่วนอื่นๆ ของโลกได้อย่างรวดเร็ว ยังส่งผลกระทบต่อทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี รวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณีไทย ทำให้ค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป และทำให้จิตสำนึกของคนในชุมชนเริ่มเสื่อมหายไป อาทิ การรักความสงบของสังคมไทย ความผูกพันกันระหว่างคนในสังคม ผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์จึงทำให้วัฒนธรรมและประเพณีไทยที่ดั้งเดิมถูกบิดเบือนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ทำให้สังคมไทยซึมซับลงในวิถีชีวิตคนไทยและเป็นเหตุแรงจูงใจให้อยากทำตาม จนเกิดการยอมรับและนำไปใช้ใน

วิถีชีวิตประจำวัน ถ้าคนในชุมชนไม่มีความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกที่มั่นคงก็ยากต่อการรักษา สื่อออนไลน์เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรมฯ เมื่อคนไม่เข้าใจหลักทำงานของท่านอาจใช้สื่อออนไลน์โจมตีการทำงานของท่านในทางที่ผิดได้

2. อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี บทบาทต่างๆของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนได้แก่ บทบาทการเป็นผู้นำ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการส่งเสริมการศึกษา และบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ผู้ให้ข้อมูลการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า บทบาทของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การที่พระอริการบุญธรรมฯ เป็นพระภิกษุสงฆ์อาจมีข้อจำกัดในเรื่องสิทธิฐานะเป็นประชากรของประเทศ เพราะข้อจำกัดพระธรรมวินัยต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ท่านก็เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในด้านนี้ ท่านเป็นผู้ที่มากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้คอยแนะนำ คอยชี้แนะ คอยกระตุ้นจิตสำนึกประชาชนในชุมชนให้ปฏิบัติตัวตามหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยมีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนากำกับในการดำเนินชีวิต สอนให้กระทำดี ละชั่วกลัวต่อบาป ให้ตั้งอยู่ในธรรมาธิปไตย ลักษณะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน และนำเสนอถึงปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรมฯ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย

อภิปรายผลการศึกษาบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ดังนี้

บทบาทการเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน เป็น “ต้นแบบผู้นำที่ดี” ทั้งทางด้านบรรพชิตหรือทางด้านฆราวาส อีกทั้งท่านยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ พระอริการบุญธรรมฯ ได้รับการปลุกฝังอบรมข้อวัตรปฏิบัติจากครูบาอาจารย์ที่ทรงคุณธรรม อย่างท่านพระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย และท่านครูบาคำพันธ์ุ คมภิรญาโณ ที่เป็นต้นแบบ ทำให้ท่านได้สัมผัสถึงความดีงาม กล่อมเกลางจนตณณิกให้

พระอริการบุญธรรมฯ เป็นต้นแบบแห่งความดีงาม ทำให้การเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นแบบอย่างในการดำเนินในวิถีชีวิตได้โดยตรง สอดคล้องกับพรนพ พุกกะพันธ์ (2544, น. 22 – 33) ที่กล่าวถึง ความเป็นผู้นำ นั้น เป็นสิ่งที่มีแต่กำเนิดไม่อาจสั่งสอนกันได้ ส่วนความเป็นผู้นำทางด้านการบริหารงานนั้นสามารถร่ำเรียนอบรมสั่งสอนให้ได้หนึ่ง ต้องมีความเฉลียวฉลาด ผู้นำที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ต้องมีความสามารถทางปัญญาเกินกว่าคนปกติ สามารถคิด วิเคราะห์ และแยกแยะประเด็นปัญหาได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ความชาญฉลาดยังสามารถโน้มน้ำใจ ผู้ปฏิบัติงาน ได้อย่างมีชั้นเชิง และสองการได้รับการศึกษาอบรมมาดี การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำพึงมี และจากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อคำพูดและการกระทำ นอกจากนี้ยังสร้างความเคารพให้เกิดขึ้นโดยปริยาย พระอริการบุญธรรมฯ ท่านต้องการพัฒนาคนด้วยความบริสุทธิ์ใจ การที่ท่านเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมทางจิตใจ จึงส่งผลทำให้เกิดการยอมรับและต้องการร่วมงานของคนหมู่มาก ที่ปรารถนาเพื่อต้องการตอบสนองงานทุกอย่างให้สำเร็จได้ด้วยดี ด้านการปกครองพระอริการบุญธรรมฯ ท่านใช้หลักการรับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันก็ไปด้วยความเสมอภาค ประกาศให้ประชาชนร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ โดยหาข้อสรุปหลักการทำงานร่วมกัน และต้องดำเนินการไปอย่างประนีประนอมบนหลักการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปราศจากความแตกแยก พระอริการบุญธรรมฯ ได้ใช้นโยบายการตัดสินใจของระบบประชาธิปไตย โดยการรับฟังเสียงจากคณะสงฆ์ รับฟังเสียงจากคณะกรรมการวัด รับฟังเสียงญาติโยม และประชาชนทุกฝ่าย ในการบริหารงานต่างๆ ทั้งเกี่ยวข้องในทางวัดเอง หรือในชุมชน หลักการนี้เป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน ทำให้เป็นแบบอย่างสำหรับผู้นำที่ต้องการสร้างความยุติธรรมให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา พระอริการบุญธรรมฯ ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของสังคมและประเทศชาติเป็นหลัก เป็นผู้ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก เป็นบุคคลที่เสียสละประโยชน์ส่วนตนมาก เป็นแบบอย่างที่ดีที่ประชาชนสามารถนำเอาแบบอย่างที่ดีของท่านไปดำเนินในวิถีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศักดิ์ชัย อ่อนหาคพอ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาพระราชพิพัฒนารักษ์ (ชูชาติ กณฺหวณฺ โณ) เจ้าอาวาสวัดท่าไทร ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติและชีวประวัติของพระราชพิพัฒนารักษ์ พระภิกษุสามเณรและประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน และได้มีแนวคิดเอาวัตรปฏิบัติมาแบบอย่างในการประพฤติตน ทำให้เกิดผลดีกับตนเองและสังคม และศึกษาการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระราชพิพัฒนารักษ์ ท่านทำให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับให้ความวางใจมีความศรัทธา ทำงานสะดวก มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียวกันดีระหว่างคณะสงฆ์ด้วยกัน และงานวิจัยของพระมหาสุระพงษ์

สุรวโร (2555, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิ์วิรุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า รูปแบบภาวะผู้นำของพระครูโพธิ์วิรุณ มีรูปแบบภาวะผู้นำเป็นแบบประสาน คือ ลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วไปของท่านมีอหยาศัยดี มีความเป็นกันเองกับทุกคนสร้างความอบอุ่นในการทำงาน เน้นการปรึกษาหารือกับชุมชนก่อนการจัดงานเสมอ มีการติดต่อประสานงานแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่ติดต่อลงไปยังหัวหน้างาน แต่ถ้าหากเป็นงานเร่งด่วน ก็จะใช้การติดต่อไปยังลูกน้องโดยตรง ในการสั่งงานคำนึงถึงเรื่องผลของงานมากกว่าเวลา ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้เห็นหลักการงานของผู้ที่เป็นผู้นำที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นอันดับแรก เพื่อความสงบสุขในสังคม

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน พระอธิการบุญธรรมฯ เปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะได้ตลอดเวลา โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย โดยภูมิธรรมความรู้ของท่านยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก โดยการแสดงหลักธรรมคำสอนของท่านไม่ได้เลือกที่ตัวบุคคล ยอมรับทุกคนไม่ว่าจะอยู่แห่งใดก็ตาม เพศชายหรือเพศหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน เป็นหลักพื้นฐานของบุคคลที่เป็นประชาธิปไตย พระอธิการบุญธรรมฯ เป็นต้นแบบที่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์ในการรับฟัง การเทศนา การอบรมสั่งสอน ท่านว่าด้วยหลักธรรมคำสอนทุกอย่างในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักประชาธิปไตยทั้งหมด หลักธรรมคำสอนมีไว้ให้ทุกคนปฏิบัติ เพื่อต้องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาปกครองตนเอง หลักธรรมคำสอนของท่านเป็นคำสอนที่มีคุณค่าต่อการรับฟัง การที่พระสงฆ์ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ งดงามด้วยศีล สมบูรณ์ไปด้วยคุณธรรม มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จึงทำให้ท่านไม่ต้องสั่งสอนอะไรใครมากก็ทำให้ผู้พบปะเสวนาธรรมเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพราะท่านวางตนเป็นกลางไม่ประพฤตินเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ท่านยังทำตัวเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์ในการนำพาประชาชนในการบำเพ็ญรักษาศีลสมาธิ ปัญญา ให้ความรู้ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้ประชาชนมีหลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการดำเนินวิถีชีวิต พระอธิการบุญธรรมฯ ได้แสดงธรรมสอดแทรกการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนชุมชนได้เห็นถึงคุณธรรมของประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนา โดยให้ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีอิสรภาพ เสรีภาพ ในการเลือกบุคคลใดเข้าไปเป็นตัวแทนของตัวเองก็ได้ ไม่ขายสิทธิ์ขายเสียงให้ใคร ถ้าใครเอาเงินหรือเอาของอะไรมาให้เพื่อต้องการให้เราไปลงคะแนนให้เราต้องรู้ทันทีว่า นั่นเป็นการดูถูกเรา ทำให้เราไม่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เขาอยากจะทำอะไรไปในทิศทางใดก็ได้ ถ้าเห็นว่าใครมาทำกับเราใน

ลักษณะดังกล่าว ก็ให้ถือว่าเป็นการเหยียบย่ำเกียรติศักดิ์ศรีของเรา ถ้าประชาชนในทุกๆ สังคมสำนึกได้แบบนี้ ก็แสดงให้เห็นว่าวิญญาณของการเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะการเป็นประชาธิปไตยทุกคนต้องรู้ถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง เห็นศักดิ์ศรีของตัวเองเป็นสิ่งที่มีความหมาย เมื่อรู้ได้แบบนี้ การซื้อสิทธิ์ขายเสียงก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อการเลือกตั้งไม่มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง การเลือกตั้งก็จะเป็นไปในทางบริสุทธิ์ ยุติธรรม และมีความโปร่งใสมากขึ้น ฉะนั้น คุณธรรมของประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ว่าสำคัญก็เพราะว่าคุณธรรมเป็นหัวใจของประชาธิปไตย แนวทางปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยนั้นพระอริการบุญธรรมฯ ให้ประชาชนในชุมชนได้ดำรงตนตั้งอยู่ในหลักของศีล 5 ซึ่งหลักปฏิบัติของศีล 5 มีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยโดยตรง ถือเป็นหลักคุณธรรมของประชาธิปไตยที่ควรปฏิบัติกันทุกคน เพราะถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับกัน ทุกคนต่างก็เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน เป็นหนทางที่ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ คำดี (2547, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องหลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้กล่าวว่า การนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ได้แก่ หลักมีสุจริต คือประพฤติตามอารยธรรมอย่างต่ำมีหลักของศีลห้าเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของการเป็นคนดีในฐานะปัจเจกบุคคล หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตของการเป็นคนดีในฐานะสมาชิกของสังคม การนำหลักคำสอนเรื่อง “ทิส 6 (สังคาลกสูตร)” เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและผู้อื่น หลักอริยสัจสี่และกาลามสูตรเพื่อส่งเสริมความมีเหตุมีผล และการรู้จักใช้วิจารณญาณ หลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมให้ถือหลักการสำคัญกว่ายึดติดตัวบุคคล หลักขันติเพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแห่งความอดทน ซึ่งเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งของวิถีชีวิตประชาธิปไตย หลักกุฎิธรรม, พหูสูต, นาดกรณธรรม, จักรวรรดิวัตร เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตแห่งการรับฟังผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญา ทองสอาด (2555, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวคิดธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎกกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย กล่าวว่า หลักพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องต้องกันกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย อาทิ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกัน การให้ความสำคัญกับการตัดสินใจปัญหาโดยใช้หลักเสียงข้างมาก และการใช้กฎหมายเป็นหลักในการปกครอง เป็นต้น และหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ที่มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทย ได้แก่ หลักการบัญญัติพระวินัย การบัญญัติสิกขาบทมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน หลักสุจริตสาม เช่น การประพฤติตามอารยธรรมย่อมนำพาไปสู่การเป็นคนดีในฐานะสมาชิกของสังคม หลักอริการณธรรม เป็นการให้หลักตัดสินความขัดแย้ง หลักเขมยลิตา เป็นหลักธรรมในการถือเสียงข้างมาก ยึดหลัก

ความโปร่งใส ไม่มีนอกไม่มีใน หลักการบริหารนิยธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับการมีส่วนร่วมในการปกครอง หลักปรัชญาชีวิตอภินิหารปัจเจกบุคคลพึงมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ หลักทศ 6 (สิงคาลกสูตร) เป็นหลักส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และหลักจักรวรรดิ 5 เป็นหลักการสำคัญของนักปกครองในการบริหารจัดการ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และ หลักราชสังคหะ 4 เป็นหลักในการบำรุงทวยราษฎร์ให้ประชาชนอยู่ในเอกภาพ

บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน การส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรมฯ เป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง ที่จะหาพระสงฆ์ที่เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้คนอื่นได้มีความรู้ มีการศึกษา เป็นการให้ทานที่ประเสริฐยิ่ง เพราะท่านได้เห็นคุณค่าของการศึกษา การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุข ท่านได้อธิบายไว้ว่า การดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงในสังคม นั้น ต้องได้รับการศึกษาที่ดี เสมือนท่านได้ให้อาหารทางปัญญาแก่ทุกคน คือ ท่านให้เครื่องมือทำมาเลี้ยงชีพเปรียบเสมือนว่าท่านไม่ได้ให้อาหารโดยตรง แต่ท่านให้เครื่องมือไปหาอาหาร ท่านถือว่าเป็นผู้มองการณ์ไกล เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยตรง เมื่อทุกคนมีความรู้ หลักการประชาธิปไตยก็เข้าใจได้ง่าย แต่การศึกษาที่ดีต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป นั่น ถ้าเราศึกษาหาความรู้ทางโลกอย่างเดียว ก็ทำให้เรามีการศึกษาไม่สมบูรณ์ การดำเนินวิถีชีวิตของเราก็ไม่สมบูรณ์แบบ เพราะวิชาทางโลกเป็นดาบสองคมที่มีคุณและโทษ แต่ถ้ามีความรู้ความสามารถนั้นตกไปอยู่กับคนที่มีคุณธรรม มีศีลธรรม ความรู้ความสามารถนั้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และต่อสังคม พระอริการบุญธรรมฯ จึงได้ให้การการศึกษาที่ดี โดยส่งเสริมให้ศิษย์ภายในวัดได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ทั้งสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้เวลาออกไปเผชิญโลกภายนอก ท่านยังส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กๆ นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียน ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ส่งเสริมอุปกรณ์ต่างๆ แก่โรงเรียน ตลอดจนบริจาคพระพุทธรูปให้แก่โรงเรียนต่างๆ เพื่อให้เด็กๆ นักเรียนไม่ห่างไกลจากพระพุทธรศาสนา และปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรมให้แก่เด็กๆ เขาชนในชุมชน หลักการนี้ก็เป็นวิธีการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้แม้จะไม่ใช่วิธีการโดยตรง แต่เป็นวิธีการทางอ้อมที่ทำให้เขาเหล่าเติบโตขึ้นไปสามารถนำไปต่อยอดต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศักดิ์ชัย อ่อนหาตพอ (2551, บทคัดย่อ) กล่าวว่า การส่งเสริมการศึกษาพระราชพิพัฒนาภรณ์ ท่านได้ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและนักศึกษาทั่วไป ทำให้การเรียนนักธรรมบาลีของพระภิกษุสามเณรสอบผ่านได้มากขึ้นทุกปี และภิกษุสามเณรยังได้เรียนในระดับอุดมศึกษา

มากขึ้น สำหรับนักเรียน ท่านก็ได้มอบทุนการศึกษา ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้นเช่นกัน ท่านยังได้ส่งเสริมวิชาชีพให้กับประชาชน และงานวิจัยของพระวัชรวิช อิมวงศ์ษา (2559, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พระสังฆาธิการควรจะทำให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของวัดหรือมีการแสดงธรรมสั่งสอนแล้วใช้ธรรมะเพื่อแก้ปัญหาภายในชุมชน และส่งเสริมให้พระธรรมทูตทั้งในและต่างประเทศมาเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชน ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระสังฆาธิการต่อการส่งเสริมประชาชนในชุมชนให้สามัคคีกัน รับฟังความคิดเห็นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านการส่งเสริมการเลือกตั้ง พระสังฆาธิการต้องวางตัวเป็นกลาง ส่งเสริมให้ประชาชนใช้สติปัญญาพิจารณาในการเลือกตั้ง โดยนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องประกอบในการตัดสินใจ พิจารณาด้านหลักคุณธรรม จริยธรรมในบุคคลที่จะเข้ามาทำงานเพื่อประชาชน และด้านวิถีประชาธิปไตย พระสังฆาธิการต้องติดตามข่าวสารสนับสนุนการทำงานร่วมกันพัฒนาระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน รับฟังเหตุผลพร้อมใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย เคารพสิทธิ และหน้าที่ของตนเองที่พึงมีต่อประชาธิปไตยในฐานะประชาชน

บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ใน การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน พระอธิการบุญธรรมฯ เป็นผู้ที่มีการเฝ้าระวังในการเสริมสร้างวิถีชีวิตให้แก่ประชาชนและศิษยานุศิษย์ โดยท่านยกเรื่องวัฒนธรรมประเพณีไทยและประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการกล่อมเกลาคิดใจ ปลุกจิตสำนึกประชาชนในชุมชนให้ประพฤติตัวปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตยของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมประกอบคุณงามความดีตามหน้าที่ของชาวพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2538, น. 35-38) ได้กล่าวว่า วัดเป็นทั้งงานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เอง และเป็นทั้งประกอบกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ อิงอยู่กับหน้าที่หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ สั่งสอนประชาชนจากการปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินกิจการเหล่านี้ บทบาทของวัดได้พัฒนาขึ้นโดยลำดับตามกาลเวลาจนในที่สุด วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคมเป็นที่รวมจิตใจของประชาชนทำหน้าที่ทั้งทางศาสนาทางการศึกษา ทางวัฒนธรรม และทางสังคมโดยตรง ไม่เพียงแต่ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญตักบาตรฟังธรรมแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความสงบสุขร่มเย็น คือ สร้างความปรองดองแก่ประชาชนในชุมชน รักใคร่สามัคคีกัน มีมิตรภาพที่ดีต่อกันเป็นความผูกพันอย่างยาวนาน และทำให้นักเรียนได้รักษาจิตรักษาใจให้บริสุทธิ์ ปฏิบัติธรรมด้วยความตั้งใจ ประเพณี

เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่เป็นระยะยาว ทั่วไปเรียกว่า เทศกาล อาทิจ ประเพณีเข้าพรรษา ที่พระสงฆ์ สามเณร ได้อธิษฐานจำพรรษาและประชาชนหรือผู้ปฏิบัติธรรม ได้มาอธิษฐานรักษาศีล 5 ศีล 8 วัน พระวันอุโบสถศีล บางคนมีเวลาที่อยู่ระยะยาว คือ ตลอดระยะเวลา 3 เดือน ช่วงเข้าพรรษาได้ตั้ง สัจจะอธิษฐานลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ก็เป็นการฝึกใจ ฝึกกาย ให้เรามีสติดำรงสัจจะของเราไม่ให้ ผิด ให้อยู่ในกรอบระเบียบของตนที่ได้ตั้งสัจจะไว้ ถ้าปฏิบัติตามสัจจะอธิษฐานได้จริง ก็จะส่งผลต่อ การดำเนินชีวิตของเรา ก็จะ ได้พบแต่ความสงบสุขร่มเย็นในชีวิต เมื่อเรานำปฏิบัติในสังคมาทำให้เรา อยู่ในกรอบระเบียบของสังคม ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีผู้อื่น ซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ของพระอริการบุญธรรมๆ เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้วิธีอย่างหนึ่ง แม้ไม่ใช่เป็น วิธีการโดยตรงแต่ก็เป็นวิธีการเสริมสร้างโดยทางอ้อมที่ได้ผลสำเร็จต่อการดำเนินวิถีชีวิตของ ประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ ใจเที่ยงตรง (2556, บทคัดย่อ) ได้ ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูปลัดสมพร ฐานธมฺโม ได้ นำแนวความคิดการพัฒนาชุมชนจากประสบการณ์การเรียนรู้และปัญหาที่พบในชุมชน โดยการนำทุน ทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการพัฒนา ท่านมีบทบาทในการพัฒนา ชุมชนทั้งการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม และบทบาทการ พัฒนาทางการศึกษา โดยผ่านโครงการและกิจกรรมทั้ง 5 โครงการหลัก ผลของการพัฒนาพบว่า ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ มีความรัก ห่วงแหน และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ ธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ และงานวิจัยของพระมหาอนุชา สิริวัฒน์ (2556, บทคัดย่อ) ที่ ศึกษาเรื่องการศึกษาพระสงฆ์พัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า การสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์มีส่วนในการร่วมก่อสร้าง สาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน อย่างไรก็ตามหากเป็นพระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนา ก็ ดำเนินการพัฒนาไปตามบทบาทหน้าที่ตนดำรงอยู่ บางรูปอยู่ในฐานะผู้ส่งเสริมบทบาท บางรูปอยู่ ในฐานะผู้ปฏิบัติกร แต่หากเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะดำเนินการเอง โดยจัดทำในรูปโครงการ ส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้ พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาการศึกษา ส่วนบทบาทพระสงฆ์ วัดเทพปฐมนารามยังคงเป็นบทบาทตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยความโดดเด่น คือ การส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วยกลวิธีเผยแพร่ต่างๆ แต่ที่น่าสนใจ คือ การยกระดับคุณธรรม ด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้นเตือนวิธีใหม่ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน

การนำเสนอปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ

จากข้อมูลผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ มีความเกี่ยวข้องกับทั้งสองฝ่าย คือ เกี่ยวกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ และเกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน ดังอภิปรายผลได้ว่า

ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

เกิดจากบุคลากรไม่เพียงพอ เป็นปัญหาอุปสรรคของพระอริการบุญธรรมฯ ในเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนได้ เพราะการทำงานของท่านต้องอาศัยคนหมู่มาก ถ้าบุคลากรผู้ประสานงานหรือผู้ให้บริการไม่เพียงพอต่อโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ก็อาจไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพราะท่านมักกล่าวเสมอว่า การทำงานในแต่ละโครงการนั้น ไม่ใช่งานของคนคนเดียวมันเป็นงานของหลายคน งานจะสำเร็จได้หรือไม่ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทำงานกันเป็นทีม จึงจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะงานประจำภายในวัด งานต้อนรับ โครงการต่างๆ กิจกรรมของทางวัด เป็นต้น ถ้าบุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำงานของท่าน ทำให้ท่านต้องทำงานหนักขึ้น ด้วยการทำท่านเป็นผู้นำจึงเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนุชา สิริวิธ โณ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพระสงฆ์พัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น หากเป็นการดำเนินงานอย่างปกติปัญหาหลัก คือ ระบบคู่สัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนภาระงาน ทั้งความสัมพันธ์ของพระสงฆ์แต่ละระดับและความสัมพันธ์กับประชาชนในแต่ละสถานะตำแหน่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุระพงษ์ สุรวโร (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิวิริคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาชุมชน 1) การบริหารคน เช่น การมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมกับคน 2) การบริหารเงิน ขาดความชัดเจนในรายละเอียด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องาน เช่น การขาดการยอมรับการถูกรุขหา เป็นต้น การทำงานเชื่อมโยงต้องสร้างเครือข่ายการทำงานร่วม เป็นหนึ่งเดียวกันเสียก่อน จึงจะสำเร็จลุกลงไปด้วยดี

การไม่มีกองทุนสนับสนุนโดยตรง ที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรมฯ ทั้งโครงการการส่งเสริมการศึกษาโครงการส่งเสริมในชุมชน หน่วยงานราชการต่างๆ ส่งเสริมภายในวัดเอง เป็นต้น โดยทางวัดและ

พระสงฆ์ไม่มีงบประมาณแผ่นดินมาสนับสนุน มาช่วยเหลือในการบริหารงานต่างๆ ของทางวัด พระสงฆ์ ซึ่งด้วยทกกฎหมายไม่สามารถเข้ามาทำกาทำงานบริหารของทางวัดได้ และไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรไหนเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของทางวัดเขาเองเบงโดยตรง แต่พระอธิการบุญธรรมฯ ได้ส่งเสริมสนับสนุน โครงการต่างๆ มากมายมาตลอดโดยไม่มีกองทุนสนับสนุนมาสนับสนุนท่านโดยตรง งบประมาณสนับสนุนได้จากระบบศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ทำให้บางครั้งเป็นปัญหาต่อการส่งเสริมสนับสนุน โครงการต่างๆ ของพระอธิการบุญธรรมฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนุชา สิริวิญ โณ (2556, น. 173) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น กล่าวถึงปัญหาเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพระสังฆาธิการกับเจ้าหน้าที่ปกครอง งานการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้านของพระสงฆ์ มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระสงฆ์มิได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันระหว่างสถาบันศาสนากับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนและเดือดร้อน เพราะองค์กรระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตอบสนองต่อการดำเนินงานของพระสงฆ์ กองทุนสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญต่อหลักการพัฒนา การส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆ ขาดซึ่งปัจจัยนี้ในการสนับสนุน การส่งเสริมการศึกษาของพระอธิการบุญธรรมฯ ทำให้สะดวกและไม่ต่อเนื่องได้

ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับประชาชนในชุมชนในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอธิการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ

เกิดจากพื้นฐานความศรัทธาของประชาชน ที่เป็นปัญหาอุปสรรคของประชาชนในชุมชนในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอธิการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ เพราะพื้นฐานความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่คนคนหนึ่งมีความศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งๆ ต้องมีปัญหาในการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ปัญญาสามารถพัฒนาจิตใจถึงความศรัทธา เมื่อมีความศรัทธา ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้น จิตใจก็เป็นกุศลจิต คือ ตั้งอยู่ที่ทาน ศีล สมาธิ และปัญญา ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิต ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของพระมหาสุระพงษ์ สุรวโธ (2555, น. 110) ได้กล่าวถึงปัญหาของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน นั้น เกิดจากขาดความศรัทธา และความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจของคนในชุมชน คือ การที่พระสงฆ์จะได้รับการยอมรับจากชุมชนนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายนัก อาศัยระยะเวลาในการพิสูจน์ จึงต้องมีความอดทนอย่างมากในการทำงาน และการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ต้องทำให้คนในชุมชนเห็น เมื่อคนในชุมชนเห็นความจริงใจของพระสงฆ์แล้ว ความศรัทธาก็จะตามมา ฉะนั้น หลักการทำงาน หลักการพัฒนาอะไรแล้วแต่จะประสบผลสำเร็จได้ พื้นฐานที่สำคัญก็คือต้องมีความศรัทธาเป็นเบื้องต้นในการพัฒนาต่อองค์กรนั้นๆ ถ้าขาดพื้นฐานสิ่งนี้ไปก็ไม่เกิดผล การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ของพระอธิการ

บุญธรรมฯ จะประสบผลสำเร็จพุทธศาสนาจะแผ่ขยายกว้างไกลได้สิ่งที่สำคัญโดยตรงย่อมเกิดจากพื้นฐานความศรัทธาของประชาชนเป็นเบื้องต้น สอดคล้องกับลิจิต ธีรเวคิน (2547, น. 9 – 12) ที่อธิบายถึง การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย นั้น ต้องมีจิตสำนึกและความศรัทธาต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสียก่อน ดังคำกล่าวที่ว่า ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบการเมืองที่ดี แต่เป็นระบบที่ทำงานได้ผลหรือเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบประชาธิปไตยมีทั้งจุดดีจุดเสีย ไม่ใช่ระบบที่สมบูรณ์แบบ ศรัทธาต่อระบบจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะศรัทธาจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่า แม้จะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ระบบประชาธิปไตยก็จะเป็นระบบการเมืองที่ต้องจรรโลงไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระบบที่ทำงานได้ผลและก่อความเสียหายน้อยที่สุด เพราะเป็นระบบที่มีการประชุมต่อรองหาข้อยุติ และเคารพในหลักการแห่งสิทธิเสรีภาพ ด้วยเหตุนี้ต้องมีจิตสำนึกและความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย

เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในชุมชนในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของพระอริการบุญธรรม สุทธิญา โณ กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ปัจจุบันวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์ยังซึมซับลงในวิถีชีวิตคนไทยและเป็นเหตุปัจจัยจูงใจให้อยากทำตาม จนเกิดการยอมรับและนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้วิถีวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมถูกกลืนหายไป ในสังคม ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมากต่อวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมอย่างมาก เพราะคนในชุมชนเมื่อไม่มีความเข้มแข็งและไม่มีความมั่นใจที่มั่นคงก็ยากต่อการรักษา อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนเอาไว้ได้ แม้มีบุคคลคนหนึ่งยืนหยัดที่จะรักษาอนุรักษ์ไว้แล้วคนหมู่มากไม่ส่งเสริมไม่สนับสนุนต่อยอดก็อาจจะเสื่อมสลายไปในที่สุด อีกประการหนึ่ง กระแสสื่อออนไลน์ก็อาจทำลายระบบบริหารงานของพระอริการบุญธรรมฯ โดยใช้สื่อออนไลน์โจมตีหลักการบริหารงานของท่านในทางที่ผิด โดยพื้นฐานความศรัทธาของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ ใจเที่ยงตรง (2556, น. 109) ที่ได้ศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระครูปลัดสมพร ฐานธมฺโม ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคในชุมชนเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ว่า สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งได้รับความสะดวกสบายทางวัตถุมากขึ้น ในขณะที่ความเสื่อมทางจิตใจก็ทวีขึ้นและเป็นที่น่าวิตกเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ เช่น ผู้คนไม่เคารพต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี แยกแยกขาดความสมัครสมานสามัคคีกัน จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าผลมาจากความเจริญและการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ส่งผลต่อสังคมไทยทุกย่อมนัย ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กระแสโลกาภิวัตน์เป็นปัญหาอุปสรรคต่อผลต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมประเพณีไทยโดยตรง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในเชิงแนวคิดทฤษฎี

เสนอแนวคิดทฤษฎีว่าด้วย “**หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย**” ให้แก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุธุติญา โณ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย อยู่เคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด ซึ่งก็มีบทบาทสำคัญๆ มากมายของคนไทย ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านศิลปะและวัฒนธรรม จนทำให้วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนได้ซึมแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจและกิจกรรมแทบทุกวันของชีวิตจนเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาดำเนินในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย นั้น เป็นวิธีการหล่อหลอมกล่อมเกลாதองศาทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงจิตสำนึกและพฤติกรรมมนุษย์เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม ตามกฎระเบียบของการเมืองการปกครองไทย เมื่อนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติในสังคม ก็จะทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ทำให้สังคมเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ คุณธรรมของหลักประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะคุณธรรมเป็นหัวใจของหลักประชาธิปไตย ถ้าหลักประชาธิปไตยขาดเรื่องคุณธรรมประชาธิปไตยก็ไม่เป็นประชาธิปไตย ก็จะเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม คุณธรรมของประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนาก็คือ หลักของศีล 5 ฉะนั้น เราต้องศึกษาหลักของศีล 5 ให้เข้าใจเสียก่อน ว่าศีล 5 มีลักษณะอย่างไร มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมอย่างไร ที่ต้องศึกษาศีล 5 ให้เข้าใจ ก็เพราะว่าหลักของศีล 5 คือ คุณธรรมของประชาธิปไตย ใครจะรู้ว่าศีล 5 ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่ทุกคนในสังคมก็ชอบศีล 5 ด้วยกันทั้งนั้น แต่ชอบโดยไม่รู้ตัวเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าศีล 5 เป็นสิ่งที่ชอบใจของทุกคนในสังคม หลักของศีล 5 จึงเป็นคุณธรรมของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ทุกคน ศีล 5 จึงเป็นการทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมแก่สังคม ไม่มีความยุติธรรมใดในโลกเสมอเหมือนกับศีล ถ้าทุกคนต้องการความสมหวังในชีวิต จึงต้องปฏิบัติในศีลทั้ง 5 ข้อ คือ ต้องเลิกฆ่ากัน เลิกเบียดเบียนกัน เลิกขโมยของกัน เลิกจากการล่วงละเมิดคนรักของกัน เลิกจากการโกหกหลอกลวงซึ่งกันและกัน เลิกจากการเสพสิ่งเสพติดมีเมาน์ทั้งปวง ถ้าทำได้ดังกล่าวก็น่าสรรเสริญ น่ายินดี เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุเป็นปัจจัยนำมาซึ่งความสงบสุขร่มเย็นทั้งตัวเองและสังคม เมื่อทุกคนอยู่ภายใต้ศีลธรรม หรือที่เรียกว่าธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ เมื่อนำธรรมมาปฏิบัติตามธรรมะย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติตาม ท่านเรียกว่า ธรรมาภิบาล คือ ผู้มีธรรมะคุ้มครอง พระอริการบุญธรรมฯ ท่านจึงนำหลักของศีล 5 มาเป็น

แนวทางให้ประชาชนปฏิบัติเพื่อเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยตรง ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน มีความเมตตาปรารถนาหวังดีต่อกัน เป็นไปเพื่อสังเคราะห์กันและกัน ด้วยการที่มีศีลเสมอกันทำให้มีความประพฤติดี รักษาระเบียบวินัยกฎกติกาของสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น จึงไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม

ด้วยเหตุที่ว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาทำให้สังคมเกิดความสงบสุขร่มเย็น เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่สร้างสรรค์ชีวิต เป็นคำสอนที่เป็นสังฆธรรม เป็นคำสอนที่สมบูรณ์แบบอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต เป็นแสงสว่างในการดำเนินวิถีชีวิต เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นแนวทางนำไปปฏิบัติในพัฒนาชีวิต ในการสร้างสรรค์ความสุขให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า “การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน คือ การสำรวจในสัตว์ทั้งหลาย เป็นสุขในโลก” เป็นคำสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกคน และเป็นคำสอนที่ทรงคุณค่าที่สุดต่อชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งปวง ทั้งเป็นคำสอนที่บริสุทธิ์ยุติธรรมที่สุด เป็นการรักษาสถานภาพทางสังคม มีศีลเสมอกัน ไม่เบียดเบียนกัน ปฏิบัติตามกฎกติกาของส่วนร่วม รักษาระเบียบวินัย โดยมีความเชื่อมั่นยึดถือและเข้าใจหลักการสำคัญของหลักประชาธิปไตยร่วมกัน สังคมก็จะสงบสุข

3.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติหรือการนำผลการวิจัยไปใช้

3.2.1 **จุดเด่น** บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน ท่านเป็น “ต้นแบบ” โดยท่านทำตัวเป็นแบบอย่างตามหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยยึดหลักสิทธิ เสรีภาพ หลักเสียงส่วนใหญ่ คำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นต้น การเป็นผู้นำที่เสียสละโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การกระทำของพระอริการบุญธรรมฯ ท่านคำนึงถึงความถูกต้องเป็นหลัก เรียกได้ว่า ท่านเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์สาธารณกุศลต่างๆ การที่มีผู้นำที่เสียสละเช่นพระอริการบุญธรรมฯ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความกระตือรือร้นเข้ามามีส่วนร่วมต่อสังคม มีส่วนรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น ท่านเป็นต้นแบบที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ต้นแบบวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง นำไปพัฒนาตนเอง เพื่อความสุขความเจริญของสังคมและประเทศชาติ

3.2.2 การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยดำรงตนตั้งอยู่ในหลักของศีล 5 ซึ่งหลักปฏิบัติของศีล 5 มีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยตรง ถือว่าเป็นหลักคุณธรรมของประชาธิปไตยที่ควรปฏิบัติกันทุกคน เมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับกัน เพราะทุกคนต่างเคารพสิทธิเสรีภาพกันและกัน ทุกคนต่างเคารพในศีลธรรมของตนเอง โดยไม่คิดที่จะไปเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้สังคมสงบสุข

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนายังสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชน อันนำมาซึ่งความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและมีคุณภาพในการดำรงตนเองบนหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย

3.2.3 การส่งเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กๆ เยาวชนในชุมชนมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สำคัญต่อชีวิตที่พร้อมไปในทางที่ดี และทางที่ไม่ดีได้ง่าย เห็นได้จากสภาพในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยี ค่านิยมแฟชั่นต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมบริโภคนิยม สิ่งเหล่านี้ มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กๆ เยาวชนแทบทั้งสิ้น การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการปลูกฝังให้ประชาชน เยาวชน และเด็กๆ ได้ร่วมกันเพื่อสวดมนต์ ไหว้พระเจริญเมตตาภาวนาทุกเย็นวันศุกร์ที่พุทธมณฑลหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ และส่งเสริมให้เด็กๆ เยาวชนเข้าอบรมปฏิบัติธรรมในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน หลักการนี้ก็เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้แม้ไม่ใช่วิธีการโดยตรง แต่เป็นทางอ้อมที่ทำให้เด็กๆ เยาวชน ได้มีการเรียนรู้ กฏระเบียบวินัย และรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักเคารพและเชื่อฟังครูบาอาจารย์ ยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่าทำให้การตัดสินใจใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้เด็กมีความกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่ การทำงานอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา การตรงต่อเวลา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในชุมชนของ พระอริการบุญธรรมฯ สามารถนำมาใช้ได้กับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยได้ ทั้งตัวบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งผู้ที่นำไปปฏิบัติจะต้องเป็นผู้ที่มีหลักธรรม ศีลธรรมเป็นบรรทัดฐานในการดำรงตน สามารถพัฒนาสังคมให้เป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืน มีเสถียรภาพ และทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขร่มเย็น

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาคนให้เข้าถึงความหมายที่แท้จริงของแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักการเมืองการปกครองประกอบด้วยหลักธรรม

3.3.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชน เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองไทย โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาประกอบ เพราะวิถีชีวิตของประชาชนยังคงผูกพันอยู่กับวัดและพระสงฆ์ ฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนประชาชนไปสู่การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ใจเที่ยงตรง. (2556). *บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูปลัดสมพร ฐานธมฺโม* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, จังหวัดสงขลา.
- กิตติ์ ขวัญนาค. (2559). *การศึกษาบทบาทการทำงานเป็นเครือข่ายของพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ
- คำนึ่งชัย สุวรรณรักษ์, ชีระพล บุญสร้าง. (2546). *ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย* กรุงเทพมหานคร: หจก. วี. เจ. พรินต์ติ้ง.
- ฉลอง มาปรีดา. (2537). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: บึกแบงค์.
- ทศพล เกียรติศรีศิริ. (2554). *การเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์โลกของนางเปรมฤดี ชามพูนท* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บรรพต แดไชสง. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org> เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2561 เวลา 15.35 น.
- พิมพ์ลัย หงษาคำ. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <http://www.sites.google.com> เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561 เวลา 17.30 น.
- พยุงค์ดี พลลุน. (2555). *บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2544). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ* กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 11) กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสุระพงษ์สุรวโร. (2555). *ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาพระครูโพธิ์วีรคุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ
- พระมหาอนุชา สิริวัฒน์ โณ. (2556). *การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ
- พระวัชรวิษ อิมวงศ์ษา. (2559). *บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา วารสารชุมชนวิจัย, 10(1) (มกราคม – เมษายน 2559) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.*
- พระศักดิ์ชัย อ่อนหาดพอ. (2551). *การศึกษายบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : กรณีศึกษาพระราชพิพัฒนาภรณ์ (ชูชาติ กณตวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดท่าไทร ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.
- พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ. (2558). “60 ปี ท่านครูบาคำบุญธรรม สุทธิญาโณ” เล่ม 1 คณะศิษยานุศิษย์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี.
- พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ. (2559). “60 ปี แห่งความหลัง ท่านครูบาคำพันธ์ุ คัมภีร์ญาโณ” คณะศิษยานุศิษย์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง) ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- ลิขิต ชีระเวคิน. (2547). *ลัทธิเสรีนิยมกับระบอบประชาธิปไตยตัวแทน*. เอกสารประกอบการบรรยาย สถาบันพระปกเกล้า.
- วิชัย ปิติเจริญธรรม. (2548). *เหนือกว่าผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: บิ๊กแบงค์.
- _____. (2551). *พลังแห่งผู้นำเชิงรุก*. กรุงเทพมหานคร: ฐานบุ๊คส์.
- วิเชียร วิทยอดม (2550) “ภาวะผู้นำ” ซีรี่ย์ฟิล์ม, ไซเท็กส์ จำกัด 278,280 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700.

วัฒนา สิมมา. (2554). *บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย: กรณีศึกษาในจังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.

สัญญา เคนาภูมิ, กชพร ประทุมวัน. (2558). “วิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 5 (2), 184 - 188.

สัมมา รณิษฐ์. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ, พิมพ์ดี.

สุรพจน์ ทวีศักดิ์. (2558). นิตยสาร ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม, จินตนาการ “*ธรรมราชา – รัฐธรรมราชา-อาณาจักรกับศาสนจักร*” เผยแพร่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 <https://www.silpa-mag.com> สืบค้นวันที่ 22 กรกฎาคม 2562

สุวิน สุขสมกิจ. (2523). *พุทธปรัชญากับการเสริมภาวะผู้นำ: กรณีศึกษากำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

อภิชาติ คำดี. (2547). “*หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย*” เอกสารวิชาการ ส่วนบุคคล ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า.

อภิญา ทองสอาด. (2555). *แนวคิดธรรมภิบาลในพระไตรปิฎกกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย* (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

_____. (2557) “*การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*”

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร.

_____. สืบค้นจาก <https://www.Kasmonblog.wordpress.com> เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2561 เวลา 15.30 น.

Krech, D. Crutchfield, R. S. , and Ballachey, E. L. (1962). *Individual in Society : A Textbook of Social Psychology*. New York : McGraw Hill.

Levinson, D. J. (1964) *Role, Personality and Social Structure*, New York : Macmillan.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโน

แบบสัมภาษณ์

ชุดที่ 1 สำหรับสัมภาษณ์พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

เรื่อง บทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง)
ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน
อำเภอสตยดาว จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบการสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจ่ง (วัดเขาแจ่งเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสตยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อประโยชน์ในการวิจัย ซึ่งข้อมูลของท่านจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ โปรดตอบคำถามตามความเป็นจริงหรือตามความคิดเห็นของท่าน คำตอบและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะนำคำตอบไปประมวลและวิเคราะห์เพื่อการศึกษาวิจัยในภาพรวมเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อการศึกษาวิจัยในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยดีหากได้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากท่านขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้
3. แบบสัมภาษณ์การวิจัยฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ส่วน คือ
 - แบบที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ
 - แบบที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน
 - แบบที่ 3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.
สถานที่สัมภาษณ์ เวลา น.
ผู้สัมภาษณ์
ผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นในการสัมภาษณ์

แบบที่ 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุ..... ปี
3. อายุพรรษา..... พรรษา
4. การศึกษา.....
5. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
6. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง.....ปี

แบบที่ 1.2 บทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณเกี่ยวกับการเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

1.2.1 บทบาทด้านการเป็นผู้นำของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

- 1) ท่านครูบาคิดว่า บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำของท่านครูบาเป็นเช่นไร
- 2) บทบาทการเป็นผู้นำของท่านครูบา ท่านมีวิธีการดำเนินงาน การบริหารงานในลักษณะใด
- 3) ลักษณะการเป็นผู้นำของท่านครูบาเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร

1.2.2 บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- 1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านครูบาเป็นอย่างไร
- 2) อธิบาย บทบาทของท่านครูบาในการนำพาประชาชน ความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน เป็นอย่างไร
- 3) ท่านครูบาคิดว่า หลักของศีล 5 กับ หลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกันหรือไม่

1.2.3 บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

- 1) ท่านครูบาคิดว่า “การศึกษา” มีความสำคัญอย่างไร ในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน

2) ท่านครูบาคิดว่า การศึกษานั้น ควรศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม นั้นจะช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ได้อย่างไร

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัย ด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน โดยการจัดการเข้าค่ายคุณธรรม หรือส่งเสริมให้เด็ก ๆ ในชุมชนไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาสมาธิ ในเย็นวันศุกร์ทุกสัปดาห์ เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร

1.2.4 บทบาทด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

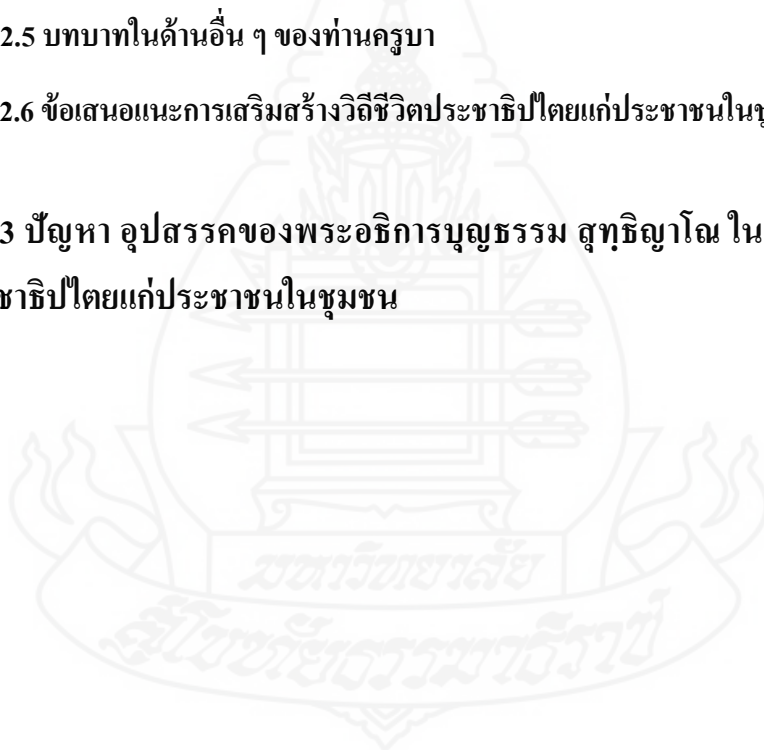
1) ท่านครูบา มีบทบาทในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร

2) ท่านครูบาคิดว่า วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร

1.2.5 บทบาทในด้านอื่น ๆ ของท่านครูบา

1.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของท่านครูบา

แบบที่ 1.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

แบบสัมภาษณ์

ชุดที่ 2 สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนในชุมชน

เรื่อง บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง)
ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน
อำเภอสตยดาว จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบการสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลสะตอน อำเภอสตยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อประโยชน์ในการวิจัย ซึ่งข้อมูลของท่านจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ โปรดตอบคำถามตามความเป็นจริงหรือตามความคิดเห็นของท่าน คำตอบและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะนำคำตอบไปประมวลและวิเคราะห์เพื่อการศึกษาวิจัยในภาพรวมเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อการศึกษาวิจัยในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท แผนกวิชาการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยดีหากได้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากท่านขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้
3. แบบสัมภาษณ์การวิจัยฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ส่วน คือ
 - แบบที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชาชนในชุมชนที่ให้สัมภาษณ์
 - แบบที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน
 - แบบที่ 3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.

สถานที่สัมภาษณ์ เวลา น.

ผู้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์

ประเด็นในการสัมภาษณ์

แบบที่ 2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มประชาชนในชุมชนที่ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ.....
3. อายุ.....ปี
4. การศึกษา.....
5. อาชีพ.....
6. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....

แบบที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- 1) ท่านเห็นว่า บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นเช่นไร
- 2) ท่านเห็นว่า บทบาทการเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ มีวิธีการดำเนินงาน การบริหารงานในลักษณะใด
- 3) ท่านเห็นว่า บทบาทการเป็นผู้นำของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นการเสียดละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- 1) ท่านเห็นว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ เป็นอย่างไร
- 2) ท่านเห็นว่า บทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาโณ โดยการนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาค เป็นอย่างไร
- 3) ท่านเห็นว่า หลักของศีล 5 กับ หลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกันหรือไม่

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- 1) ท่านเห็นว่า การส่งเสริมการศึกษาของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ อย่างไร
- 2) การศึกษาที่ดี นั้น ควรศึกษาทั้งทาง โลกและทางธรรม ตามหลักธรรมของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ นั้นจะช่วยให้การดำเนินวิถีชีวิตให้สมบูรณ์ได้ ท่านเห็นว่าอย่างไร
- 3) ท่านเห็นว่า การปลูกฝังลักษณะนิสัย ด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน โดยการจัดการเข้าค่ายคุณธรรม หรือส่งเสริมให้เด็ก ๆ ในชุมชนไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาสมาธิ เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- 1) ท่านเห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ เป็นวิธีการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร
- 2) ท่านเห็นว่า วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ เป็นวิธีการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้หรือไม่ อย่างไร

2.2.5 อธิบายบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ ในด้านอื่นๆ ตามความคิดเห็นของท่าน

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ

แบบที่ 2.3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ภาคผนวก ข

ถอดเทปบทสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างวิจัย

คำสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เกี่ยวกับพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

รูปภาพที่ 1. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ วันที่ 22 มิถุนายน 2562 สัมภาษณ์ที่วัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) เวลา 17.30 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ พระอาจารย์ ดร.วิษณุ หาสจิตฺโต รองเจ้าอาวาสวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (โดยการจดบันทึกคำสัมภาษณ์) ผู้ให้สัมภาษณ์ พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ เจ้าอาวาสวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

แบบที่ 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

อายุ 64 ปี อายุพรรษา 43 พรรษา การศึกษา ประถมศึกษา 4 (ช่วงนั้นระดับการศึกษามีแค่ประถมศึกษา 4) ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดคลองแจง (วัดเขาแจงเบง) ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 31 ปี

ส่วนที่ 1.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

1.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ คิดว่า บทบาทในการเป็นผู้นำ เป็นทั้งในฐานะที่เป็น เจ้าอาวาสวัดเขาแจงเบงโดยตำแหน่ง เป็นทั้งผู้นำพระสงฆ์ สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม นำพาประพฤติ

ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เพื่อเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้วัฒนาถาวร ในบทบาทเพศบรรพชิตได้นำพาวิถีชีวิตควงจติวิญญานของประชาชน ให้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม

2) ท่านมีวิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ มีวิธีการดำเนินการบริหารงานตามหลักพระธรรมวินัย กฎ มหาเถรสมาคม กฎหมายบ้านเมือง กฎและระเบียบของทางวัดตลอดหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพื่ออยากให้ประโยชน์ส่วนตัวให้เป็นประโยชน์ส่วนรวม เพื่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แม้ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละเวลา เสียสละจกปัจจัย เพื่อประโยชน์ส่วนรวมตั้งอยู่ได้ เพื่อสังคมด้วยการบริจาคเงินให้เป็นสาธารณสงเคราะห์ สาธารณกุศล บำรุงการศึกษา เช่น บริจาคพระพุทธรูปให้กับสถานศึกษา โรงเรียน โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ สถานีอนามัย รวมแล้วกว่า 600 องค์ เป็นต้น ให้ทุนการศึกษาให้กับนักเรียนในโรงเรียน จำนวน 18 ทุนๆ ละ 1,000 บาท ทุกๆ เดือน รวมแล้วกว่า 10 ปี เป็นต้น เมื่อเร็วๆ นี้ ก็ได้บริจาคมานพาทนะไว้รับ-ส่งเด็กนักเรียนให้กับโรงเรียนดงกลางพัฒนศึกษา ตำบลดงสมบูรณ์ อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ บริจาครถตู้ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี บริจาคกุลเลอร์น้ำให้กับโรงเรียนบ้านซันตารี ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี บริจาคเสาธงให้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ที่ได้มอบปัจจัย หรือบริจาคพระพุทธรูป หรือบำเพ็ญสาธารณกุศลให้กับสถานที่ราชการแล้ว เพื่อต้องการให้ชุมชนตลอดสถานที่ราชการ ได้รู้จักรักษา หวงแหน ในทรัพย์สิน ถือเป็นสมบัติร่วมกันของส่วนรวม

1.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีบทบาททั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ เผยแผ่ด้วยการเขียนหนังสือ เช่น เขียนหนังสือธรรมะ 66 ปี แห่งความหลัง แนววิสัยทัศน์ของหลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย เป็นต้น รับกนิมนต์ไปแสดงธรรมในชุมชน และต่างจังหวัด เมื่อมีกนิมนต์แล้ว มีโอกาสหรือมีเวลาที่จะให้โอวาทธรรมะ หรือแสดงธรรมให้ญาติโยมที่มาร่วมงานได้ฟัง ในบางครั้งบางคราวก็นำพาพระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม ไปบำเพ็ญที่ภาคอีสานบ้าง ภาคเหนือบ้าง เพื่อต้องการให้ญาติโยมที่อยู่ห่างไกลวัดเขาแจ่มเบงได้ทำบุญทำกุศล

เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2562 ยังได้แสดงธรรมเกี่ยวกับคุณสมบัติมหาเสน่ห์ให้แก่ประชาชนที่มาร่วมงานละสังขารครบ 12 ปี พระเดชพระคุณท่านครูบา คำพันธ์ุ คมภีรญาโณ ประธานสงฆ์วัดเขาแจ่มเบง ฟัง โดยมีประชาชนมาร่วมงานเรือนพัน ฟังว่า ซึ่งสัตย์ สุจริต วาง่าย สอนง่าย อ่อนน้อม ถ่อมตน มีเหตุ มีผล ทรหด อดทน รักเกียรติ รักศักดิ์ศรี เมตตาปราณี โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

แก่สรรพสัตว์ทั้งปวง เสียสละในสิ่งทีควรให้ ประพฤติตนให้เป็นคนมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนอื่น การวางตัวให้เหมาะสมกับเพศ วัย ฐานะ จังหวัด โอกาส สถานที่และบุคคล ใครปฏิบัติได้ดังกล่าวมานี้ เรียกว่า ยอดคน ถ้าเป็นหญิง เรียกว่า ยอดหญิง ถ้าเป็นชาย เรียกว่า ยอดชาย

และยังขยายสาขาของวัดเขาแจ่มเบงออกไปต่างจังหวัดอีกด้วย ซึ่งตอนนี้มีอยู่ 4 สาขา คือ สาขาที่ 1 วัดป่าคัมภีร์ญาณานุสรณ์ ตำบลคงสมบูรณ์ อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สาขาที่ 2 ที่พัทสงฆ์เขาพุทโธ ตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สาขาที่ 3 ที่พัทสงฆ์เขาริมโหม บ้านคลองแจ่ม ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สาขาที่ 4 ที่พัทสงฆ์ภูแสนดาว ตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน หลักนำพาประชาชนนั้น ได้นำหลักธรรมคำสอนของพระเดชพระคุณหลวงปู่สมชาย ฐิตวิริโย วัดเขาสุกิม ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยได้ปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่สมชายตั้งแต่บรรพชาเป็นสามเณร อยู่กับหลวงปู่สมชาย 10 ปีและได้อยู่กับพระเดชพระคุณท่านครูบา คำพันธ์ุ คมภีร์ญาโณ ประธานสงฆ์วัดเขาแจ่มเบง ติดต่อกันเป็นเวลา 36 ปี ได้นำหลักธรรมคำสอนของของพ่อแม่อาจารย์ ส่งต่อพระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม วัดเขาแจ่มเบง ตลอดประชาชนรักาศิล ปฏิบัติสมาธิ ภาวนา มาโดยตลอด

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีลห้าเป็นหลักแห่งความยุติธรรม และเป็นหลักของประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตย คือ ทุกคนเป็นใหญ่ ทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันหมด หลักของศีลห้า ก็คือ ทุกคนไม่ยอมให้คนอื่นมาล่วงละเมิดคนรักของตนเอง ทุกคนไม่ยอมให้ใครมาพูด โทษกับตัวเอง ทุกคนอยากมีสติสัมปชัญญะ ฉะนั้น จึงเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตยของคนส่วนใหญ่ ถือว่าศีลห้ากับหลักวิถีประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกันมาก เหมือนกับเป็นหลักการเดียวกันก็ได้ เพราะหลักธรรมคำสอนทุกอย่างในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักประชาธิปไตยทั้งหมด หลักธรรมคำสอนต่างๆ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีไว้ให้ทุกคนปฏิบัติ ให้พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ ให้รู้จักปกครองตนเอง เพราะถ้าสังคมได้นำเอาหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยตามหลักทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติแล้ว ก็เชื่อแน่ว่า สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ มีความเห็นพ้องต้องกัน เคารพเสียงส่วนใหญ่ และไม่ละเลยเสียงส่วนน้อย เช่นพระพุทธศาสนาสอนหลักพรหมวิหารสี่ คือ 1. เมตตา 2. กรุณา 3. มุทิตา 4. อุเบกขา โดยให้มีความรักกัน ให้มีเมตตากรุณาต่อกัน พลอยยินดีเมื่อผู้อื่น ได้ดี และวางใจเป็นกลาง

1.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งส่วนของครูบาเองก็ได้ให้การสนับสนุนนักเรียน นักศึกษามาโดยตลอด ทั้งส่งเสริม ทั้งสนับสนุน หรือรับช่วงต่อจากพระเจ้า พระคุณท่านครูบา คำพันธ์ คมกวีธยาโณ ประธานสงฆ์วัดเขาแจ่มเบง ที่ได้ละทิ้งฆราวาส และได้เห็นคุณค่าของการศึกษา การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ ความรู้เป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ปัญญาเป็นเหตุ นำมาซึ่งความสุข ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังตรัสสรรเสริญปัญญาไว้หลายประการ เช่น ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก, แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี, ปัญญาเป็นรัตนของนรชน, ปัญญาประเสริฐกว่าทรัพย์, ปัญญาทำให้เกิดสุข, ปัญญาเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด, คนจะบริสุทธิ์ได้เพราะปัญญา, จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ก็เพราะปัญญา, ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด. ปัญญาจึงถือได้ว่าเป็นอริยทรัพย์ คือ ทรัพย์อันประเสริฐ ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ โจรลัก โจรขโมยไม่ได้ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัญญา คือ แก้วสารพัดนึกของจิต

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดีนั้น มีความจำเป็นจะต้องศึกษาทั้งสองทางควบคู่กันไป ได้แก่ การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ถ้าศึกษาวิชาความรู้ทางโลกอย่างเดียว เรียกว่า การศึกษานั้นยังไม่สมบูรณ์ ที่ว่าไม่สมบูรณ์ก็เพราะว่า วิชาโลกนั้นเป็นดาบสองคม เป็นได้ทั้งคุณและโทษ ถ้าความรู้ที่ติดอยู่กับคนที่มีศีลธรรม มีคุณธรรม ความรู้ที่นั้นย่อมจักเป็นประโยชน์ เพราะผู้มีศีลธรรม คุณธรรม ย่อมทำแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าความรู้ที่ติดอยู่กับคนที่ไม่ใช่ศีลธรรม ไม่มีคุณธรรม มีความรู้มากฉลาดมากในทางโลกเท่าไร ก็ย่อมจะเป็นอันตรายต่อความสงบสุขของสังคมโลกเท่านั้น เพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้ เราควรศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของโลก หรือความเป็นมาของชาติต่างๆ แต่ในยุคแต่ละสมัย ก็จะเห็นได้ว่า ผู้จุดชนวนสงครามโลกก็ดี ผู้สร้างสถานการณ์สันเสเทียนขวัญแก่ชาวโลกก็ดี ล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้ผ่านการศึกษามาดีในทางโลกด้วยกันทั้งนั้น

ดังนั้น การศึกษาวิชาทางโลกอย่างเดียว จึงถือได้ว่า การศึกษานั้นยังไม่สมบูรณ์ เพราะไม่สามารถอำนวยประโยชน์การดำรงชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีความสุขสมบูรณ์ ผู้หวังความสุขความเจริญในชีวิต จึงควรตั้งใจศึกษาธรรมะควบคู่ไปด้วย เพื่อความสมบูรณ์แบบในการศึกษา อันจะเป็นเหตุ นำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกต่อไป

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน การที่จะให้เด็ก ๆ เยาวชน มาเข้าค่ายคุณธรรม เป็นการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ในชุมชน มาไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ ภาวนา เป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตย นั้น ต้องให้เด็ก ๆ มาฝึกฝนอบรมธรรมะ ให้เด็ก ๆ ได้มีการเรียนรู้จักกฎระเบียบวินัย และรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักเคารพและเชื่อฟัง

ครูบาอาจารย์ การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า ซึ่งครูบา ก็จะสอนในเรื่องข้อดีต่อหน้าที่ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทำให้เด็กมีความกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่ การทำงานอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา การตรงต่อเวลา การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ถ้าเป็นบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยโดยรวมแล้ว นั้น ได้นำพาพระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม ญาติโยม ทำบุญตักบาตรตามประเพณีไทยตามประเพณีต่างๆ มาโดยตลอด เช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่ ก็ได้นำพาพระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม ญาติโยม ทำบุญตักบาตรสวนมนต์ข้ามปี หรือประเพณีสงกรานต์ ก็จะนำพระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม ญาติโยม สรงน้ำพระ รดน้ำคำหัว ขอปกร ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส หรือประเพณีในการแต่งงาน ก็จะนำเอาหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนาไปให้โอวาทแก่เจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นต้น

ในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การที่จะทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชน หรือของท้องถิ่น จำเป็นอย่างมากที่จะต้องปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญา เอกลักษณะ ประเพณีของชุมชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณี ทั้งอบรมสั่งสอน ให้แก่จิตความรู้ความเข้าใจในเรื่องประเพณีไทยและประเพณีทำบุญต่างๆ เช่น ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีถวายสลากภัต เป็นต้น

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การที่ประชาชนได้มาทำบุญที่วัด ปฏิบัติธรรมและได้ตั้งสัจจะอธิษฐานต่อพระรัตนตรัยว่า จะลด ละ เลิก อบายมุขต่างๆ สมทานรักษาศีลห้า ศีลแปด เป็นวิธีการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เช่น วันเข้าพรรษา ก็จะมีประชาชนรักษาศีล ปฏิบัติธรรม เป็นจำนวนมาก การแสดงธรรมมักก็จะสอนในเรื่องโครงสร้างของความเป็นไทย เพราะ โครงสร้างของความเป็นไทย ประกอบไปด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอาธรรมะในทางพระพุทธศาสนาเป็นโครงสร้างของสังคมไทย อธิบายในเรื่องทศพิธราชธรรม ธรรมะในการปกครองประเทศ หรือธรรมะสำหรับนักปกครอง ในส่วนเรื่องของศีล ก็จะสอนเรื่องของศีลห้า ศีลแปด โดยเฉพาะศีลห้า ซึ่งเป็นบาทฐานของความเป็นมนุษย์หรือเป็นหลักของมนุษยธรรม คือ

ศีลข้อที่หนึ่ง เว้นจากการฆ่าสัตว์และเบียดเบียนสัตว์ ในโอกาสเดียวกันเพื่อความยุติธรรมในสังคม ก็ไม่ไปเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ในโอกาสเดียวกันก็มีเมตตาต่อสรรพสัตว์

ศีลข้อที่สอง เว้นจากการลักทรัพย์ คือ ทรัพย์สินเป็นของๆ ใคร ใครก็หวงแหน เพื่อความยุติธรรมในสังคม ก็ไม่ไปลักขโมยของคนอื่น ในโอกาสเดียวกันก็ทำให้ปราศจากโทษ

ศีลข้อที่สาม เว้นจากการประพฤตินอกใจ คือ ทุกคนก็รักในสามีภรรยาของตน เพื่อความยุติธรรมในสังคม ก็ไม่ไปละเมิดคนรักของคนอื่น ในโอกาสเดียวกันก็มีความสำรวมในกาม

ศีลข้อที่สี่ เว้นจากการพูดปด เพื่อความยุติธรรมในข้อนี้ ความมีสัตย์ต่อกัน ก็จะมีแต่ความจริงใจต่อกัน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นกันและกัน

ศีลข้อที่ห้า เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความประมาท ในข้อนี้พระพุทธองค์ให้มีสติในการปกครองจิต ถ้าปราศจากสติแล้ว การทำอะไรก็จะไม่บรรลุผลสำเร็จ

เมื่อทุกคนมีศีลธรรมกันแล้ว สังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น ปราศจากการปล้นชิงวิ่งราว เพราะทุกคนอยู่ในหลักของศีลธรรม ซึ่งก็เป็นหลักแห่งธรรมาธิปไตยที่แท้จริง

1.2.5 ข้อเสนอแนะของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ในวิถีชีวิตประจำวัน **ทางการเมืองการปกครอง** สอนประชุมชนให้มีความรักและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยให้ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ให้เคารพกฎหมาย การรับฟังข้อคิดเห็นของคนอื่น โดยอดทนต่อความเห็นที่ขัดแย้งที่เกิดขึ้น การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า หรือเสียงข้างมาก

ทางเศรษฐกิจ ก็สอนให้มีการประหยัดอดออมทั้งตนเองและครอบครัว มีความซื่อสัตย์สุจริตต่ออำนาจหน้าที่หรืออาชีพที่ทำ พัฒนางานอาชีพให้มีความก้าวหน้า สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ก็ส่งเสริม สนับสนุน เช่น ส่งเสริมให้สานตะกร้า ถักไม้กวาด ทำกล้วยฉาบ เป็นต้น อาจมีการจำหน่ายหรือทำไว้ใช้ในครัวเรือนก็ได้

ทางสังคม ให้รับฟังเสียงส่วนใหญ่ ให้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เคารพกฎหมายระเบียบของสังคม หลักการเคารพและหน้าที่ของคนอื่น หลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม หมายถึง การใช้กฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์การร่วมกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม และความเสมอภาค ให้ความเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย

ในชุมชน ก็จะสั่งสอนให้ชุมชนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้วยการเคารพกฎหมาย ส่งเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน ให้มีความปรองดอง สมานฉันท์ ไม่

ทะเลาะเบาะแว้ง ซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้งโดยการพ่อนหนักพ่อนเบาให้กัน ร่วมมือกันในการแก้ปัญหาในชุมชน โดยให้ทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ สอนให้ยึดมั่นให้เดินสายกลาง เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ยึดมั่นในกฎระเบียบวินัย กฎหมาย ข้อบังคับ กฎศกติกามารยาทในสังคม ให้มีความรัก ความสามัคคีในครอบครัว ในหมู่คณะ ในชุมชน มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่ออำนาจและหน้าที่ของตน

การแนะนำการศึกษาของสังคม ได้แนะนำผู้ที่มีสิทธิในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ให้ใช้ดุลยพินิจของตนเอง โดยไม่มีการชี้นำแต่อย่างใด ว่า จะต้องเลือกใครพรรคไหน อย่างไร เพื่อความเป็นประชาธิปไตยทั้งต่อตนเอง และต่อประเทศชาติ

ส่วนที่ 1.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- ยังขาดงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษา
- ปัญหาเกิดจากสุขภาพร่างกายท่านครูบาไม่ค่อยอำนวยในการปฏิบัติหน้าที่

คำสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เกี่ยวกับประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

นายวิทยา โมฬี

รูปภาพที่ 2. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 22 มิถุนายน 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)

เวลา 10.58 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิดา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายวิทยา โมฬี

แบบที่ 2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

เพศชาย อายุ 57 ปี การศึกษา ระดับปริญญาตรี อาชีพ ข้าราชการ
ตำแหน่งปัจจุบัน ปลัดอำเภอสอยดาว (หัวหน้าฝ่ายความมั่นคง) จังหวัดจันทบุรี

แบบที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธุธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นผู้นำที่คนในพื้นที่อำเภอสอยดาว ให้ความเคารพและเชื่อมั่นว่า ท่านเป็นผู้นำที่สามารถนำพาประชาชนในพื้นที่อยู่แบบวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านเป็นแบบพระนักพัฒนา ซึ่งเน้นในเรื่องสร้าง ไม่ว่าจะสร้างในวัดเขาแจรงเบง หรือศาสนสถานอื่นๆ รวมทั้งศาสนกุศล ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนที่ว่าการอำเภอสอยดาว เกี่ยวกับงานกิ่งกาชาดอำเภอสอยดาว อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ท่านได้สร้าง และนำพาความเจริญมาสู่พื้นที่อำเภอสอยดาว

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านชอบในการเสียสละ ไม่ว่าจะเรื่องของทุนทรัพย์ ไม่ว่าจะการเสียสละของเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอุทิศตัวให้แก่

ชุมชนและต่อส่วนรวม ในส่วนเกี่ยวกับราชการ พระอาจารย์บุญธรรม ก็มีติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกิจกรรมของศาสนกิจต่างๆ เช่น ท่านไปเป็นประธานเปิดงานกิ่งกาชาดอำเภอสอยดาว นอกจากจะไปร่วมงานบุญแล้ว ท่านยังเสียดสละทรัพย์ส่วนตัว ก็คือ บริจาคทรัพย์ให้กับงานกิ่งกาชาดเป็นจำนวน 50,000 บาท ส่วนราชการก็เห็นว่าพระอาจารย์เป็นผู้ที่เสียดสละทั้งกำลังส่วนตัว และกำลังทรัพย์ไปร่วมกับทางราชการ ทางหน่วยงานก็ได้รับความอนุเคราะห์และงานก็ประสบความสำเร็จ

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากพระอาจารย์จะเป็นนักปฏิบัติ นักเผยแผ่ในวัดเขาแจ่มเบงแล้ว ท่านก็ยังไปเผยแผ่หลักธรรม ออกไปปฏิบัติศาสนกิจนอกอำเภอสอยดาว ในจังหวัดจันทบุรี แล้วก็ไปเกือบทุกพื้นที่ที่ท่านได้รับกิจนิมนต์ ท่านก็นำพาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ด้วย น่าจะเกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย จากที่ผมได้รู้จักท่านมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 ทางวัดเขาแจ่มเบงก็ได้ช่วยเหลือรับศาสนิกมาโดยตลอด ท่านกับพระอาจารย์คำพันธ์ ก็ปฏิบัติมานานจะ 23 ปี ที่ผมได้พบท่านมา ท่านก็ทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความมั่นคงให้แก่พุทธศาสนา อย่างผมเอง ก็จะมาร่วมทำบุญตักบาตรที่วัดเขาแจ่มเบงเป็นประจำ เมื่อทางวัดมีงานหรือกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากว่านอกจากผมรับผิดชอบเขตอำเภอสอยดาว ก็รับผิดชอบในเขตตำบลสะตออื่นอีกด้วย

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน หลักธรรมคำสอนของพระอาจารย์ที่เห็นเด่นชัด ที่ประชาชนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ก็เห็นในตำบลสะตอ หมู่ 6 บ้านทรัพย์สมบูรณ์นี่ละ ท่านพระอาจารย์ก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เราจะเห็นว่าโดยปกติวัดซึ่งเป็นสายธรรมยุตที่ไม่ใช่มหานิกายจะมีปัญหาในเรื่องของประชาชน ก็คือประชาชนจะไม่ค่อยมาร่วมงาน เพราะเนื่องจากเป็นข้อจำกัดของทางวัดที่เป็นธรรมยุต หนึ่งละไม่มีสถานฌาปนกิจหรือเมรุเผาศพ จะเห็นมีแต่ที่วัดใหญ่ๆ ที่เป็นมหานิกายเท่านั้น แต่วัดเขาแจ่มเบงนี้ ไม่ว่ามีงานบุญหรือกิจกรรมต่างๆ จะคนเป็นจำนวนมาก แม้แต่ทางอำเภอมาทำกิจกรรมบ้นจักรยาน “มหกรรมบ้นท้องเที่ยว 2 แผ่นดิน เยือนวิถีถิ่นชุมชนชายแดน อัจฉริยะถิ่นชายแดน” ที่จุดเริ่มต้น ณ วัดเขาแจ่มเบง ทั้งทางวัดเอง ทั้งทางประชาชนในพื้นที่จะให้ความร่วมมือมาเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะในเรื่องทำอาหารเลี้ยง ช่วยเหลือเสิร์ฟน้ำ อำนวยสะดวกต่างๆ ซึ่งทำให้ภาคราชการเห็นว่าพระอาจารย์บุญธรรมนี้ได้สั่งสอนให้คนในพื้นที่มีความรู้จักบทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี เมื่อคนรู้จักบทบาทหน้าที่ตนเอง ก็จะปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยได้ ฟังรู้จักว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร มีหน้าที่อย่างไร มีหน้าที่อย่างไร

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ในเรื่องของศีล 5 นี้ ถ้าประชาชนรักษาศีล 5 ได้ ก็แสดงว่า บุคคลนั้นเป็นคนดี เพราะนั้นคนดีก็จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่ในสังคม แล้วยึดถือกฎระเบียบปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายทุกประการ เพราะนั้นถ้าเรารักษาศีล 5 ได้ เราก็สามารถที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายบ้านเมืองได้

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา คือการศึกษานี้ ถ้าประชาชนเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาแล้ว มันก็จะรับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เพราะว่าพอกันมีการศึกษาก็ทำให้รู้ เรียนรู้ในเรื่องที่ว่า เขามีสิทธิอย่างไร เขาต้องเลือกตั้งอย่างไร เพราะว่าปัจจุบันการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย การใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิยังมีพื้นที่การศึกษาที่อยู่ในวงจำกัดอยู่ ก็จะไปเลือกบุคคลที่ทางผู้นำเห็นดีด้วย หรือมีคนชักจูง แต่ถ้าเรามีการพัฒนากระบวนการศึกษาต่อไปในการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็มีการพิจารณาเลือกคนดีๆ เข้ามาบริหารประเทศ

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ ถ้าเรามีการศึกษาแต่ทางโลกทางเดียวก็เหมือนกับทุกคนต้องแข่งขันเพื่อให้ได้รับชนะ ได้เป็นผู้นำ แต่ถ้ามีศีลธรรมก็จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้าต่างฝ่ายต่างเอาแต่ทางโลกมาแข่งขันกัน ก็จะเอาโรคเอาเปรียบซึ่งกันและกัน สังคมก็ไม่น่าอยู่ เพราะนั้นต้องมีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ซึ่งอันนี้ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ น่าจะเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องเขียนแผนนโยบายเรื่องนี้เพิ่มเติม ประเด็นหลักคือ ศีลธรรมเข้าไปในหลักวิชา

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน ในส่วนนี้ การที่เด็กๆ เยาวชน มาเข้าค่ายคุณธรรม พุคต่างๆ ก็คือ การเข้าค่ายธรรมะ ทำให้เด็กๆ เยาวชนได้รับการกล่อมเกลาทำให้มีแนวความคิด หรือมีวิถีชีวิตที่ดีแทนที่จะไปปฏิบัติตัวนอกกลุ่มนอกรทาง ก็อาจจะเข้ามาได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรไม่สามารถไปบรรลุในเรื่องของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอันนี้มันก็ต้องอบรมธรรมะควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในเรื่องของระบอบประชาธิปไตย

ถ้ามีการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรมให้กับเด็กๆ เยาวชน เมื่อเขาเติบโตขึ้นมา มาใช้ชีวิตชีวิตในระบอบประชาธิปไตย เขาก็จะรู้ว่า หนึ่ง เมื่อมีศีลธรรมก็จะไม่ไปเอาโรคเอาเปรียบประชาชน ไม่ไปเบียดบังภาษีของรัฐ หรือไม่เบียดบังเอารัฐ เขาเรียกว่า คอรัปชั่น การมีคุณธรรมทำให้บ้านเมืองสงบสุข ไม่มีคนไปแสวงหาผลประโยชน์ แสวงอำนาจ ซึ่งอันนี้มันต้องปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กๆ ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม ปัจจุบันนี้เราต้องยอมรับว่า วิชาการ ณ ปัจจุบันนี้ ภาครัฐมันมีการปรับปรุง

ในเรื่องของหลักสูตรการเรียน จนปัจจุบันจะไม่มีเรื่องวรรณกรรม มีก็มีส่วนน้อย เด็กที่เรียนจะเห็นแค่วรรณกรรมที่มีการตัดตอน แทบจะเรียนรู้ได้แค่เล็กๆ น้อยๆ เช่น ผลงานของท่านสุนทรภู่ที่เขียนวรรณกรรมไว้มากมาย แต่ที่ปรากฏในหลักสูตร วรรณกรรมก็มีแต่ตัดตอนให้เรียนรู้แต่ประวัติของท่าน ผลงานของท่านสุนทรภู่มิได้เล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเด็กๆ รุ่นใหม่ไม่รู้จึกว่าท่านสุนทรภู่อันใด เพราะนั่นเราจะเห็นว่าในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรมแทบจะถูกตัดออกไปแล้ว จะเห็นแต่เรื่องของท่านเกี่ยวกับงานมากกว่าแต่คุณธรรม ศีลธรรมถูกตัดออกไป

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ในเรื่องการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมนี้ ท่านก็ให้การสนับสนุน จะเห็นว่า บางครั้งทางหมู่บ้านจัดงาน ท่านก็ให้ความร่วมมือ โดยการช่วยเหลือในการจัดงานที่พื้นที่ตำบลสะตอกกับตำบลทุ่งขนาน จะมีประเพณีประจำ ก็คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ ท่านพระอาจารย์บุญธรรมก็เห็นความสำคัญในเรื่องของงานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่ง 2 ตำบล ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพมาทุกปี และประเพณีอื่นๆ

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ถ้าเข้ามาวัดเพื่อมาทำบุญ หรือการรักษากขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ แม้ไม่ใช่ทางตรง แต่การรักษากขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ ก็คือ การปฏิบัติตามกรอบระเบียบที่เขาได้วางกันมา ตามวิถีชีวิตตามบทกฏหมาย ถ้าทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ก็จะนำตัวเองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยที่วางกรอบให้ทุกคนมีสิทธิหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย แต่ถ้าเราสามารถปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าพรรษาหรือประเพณีอื่นๆ ได้ ก็น่าจะส่งเสริมได้เป็นการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตย แม้ไม่ใช่ทางตรงในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ถ้าผมมองว่า ท่านเป็นต้นแบบแห่งการพัฒนาตามวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย อย่างที่บอกไป ท่านนอกพัฒนาที่วัดแล้ว ก็พัฒนาในทางอื่นๆ ท่านทำในทุกที่ ถ้าท่านเห็นว่าประสบปัญหา ท่านก็จะหาหนทางแก้ไขทุกพื้นที่ที่ท่านประสบพบเจอมา จะเห็นว่า แม้แต่บางแห่งขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้ชีพู่ภัยเขตตำบลสะตอก ขาดรถยนต์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ท่านก็อนุเคราะห์ให้การช่วยเหลือจัดหารถให้กับทางหน่วยงานเพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ใดทันท่วงที สิ่งนี้ท่านเห็นว่า การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มีประโยชน์ เพราะเหตุนี้ ผมจึงว่า ท่านคือตัวอย่าง ต้นแบบ ของนักพัฒนาตามระบอบประชาธิปไตย

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ในมุมมองผม ก็ถ้านำแนวทางของพระอาจารย์บุญธรรมนี้ไปดำเนินวิถีชีวิต ก็มองว่า ท่านเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เพราะนั้น ถ้าทุกคนนำตัวเองไปปฏิบัติเหมือนอย่างท่าน ก็คือ มีความขยันหมั่นเพียรแล้วก็ปฏิบัติหน้าที่โดยที่ไม่ละทิ้งหน้าที่ น่าจะประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะว่าท่านเป็นคนทีวางแผนต่างๆ ไม่ว่าจะป็นงานในวัด งานนอกวัด งานต่างๆ ท่านก็ปฏิบัติหน้าที่แล้วประสบความสำเร็จ ท่านจึงเป็นแบบอย่างในดำเนินชีวิตได้อย่างดี

ในชุมชน ในมุมมองผม ผมมองว่า ท่านเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพราะนั้นจะเห็นว่า เมื่อตัวเราไปปฏิบัติตามแบบอย่างท่านก็น่าจะประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะปัจจุบันนี้ สังคมไทยเรานี้ เกิดความแตกต่างซึ่งดีซึ่งเค้นกัน ต่างต้องการอำนาจ เป็นผู้มีอำนาจ มีอำนาจแล้วก็ต้องการสืบทอดอำนาจต่อไป แต่ถ้านำหลักธรรมหลักปฏิบัติของพระอาจารย์บุญธรรมมาใช้ในสังคม และทุกคนเดินทางสายกลางก็จะประสบผลสำเร็จในชีวิต และแก้ไขปัญหาที่เกิดในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ คำว่า **หลักประชาธิปไตย** ตามความหมายของผม ผมว่าทุกคนต้องคิดว่า หลักประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง แต่จริงๆ แล้ว คำว่าประชาธิปไตยของผม ว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลง แต่คือการที่เรารู้จักรักษาสติ หน้าที่ และการเคารพสิทธิของคนอื่น อันนี้คือหลักประชาธิปไตยจริงๆ เราต้องรู้จักรักษาสติ รู้จักหน้าที่ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะต้องเคารพสิทธิของผู้อื่น เพราะนั้นเราจะเห็นว่า เรามองไปที่การเลือกตั้ง ฝ่ายที่ได้รับชัยชนะชื่อว่า นี่เห็นไหมว่า ฉัน 350 เสียง ฝ่ายนั้น 40 ประชาธิปไตยไม่ใช่การเลือกตั้งแล้วชนะ ไม่ใช่เคารพเสียงส่วนใหญ่แล้วเสียงจากส่วนน้อยผิด ไม่ใช่ผู้ชนะเป็นเจ้า ผู้แพ้เป็นโจร แต่ทุกคนก็มีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่เราก็ต้องเคารพสิทธิกันและกัน

แบบที่ 2.3 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ส่วนใหญ่จะเป็นที่วัด วัดเขาแจบง ยังไม่มีสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรม เราก็ยังไม่มีที่อบรมให้ความรู้เพราะการที่ท่านไปพบปะชาวบ้านเนื่องจากในงานบุญหรือกิจกรรมมันต์ทั่วไป ท่านก็จะสอนธรรมะให้ความรู้สถานที่ไม่เพียงพอ แต่ถ้ามีสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นทางการก็จะดี แต่ถ้าให้ธรรมะเวลาว่างงานบุญหรือกิจกรรมมันต์ท่านก็ให้เหตุผลและธรรมะเป็นระยะเวลาช่วงที่สั้นๆ แต่ถ้ามีสถานที่ปฏิบัติธรรมจริงจัง หรือศูนย์อบรมธรรมะ

ประชาชน การที่ประชาชนจะได้พบท่าน เนื่องจากว่าท่านนอกจากในพื้นที่วัดเขาแจงเบงแล้วท่านก็จะไปในที่ต่างๆ เพราะนั่นคนในพื้นที่สอยดาวนี้ พุดตรงๆ ถ้าไม่มีการนัดหมายก็จะไม่มีโอกาสได้พบท่าน เพราะท่านมีกิจกรรมต้อมากมาย ส่วนมากจะเจอกันก็แค่ในวันทำบุญต่างๆ ซึ่งท่านก็จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ภารกิจของสงฆ์ ท่านไม่มีเวลา ที่จะสนทนาธรรมส่วนตัวก็ไม่มี ถ้าประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจก็จะเป็นปัญหาอุปสรรค เพราะไม่มีที่พำนักหรือศูนย์อบรมหลักธรรมะ ส่วนใหญ่คนที่อยู่ประจำที่วัดเขาแจงเบงก็มาศึกษาเล่าเรียนมากกว่า

นายคนัย ชาตศิริ

รูปภาพที่ 3. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 7 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนสตรีวิทยาอุบลรัตน์ 2
เวลา 15.53 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายคนัย ชาตศิริ

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศชาย อายุ 40 ปี การศึกษา ระดับปริญญาโท อาชีพ ข้าราชการครู
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีวิทยาอุบลรัตน์ 2 ต. สะตอง อ. สอยดาว จ. จันทบุรี

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านมีลักษณะการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ท่านสามารถมองงานแล้ว สามารถพัฒนางานต่างๆ ได้ แล้วกระจายองค์ความรู้ของงานต่างๆ ให้กับผู้ตามผู้ปฏิบัติได้เข้าใจโดยง่าย จึงมีผลต่อลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี ประกอบกับท่านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ท่านมีบุคลิกลักษณะเป็นที่น่าเคารพนับถือ เป็นที่น่ายอมรับกับคนรอบข้าง มันก็เลยทำให้

ง่ายต่อการทำงาน ที่สำคัญก็คือ ท่านยังสามารถใช้ความเคารพนับถือท่าน จึงเป็นแรงจูงใจให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมงานกับท่านทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เรียกได้ว่าท่านเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มคนหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ฝ่าย หลากหลายอาชีพ นำมาร่วมงานของท่านได้ โดยไม่เกิดความแตกแยกและเกิดปัญหา

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วม ทำให้ท่านไม่ต้องลงมือปฏิบัติมาก ท่านอาศัยจากการร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในงานด้านต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน โดยอาศัยจากที่ท่านเป็นผู้วิสัยทัศน์ที่ดี ท่านสามารถจูงใจ โน้มน้าวจิตใจ ใช้คนได้ถูกกับงาน และสร้างระบบทีมงานที่ดี โดยท่านเป็นผู้ประสานงานในทีมงานนั้นๆ เหมือนเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แต่นั่นก็คือ ผู้นำที่ดี โดยใช้การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นผู้นำที่เป็นมากกว่าการเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวม เพราะท่านได้ทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจ ในการนำพาทุกๆ ด้าน ทุกๆ อย่าง เป็นแบบอย่างทุกแนวทาง ให้ประชาชนในชุมชน ตอนนี้ผมว่าไม่ใช่แค่ในชุมชนของเราแล้ว ในชุมชนอื่นๆ หรือในจังหวัดอื่นๆ ท่านก็นำพาการเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ทุกอย่าง ท่านดูแลให้การสนับสนุนในทุกเรื่อง เรียกได้ว่า ท่านเป็นนักเสียสละระดับประเทศก็ว่าได้

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านต้องการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน ตั้งแต่เด็กขึ้นไป จนถึงระดับผู้ใหญ่ ไม่ใช่แต่ในชุมชน ท่านเผยแผ่ถึงระดับตำบล ระดับอำเภอ จนถึงระดับจังหวัด และระดับประเทศ ท่านจะเน้นย้ำในเรื่องสติ อย่างลึ้มสติ สติเป็นที่ตั้งของตัวเอง ว่าควรจะทำอะไร ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของผู้ประพฤติปฏิบัติตัวปฏิบัติตาม ท่านทำทุกวิธี ตั้งแต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยตัวท่านเอง หรือให้ลูกศิษย์ลูกหาช่วยกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บางที่ท่านก็เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามจุดต่างๆ ตามแต่โอกาส ตามกำลังของท่าน ไปไหว

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านได้รับการปลูกฝังจากครูบาอาจารย์ (ท่านครูบาคำพันธ์ คมภีรญาโณ) โดยท่านเน้นในเรื่อง สมานี สิล ภาวนา ท่านต้องการให้ประชาชน ศิษยานุศิษย์ มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจในเบื้องต้น ท่านต้องการเน้นให้ประชาชนทุกคน ศิษยานุศิษย์ ได้มีสติในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักคุณธรรมที่ท่านปลูกฝังอบรมตั้งแต่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้นไป เมื่อเจอปัญหาอะไรก็จะย้อนกับมามองอีกที ทำให้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีได้ เป็นการสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ซึ่งในปัจจุบันนี้ เริ่มเกิดความเสื่อมถอย

ทางด้านจิตใจเยอะขึ้น ซึ่งดูจากข่าวสารที่ฆ่าตัวตาย เป็นโรคซึมเศร้าต่างๆ อะไรนี้มันเกิดจากความเข้มแข็งทางด้านจิตใจมันเริ่มหายไป ฉะนั้น เด็กๆ และเยาวชนในชุมชน ถ้าได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กๆ จนเติบโต ท่านเน้นปลูกฝังให้ทุกคนมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ มองเห็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้มีสติ ให้กลับมาสู้ใหม่ได้อีกครั้ง

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 กับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ทั้งสองหลักนี้ ผมคิดว่า มันเป็นหลักการเดียวกัน หลักของประชาธิปไตย คือ หลักการที่ใช้อยู่ร่วมกันอย่างสงบของคนในสังคม ทำอย่างไร จึงจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ก็ต้องนำหลักของศีล 5 ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะทุกคนต่างก็เคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่านครูบาเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะท่านได้ให้อาหารทางปัญญาแก่ทุกคน ท่านให้เครื่องมือทำมาเลี้ยงชีพ เปรียบเสมือนว่าท่านไม่ได้ให้อาหารโดยตรง แต่ท่านให้เครื่องมือไปหาอาหาร ท่านถือว่าเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล ท่านสร้างองค์ความรู้ สร้างเยาวชนให้มีความพร้อม เพราะท่านเชื่อว่าการศึกษาเปลี่ยนแปลงคนได้ การศึกษาสามารถทำให้ชีวิตคนดีขึ้นได้ สิ่งที่ท่านทำจึงเป็นสิ่งที่ดี คือ ท่านให้อาหาร ไม่ได้ให้ทรัพย์สิน แต่ท่านให้ทรัพย์สินปัญญา ปัจจุบันนี้ การศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมากในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงมันสร้างความเจริญงอกงามให้กับชีวิต ฉะนั้น ท่านสามารถให้ความสำคัญกับการศึกษา ให้คลังปัญญาเพื่อพัฒนาตนเอง ไม่จำเป็นต้องเกิดจากท่านคนเดียว เมื่อคนมีการศึกษา เขาก็จะสามารถหาความรู้เพิ่มเติมหรือจะถ่ายทอดให้บุคคลอื่นต่อไป นั่นคือความสำคัญของการศึกษา ปัจจุบันถ้าเรามีการศึกษาน้อย เราจะไปแข่งขันกับคนรอบข้างลำบากมากขึ้น ยิ่งปัจจุบันประเทศไทยเราเป็น AEC ด้วยแล้ว คู่แข่งของเราก็จะมาแย่งงานเรา เขามากับความรู้ และเป็นแรงงานอย่างดี มันก็เลยทำให้เราต้องใช้การศึกษาเอาไว้ทำงานสู้กับคนอื่นต่อไป

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ ผมคิดว่า การศึกษาที่ดี นั้น ต้องศึกษาทั้งทาง โลกและทางธรรมควบคู่กัน อย่างที่เขาว่ากันว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” เมื่อคนเราเก่งแล้ว ก็ต้องมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับจิตใจ เพราะเด็กบางคนเก่งแต่ไม่มีคุณธรรม ก็นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด เพราะฉะนั้น ปัจจุบันเราต้องสร้างคนเก่งคู่กับคนดี เราต้องเป็นคนดีก่อน เราต้องสร้างเด็กให้เป็นคนดีก่อน ความดีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นเครื่องกำกับว่าไม่ควรทำ การศึกษาที่ดี จึงจำเป็นต้องศึกษาทั้งทาง โลกและทางธรรมควบคู่กันไป จึงจะทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน การปลูกฝังลักษณะนิสัยเป็นวิธีการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การอยู่ค้ำยร่วมกัน การไหว้พระสวดมนต์ร่วมกัน มันเป็นวิธีการอยู่ร่วมกันของคน มันก็คือส่วนหนึ่งของหลักประชาธิปไตย เป็นวิธีการดำเนินของประชาธิปไตยก็คือการใช้วิธีการอยู่ร่วมกัน โดยการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน จึงเป็นการปลูกฝังให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ของหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านพยายามจะทำให้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย จากโบราณที่ผ่านมา เพื่อต้องการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชน และชุมชนอื่นๆ ได้ซาบซึ้ง โดยได้จัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด และภายในชุมชน หรือท่านปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างให้ผู้พบเห็นได้ปฏิบัติตาม โดยท่านต้องการให้คนที่ใกล้ชิดมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม คือ ให้คนหนุ่มมากเข้ามาช่วยกัน ไม่ใช่แค่ท่านผู้เดียว เขาเรียกว่า ให้องค์กร กลุ่ม และเครือข่ายต่างๆ ซึ่งไม่มีการบีบบังคับกัน ทำให้ทุกคนทำด้วยความเต็มใจทำงาน เป็นการสร้างความสมานฉันท์ ความรักใคร่ ความสามัคคีให้คนอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่เป็นประเพณีไทยต่างๆ เป็นสิ่งที่ดี ที่สามารถสืบทอดกันมา ผมมองว่า ท่านสามารถนำพาตรงนี้ให้อยู่รอดด้วย วัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ แลบจะไม่มีผิเคี่ยนตามยุคสมัย

2) วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การที่เราได้ฝึกตนเอง ให้อยู่ในสังฆะของตนเองที่ตั้งไว้ ก็เหมือนเป็นการฝึกตนเองให้อยู่ในกรอบ ให้ปฏิบัติตามกฎกติกาของบ้านเมือง โดยกฎกติกาของสังคม คือ เราต้องปฏิบัติตามกฎของหลักประชาธิปไตย เป็นกฎกติกาสำคัญของประเทศ ถ้าเราปฏิบัติได้จริง สังคมก็จะอยู่อย่างสงบสุข

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ บทบาทของท่านในทุกๆ ด้าน นั้น เป็นแบบอย่างที่ดีหมด เป็นที่น่านำมาปฏิบัติตาม ท่านเป็นครูชั้นดี ท่านพบเห็นใครที่ไหน ถ้ามีโอกาสท่านก็จะอบรมสั่งสอนที่นั่น อบรมสั่งสอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน เราสามารถนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน โดยการนำหลักของศีล 5 มาดำเนินในวิถีชีวิต

ในชุมชน เมื่อเราอยู่ในสังคม ในชุมชน เราก็ต้องรู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม โดยการรับฟังเหตุผลผู้อื่นด้วย เมื่อมีปัญหาต่างๆ ก็ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เราไม่ควรยึดติดกับความคิดของ

ตนเอง เพราะบางอย่างความคิดของเราคนเดียว ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด อย่างเช่นตัวผมเอง ทำงานอยู่ใน โรงเรียน ก็จะใช้วิธีการปรึกษาหารือ จะไม่มีการสั่งงาน โดยพลการ จะพูดคุยถึงปัญหา ว่าเราจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร เราจะดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร เราจะดำเนินการอย่างไร เพื่อจะแก้ไขปัญหานั้นๆ จะได้ไม่มีผลกระทบหรือมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทุกฝ่าย แล้วทำให้นั้นๆ เดินหน้าต่อไป การพูดคุยประสานงานจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ ท่านประพจน์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ที่เราสามารถนำหลักธรรมะหลักคำสอนของท่านมาดำเนินในงาน และในชีวิตประจำวัน ได้ “เพราะตัวอย่างที่ดี มีค่ามากกว่าคำสอน” อย่างใน โรงเรียนผมอยู่กับเด็กๆ เด็กนักเรียนต่างมองการกระทำของเราตั้งแต่หัวจรดเท้า ดูทุกการกระทำที่คุณครูได้แสดงออกมา แล้วเขาก็จะประพฤติปฏิบัติตาม เด็กก็เหมือนกระจกที่ส่องภาพของคุณครู อะไรที่เราทำผิดพลาดไป เราอาจจะเห็นกระจกสะท้อน โดยเด็กๆ เราจะรู้โดยทันทีว่าเราทำอะไรผิดพลาด เดียวเด็กก็จะตอบสนองเรา เช่น เราแต่งตัวไม่เรียบร้อย เขาจะเอาเป็นแบบอย่าง ถ้าเราไปบอก ไปเตือนเขา เขาก็ย้อนกลับมา เด็กในระดับนี้ จะมองคุณครูเป็นแบบอย่าง ฉะนั้น เราไม่สามารถจะทำอะไรที่ผิดได้เลย ผมจะเน้นย้ำกับคุณครูทุกท่าน ว่า เด็กๆ เขามองเราทุกกระเบียดนิ้ว เพราะเด็กจะทำตามเรา ขนาดพ่อแม่บอก ยังไม่เท่ากับคุณครูบอก คุณครูสอน เมื่อมองย้อนไปดูท่านครูบา (พระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ) ทำ สิ่งที่ท่านทำก็ชัดเจน ในความรับผิดชอบงานของท่าน ท่านไม่ใช่แค่รับผิดชอบงานภายในวัด ท่านรับผิดชอบทุกอย่าง ที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม เท่าที่ท่านทำได้ นี่ก็คือสิ่งที่ผม ได้พบเห็น และได้สัมผัสการทำงานของท่าน ผมยังคิดว่า ไม่รู้จะทำได้เหมือนท่านหรือเปล่า ลักษณะการทำงานของท่านมันเยอะมาก ถ้านำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- ประชาชน ไม่น่าจะมี ถ้ามีก็มีส่วนน้อยมาก เพราะประชาชนในชุมชนมีความเคารพยอมรับนับถือต่อตัวท่านอยู่แล้ว เมื่อท่านต้องการของความร่วมมือ ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย ทุกเครือข่าย ก็จะมีแรงช่วยเหลือท่านถึงที่สุด

- ท่านครูบา อุปสรรคของท่านไม่มี มีแต่ปัญหาของท่าน ก็คือ ท่านมีเวลาในการพักผ่อนน้อย ปัญหาสุขภาพของท่าน อายุของท่านก็เยอะขึ้น แล้วท่านยังรับกิจนิมนต์แทบทุกวัน การเผยแผ่เพื่อพระพุทธศาสนาก็มีเยอะมาก ทำให้ท่านไม่มีให้กับตัวเอง ถ้าสุขภาพของท่านไม่ดีก็เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการเผยแผ่หลักธรรมของท่าน

ด.ต.ไพรวลัย พรมวิชัย

รูปภาพที่ 4. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 27 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
เวลา 13.15 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ ด.ต. ไพรวลัย พรมวิชัย

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 39 ปี การศึกษา มัธยมศึกษา 6 อาชีพ รับราชการ
ตำแหน่งปัจจุบัน ผบ. หมู่ กก. ตชด. 11 อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นบุคคลที่ชอบในการศึกษาเรียนรู้ในทุกๆ สิ่ง ทุกๆ อย่าง ในทางที่ดี และยังไม่ลืมที่จะนำมาพัฒนา มาช่วยเหลือสั่งสอนบุคคลอื่นที่อยู่ข้างหลัง เพื่อเป็นแนวทางในดำเนินชีวิต ได้เรียนรู้และเข้าใจในหนทางที่ดี

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านเป็นผู้นำที่มีวิธีการดำเนินงาน เพื่อรรโลงโลก สร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสันติสุข ทั้งด้านจิตใจ ด้านกายภาพ และด้านสังคม

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นมากกว่า คำว่า “เสียสละ” ท่านคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นอันดับแรก ท่านเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่เสียสละเป็นอย่างมาก ท่านเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัว ทั้งๆ ปัจจุบันท่านก็มีอายุมากขึ้นทุกวันแต่การทำงานของท่านยังดำเนินเหมือนเดิมหรือมากขึ้นกว่าเดิม ที่ต้องการให้ผู้อื่นได้ดี ไม่ต้องการให้มีทุกข์ในการดำเนินวิถีชีวิต

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านจะเป็นลักษณะเชิงรุก โดยท่านจะยึดหลักธรรมของพรหมวิหารสี่แก่ประชาชน และเป็นผู้ให้มากที่สุดเท่าที่ท่านจะมีให้ได้

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านนำพาโดยการเป็นแบบอย่างประชาชน ทั้งด้านประพฤติปฏิบัติ ทั้งด้านหลักธรรมคำสั่งสอน เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาและนำมาเป็นแนวทาง มาเป็นหนทางการปฏิบัติบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา ประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย จนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินวิถีชีวิต

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก หลักของศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติที่มีความเสมอภาคอย่างมาก เป็นหลักธรรมที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันแล้วสังคมนั้นจะเกิดความสงบสุข เป็นหลักธรรมที่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยเป็นอย่างมากที่คนทุกคนในสังคมต้องนำมาปฏิบัติ

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา ท่านได้ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาทั้งทางโลก ทั้งทางธรรม เป็นสิ่งที่ต้องการมากในปัจจุบัน เพราะการศึกษาสร้างให้คนมีจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ มีสติในการดำรงชีวิต

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดี นั้น จำเป็นอยู่แล้วที่จะต้องการศึกษาทั้งทางโลก ทั้งทางธรรม เพราะการศึกษาทางโลก นั้น เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาให้คนที่พึ่งมาเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมได้เรียนรู้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ในทางธรรม นั้น เป็นหลักการที่จะช่วยให้ขัดเกลาให้เราได้มีจิตใจที่ดีงาม โอบอ้อมอารี เกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่เด็ก ๆ เยาวชนได้ดี เพราะเป็นการวางรากฐานทางด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ให้แก่เด็ก ๆ เยาวชนมีจิตใจที่อ่อนโยน รู้จักรับฟังเหตุและผลของกันและกัน ทำให้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านให้ความสำคัญอย่างมาก กับวันสำคัญๆ ในทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญๆ ของชาติ ท่านจะเป็นผู้นำพา ส่งเสริมให้ประชาชนได้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเอาไว้ในชุมชน ในชุมชนที่ใกล้ไกลท่านก็ยังส่งเสริมให้อุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยคงไว้ จนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และเป็นการสร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความรักใคร่ ความสามัคคี เป็นการเชื่อมโยงบุคคลหลายๆ ระดับได้ผูกพันซึ่งกันและกัน เป็นมิตรต่อกัน และยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กๆ เยาวชน ได้ร่วมในกิจกรรมประเพณีในชุมชนของตนเอง

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยได้ ทำให้ประชาชนได้ยึดมั่นในสัจจะของตนเองที่ตั้งไว้ เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตตนเองให้อยู่ในคุณธรรม จริยธรรมของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ครอบครัว และในสังคม

2.2.5 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ตัวเองและครอบครัวได้ยึดหลักธรรมคำสอนของท่านครูบา และคำสอนในทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินวิถีชีวิต สมาชิกในครอบครัวก็ให้ความเท่าเทียมกันและกัน ให้มีสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่การงานของกันและกัน

ในชุมชน ในชุมชนหรือในองค์กรของตนเองก็ได้นำหลักธรรมคำสอนของท่าน ไปปฏิบัติ คือ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งชนชั้นตามยศตามศักดิ์ อยู่รวมกันอย่างพี่น้อง รักใคร่กลมเกลียว เมื่อเกิดความปัญหาขัดแย้งกันก็จะรับฟังด้วยเหตุผล

ข้อเสนอแนะ การนำหลักธรรมคำสั่งสอนของท่านครูบา เมื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน หน้าที่ ที่ผมได้รับมอบหมายงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่ เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบและมีระเบียบมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจหลักการทำงานของท่าน และประชาชนในชุมชนก็ยังมีแบ่งกลุ่มแบ่งพวกอยู่แต่ก็เป็นปัญหาส่วนน้อยที่ไม่สามารถไปกระทบกระเทือนในการดำเนินงานของท่าน

นายใบสี เทวโลก

รูปภาพที่ 5. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 24 เมษายน 2562 สถานที่สัมภาษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน เวลา 13.18 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิกา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายใบสี เทวโลก

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 60 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ นักการเมืองท้องถิ่น ตำแหน่งปัจจุบัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านมีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส น่าศรัทธา ลักษณะการเป็นผู้นำของท่านนำมาเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้นำผู้คน ท่านเป็นพระนักคิดนักปฏิบัติ ท่านเป็นพระที่ทันต่อเหตุการณ์ ในด้านการเป็นผู้นำในหลักธรรมของท่าน หลักธรรมของท่านอิงมาจากธรรมะจริงๆ จากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา จากพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย จากท่านครูบาใหญ่ (พระอาจารย์คำพันธ์ คมภีรญาโณ) แล้วท่านนำมาแสดงธรรมให้เราให้ประชาชนได้รับฟังต่อ เป็นการถ่ายทอดหลักธรรมต่อจากงานครูบาอาจารย์ แล้วท่านยังสอดแทรกหลักธรรมะของท่านลงไป เพื่อให้เขายุกเข้าสมัย ทำให้คนรับฟังเข้าใจได้ง่าย เมื่อได้รับฟังธรรมะของท่านแล้วทำให้ได้ข้อคิดมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ในที่ทำงาน

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านถือได้ว่าเป็นหลักในการยึดเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำ คำแนะนำ คำสั่งสอน สามารถนำหลักธรรมของท่านมาปรับปรุงมาสอดแทรกในการบริหารงานของเราได้ 1. ด้านคุณธรรม 2. ด้านคุณความดี หลักธรรมของท่านช่วย

ในความสามัคคีปรองดองกัน ท่านยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพราะบุญบารมีของท่านมีมาก หลักการทำงานของท่านเข้ากับหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพราะท่านรับฟังเสียงจากเสียงส่วนใหญ่ ท่านฟังเสียงจากคณะสงฆ์ ท่านฟังเสียงจากคณะกรรมการวัด ท่านฟังเสียงญาติโยมผู้มารักษาศีลภาวนา ท่านไม่ได้เป็นพระแบบเผด็จการ ท่านรับฟังเสียงจากส่วนใหญ่ อย่างการจัดกิจกรรมต่างๆ ของทางวัด ท่านก็จะมีการจัดประชุมปรึกษาหารือกับทุกฝ่ายทุกครั้งเสมอ ท่านดำเนินงานอย่างมีแบบแผนและมีโครงสร้าง

ขยายคำว่า **ประชาธิปไตย** คือ หลักการการอยู่ร่วมกัน อย่างวัด ท่านก็มีหลักการในการทำงานของท่าน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ท่านก็ต้องร่วมกันพูดคุยลงความคิดเห็นให้เป็นเอกฉันท์เป็นข้อตกลงร่วมกัน จึงเป็นประชาธิปไตย จากความคิดของผม คิดว่า แต่ก่อนยังไม่การบัญญัติในเรื่องรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไทย พระองค์จึงได้นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาปกครองข้าราชการของพระองค์ เรื่องของกฎหมายต่างๆ อย่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระองค์ท่านก็เอามาจากหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ฉะนั้น ธรรมะจึงเป็นวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยใหม่ ผมว่าเป็น โดยธรรมชาติ เป็นกฎหมายใหม่เป็น โดยธรรมชาติ ขนาดองค์ดาไลลามะ ท่านก็เป็นทั้งนายกรัฐมนตรี เป็นทั้งผู้นำคณะสงฆ์ เขาเรียกว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน คำพูดของท่านเป็นตัวแทนกฎหมาย ต้องการให้ผู้คนไม่เกิดความแตกแยก เพราะหลายคนหลายพ่อหลายแม่ ย่อมมีจิตใจที่แตกต่างกัน แต่ท่านก็ปกครองได้ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนาได้ ก็จะทำให้สังคมอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ส่วนใหญ่หลักประชาธิปไตยเป็นหลักการปกครองของกฎหมายของประเทศ แต่ถ้าเรานำหลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในชุมชน ถ้าชุมชนยอมรับร่วมกัน ก็จะเกิดความสุขร่มเย็นเลย แต่ถ้าบางที่บางครั้งอย่างในเขตตำบลสะตอนของเราแน่นอน มีท่านครูบาโก อบรมกล่อม เกลาประชาชนให้มีจิตใจดี มีหลักธรรมะประจำใจในการดำเนินชีวิต แต่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มันคนละอย่างเพราะ โดยส่วนมากเป็นศาสนาอิสลาม ย่อมมีการปฏิบัติแตกต่างกัน ของเราเอาแบบอย่างท่านเป็นหลักได้ เพราะท่านใช้หลักการเสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก ท่านก็จะบอกกล่าวว่า ท่านนายกฯ การทำงานในแต่ละอย่างต้องมีการประชุมกันนะ ผมก็ปฏิบัติตาม ในที่ประชุมก็มีการพูดคุยกันด้วยเหตุผลหาข้อสรุปในการดำเนินงานเสมอ

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม บทบาทการเป็นผู้นำของท่าน นั้น ท่านเป็นผู้นำที่เสียสละอย่างใหญ่หลวง ท่านไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่เคยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเลย ขอแค่สิ่งที่กระทำลงนั้นเป็น ไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขอเป็นแค่การสร้างบุญบารมีท่านทำเลย โดยไม่คำนึงถึงสังขารร่างกายของท่านเลย เวลาจำวัดของท่านแถบจะไม่

มีเวลาเลย ทั้งเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยของท่านก็ไม่เคยบ่นให้ไต่ยืนเลย บางทีเราพบท่านตามกิจกรรมทางศาสนา เห็นท่านนำสงสาร หน้าตาไม่ค่อยสู้ดี แต่ท่านก็ฝืนตัวเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านในฐานะพระสงฆ์ ผมว่า ท่านเป็นพระอริยบุคคลรูปหนึ่ง หลักธรรมคำสอนของท่าน ท่านอิงจากธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ท่านไม่ได้มาเสแสร้งแกล้งทำเป็นผู้วิเศษ ให้คนอื่นหลงเชื่อหลักธรรมคำสอนของท่าน ท่านอิงพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ท่านไม่ได้คิดว่าท่านอยู่เหนือพระพุทธเจ้า ท่านยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่ให้ประชาชน ได้รับรู้รับทราบ ท่านเป็นผู้ที่มีความรอบรู้รอบด้าน ในด้านพระพุทธศาสนา ท่านพยายามปลูกฝังให้ประชาชนที่เป็นชาวพุทธให้ช่วยกันดูแล รักษาพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ประเทศไทยเรา

แต่ก่อนผมเป็นกำนันตำบลสะตอน ผมเห็นท่านก็คิดว่าเป็นพระหนุ่มธรรมดา คงไม่มีอะไรมากมาย เพราะแต่ก่อนจะมีท่านครูบาใหญ่ (พระอาจารย์คำพันธ์ กมภิรญาโณ) เป็นผู้อบรมสั่งสอนในเรื่องหลักธรรมคำสอนเป็นส่วนใหญ่ แต่พอท่านครูบาใหญ่ละสังขารไป เลยได้รู้ว่าท่านไม่ธรรมดาอย่างที่คิด ผมจึงคิดว่า ท่านคงรู้ว่าตัวท่านอยู่ในสถานะใด พอดีอยู่ในฐานะการเป็นผู้นำ ท่านจึงไม่ธรรมดา ถือได้ว่าเป็นพระอริยบุคคลรูปหนึ่ง การแสดงหลักธรรมของท่าน ไม่ได้เลือกคนรวยคนจนท่านให้ความเสมอภาค ความเท่าเทียมเสมอมา แค่ว่าใครจะได้มากได้น้อยเพียงใด

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน การนำพาประชาชนด้านนี้ ท่านเป็นเลิศมาก หลักธรรมของท่านดึงดูดให้ประชาชนได้เข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล ภาวนา ปฏิบัติตามจารีตประเพณี โดยยึดท่านเป็นหลัก การสั่งสอนธรรม การวางตัวของท่าน เวลาเรามองพระจะมองตอนแรกแล้ว เกิดความศรัทธาก่อน เมื่อเกิดความศรัทธาแล้ว คำพูดก็จะเกิดความศักดิ์สิทธิ์ พระก็ขึ้นอยู่กับการวางตัวว่าจะศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้น ท่านวางตัวได้นำเคารพศรัทธามาก ลักษณะท่านเป็นผู้มีบุญบารมีมาก ท่านเป็นพระที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ธรรมะของท่านน่ารับฟัง ธรรมะของท่านเป็นธรรมะที่มีคุณค่าในการรับฟัง เวลาฟังธรรมะของท่านแล้ว รู้สึกจิตใจเบาสบาย อันนี้ผมสัมผัสด้วยตัวเอง มันมีความรู้สึกอย่างนั้น แต่บางครั้งผมเจอพระบางวัด ตัวเองจะรีบทำบุญให้เสร็จๆ ไป แล้วรีบกลับออกมา แต่กับท่านแล้วอยากฟังอยากสนทนาธรรมกับท่าน ฟังแล้วก็อยากฟังไปเรื่อยๆ ไม่มีเบื่อ ท่านเป็นพระที่สั่งสอนธรรมะ โดยมีกลิ่นกรอมมาอย่างดีแล้ว ธรรมะของท่านเป็นธรรมะที่คุณภาพ แล้วธรรมะของท่านเป็นเรื่องจริงปฏิบัติได้จริง

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนานี้ สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยมากๆ อย่างเรามีศีล ศีลข้อที่หนึ่ง ห้ามฆ่าสัตว์ ถ้าเราปฏิบัติตามได้ก็จะไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หลักของศีล 5 มันแยกและอิงออกมาจากหลักประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตยโดยสากลแล้วเป็นหลักปฏิบัติตามกันทั่วโลก แต่แต่ละประเทศหลักปฏิบัติย่อมแตกต่างกัน อย่างประเทศไทยก็ไม่จำเป็นต้องจำหลักการของเขามาทั้งหมด เรามีหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาดีแล้ว ขนาดผู้นำของประเทศยังแสดงตัวเป็นพุทธมามกะก่อนรับหน้าที่ ฉะนั้น หลักของศีล 5 จึงเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างแยกไม่ออกของการดำเนินวิถีชีวิตของเรา

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา ดีมากเลย ขอผมเขย่งท่านที่ท่านสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคม คือ ท่านผลิตผู้ไม่มีโอกาส คนด้อยโอกาสได้มีโอกาส ไม่มีที่ร่ำเรียน ท่านก็ส่งเสริมให้มีการศึกษา สิ่งที่ท่านทำอยู่นี้ท่านต้องการให้ลูกหลานได้มีการศึกษา ทั้งส่งเสริมทั้งให้ทุน อย่างแต่ก่อนตอนผมเป็นกำนันก็ได้เรียนมสธ. เหมือนกันแต่เรียนไม่จบ เห็นลูกศิษย์ลูกหาท่านเป็นสอบที่ตัวเมืองจันทบุรี จำนวนมาก มันไม่ง่ายเลยที่จะมีคนส่งเสริมสนับสนุนคนมากมายขนาดนี้ ทั้งค่าเล่าเรียน ค่ารถค่าลา ค่าอาหาร อื่นๆ อีกอีกเยอะ แต่ก็เรียนจบเอาๆ เห็นแล้วผมคิดว่า ท่านทำได้อย่างไร มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่จะมีคนเสียสละเช่นท่าน นี่เป็นการเสียสละ โดยธรรมชาติ ฉะนั้นใครที่เรียนจบมาจากวัดเขาเจ็บบง ถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานมาก หนึ่งละเรื่องของจิตใจ

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาต้องศึกษาควบคู่กันทั้งทางโลกและทางธรรม ถ้าศึกษาทั้งสองทางจะเป็นคนที่มีคุณภาพมาก เราจะศึกษาแค่ทางธรรมอย่างเดียวก็ได้ มันจะทำให้ไม่เท่าทันเล่ห์ของคนอื่น เพราะทุกวันนี้เขาสู้กันด้วยการศึกษา เรามีความรู้มากขนาดไหน ถ้าเราไม่มีใบประกาศนียบัตรแล้ว ผู้คนก็ไม่ยอมรับ แม้แต่ในทางธรรม พระสงฆ์ในปัจจุบันถ้าท่านไม่มีใบประกาศนียบัตรธรรมเอก ธรรมโท ธรรมตรีแล้ว ก็ไม่มีการยอมรับในตำแหน่งสงฆ์ของท่าน เว้นแต่ท่านมีบุญบารมีมากมีคนเคารพศรัทธามากอยู่แล้ว ฉะนั้น ใบประกาศใบปริญญาจึงเป็นใบเปิดทางของเรา

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน ท่านส่งเสริมกิจกรรมเช่นนี้ถูกต้องแล้วของสังคม แบบอย่างหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ ถ้าท่านขยายมาในหมู่บ้านที่อื่นๆ ยิ่งเป็นการดี จะเป็นประโยชน์มากมายมหาศาล ท่านเป็นเพียงแต่ผู้แนะนำหลักการนี้ ถือว่าเป็นวิธีการที่ดีที่ลูกศิษย์ลูกหานำไปปฏิบัติตาม ก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการปลูกฝังให้เด็กๆ เยาวชนได้ใกล้ชิดหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาตั้งแต่เล็กๆ และทำให้ผู้นำใน

หมู่บ้านเขาแรงขึ้น เพราะมีคนมาช่วยฝึกอบรมเด็กๆ เขาชวน ผมก็อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้ทั้งชุมชน แต่บารมีไม่ถึง ทำอย่างท่านไม่ได้

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน เรื่องนี้ท่านทำได้ดี เป็นการยากที่ทำได้เหมือนท่าน วัฒนธรรม คือ การกระทำของคนที่เกิดก่อนได้ทำไว้ก่อนแล้วคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีท่านรักษาและอนุรักษ์ได้ดี ท่านรักษาไว้ตามประเพณีของพระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย และท่านครูบาใหญ่ (พระอาจารย์คำพันธ์ คมภิญญาโณ) ได้เคยทำมา ท่านก็ยังรักษาประเพณีเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีรักษาป่าไม้ ประเพณีการแต่งตัวขาวดำ ประเพณีการบวชพระห่มขาวเข้านาคสามเดือนก่อนบวชพระ เป็นต้น

ถ้าไม่อนุรักษ์ไว้ ไม่คงไว้ ก็จะสูญสลายไป เดียววัฒนธรรมอื่นก็จะเข้ามาสอดแทรกเอา ยกตัวอย่าง เช่น วัฒนธรรมสวัสดิ์ตอนเช้า (ไลน์) ดึงต่องๆ ส่งรูปนั้นนี้ให้กันตลอดเวลา เป็นอย่างเช่นทุกวันนี้ แต่ถ้ามีกรณีแบบท่านครูบาโกมีหลายๆ องค์ ก็เป็นการดี ท่านเป็นผู้นำพาแล้วมีผู้ปฏิบัติตาม ถึงแม้ปฏิบัติตามไม่หมดทุกคน แต่ก็เป็นการดี อย่างน้อยๆ วัฒนธรรมไทยก็คงไม่ถูกวัฒนธรรมต่างชาติแทรกซึมมากนัก ตำบลสะตอมี همینคน ได้หลักพันหรือมากกว่านั้นก็ดี ในนี้ก็มีครอบครัวใครครอบครัวหนึ่ง ปลูกฝังอบรมสั่งสอนคนในครอบครัวของตนเอง อย่างน้อยๆ การปลูกฝังก็ต้องมีสักคนในครอบครัวที่ต้องการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทยสืบไป

2) วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นที่สำคัญของชาวพุทธ คนเราไม่ค่อยมีโอกาสที่จะเข้าวัดฟังธรรมได้บ่อยนัก สำหรับคนไม่ค่อยมีเวลา ที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ คนที่ไม่มีโอกาสได้เลิกเหล่า คนที่ฆ่าสัตว์เพื่อดำรงชีพก็ได้หยุดฆ่าสัตว์ในวัดพระ หรือเมื่อถึงช่วงเข้าพรรษาก็ได้มีโอกาสสักครั้งที่จะได้ทำความดี ถึงแม้จะเป็นระยะเวลาสั้นๆ ก็ยังดี อย่างกรณีคนที่มักดื่มสิ่งมีนเมาที่มีอากับเพื่อนดื่มว่า อยู่ในช่วงเข้าพรรษาได้อธิษฐานไว้ว่าจะไม่ดื่มของมีนเมา ออกพรรษาก่อนค่อยว่ากัน พระพุทธศาสนาสอนให้คนที่มักพูดเล่นๆ พูดไม่จริง ก็อาจเป็นคนที่มิสัจจะ ตลอดเวลา 9 เดือน มีจิตใจฟุ้งซ่าน แต่ภายใน 3 เดือน ก็ทำให้จิตใจสงบสักครั้ง เพราะได้เข้าวัดฟังธรรม ได้สวดมนต์ภาวนา รักษาศีล อยู่ภายในวัด ไม่มีเสียงอื่นมารบกวนก็จะทำให้จิตใจสงบใสซึ้ง ก็ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความสงบสุข

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ บทบาทของท่านในแต่ละด้าน ท่านทำออกมาแบบอย่างที่ดีแล้ว แต่วัดเขาแจ่มเบงในความคิดของผม ผมต้องการให้ประชาชนโดยส่วนใหญ่มาเที่ยวได้เข้ามาพบมาเห็นวิถีแบบพระป่าพระกรรมฐานสายธรรมยุตให้มาก แต่ท่านคงไม่ชอบใจ ท่านไม่อยากจะให้มายุ่งเกี่ยวกับท่านมาก เพราะการปฏิบัติธรรมต้องไม่มีความวุ่นวาย แต่

เครื่องเสียงแทนนาค ท่านก็ยังไม่ให้มีไม่ให้ส่งเสียงดังภายในวัด ก็เป็นการดี ก็อยากรักษาข้อปฏิบัตินี้ไว้ตลอดไป อยากให้คงความเป็นธรรมชาตินี้ตลอดไป ก็ไม่อยากจะให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระ อธิการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน 1. ทำให้เราสมถะ 2. ทำให้เรารอบคอบ 3. ทำให้เราสุขุม เมื่อเราได้ฟังหลักธรรมคำสอนของท่าน เราสามารถนำมาปรับภายในตัวเราได้ คนเราทุกคนต้องมีข้อบกพร่องอยู่ในตัวกันทุกคน อย่างผมเวลาท่านเทศนาธรรมะผมก็สามารถนำมาแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเอง เพราะผมเคารพเลื่อมใสท่านครูบาใหญ่ (พระอาจารย์คำพันธ์ คมภิญญาโณ) และท่านครูบาโกจรงๆ แต่ก่อนไม่มีเวลาเข้าไปกราบท่านก็ยกมือขึ้นกราบท่านด้วยใจจริง ผมรอดชีวิตกับระเบิดมาก็เพราะท่าน อันนี้ผมได้พูดเลยความจริง วัดเขาแจ่มเบงนี้ เข้าไปทำให้เย็นกายเย็นใจ อย่างบางวัด อยากเข้าไปแล้วทำบุญเสร็จก็รีบออกมาเลย บางที่บางวัดก็ทำให้จิตใจหดหู่ ร้อนกระวนกระวายจิตใจ บางวัดก็เสริมสร้างจิตใจอยู่แล้วสบายจิตใจอย่างเช่นวัดเขาแจ่มเบง

ในชุมชน เมื่อนำแนวทางของท่านมาปรับในชุมชน ก็เน้นในเรื่องคุณธรรมมาปรับใช้ในชุมชน นำมาปฏิบัติตามท่านเอาท่านเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ อย่างท่านครูบาท่านมีความเมตตาอย่างไร ท่านมีความอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างไร เมื่อเราในชุมชนมีความเคารพเลื่อมใสท่าน ถ้ามีข้อขัดแย้งกันเราก็ต้องหาข้อสรุปให้ได้โดยไม่แตกแยกกัน ต้องนำแนวทางหลักธรรมคำสอนของท่านเป็นหลักในการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ หลักธรรมคำสอนของท่านสามารถนำมาใช้ได้ดีเลย ดีทั้งในการดำเนินชีวิตทั้งในครอบครัว ทั้งในที่ทำงาน 1. ทำให้เรามีความเมตตากรุณา 2. ทำให้เรารู้จักการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น เวลาเราเห็นคนตกทุกข์ได้ยาก เราจะช่วยเหลือตามกำลังที่เราสามารถช่วยเหลือได้ คนที่เราเกลียดเขาพอนึกถึงหลักธรรมคำสอนของท่านแล้วก็ไม่อยากเกลียดเขา เพราะเราอยากเป็นอย่างท่าน ที่มีแต่คนเคารพรัก ศรัทธาและเลื่อมใส เวลาท่านแสดงธรรมะก็มีแต่คนตั้งใจฟัง เราก็อยากให้คนอื่นรับฟังเราบ้างเหมือนอย่างท่าน อย่างในที่ทำงานก็นำหลักธรรมคำสอนของท่านมาปรับใช้กับผู้อยู่ได้บังคับบัญชา เพราะในองค์กรมีผู้อยู่ได้บังคับบัญชาหลายระดับ ไม่ว่าจะป็นสมาชิกบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็รู้จักการให้อภัย ให้ความเมตตาแก่ผู้อยู่ได้บังคับบัญชา ไม่ใช่แสดงอำนาจบาตรใหญ่ใส่ บางสิ่งบางอย่างไม่ใช่ปัญหาที่ยิ่งใหญ่พอให้อภัยกันได้ก็ให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธเคืองเขา

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคของท่านผมว่าไม่มีในตัวท่าน แต่ปัญหาภายในวัดก็อาจจะมีปัญหา แต่อุปสรรคไม่มี ที่ว่ามีปัญหาคือ ปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายภายในวัด เช่น ค่ารถ ค่าอัฐบริวาร ค่าใช้จ่าย จิปาถะ การก่อสร้างต่างๆ อย่างตอนนี้ท่านกำลังพระพุทธรูปหินใหญ่หลายๆ องค์ กำลังก่อสร้างศาลาใหญ่ ค่าใช้จ่ายมันอาจจะเยอะมาก ค่าวัสดุในการก่อสร้างก็แพง จิตใจและกำลังใจของท่านคงดี และสู้ไม่ถอย แต่ผมว่ามันหนักมาก เพราะวัดวาอารามมีแต่ระบบความศรัทธาของประชาชนงบประมาณแผ่นดินจะไม่มีให้ ด้วยทกฏหมายว่าทางวัดสามารถบริหารจัดการตัวเองได้ด้วยระบบความศรัทธาของประชาชน ไม่เหมือนองค์กรอื่น

นายสุชิน รุดคิชฐ์

รูปภาพที่ 6. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่สัมภาษณ์ บ้านสวนส้ม
เวลา 15.10 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิดา ผิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสุชิน รุดคิชฐ์

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 65 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาโท อาชีพ ทำสวนลำไย
ตำแหน่ง อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถี ชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านมีบุคลิกลักษณะเรียบร้อย อ่อนโยน วางตัวอยู่ในอาการของความสงบตลอดเวลาที่พบเห็น ให้ความเป็นกันเองกับญาติโยม ยังมีความเมตตาสูง หลักคำสอนของท่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นแนวทางในการเป็นผู้นำ

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านให้ความสำคัญกับบุคคลที่ร่วมงาน และบุคคลที่อยู่ในความดูแล ท่านจะคอยให้คำแนะนำหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ แนะนำความถูกต้องของการดำเนินงานนั้นๆ การทำงานในทุกๆ กิจกรรม จึงสำเร็จไปได้ด้วยดี

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นผู้ยอมเสียสละเป็นอย่างยิ่ง โดยเสียสละความเป็นส่วนตัว การเสียสละของท่านในหลายๆ ด้าน ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การรับกิจนิมนต์ที่ไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ท่านจะรับนิมนต์แม้บางครั้งจะลำบากต่อการเดินทางก็เพื่อให้ส่วนรวมมีความสุขและสบายใจ

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยที่ท่านมีลักษณะในการวางตัวบุคลิกภาพที่เรียบร้อย สุขุม และประสบการณ์ที่ท่านได้พบปะครูบาอาจารย์มา มาก จึงมีธรรมชาติอธิบายให้อุบาสกอุบาสิกาได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติตาม การนำหลักธรรมของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้ศึกษามา ประกอบกับบริบทในสังคมชุมชนนั้นๆ มีผู้มีจิตใจเป็นบุญ จึงมีผู้ที่มาทำบุญมาก อีกทั้งมีจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะมีท่านเป็นเหมือนศูนย์รวมจิตใจ

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านได้นำพาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามในด้านพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติกันมา และนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา หลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้พบและรำเรียนมา โน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้รู้จักรักษาศีล ภาวนา ซึ่งเป็นหนทางในการดำเนินชีวิตให้เกิดความผาสุกทั้งตนเองและครอบครัว

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก คือ เมื่อไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันอยู่ในสังคม ความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ ย่อมมีความคิดเห็นและการแสดงออกด้วยความจริงใจของคนในสังคม

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การที่ท่านได้ชักชวนกุลบุตรกุลธิดาให้เขาได้มาทำบุญหรือร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ก็ดี ท่านได้อธิบายการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง ได้อธิบายการ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ต้องได้รับการศึกษาที่ดี ฉะนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย การดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ ท่านจึงส่งเสริมการศึกษาเพราะเป็นบาทฐานในการดำเนินชีวิต

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ มีความสำคัญทั้งสองทาง ที่จะต้องศึกษาควบคู่กันไป เพราะการศึกษาในทางโลกนั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การศึกษาในทางธรรมมีความสำคัญต่อทางจิตใจ

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน ได้เป็นอย่างดี เพราะการทำกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมเป็นการปลูกฝังให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะจำนวนมาก ย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การที่ทำเด็ก ๆ เยาวชน ได้ทำสมาธิ การสวดมนต์ ภาวนา ก็จะช่วยให้จิตใจสงบ ย่อมมีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็จะเกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่าน ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีไทย โดยการนำประสบการณ์ของผู้มีอายุในชุมชนนั้นๆ รวมกัน และได้นำมาเผยแพร่ต่อประชาชน ศิษยานุศิษย์ เด็ก ๆ เยาวชน ฉะนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของท่านมีความสำคัญอย่างมาก ทำให้ชุมชน และเยาวชนรุ่นหลัง ได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และได้สืบสานต่อไป

2) วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้พอสมควร เนื่องจากว่าจะเสริมสร้างได้เฉพาะ ในกลุ่มที่ตั้งใจปฏิบัติธรรม ในศีลธรรม แต่ก็ทำให้ความคิดเป็นอิสระในการดำรงชีวิต

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านปฏิบัติตนเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และได้ให้ข้อคิดแนวทางเตือนสติแก่ผู้ที่ได้สนทนาธรรมกับท่าน

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ได้นำแนวคิดแนวทางปฏิบัติของท่านที่มีความเมตตา โดยใช้หลักพรหมวิหารสี่มาใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน และยังยึดหลักพรหมวิหารสี่กับครอบครัว

ในชุมชน ในที่ชุมชนก็ทำตัวให้เป็นทีเคารพนับถือของชุมชน ด้วยการปฏิบัติตัวทำในสิ่งดีให้ปรากฏ ให้ชุมชนให้ความไว้วางใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เอาความคิดของส่วนรวมมาหาเหตุ

และผลจนกว่าได้ข้อสรุป และกระทำตัวให้เป็นหลักศูนย์รวมใจของสังคมให้ได้ โดยยึดหลักของความมีเมตตา สร้างคุณงามความดี ตามแบบอย่างท่าน เพื่อให้ทุกคนในสังคมเชื่อใจให้ความเคารพนับถือ

ข้อเสนอแนะ ท่านมีบุคลิกภาพที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน เป็นลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเมตตา หลักการนี้สามารถนำไปปฏิบัติตามของผู้เป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน และผู้นำในองค์กรต่างๆ โดยไม่ต้องสงสัย

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมย่อมมีความคิดเห็นที่หลากหลาย จิตใจย่อมไม่เหมือนกัน การที่จะรวมจิตใจของคนในสังคมย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย ที่จะทำให้คนทั่วไปเข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาได้โดยง่าย

นายรังสรรค์ ทองเต็ม

รูปภาพที่ 7. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ เวลา 15.20 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ผิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายรังสรรค์ ทองเต็ม

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 40 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ เกษตรกร (สวนลำไย) ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ ต. สะตอง อ. สอยดาว จ. จันทบุรี

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) **บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ** ท่านเป็นผู้นำที่น่าน่าเป็นต้นแบบ ควรนำไปเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำที่ดี โดยการกระทำของท่าน ท่านทำในสิ่งที่ไม่ทำให้ผู้ใดได้รับความเดือดร้อน โดยท่านคำนึงถึงความถูกต้องเป็นหลัก ไม่ว่าท่านจะอยู่ในฐานะผู้นำทางบรรพชิตหรือผู้นำทางฆราวาส ตลอดจนเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

2) **วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ** ลักษณะการบริหารงานของท่านนั้น ท่านเป็นคนที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของทุกคนทุกฝ่าย โดยไม่ทำให้บุคคลใดได้รับความเดือดร้อน หรือเกิดความแตกต่างกัน ท่านมีวิธีการที่แยบยลในการเจรจาในการบริหารงาน

3) **การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ** โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การเป็นผู้นำของท่าน ทุกๆ งาน ทุกๆ รูปแบบ เป็นการเสียสละเป็นอย่างมาก โดยท่านไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว ท่านนึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนรวม ทุกเรื่องทุกการทำงานของ ท่าน ท่านคำนึงถึงหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) **บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** ท่านเป็นนักพัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์ ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลา เมื่อมีโอกาศ เมื่อมีคนเปิดใจรับฟัง เพราะท่านต้องการให้ประชาชนศิษยานุศิษย์ ได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิต โดยท่านอบรมสั่งสอนให้ประชาชนและศิษยานุศิษย์ ระลึกรู้ถึงศีล สมาธิ และปัญญา ในการดำเนินวิถีชีวิต

2) **การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน** ท่านเป็นผู้นำพาประชาชนและศิษยานุศิษย์ในทุกๆ ด้าน อย่างการนำพาในด้านบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา ท่านได้นำหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ที่เคยปลูกฝังคุณค่าของการรักษาศีล สมาธิ ภาวนา ให้แก่ประชาชนและศิษยานุศิษย์ โดยการปลูกจิตสำนึกตั้งแต่เด็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ให้เรียนรู้ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้มีหลักธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจต่อไปในภายภาคหน้า

3) **หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย** หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักของศีล 5 เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยมากที่สุด ยุติธรรมที่สุด จึงถือได้เป็นหลักการที่มีคุณธรรมของหลักประชาธิปไตย ที่ควรนำไปปฏิบัติเป็นวิถีการดำเนินชีวิต

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา ท่านเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพราะการส่งเสริมการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนที่ขาดโอกาสที่ดีในชีวิต ได้มีองค์ความรู้ ได้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง ทำให้เป็นการพัฒนาบุคลากรของคนในชุมชนวิธีการหนึ่ง ทำให้เพิ่มบุคลากรที่มีคุณค่าต่อสังคม

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาเป็นการเรียนรู้ เป็นการให้เราได้รู้จักวิเคราะห์ค้นหาอะไรเข้ามาหาให้กับตัวเอง เป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจในสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกวัน การศึกษาที่ดีนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน โดยในการดำเนินวิถีชีวิตเราต้องคำนึงถึงหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ ให้เราตั้งอยู่ในกรอบของศีลของธรรม จึงจะทำให้เราตั้งอยู่ในโลกใบนี้ได้ การดำเนินวิถีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ จึงจะเรียกว่า ผู้ศึกษามาดี

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน การปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย ใฝ่ดี ทำให้เด็กๆ เยาวชน ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน รู้จักการใช้สิทธิในการใช้ชีวิต รู้จักการการไม่แย่งชิงกันและกัน ทำให้เกิดความรักใคร่ ความสามัคคีกัน เมื่อเติบโตขึ้นไป ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความผูกพันกันมากยิ่งขึ้น

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านได้นำพาประชาชนและศิษยานุศิษย์ ได้อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีไทยต่างๆ ให้คงอยู่ในชุมชน ให้จัดทำกิจกรรมตามประเพณีทุกช่วงเทศกาล ไม่ใช่แค่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ท่านได้ส่งเสริม สนับสนุนทุกๆ ชุมชน ท่านยังปลูกฝังให้คนในชุมชน มีจิตสำนึกรักในถิ่นที่เกิด ทำให้คนในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีไทย ให้อยู่กับชุมชนสืบไป เป็นการส่งเสริมวิถีปลูกฝังให้เด็กๆ และเยาวชนในชุมชนได้รักษา สืบสานต่อไป

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นหลักการของระบอบการเมืองการปกครองไทย ที่คนไทยต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม เมื่อเราอยู่ในฐานะเป็นชาวพุทธ การฝึกใจฝึกกายให้ตนได้อยู่ในกรอบระเบียบที่ตนได้ตั้งใจตั้งสัจจะเอาไว้ ซึ่งก็เป็นวิธีการที่เสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้เหมือนกัน

2.2.5 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระ อธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ได้นำเอาหลักธรรมคำสอนของท่านมาปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิต โดยยึดหลักของศีล 5 มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และนำเอาหลักธรรมคำสอนของท่านมาใช้ในครอบครัว ก็ทำให้คนในครอบครัวมีความเคารพสิทธิกันและกัน และประพฤติปฏิบัติตามที่รับผิดชอบของตนเอง

ในชุมชน ในฐานะผมมีหน้าที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำหมู่บ้านก็ได้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักของประชาธิปไตยแก่ชาวบ้าน จึงเป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชน และเมื่อนำไปดำเนินในที่ทำงาน ก็ได้นำหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดี

ข้อเสนอแนะ ผมในฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้าน และยังเป็นศิษย์ในพระอธิการบุญธรรม สุทธิญา โณ ก็ได้นำหลักธรรมคำสอนของท่านมาเป็นแนวทาง มาประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงาน ทำให้ตนเองมีสติ มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและ ใ้ตรงตรงการทำงานให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ประชาชนบางกลุ่มไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม จึงทำไม่เข้าใจการทำงานของท่าน หรือการวางตัวของท่าน จึงทำให้การดำเนินงานของท่านไม่เชื่อมโยง

ด.ต. บุญธรรม สุระขันธุ์

รูปภาพที่ 8. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
เวลา 17.32 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิดา พิวกำ ผู้ให้สัมภาษณ์ ด.ต. บุญธรรม สุระขันธุ์

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 64 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
ตำแหน่งปัจจุบัน ที่ปรึกษาแพทย์แผนไทยวัดเขาเจงเบง

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

- 1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านมีบุคลิกลักษณะผู้นำที่ดี ทั้งการวางตัว การปฏิบัติ การเป็นแบบอย่าง การอบรมสั่งสอนเรื่องธรรมะและการดำเนินวิถีชีวิต
- 2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ การดำเนินงานของท่านมีลักษณะกระจายงาน ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน โดยไม่กระจุกงานไว้แค่คนสองคน งานทุกอย่างทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ โดยไม่ได้ออกคำสั่งโดยเด็ดขาด
- 3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นผู้นำที่เสียสละเป็นอย่างมาก จนหาบุคคลที่เสียสละมากกว่าท่านไม่มี ท่านคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลักมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- 1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านนั้น ท่านเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังธรรมะตลอดเวลา เมื่อมีโอกาส เมื่อมีคนเปิดใจรับฟัง เพื่อต้องการให้ประชาชน ศิษยานุศิษย์ ได้เข้าใจหลักธรรมและนำไปปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิต โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยเลย
- 2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านเป็นผู้นำพาประชาชนและศิษยานุศิษย์ในทุกๆ ด้าน อย่างการนำพาในด้านบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา ท่านก็ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างให้เห็นและให้นำประพฤติปฏิบัติตาม และได้ปลูกจิตสำนึกตั้งแต่เด็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ให้เรียนรู้ในเรื่องของคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อให้มีหลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ
- 3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 เป็นหลักของประชาธิปไตยที่สุดแล้ว อย่างที่ท่านครูบาใหญ่ (พระอาจารย์คำพันธ์ ภริญาโณ) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ถ้าปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ได้ ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายมาบังคับกันและกันเลย

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา เรื่องของการศึกษาท่านนั้นส่งเสริมสนับสนุนเต็มที่เต็มกำลังเต็มความสามารถของท่าน เพราะท่านได้เล็งเห็นว่า ปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการใช้ชีวิตประจำวัน และท่านจะความยินดีอย่างมากเมื่อมีลูกศิษย์ลูกหาได้จบการศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในระดับ

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ เป็นเรื่องที่ทำเป็นอย่างมาก ที่เราต้องมีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะเราศึกษาแต่ทางโลกอย่างเดียวก็อาจคิดชั่วทำได้ แต่ถ้าเรามีหลักธรรมก็สามารถบังคับจิตใจของเราเอาไว้ได้ ในการดำเนินวิถีชีวิตก็จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน เป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยของเด็ก ๆ เยาวชน ได้เป็นอย่างดี แม้ตอนนี้เด็กอาจไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจมากมาย แต่เขาก็มีลักษณะนิสัยที่ดีเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทยให้คงอยู่ไว้ในชุมชน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และต้องการให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามต่อไป ทั้งประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา เกี่ยวกับพิธีวันสำคัญของชาติ ประเพณีการทำบุญต่างๆ โดยท่านมีวิธีการ คือ การชักชวนประชาชนในหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ฝ่าย มาร่วมกัน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมประเพณีต่างๆ ทำให้ประชาชนหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ฝ่าย ได้เกิดความรักใคร่ ความสามัคคีกัน มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความพร้อมเพรียงกันได้

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตยได้ดี เพราะทำให้เราได้ฝึกสติในการตั้งจิตตั้งใจของตนเองไม่ให้ผิด ในการใช้ชีวิตในสังคมก็จะทำให้เรามีสติและปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบของสังคม ไม่ไปละเมิดกฎของสังคม

2.2.5 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน เมื่อตนเองได้ยิน ได้ฟังหลักธรรมคำสอนของท่านก็ปฏิบัติตัวตามที่ท่านสั่งสอน และนำไปสั่งสอนลูกหลานต่อเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตต่อไป

ในชุมชน ในชุมชน นั้น ก็ได้นำเอาแนวทางของท่านไปเป็นคำแนะนำให้แก่เพื่อนๆ ในชุมชน ได้เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของตนเอง ก็เป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของท่าน ครุบาได้อีกต่อหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ ถ้านำเอาหลักธรรมคำสอนของท่านครุบาโกไปดำเนินในวิถีชีวิต นั้น เป็นการนำเอาไปดำเนินวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี ท่านเป็นต้นแบบชีวิตที่ดี สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะในครอบครัว ในชุมชน และที่ทำงาน

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดจากตัวท่านเลย เกิดจากตัวผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เกิดจากจากผู้นำไปปฏิบัติ เพราะหลักธรรมคำสอนของท่านคืออยู่แล้ว หลักการทำงานของท่านคืออยู่แล้ว มันอยู่ตัวของ เราที่จะสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ดีแค่ไหน ปัญหาจึงเกิดจากตัวเราเอง

นายมาแซน สายเมือง

รูปภาพที่ 9. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
เวลา 16.57 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิตา ศิวคำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายมาแซน สายเมือง

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 50 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ งานอิสระ
ตำแหน่งปัจจุบัน ไวยาวัจกร คนที่ 2 วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ จากที่ผมได้ใกล้ชิด ได้อุปฐากรับใช้ท่านมา สิ่งที่สัมผัสได้ ผมมองว่า ท่านเป็นพระภิกษุที่มีบุคลิกลักษณะที่สุขุม เยือกเย็น เป็นพระสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในสติสงบนิ่งตลอดเวลา และท่านมีบุคลิกลักษณะเมตตาธรรมสูง เวลาท่านแสดงธรรมเทศนา ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ จึงทำให้ประชาชนรับฟังธรรมเทศนาด้วยความสงบ ตั้งใจฟัง อยู่ในความเป็นระเบียบ ไม่พากันส่งเสียงดังรบกวนกันและกัน

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ รูปแบบการดำเนินงานของท่าน ท่านบริหารแต่ละอย่าง นั้น จะวางโครงสร้างงานแต่ละงาน ท่านจะมอบงานต่างๆ ให้ผู้ร่วมงานด้วยความเหมาะสมต่อคนต่องาน คือ ท่านจะแจกจ่ายงานตามความถนัดของแต่ละคน โดยงานภายในวัด ท่านจะให้พระลูกวัด ตลอดจนลูกศิษย์ได้มีส่วนร่วมในการทำงานแต่ละครั้ง

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านทำงานมากกว่าการเห็นประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นบุคคลที่ถือว่าเป็นนักสังคมสงเคราะห์อย่างแท้จริง การบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมมากพอๆ กัน กับการบำเพ็ญภาวนาส่วนตัวของท่าน การส่งเสริมสงเคราะห์บุคคลอื่นๆ ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวทางการปฏิบัติพระธรรมวินัยของท่าน เป็นลักษณะปฏิบัติธรรมแบบเคร่งครัด ท่านยึดหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามหลักวิถีที่พระพุทธศาสนาได้วางไว้ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ท่านจะไปสงเคราะห์หรือเวลาชาวบ้านได้นิมนต์ให้ท่านไปทำบุญในสถานที่ต่างๆ ท่านก็จะรับทุกกิจนิมนต์ทุกงาน ไม่ว่าจะงานเล็กหรืองานใหญ่ เป็นการการอนุเคราะห์ประชาชนทั่วไป วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ท่านจะอบรมหลักธรรมแก่ประชาชน เด็กๆ และเยาวชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตให้มีสติ ระลึกให้รู้ตัวว่า เรากำลังทำอะไร

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน บทบาทในการนำพาประชาชน ท่านจะทำเป็นตัวแบบอย่าง แล้วให้ปฏิบัติตาม ท่านจะนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหลักธรรมคำสอนของครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมาสั่งสอนให้ประชาชนได้เข้าใจ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 กับหลักของประชาธิปไตย ทั้งสองหลักนี้ มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก ความเห็นเพียงต้องกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ก็จะเป็นการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตย ก็จะทำให้สังคมสงบสุข มีความยุติธรรม

ถ้าสังคมได้นำหลักของประชาธิปไตยตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติก็จะเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบความมั่นคง ต่างยึดหลักประชาธิปไตย ต่างยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตของตน ก็จะเป็นการส่งเสริมได้อย่างดี หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ หลักของศีล 5 สามารถสร้างความปรองดอง ทำให้เกิดความสามัคคีกันได้ เพราะว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านสอนให้มีความเมตตาต่อกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน ก็ถือว่าเป็นการส่งเสริม ถ้าหลักประชาธิปไตยขาดความเมตตาคุณธรรมก็ทำให้ขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนได้

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่าน นั้นเป็นสิ่งที่ดีงามมาก ปัจจุบันท่านก็ได้สนับสนุน ส่งเสริมทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน โรงเรียนสตรีวิทยาอุปถัมภ์ 2 ประจำทุกเดือน ท่านอนุเคราะห์มาเป็นเวลานานแล้ว และโรงเรียนอื่นๆ อีกมากมาย อีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนคุณครู เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่คุณครูที่เสียสละ ให้ความรู้ให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียน เรื่องของการศึกษาท่านนั้นส่งเสริมสนับสนุนเต็มที่เต็มกำลังเต็มความสามารถของท่าน เพราะปัจจุบันการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการใช้ชีวิตประจำวัน

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป เพราะถ้าเราศึกษาทางใดทางหนึ่ง การศึกษานั้นก็ไม่สมบูรณ์แบบ ถ้าเราศึกษาแต่ทางโลกอย่างเดียว มันจะทำให้เราไม่มีหลักยึดว่า สิ่งนี้ถูกต้องสิ่งนี้ไม่ถูกต้อง แต่เราศึกษาทางธรรมประกอบกัน ก็จะทำให้เรามีหลักในการวิเคราะห์ว่าสิ่งนี้ถูกต้องสิ่งนี้ไม่ถูกต้อง เหมือนสองสิ่งนี้เหนียวรั้งกันไว้ ถ้าเราดำรงตนในทางโลกมากเกินไป ทางธรรมก็จะเหนียวรั้งเราไม่ให้ไปไกลหรือไปในทางไม่ดี

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เด็กๆ และเยาวชนได้โดยตรง เพราะจะทำให้เกิดความพร้อมเพรียงกัน เสริมสร้างความรู้ การเข้าค่ายคุณธรรมก็ทำให้เด็กๆ และเยาวชนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ก็จะทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน ฉะนั้น ผมจึงว่าเป็นการเสริมสร้างและสร้างเสริมหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่เด็กๆ และเยาวชนได้

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านจะให้การสนับสนุนในทางวัฒนธรรมไทยอย่างมากในชุมชนและในชุมชนอื่นๆ อย่างเช่น ท่านไปกิจนิมนต์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย ที่ อ. ท่าตะเกียบ จ. ฉะเชิงเทรา ที่ชาวบ้านชาวภูไท ได้จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษของชาวภูไท ทำบุญตักบาตรถวายทานเพื่ออุทิศบุญกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปและบรรพบุรุษในแต่ละชุมชนก็เอกลักษณ์แตกต่างกันที่นารักษาและอนุรักษ์ไว้ และยังเป็น การส่งเสริมให้คนรุ่นหลังได้สืบสานต่อไป รุ่นสู่รุ่น และท่านได้ส่งเสริม สนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีไทย ทั้งแบบพุทธและประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพกาล เช่น หมู่บ้านใกล้วัดคลองแวง (วัดเขาแวงเบง) ท่านได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบุญประจำทุกปี ทำบุญอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ เหตุผลอย่างหนึ่ง คือ เป็นการรวมตัวของชาวบ้าน เพื่อให้ทุกคนได้พบปะพูดคุยกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีปรองดองกันภายในชุมชน

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การลด ละ เลิก เป็นการตั้งสติจะอธิษฐานของตนเอง ให้รู้จักลด รู้จักละ รู้จักเลิก ทำให้ประกอบประกอบจิตใจของเราให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมในสังฆะของเราที่ตั้งไว้ เราสามารถนำหลักการนี้ไปดำเนินในวิถีชีวิตได้ เวลาเราปฏิบัติตามหลักของประชาธิปไตย ก็จะทำให้เราเป็นคนที่อยู่ในกรอบของกฎ กติการะเบียบของสังคม

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านเป็นบุคคลที่เสียสละ ท่านเป็นบุคคลที่ยึดหลักธรรมอย่างเคร่งครัด ท่านยังเป็นผู้ใฝ่ศึกษา มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อท่านอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ประชาชน ท่านก็อบรมหลักธรรมประกอบด้วยความรู้ทางโลก เพื่อให้เห็นภาพประกอบเวลาอบรมธรรมะ

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ผมได้นำแนวทางในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยของท่านครูบา ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ก็คือ แนวทางการมีสติ สุขุม เยือกเย็น มาดำเนินในชีวิตประจำวัน เมื่อนำหลักนี้ไปใช้ในการทำงาน การทำงานของเราก็จะมีความผิดพลาดเล็กน้อย เพราะเราดำเนินงานด้วยความมีสติ เมื่อนำหลักการเคารพผู้อาวุโสกว่าไปใช้ในครอบครัว ครอบครัวของเราก็จะสงบสุข เพราะเราให้ความเคารพซึ่งกันและกัน เชื่อฟังกัน ไม่เกิดความแก่งแย่งชิงดีกันภายในครอบครัว

ในชุมชน เมื่อนำแนวทางของท่านไปใช้ในชุมชน ทุกคนปฏิบัติตามแนวทางของท่าน การประชุมในชุมชน ก็จะเป็นไปด้วยดี เพราะทุกคนรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เมื่อนำหลัก

ความมีเมตตามาใช้ ก็จะลดความอิจฉาริษยา มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน เรายึดหลักธรรมะของท่าน ครอบมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จิตใจของเราก็จะสงบสุข ทำให้เรารู้เหตุไปหาผล

ข้อเสนอแนะ การนำหลักธรรมคำสอนของท่านไปปฏิบัติเป็นแนวทางที่ดีมากในการดำเนินวิถีชีวิตของเรา ท่านมีลักษณะสุขุม มีสติ เมื่อเรานำหลักการนี้ไปปฏิบัติ ก็จะทำให้รูปแบบงานเราเรียบร้อยขึ้น ทำให้เรามีสติในการทำงาน เพราะนี่ถึงหลักธรรมคำสอนของท่านตลอดมา งานต่างๆ ก็จะออกมาดี การดำเนินงานก็ก้าวหน้าต่อไป

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาชนไปโดยแก่ประชาชนในชุมชน

การทำงานทุกอย่างย่อมมีปัญหา จะมากหรือน้อยก็แตกต่างกันไปของแต่ละงาน ในรูปแบบงานของท่านย่อมมีอุปสรรค แต่ท่านก็สามารถขจัดปัญหาไปได้ เพราะท่านได้ใช้หลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก้ไขปัญหาลำดับนั้น การดำเนินงานของท่านก็สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านในที่ไกลๆ ก็เป็นอุปสรรคเพราะท่านไปไม่ถึง สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้ประชาชนขาดการรับฟังเหตุผลธรรมของท่าน อีกอย่างเรื่องการส่งเสริมการศึกษาของท่าน ปัญหาเกิดจากเรื่องของการไม่มีทุนให้การสนับสนุน เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของท่านก็เป็นปัญหาหนึ่ง เมื่อท่านมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ ก็ทำให้ไม่อำนวยความสะดวกแสดงธรรมเทศนาของท่าน

นายสุทธิ กาบพิลา

รูปภาพที่ 10. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562

สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง)

เวลา 17.10 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิดา พิลา ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสุทธิ กาบพิลา

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 43 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท อาชีพ รัชมหาการ
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยปฏิบัติงานผู้ตรวจการการเลือกตั้งจังหวัดจันทบุรี

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธัญญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นผู้นำที่มีบุคลิกลักษณะทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง ท่านเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และท่านมีความรู้ความสามารถรอบด้าน

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ วิธีการดำเนินงานของท่าน ลักษณะงาน ท่านจะเน้นการปลูกฝังทรัพยากรบุคคลตั้งแต่เล็กๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ เรียกได้ว่า ท่านปลูกฝังทุกระดับ โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่เล็กๆ ให้เขาได้เข้าวัด สวดมนต์ ภาวนา ท่านสอนให้คนรู้จักการแบ่งปัน การให้ รู้จักรักษาดี สอนให้รู้จักอยู่ร่วมกัน ด้วยความรัก ความสามัคคี

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การทำงานในปัจจุบันของท่าน ท่านคำนึงถึงส่วนรวมอยู่แล้ว ท่านไม่ได้นึกถึงประโยชน์ส่วนตัวเลย ท่านทำงานหนักตลอดมา ท่านเดินทางไปไหนๆ ท่านทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตลอด แม้ตัวท่านเองจะไม่ได้รับประโยชน์จากส่วนนั้นเลย ท่านก็ทำ ยกตัวอย่าง ปกติพระสงฆ์ไปงานศพญาติผู้ตายต้องถวายปัจจัยแก่พระสงฆ์ที่ไปร่วมงาน แต่สำหรับท่านแล้ว ท่านยังให้ปัจจัยแก่ญาติผู้ตาย และยังไปให้ขวัญกำลังใจอีกด้วย การบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมในด้านอื่นๆ ท่านก็บำเพ็ญประโยชน์ทุกงานทุกประเภท การบำเพ็ญประโยชน์ของท่านเกี่ยวข้องกับทุกๆ หน่วยงาน ทุกๆ องค์กร แม้หน่วยราชการมีหนังสือขอความช่วยเหลือมาหรือไม่มี ท่านก็เต็มใจช่วยเหลือให้สมกับฐานะและกำลังความสามารถของท่าน ท่านยังบริจาคพระพุทธรูปไว้ให้ผู้คนกราบไหว้สักการะแก่สถานศึกษา หน่วยงานราชการต่างๆ ตลอดจนวัดใด ไม่มีพระพุทธรูปไว้กราบไหว้ ท่านก็รวบรวมผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันจัดสร้างเพื่อถวายแก่วัดนั้นๆ และที่อื่นๆ

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ท่านทำตลอดไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ท่านสอนหลักคำสอนทั้งภายในวัด ตลอดจนประชาชนทุกหมู่เหล่าไม่ว่าจะใกล้หรือไกล ท่านให้หลักคำสอนให้ศิษยานุศิษย์ และประชาชนให้รักและเทิดทูน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น ในวันเฉลิมฉลองวันสำคัญของชาติ สถาบัน

พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ โดยการนำพาประชาชนแสดงความรัก ความรักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีไปปล่อยปลา เต่า อื่นๆ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เป็นการปลุกฝังให้แก่เด็กๆ เยาวชน ได้เกิดความผูกพันต่อการทำบุญ ปล่อยสัตว์ต่างๆ เพื่อตนจะได้มีกุศลผลบุญต่อไปภายหน้า

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านได้นำพาประชาชนโดยการทำตัวเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนได้ปฏิบัติตาม ในการปลุกฝังการรักษาศีลแก่ประชาชน นั้น ท่านก็สอนสั่งให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าหลักของศีล 5 หลักของศีล 8 ให้เห็นคุณค่าต่อการเจริญภาวนา ให้มีสติในการดำเนินชีวิต เวลาที่มีกนิมนต์ท่านก็จะสอนหลักธรรมแก่ประชาชนตลอดเวลา

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ผมคิดว่าหลักของศีล 5 ถือได้ว่าเป็นหลักของประชาธิปไตยโดยตรง เหมือนอย่างท่านครูบาใหญ่ (ท่านครูบาคำพันธ์ คมภิญญา โสม) ท่านได้กล่าวไว้ว่า เราไม่อยากจะให้คนอื่นมาลัทธ์ภัยเรา เราอย่าไปลัทธ์ภัยคนอื่นเขา ไม่อยากจะให้คนอื่นมาเบียดเบียนเรา เราก็อย่าไปเบียดเบียนคนอื่นเขา เราไม่อยากจะให้คนอื่นมาอิจฉาริษยา เราก็อย่าไปอิจฉาริษยาคนอื่นเขา ตลอดจนข้อห้ามหลักศีล 5 ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของหลักประชาธิปไตย เมื่อเรามีหลักของศีล 5 ประจำใจ ก็จะทำให้เรามีสติมากขึ้น การดำเนินชีวิตก็จะทำให้เราดำเนินวิถีชีวิตด้วยสติ ไม่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การศึกษาเป็นที่ดีที่สุดอยู่แล้ว ท่านครูบาได้เคยกล่าวไว้ว่า การที่เราจะสร้างปัญญาของคน นั้น เราต้องสร้างในเรื่องของการศึกษาก่อน จะช่วยให้คนฉลาดขึ้น ทำให้คนเรารู้จักคิดชอบชั่วดี อะไรถูกอะไรผิด ในการดำเนินชีวิต

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดี นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาทั้งสองทาง คือ ทางโลกและทางธรรม ท่านครูบาท่านได้ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาทั้งสองทางควบคู่กัน เพื่อเป็นบาทฐานในการดำเนินชีวิต เราจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้ ถ้าคนเราไม่มีการศึกษาหาความรู้ก็จะทำให้ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงสภาพของโลก

3) การปลุกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน การเข้าค่ายคุณธรรมก็เป็นปลุกฝัง การกล่อมเกล้าให้เด็กๆ และเยาวชน ได้เรียนรู้หลักของการอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ความรักใคร่ ความสามัคคีกัน การสวดมนต์ไหว้พระก็เป็นการปลุกฝัง การกล่อมเกล้าในเรื่อง

คุณธรรม จริยธรรม ให้เรียนรู้หลักธรรมะ หลักของศีล 5 ก็เป็นวิธีการปลูกฝัง การกล่อมเกลาหลักวิธีชีวิตประชาธิปไตยให้แก่เด็กๆ และเยาวชนได้

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านครูบาและชาวบ้านได้พยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยให้คงอยู่และสืบสานไว้ในชุมชน เช่น การรักษาประเพณีการทำบุญหมู่บ้านที่ได้จัดทำประจำปี จนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ และประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมของทางวัด โดยจุดประสงค์ของท่านครูบา ท่านต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทยให้คงอยู่ไว้ในชุมชน ให้เด็กๆ เยาวชนได้สืบสานต่อไป

การรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยแบบท่านครูบา จากที่ผมได้ใกล้ชิดในการทำงานของท่าน ผมคิดว่า ท่านมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ประชาชนทุกภาคส่วน ทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ได้มีเวลาพบปะพูดคุยกัน เป็นการเชื่อมโยงให้คนอยู่ร่วมกัน ได้เรียนรู้กันและกัน ให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่ปรองดองสมานฉันท์ ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การรักษาศีล ปฏิบัติธรรม เป็นประเพณีปฏิบัติของชาวพุทธ ท่านครูบาไม่ขี้บั้งคับให้มารักษาศีล ปฏิบัติธรรม คือความตั้งใจของประชาชนที่ต้องการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ หลักข้อนี้ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้ว เรามีความตั้งใจรักษาศีล 5 ศีล 8 ก็เป็นการฝึกตนเองให้อยู่ในกรอบในศีล เมื่อเรานำหลักการนี้ไปปฏิบัติในสังคมก็จะทำให้เราตั้งอยู่ในกรอบในกฎระเบียบของสังคม เป็นการเสริมสร้างวิธีชีวิตประชาธิปไตยได้วิธีหนึ่ง

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านได้ส่งเสริมในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ท่านพยายามปลูกฝังเรื่องของป่าไม้ ส่งเสริมการปลูกป่าไม้ รักษาป่าไม้ที่มีอยู่ อนุรักษ์ซ่อมแซมป่าไม้ให้มันหนาขึ้น เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์กันสืบไป

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิธีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิธีชีวิตประจำวัน บทบาทของท่านในแต่ละบทบาท เป็นแนวทางในการดำเนินวิธีชีวิตได้ทุกบทบาท เมื่อนำหลักธรรมคำสอนของท่าน คือ หลักของศีล 5 มาดำเนินในวิธีชีวิตประจำวัน เป็นคติประจำใจ มาใช้ในครอบครัว อย่างศีลข้อ 3 ถ้าปฏิบัติได้ ก็จะทำให้ครอบครัวไม่เกิดความแตกแยกกัน เกิดความสงบสุขภายในครอบครัว หลักของเมตตา ก็จะทำให้เราเรียนรู้ในการให้ การแบ่งปันคนอื่น

ในชุมชน ถ้าในชุมชน ปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 อย่างหลักของศีลข้อ 5 ห้ามดื่มของมึนเมา เมื่อปฏิบัติได้ก็จะทำให้ไม่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน การอยู่ร่วมกัน เมื่อใช้หลักของความมีเมตตา ระหว่างคนในชุมชนมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน อย่างเช่นท่านครูบาได้ปลุกฝังการทำบุญกลางหมู่บ้านมีการจับฉลากทาน กรณีนี้ท่านต้องการปลุกฝังในเรื่องของการแบ่งปัน เมื่อเราพอมีอยู่มีกิน ควรแบ่งปันคนอื่นบ้าง เป็นการให้ทานอย่างหนึ่ง วิธีของท่านเป็นการปลุกฝังโดยการกระทำ และในองค์กร ที่ทำงาน เมื่อนำหลักของความมีเมตตาไปใช้ ก็จะเกิดความรักใคร่ กลมเกลียวกันของคนในองค์กรและที่ทำงาน ปัญหาความขัดแย้งกันก็จะไม่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ ถ้านำหลักธรรมะของท่านไปใช้ หลักของศีล 5 การเสียสละ ความมีเมตตา ความสามัคคี ความรักใคร่ ไม่อิจฉาริษยาต่อกัน ถ้านำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร ชุมชน และในวิถีชีวิตประจำวันของเราก็จะทำให้เราได้เรียนรู้บทบาทของตนเองที่มีต่อหลักการเมืองการปกครองไทย ทำให้เรามีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เวลาที่ทำงาน ที่ชุมชน เราก็จะมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรมต่ออาชีพตนเองและหน้าที่ของตนเอง

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- เรื่องของส่วนตัวของท่านนั้น ไม่มีปัญหา แต่การดำเนินงานของท่าน ในตำแหน่งย่อมมีอุปสรรค เพราะการทำงานทุกอย่างย่อมมีอุปสรรคเป็นธรรมดา
- ประชาชนก็มีอุปสรรคในเรื่องของการไม่เข้าใจการดำเนินงานของท่านบ้าง

นางพิมพ์นุญ บุญปลั่ง

รูปภาพที่ 11. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 5 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ บ้านทรัพย์สมบูรณ์
เวลา 16.56 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิดา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางพิมพ์นุญ บุญปลั่ง

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ หญิง อายุ 49 ปี ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 6 อาชีพ เกษตรกร (สวนลำไย)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ (อสม.)

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นผู้นำที่มีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบในทุกๆ ด้าน ไม่มีข้อบกพร่องเลย การวางตัวของท่าน การประพฤติปฏิบัติของท่าน เป็นแบบอย่างได้ดี

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ รูปแบบการดำเนินงานของท่าน ท่านทำงานได้ทุกรูปแบบ ไม่มีที่ติได้ ท่านทำงานโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย เองเห็นแล้วยังเหนื่อยแทนท่าน

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นแบบอย่างของการเสียสละได้ดี เป็นบุคคลที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนเสมอ จนเวลาส่วนตัวแทบจะไม่มีเลย ท่านเสียสละเพื่อพุทธศาสนาจริงๆ

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดี สุดยอดมาก เพราะท่านเป็นบุคคลที่มีบุญวาสนาบารมี แค่ท่านเอ่ยอยากจะสร้างโบสถ์ สร้างวิหาร หรือสร้างพระพุทธรูป และอื่นๆ ก็มีผู้คนมาร่วมทำบุญสร้างบารมีกับท่าน

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านนำพาประชาชนในชุมชนได้ดี หากพระภิกษุสงฆ์อื่นมาทำเหมือนอย่างท่านไม่ได้ก็แล้ว ท่านนำพาและทำตัวเป็นแบบอย่าง ทั้งการบำเพ็ญรักษาศีล การทำสมาธิ และการภาวนา

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ถ้าทุกคนประพฤติตัวปฏิบัติตามหลักของศีล 5 แล้ว ก็เป็นการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีศีลมีธรรมภายในจิตใจ ก็ไม่เกิดการเบียดเบียนกัน ไม่ละเมิดของกันและกัน ก็ประชาธิปไตย การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักของศีล 5 มาปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิต ก็เป็นการดำเนินตามแบบประชาธิปไตยได้ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาทำให้คนเรารู้จักการอภัยให้กัน

และกัน รู้จักการแบ่งปันให้กันและกัน ไม่ไปเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ถ้าทุกคนปฏิบัติได้ก็จะทำให้เป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุขร่มเย็น

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่านเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในการดำเนินวิถีชีวิตในทุกวันนี้

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ที่จะต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ได้จากการสังเกตดูๆ ของตัวเอง เมื่อตอนเด็กๆ ได้สัมผัสกับหลักธรรมคำสอนของท่านครูบาอาจารย์ ก็ทำให้ประพัตติตัว เรียบร้อย เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ พอโตขึ้นได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้น เลยไม่ค่อยมีเวลาเข้าวัดฟังธรรมะ ก็เริ่มประพัตติตัวไม่เหมือนแต่ก่อน ตัวเองเลยคิดว่าจำเป็นอย่างมากที่จะต้องศึกษาทั้งสองทางไปพร้อมๆ กัน หลักธรรมสามารถประคับประคองจิตใจของเราตั้งไว้ในความดีได้

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน ทำให้เด็กๆ เยาวชนเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้น แม้เขาจะยังไม่เข้าใจว่าทำไปแล้วดีอย่างไร เป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัย ได้ จากที่เป็นเด็กคือก็เริ่มประพัตติตัวดีขึ้น อีกอย่างเป็นการฝึกให้เขาอยู่ร่วมกัน ทำให้เขารักใคร่ผูกพันกันจนถึงเติบโตใหญ่

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ไทยของท่าน ท่านทำได้ดีมาก ทำให้คนในชุมชนจะ ได้ร่วมกันสืบสานประเพณีอันดีงามคงไว้เป็นเอกลักษณ์ และทำให้ประชาชนเกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน สามัคคีกัน การอนุรักษ์แบบท่าน ทำให้คนในชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ในชุมชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น และได้ทำบุญสร้างกุศลอีกด้วย

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ก็เป็นประเพณีที่ดี ไม่ว่าจะประเพณีใดๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนไม่ห่างไกลจากวัด ได้ฝึกปฏิบัติบ่อยๆ ก็จะเป็นนิสัย จนไม่อยากห่างจากวัด ก็จะทำให้ชุมชนของเราเกิดความสงบสุขร่มเย็น

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านเป็นบุคคลที่มีความเสมอภาคมาก เสมอต้นเสมอปลาย เช่น การรับกนิมนต์ของท่านไม่เห็นแก่คนรวยมาก่อนคนจน แต่ท่านมองที่ใครมานิมนต์ก่อนเท่านั้น จึงเห็นว่าท่านเป็นคนมีความเสมอภาคมาก

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน เมื่อนำมาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของท่านก็ทำให้ตัวเองคิดดีทำดี ในครอบครัวก็เกิดความรักใคร่ปรองดองกันดี สมาชิกในครอบครัวก็ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

ในชุมชน เมื่อปฏิบัติหน้าที่การงานด้านอสม. ของตนเอง ก็จะเป็นคนบอกบุญให้หมู่คณะได้รับบุญกุศลร่วมกัน เวลาท่านครูบาบอกบุญ ก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาช่วยท่านได้อีกวิธีหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ ได้นำแนวทางหลักคำสอนมาใช้ในครอบครัว ก็ทำให้ครอบครัวมีความสุขไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน มีความรักใคร่ ผูกพันกันดี เพราะต่างคนต่างก็ทำมาหากิน ต่างคนต่างก็มีธรรมะอยู่ในตัว เรื่องของผิดศีลข้อที่สามก็ไม่มีผิด ทำให้ครอบครัวอยู่อย่างสงบสุข โดยปฏิบัติตัวตามหลักธรรมคำสอนของท่าน

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ปัญหาก็เกิดจากการทำงานของท่านในด้านต่างๆ จนหาเวลาพักผ่อนไม่ค่อยได้ ก็ส่งสารตัวท่าน เพราะท่านก็มีอายุมากขึ้น การทำงานของท่านก็มากตาม ก็เป็นห่วงในเรื่องของสุขภาพของท่าน

นางชญาณี ชนะบุตร

รูปภาพที่ 12. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ พุทธมณฑลหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ เวลา 17.20 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ผิวขาว ผู้ให้สัมภาษณ์ นางชญาณี ชนะบุตร

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ หญิง อายุ 44 ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา 3 อาชีพ เกษตรกร(สวนลำไย)
ตำแหน่งปัจจุบัน ประธานสตรีอาสา หมู่ 6 ตำบลสะตอน

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นพระภิกษุที่เป็นผู้นำที่น่าเลื่อมใส นำเคารพศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง ผู้พบเห็นต่างก็เคารพศรัทธาต่อตัวท่านตั้งแต่แรกเห็น ท่านไม่เพียงเป็นผู้นำแค่ด้านศาสนา แต่ท่านยังเป็นผู้นำด้านสังคม ได้ดีอีกด้วย

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ รูปแบบการดำเนินงานของท่าน ท่านเป็นผู้ที่มีการวางแผนในการทำงานเป็นรูปแบบ ทุกการทำงานของ ท่านจึงสำเร็จไปได้ด้วยดี การทำงานของท่านมักมีคำแนะนำเสมอว่า ไม่ให้เกิดการแตกแยกกันคุยกันด้วยเหตุผลกับหมู่คณะ การทำงานต้องมีความอดทน คำแนะนำของท่านทำให้รับประโยชน์ในการทำงานและมีกำลังใจมากขึ้น

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านคำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ท่านทำโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวเลย ท่านทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อคนอื่น เพื่อลูกหลานต่อไปภายภาคหน้า

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านทำได้ดีมาก เป็นแบบอย่างที่ดีมาก อยู่ที่ตัวของประชาชนจะเข้าถึงหลักธรรมคำสอนของท่านมากน้อยเพียงใด ท่านเน้นที่จะสั่งสอนการเจริญภาวนาให้มีสติ มีสมาธิ ในการดำเนินวิถีชีวิต ท่านจะเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ จนถึงคนแก่เฒ่า ท่านจะให้ความสำคัญอย่างมาก อย่างเช่น ในหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ ได้มีกิจกรรมให้เด็กๆ เยาวชนได้ไหว้พระสวดมนต์ เจริญภาวนา ทุกเย็นวันศุกร์ก็เป็นการฝึกให้เด็กๆ เยาวชนได้ฝึกความอดทนให้ในกรอบในระเบียบที่งดงาม

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน การนำพาประชาชนในการบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนาของท่าน นั้น ทำให้มีสติในการดำเนินวิถีชีวิตได้ดี หรืองานทำของเราที่ดำเนินงานไปได้ด้วยดี เพราะเรามีสติและความอดทนงานทุกอย่างจึงสำเร็จได้ด้วยดี

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักของศีล 5 เป็นหลักเดียวกันกับหลักประชาธิปไตย หลักของศีล 5 เป็นหลักการที่ครอบคลุม ถ้าคนเรามีหลักของศีล 5 อยู่ไหนก็อยู่ได้ การดำเนินวิถีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสั่งสอนให้ผู้ประพฤติตัวปฏิบัติตามหลักของศีลของธรรม หลักประชาธิปไตยทำให้เราอยู่ในกฎระเบียบของสังคม การที่ประพฤติตัวปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา ก็เหมือนเราปฏิบัติตัวตามหลักประชาธิปไตย เมื่อทุกคนมีหลักธรรมของศีล 5 เราอยู่ที่ไหนก็จะอยู่อย่างสงบสุข เพราะไม่มีใครคิดเบียดเบียนคนอื่น ไม่คิดละเมิดสิทธิของคนอื่น ไม่นินทาว่าร้ายกัน เมื่อทุกคนปฏิบัติตัวตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่านเป็นสิ่งที่ดีงามมาก มันหลักการของท่านที่ต้องการให้ลูกหลาน ได้เป็นคนที่มีการศึกษาที่ดี เพราะถ้าคนเรามีการศึกษาอยู่ที่ไหนก็มีการพัฒนาตัวของเราเองได้

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก คนเราถ้ามีการศึกษาแค่ทางธรรมอย่างเดียว ไม่ศึกษาในทางโลกก็จะทำให้ปิดหูปิดตาตนเอง ทำให้เราก็มัไม่ได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เมื่อเรามีการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลกควบคู่กัน ก็จะทำการดำเนินวิถีชีวิตของเราสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน ทำให้เด็ก ๆ เยาวชน มีศีลธรรม คุณธรรม ทำให้เด็ก ๆ เยาวชนเหล่านั้นรับฟังเหตุผลที่เราแนะนำคำสั่งสอนของเรา อีกทั้งทำให้เขารู้จักคุณรู้จักโทษมากขึ้น รู้จักเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน มันก็สอดคล้องไปด้วยกันดี

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านจะปลูกฝังให้ลูกหลานไม่ให้ลืมถิ่นที่อยู่ที่เกิด เมื่อไปได้ดีที่อื่นแล้ว ก็อย่าลืมถิ่นที่อยู่ที่เกิดให้กลับมาพัฒนาถิ่นของตนเอง ปลูกฝังให้รู้จักบุญ รู้จักคุณ เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของท่านไม่ให้เป็นคนไม่ลืมตัว และที่สำคัญ ท่านอนุรักษ์ไว้เป็นสิ่งที่ดีงาม ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีต่างๆ ไม่ว่าจะประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประเพณีของชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ท่านก็จะนำพาประชาชนไม่ขาดตกบกพร่องเลย เป็นการฝึกให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้ เป็นประเพณีที่ทำให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ดีของพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนได้เข้าวัดฟังธรรม ทำให้มีจิตใจผ่องใส ทำให้มีสติในการดำเนินวิถีชีวิต เมื่อเรามีสติแล้วเราก็ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น ไม่คิดละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นการดำเนินวิถีชีวิตตามแบบประชาธิปไตย

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านมีบทบาทที่ดี สมบูรณ์แบบทุกๆ ด้าน

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในชีวิตประจำวัน เมื่อนำแนวทางของท่านมาดำเนินในวิถีชีวิตของตนเองก็ทำให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะร้ายกัน เขาให้ความเคารพเราให้ความเคารพเขา ครอบครัวก็เกิดความสุข

ในชุมชน การทำหน้าที่การงานของตนเองงานก็ออกมาดี การทำงานต้องมีความอดทน เพราะการทำงานของตนเองต้องพบเจอผู้คนหลายระดับ ต้องมีความอดทนงานจึงออกมาดี เพราะนี่ถึงหลักธรรมคำสอนของท่านจึงทำให้งานที่ทุกสำเร็จได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะ การนำหลักธรรมคำสอนของท่านมาประพฤติปฏิบัติตน ก็ทำให้ตนเองมีความอดทนมากยิ่งขึ้น เมื่อเรามีความอดทนแล้ว การดำเนินชีวิตก็ดีขึ้น การวางแผนการทำงานก็สำเร็จไปได้ด้วยดี

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ทุกการทำงานก็ย่อมเกิดปัญหาและอุปสรรคทุกการทำงาน แต่ก็แก้ไขปัญหาไปได้ด้วย เพราะมีสติในการดำเนินงาน

ปัญหาของประชาชนก็มีส่วนน้อย เพราะ โดยส่วนมากประชาชนให้ความเคารพรัก เลื่อมใส ต่อตัวท่าน เมื่อท่านกล่าวอะไรก็มีแต่คนมาช่วยงานช่วยการของท่าน ท่านเป็นจริงจึงมุ่งมั่นต่อการทำงานทุกอย่าง

นายสุรเดช หล่่วนพานิช

รูปภาพที่ 13. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 10 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาแจรงเบง)
เวลา 13.35 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ผิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสุรเดช หล่่วนพานิช

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 37 ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา 3 อาชีพ ค้าขาย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาสาผู้ภัย สมาคมสว่างกตัญญูฯ จันทบุรี

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ บทบาทการเป็นผู้นำของท่าน นั้น ท่านมีความนำ
เคารพน่าเลื่อมใส นำศรัทธาของประชาชน ไม่ใช่แค่ประชาชนในชุมชน เรียกได้ว่า ท่านเป็นที่นำ
ศรัทธาของประชาชนระดับประเทศ

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านมีลักษณะการบริหารงาน คือ
ท่านมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป็นหลัก ท่านจะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อน ไม่ใช่
รับผิดชอบแค่บริเวณวัด แต่ท่านรับผิดชอบทุกที่ทุกทาง ที่ท่านเล็งเห็นว่าที่ใด เป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนรวมท่านจะลงมือทำเลย หรือมีคนมาบอกมากล่าว ท่านไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เราจะเห็นผลงาน
ของท่านในสถานที่ต่างๆ ในทุกวันนี้

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นการเสียสละที่
ท่านคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมโดยแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการทำงานด้านสาธารณูปการ
อาทิ การสร้างวัด สร้างพระพุทธรูป ให้ประชาชนได้กราบไหว้ และต่างๆ อีกมากมาย

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการเผยแผ่งานพระพุทธศาสนาของท่าน นั้น มีทั้งการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่าง ให้โอวาทหรือเรื่องเล่าที่สอดแทรกธรรมะ พระธรรมเทศนา งานเขียนชีวประวัติครูบาอาจารย์ ให้ประชาชนได้ศึกษาได้เรียนรู้

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านนำพาประชาชนให้บำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอได้ ได้ขาดตกบกพร่องแต่ประการใด

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างมาก เพราะเมื่อเรามีหลักของศีล 5 แล้ว ชีวิตของเราจะพบความสุข สังคมก็จะไม่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีการเคารพกัน พுகุยกัณด้วยเหตุผล มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม หลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย นั้น เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวทางแบบประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ไม่ละเมิดหรือก้าวท้าวในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นก็เหมือนเราปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ไม่ไปละเมิดหรือก้าวท้าวซึ่งกันและกันก็จะเป็หลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนายังช่วยเสริมสร้างความปรองดองสามัคคีกันของคนในสังคมทำให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยทำให้ทุกคนรู้หน้าที่และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ซึ่งจะทำให้สังคมนั้นมีแต่ความสงบสุข มีการเคารพกันและมีเหตุผล มีการประนีประนอมต่อกัน ทำให้สังคมนั้นๆ มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา ท่านได้ส่งเสริมการศึกษาให้อย่างต่อเนื่อง เพราะท่านได้เห็นการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต มีทั้งการส่งเสริมลูกศิษย์ภายในวัด มีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในทุกเดือนเสมอมา และอื่นๆ

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดี ต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป นั้น เห็นด้วยอย่างมาก การศึกษาเป็นสิ่งที่ดีควรควบคู่กันไป เพราะการศึกษาทางธรรมจะทำให้เรารู้จักการละชั่วให้ประพฤติตัวอยู่ในศีลธรรม แต่การศึกษาทางโลกทำให้เรามีอาชีพการงานที่ดี มีเงินที่มาใช้จ่ายจุนเจือครอบครัวของเราได้

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ ทำให้เด็กๆ เยาวชนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อ

ส่วนรวมต่อตนเองและสังคมมากขึ้น และยังเป็นการปลูกฝังธรรมะให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้มีพื้นฐานเบื้องต้นแล้วต่อยอเวลาเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของท่าน นั้น เป็นแบบแผน ได้ดีมากที่ทำให้ประชาชนในชุมชนและที่ชุมชนอื่นๆ ได้มีแบบแผน ได้ยึดถือปฏิบัติและสืบสานกันต่อไปให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชนท่านทำอย่างต่อเนื่อง อาทิ การทำบุญหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในเทศกาลวันสงกรานต์ ประเพณีวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา ประเพณีวันสำคัญต่างๆ ของชาติ และอื่นๆ

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้หล่อหลอมให้คนเราตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ประพฤติคุณงามความดี

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านเป็นบุคคลที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ด้วยดีเสมอมา

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้ตนเองมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งในครอบครัว

ในชุมชน ในชุมชนก็ทำให้ตนเองเคารพความคิดเห็นของคนในชุมชน ให้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ที่ปฏิบัติงานอาสาสมัครก็ทำให้ตนเองมีความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับฟังผู้อื่น มีเหตุผลและพัฒนาปรับปรุงงานที่ทำอยู่เพื่อคนมารับบริการได้รับประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ ถ้านำหลักธรรมคำสั่งสอนของท่านครูบาไปปรับใช้ในวิถีชีวิต ครอบครัวหน้าที่การงาน ทำให้ตนเองเป็นคนมีสติมากยิ่งขึ้น ในหลายๆ เรื่อง หลายๆ ปัญหา ในการทำงานอาสาสมัครของตนเองก็มีสติและเต็มทีในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันยามประสบอุบัติเหตุโดยปล่อยไปเลยไม่ได้ เพราะมีหลักธรรมคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ภายในจิตใจ

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

(ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้)

นายคุณาลัย แสงทิพย์

รูปภาพที่ 14. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 1 มีนาคม 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจรง (วัดเขาเจ็บบง)
เวลา 17.49 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ศิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายคุณาลัย แสงทิพย์

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ ชาย อายุ 57 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ เกษตรกร (สวนลำไย)

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำที่ดีที่สุด เป็นผู้นำที่เป็นผู้นำได้รอบๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านธรรมะ ด้านปฏิบัติ และด้านสังคม

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ รูปแบบการทำงานของ ท่านสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย

1. ด้านการพัฒนา ทำให้ประชาชนในพื้นที่อยู่ดีกินดี

2. ด้านการปฏิบัติธรรม ท่านได้นำธรรมะของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ให้ประชาชนในชุมชนมีวิริยะ อุตสาหะในการทำมาหาเลี้ยงชีพ

3. ด้านวัตถุ ท่านได้ก่อสร้างสถานที่ที่พักบำเพ็ญภาวนา รักษาศีล และสถานที่อื่นๆ ให้ประชาชนไปมาได้กราบไหว้สักการบูชา

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นพระสงฆ์ที่เสียสละบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นอย่างใหญ่หลวง เป็นการยากที่จะมีครูบาอาจารย์ที่

เสียสละให้แก่ศาสนา แก่สังคมมากขนาดนี้ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ก็ทราบกันคืออยู่แล้วว่าท่านเป็นบุคคลที่เสียสละแก่ส่วนรวมอย่างยิ่ง

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านทำได้ดีมากในเรื่องของการประกาศหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านทำให้ประชาชนได้มีโอกาสทำบุญ ได้มีโอกาสมาศึกษาศีลปฏิบัติธรรม ได้มีโอกาสได้ฟังธรรมะที่หาฟังได้ยาก ท่านเป็นผู้นำที่ดีในด้านนี้

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านจะนำพาโดยการประพฤติตัวเป็นแบบอย่างให้ศิษยานุศิษย์ ประชาชนได้ปฏิบัติตาม โดยไม่มีการบังคับให้ปฏิบัติตามแต่อย่างใด ถ้าผู้ใดพบเห็นหรือฟังหลักธรรมของท่านแล้วนำไปปฏิบัติโดยไม่บังคับ

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกันมาก ศีลที่สูงสุดถ้าประชาชนได้นำหลักของศีล 5 ไปเป็นข้อปฏิบัติ ไปดำเนินในวิถีชีวิต ประพฤติปฏิบัติกันได้ ก็จะทำให้การร่วมกันได้อย่างสงบสุขร่มเย็น หลักประชาธิปไตย จากที่ผมเคยศึกษามาประชาธิปไตย คือ การถือความเห็นประชาชนในการปฏิบัติเรื่องต่างๆ การที่คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขอยู่ร่วมกัน ความเสมอภาคกัน โดยการไม่เบียดเบียนกัน การที่ทำให้อยู่อย่างสบายใจ การที่เราทำให้เป็นประชาธิปไตยได้ เราต้องมาดูตนเองไปเบียดเบียนคนอื่นหรือเปล่า ทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือเปล่า ถ้าทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็เท่ากับเราไปละเมิดหลักของประชาธิปไตย เพราะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไปเบียดเบียนคนอื่น ฉะนั้น หลักประชาธิปไตยของเราก็คือการที่ไม่เบียดเบียนกัน ความเสมอภาคกัน

เมื่อเรานำเอาหลักของศีล 5 มาปรับเข้ากับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ก็ทำให้ความสอดคล้องและดำเนินไปด้วยกันมาก ถ้าชุมชนใดนำหลักของศีล 5 ไปใช้ก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีความสงบสุขร่มเย็น

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่านเป็นสิ่งที่ดีมาก เป็นการทำให้คนที่มาอยู่วัดหรืออยู่นอกวัด ท่านส่งเสริมการศึกษาดังแต่เด็ก ๆ จนถึงระดับปริญญา ท่านทำให้คนได้พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็น และจำเป็นที่ต้องศึกษาทั้งสองทาง คือ ทางโลกและทางธรรม เมื่อก่อนอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างมาก เพราะคนที่มี

ความรู้ในทางโลกอย่างเดียวอาจเอาไปใช้ในทางที่ผิดได้ แต่ถ้าได้ศึกษาธรรมควบคู่ไป ก็สามารถนำเอาธรรมไปคุ้มครองความรู้ที่เรียนที่ได้ศึกษามานั้น ใช้ให้เกิดประโยชน์

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็ก ๆ และเยาวชน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้รู้จักการอยู่ร่วมกัน การได้อยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข ก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม ในชุมชนนั้น ๆ การปลูกฝังให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้เข้าใจในเรื่องพุทธศาสนา ก็จะทำให้เด็ก ๆ เยาวชน ได้เข้าใจ ได้รู้จักการดำเนินวิถีชีวิตอย่างถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านก็ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา กิจกรรมประเพณีไทยในชุมชน และยังส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน โดยการทำหัตถกรรมในชุมชน เป็นสินค้าที่นำมาใช้ในชุมชนบ้าง นำไปจำหน่ายบ้าง เช่น การถักไม้กวาด ถักสานตระกร้าพลาสติก ถักบายศรีต่าง ๆ และอื่น ๆ และการที่ท่านได้จัดทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ ทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา เกี่ยวกับประเพณีต่างๆ ในชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดความสามัคคี ความรักใคร่ ผูกพันกัน ทำให้เกิดความร่วมมือกันต่อส่วนรวมอันเป็นที่น่าจะเกิดขึ้น สิ่งนี้ท่านก็สนับสนุนอยู่แล้ว

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนานั้น เป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตย ได้อยู่แล้ว เพราะท่านไม่ได้บังคับขู่เข็ญให้เข้ามาปฏิบัติธรรม มาตั้งสังฆะ ชักชวนอย่างนั้นอย่างนี้ไม่มี มันเป็นความตั้งใจของแต่ละบุคคลที่ต้องการบุญกุศล การที่เราทำกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ อย่างเทศกาลเข้าพรรษา ก็ทำให้เกิดคนที่ได้ฟัง ได้ยินแล้ว ควรเกิดขึ้นเข้ามาในตัวเอง การที่ทำให้คนชุมชนสนใจในเรื่องการปฏิบัติศาสนาพิธีต่างๆ ก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดความเป็นประชาธิปไตย

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านโดดเด่นในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการส่งเสริมประชาชนให้เกิดความสามัคคีมีความเข้าใจในหลักธรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งบางพื้นที่อาจไม่ได้ทำได้อย่างท่าน เช่น เทศกาลลอยกระทง การเวียนเทียน ในวันสำคัญต่างๆ ของพุทธศาสนา บางพื้นที่อาจไม่จัดกัน ทั้งนี้ ท่านก็จะจัดเพื่อเป็นธรรมเนียมข้อปฏิบัติ และอีกอย่างก็ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี

อีกด้านหนึ่ง ท่านให้ทุนการศึกษาในสถานศึกษาใกล้วัดแก่เด็กนักเรียนทุกคน และให้รางวัลแก่ครูสอนนักเรียนเหมือนกัน ท่านทำมาตลอด และตามสถานที่ต่างๆ

ที่สำคัญ คือ ท่านส่งเสริมให้เด็กๆ เยาวชนในพื้นที่สวนมนต์ไหว้พระ ภาวนา ในทุกเย็นวันศุกร์ อันนี้เป็นเรื่องที่โดดเด่น และดีสังคมทุกวันนี้ ที่ทำให้เด็กๆ เยาวชน ได้สัมผัสหลักธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาตั้งแต่เด็กๆ จนซึมซับเข้าไปในจิตใจ เป็นการกล่อมเกลาและขัดเกลาจิตใจให้คนดีของสังคม

ในด้านการก่อสร้างศาสนาสถานต่างๆ เช่น ศาลาที่ใหญ่ที่สุดของวัดบริเวณนี้ พระพุทธรูปหินที่ไม่มีใครสร้างได้เหมือนท่านในขณะนี้ ก็เป็นเรื่องที่เด่น และท่านยังสนับสนุนก่อสร้างสถานที่อื่นๆ เช่น โรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ และสถานราชการต่างๆ เมื่อขอความร่วมมือหรือ ไม่มี อันนี้ไม่มีใครทำได้เหมือนอย่างท่าน

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ผมนำแนวทางหรือหลักธรรมคำสอนของท่านมาปรับใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตตนเอง ครอบครัว ทำให้เกิดสันติสุขในครอบครัว รักษาศีล 5 นำมาปฏิบัติประจำใจ ก็ทำให้ตนเองไม่เป็นผิดเป็นภัยต่อผู้อื่น

ในชุมชน การปฏิบัติหน้าที่การงานก็เป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อเสนอแนะ ถ้าประชาชนในพื้นที่ได้รู้จักการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการทำความดีอย่างสุจริต และทางด้านจิตใจ ก็มีท่านครูบาปลุกฝังให้รู้จักการรักษาศีล การภาวนาสวนมนต์ไหว้พระแล้ว ในปัจจุบันมีชาวบ้านรวมกลุ่มเป็นผู้นำพาให้เด็กๆ เยาวชน ในชุมชนไหว้พระสวนมนต์ ภาวนา ทุกเย็นวันศุกร์ ที่พุทธมณฑลหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ ซึ่งเป็นการปลุกฝังให้ประชาชน เด็กๆ และ เยาวชน ได้ทำความดี เป็นเรื่องที่ดี นำอนุโมทนาสาธุ ที่เป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่นได้อาเป็นแบบอย่าง

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

ปัญหาที่มีอยู่แล้วในการทำงานในแต่ละงาน แต่ปัญหาทั้งหมดก็สามารถแก้ไขได้ ซึ่งอาจเป็นบุคลากรไม่เพียงพอ หรือปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่นำมาใช้จ่ายในกิจกรรมนั้นๆ อันนี้ก็เป็นอุปสรรคแต่มันก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี เพราะบุญบารมีของท่าน

ในตัวองประชาชนก็มีบ้าง เพราะประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าใจการทำงานรูปแบบท่าน ทำให้เขาเกิดความรู้สึกปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านไม่ได้ มีบางส่วนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ไม่ใช่ปัญหาที่ใหญ่

นายสาวประภัสสร มูลคำมี

รูปภาพที่ 15. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2562 สถานที่สัมภาษณ์ บ้านทรัพย์สมบูรณ์
เวลา 17.02 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันทิศา ผิวขาว ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวประภัสสร มูลคำมี

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ หญิง อายุ 51 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ เกษตรกร (สวนลำไย)

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุธุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี ที่จะให้ลูกศิษย์และประชาชน ได้นำไปประพฤติปฏิบัติ ตาม ไม่ว่าจะบทบาทการแสดงออกภายนอกของท่าน กริยา มารยาท การวางตัวในสังคมของท่าน จึงเข้าหลักที่ว่า รู้จักกาล รู้จักเวลา รู้จักสถานที่

2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ที่ทำให้ผู้พบเจอได้ประพฤติปฏิบัติตาม ท่านทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมาก วิธีการดำเนินงานนั้น ท่านเป็นผู้มีเมตตาสูง ท่านอบรมสั่งสอนศิษยานุศิษย์ ตลอดจนประชาชนทุกระดับ ให้ประพฤติตัวปฏิบัติอยู่ในกรอบของคุณธรรมศีลธรรมอันดีงามของหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหลักธรรมคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์

3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นผู้นำที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เรียกได้ว่า ท่านเป็นจิตอาสา เป็นนักสงเคราะห์ของสังคม ก็ว่าได้ ท่านยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักก่อน จะนึกถึงประโยชน์ส่วนตนของท่าน เพราะท่านได้

กล่าวไว้ว่า ถ้าประโยชน์ส่วนรวมอยู่ได้ ก็คือประโยชน์ของท่าน โดยท่านยึดหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และยึดหลักธรรมคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านเป็นบทบาทที่สำคัญมาก เพราะการที่ท่านเป็นแบบอย่างที่ดี ก็จะทำให้ศิษยานุศิษย์ ตลอดจนประชาชนที่มาพบเห็นข้อวัตรปฏิบัติของท่าน แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตามที่เหมือนกับว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านอีกวิธีหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ท่านเหมือนเป็นแรงบันดาลใจ ที่จะทำให้ศิษยานุศิษย์และประชาชนกระตือรือร้นที่จะกระจายพลังความดี หลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ กระจายจากรุ่นสู่รุ่น จากวงแคบๆ ก็เป็นวงกว้าง ด้วยการให้บุคลากรที่อยู่ใกล้ชิดกับท่าน ให้รับรู้ในเรื่องของธรรมะ ปลุกฝังธรรมะพอเข้าใจ แล้วนำพาเผยแผ่ไปสู่บุคคลใกล้ชิด ในครอบครัว จากครอบครัวสู่ชุมชน แล้วก็ขยายไปสู่วงกว้าง ไปสู่ตำบล อำเภอ จังหวัด แล้วขยายใหญ่สู่ระดับประเทศชาติต่อไป

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีที่สมบูรณ์แบบมากๆ ในการนำพาในการบำเพ็ญรักษาศีล สมาธิ ภาวนา เช่น ด้านศีลธรรม คุณธรรมของท่าน ด้านการปฏิบัติต่อศิษยานุศิษย์และประชาชน ท่านปฏิบัติด้วยความมีเมตตาสูง ให้ความรัก ให้การอบรมหลักธรรมคำสอนเหมือนพ่ออบรมลูก โดยท่านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน แล้วนำพาลูกศิษย์ ประชาชนปฏิบัติตาม ท่านนำเอาหลักคุณธรรม ศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ มาอบรมสั่งสอนประชาชนทุกวันพระ และวันสำคัญๆ ในทางพระพุทธศาสนา อย่างเยาวชนอายุน้อยๆ ท่านก็ได้ส่งเสริมให้เข้ามาปฏิบัติธรรมรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา ตั้งแต่เริ่มอนุบาลจนถึงระดับปริญญา ท่านให้การส่งเสริมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งท่านเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เลื่อมใสต่อท่าน และยึดถือท่านเป็นแบบอย่างที่ดี และประพฤติปฏิบัติตัวตามท่าน

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักทั้งสองหลักนี้ถือได้ว่า เป็นหลักที่มีความสอดคล้องกันเป็นอย่างมาก เพราะว่าการที่คนเราไม่มีหลักของศีล 5 ความยุติธรรมกับหลักประกันชีวิตก็จะไม่มี ถ้าทุกคนมีศีล 5 หลักประกันชีวิต ความยุติธรรม และหลักของประชาธิปไตยก็เกิด ถ้าคนส่วนใหญ่ต้องการความสุข ความสงบ ก็ต้องปฏิบัติตาม เพราะถ้าไม่มีหลัก ไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ในการดำเนินวิถีชีวิต ก็จะทำให้สังคมนั้นๆ วุ่นวาย ถ้ามองกระจายกว้างออกไป การที่มีหลักของศีล 5 ได้แก่ ข้อหนึ่ง ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ข้อสอง ไม่ลักทรัพย์ ข้อสาม ไม่ละเมิดผิดในกาม ข้อสี่ ไม่พูดปด และข้อที่ห้า ไม่ดื่มสิ่งของ

มีนเมาทำลายสติตนเอง ถ้าทุกคนประพฤติปฏิบัติกันได้ มันก็เหมือนเป็นหลักประกันชีวิตที่ทำให้เราสามารถดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างความสงบสุข

หลักของศีล 5 ถือว่าเป็นหลักประชาธิปไตยมากที่สุด ถ้าทุกคนปฏิบัติตามได้ ก็เหมือนกับเราปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองที่บัญญัติไว้ เพราะคุณธรรมของประชาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ หลักของศีล 5 เป็นหลักที่จะทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม เป็นผู้ที่มีคุณธรรมศีลธรรม ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หลักของศีล 5 ถือว่าเป็นหลักประชาธิปไตยมากที่สุดตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ถ้าสังคมใดปฏิบัติตามได้ ย่อมทำให้สังคมนั้นๆ เกิดความสุข ความสงบ ไม่เกิดความวุ่นวาย มีแต่ความรักใคร่ เกิดความสามัคคีซึ่งกันและกัน และทำสังคมนั้นๆ เกิดความเจริญรุ่งเรืองตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เป็นที่ดีมาก เป็นแบบอย่างสำคัญ เพราะท่านได้เริ่มปลูกฝังให้ตั้งแต่เด็กๆ และเยาวชน ได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาโดยเด็กๆ ได้ติดตามพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ไปวัดในวันสำคัญๆ ต่างๆ ได้รับฟังหลักธรรมะ จนเกิดความคุ้นเคย และจนจดจำ เมื่อเติบโตขึ้น ไปเขาก็สามารถนำเอาหลักธรรมะไปดำเนินในวิถีชีวิตได้ เขาก็จะมีพื้นฐานการเป็นคนดี มีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ เป็นการส่งเสริมความรู้ ให้มีการศึกษาที่ดีอย่างหนึ่ง เพราะท่านได้สร้างสภาพภายในจิตใจ เป็นภาพที่ดีงาม เป็นภาพตัวอย่างที่ดี

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การศึกษาที่ดี ต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะคนเราถ้าฉลาดแต่ทางโลก ก็จะทำอันตรายต่อคนในสังคมได้ แต่ถ้าเรามีคุณธรรม ศีลธรรมประจำจิตใจแล้ว เราก็จะเกิดความเมตตาต่อตนเองและคนอื่น ฉะนั้นแล้ว ต้องศึกษาทั้งสองอย่างควบคู่กันไป ถ้าเรามีความรู้ทางโลกอย่างเดียวก็จะเป็นภัย ถ้าไม่มีความรู้ทางธรรม เป็นตัวควบคุมสติ เพราะการกระทำของคนเราแสดงออกมาโดยพื้นฐาน ถ้าพื้นฐานของเรามีธรรมะในทางพระพุทธศาสนา พื้นฐานทางจิตใจของเราก็จะมีศีลคุ้มครองจิตใจของเรา อันนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เราต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันขาดอันหนึ่งอันใดไม่ได้

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง เพราะเด็กๆ และเยาวชนเป็นอนาคตของชาติ ตัวเราปลูกฝังเขาไปในทางที่ดี ในวันหนึ่งข้างหน้า เมื่อเขาเติบโต เขาก็จะเป็นบุคคลที่ดี รู้จักเกิดความรักใคร่ ความสามัคคี รู้จักคำว่า การเสียสละ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เขาดำเนินตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เพราะคนส่วนใหญ่อยู่รวมกันแล้วเกิดความรักใคร่ ความสามัคคี ปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบอันดีงาม สังคมนั้นๆ ก็จะมีมีความสุข ความเจริญ ก็จะเป็นสังคมประชาธิปไตย

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน ท่านมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมประชาชนในชุมชน และชุมชนอื่นๆ ได้อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยให้คงอยู่ไว้ ทั้งประเพณีเกี่ยวข้องกับในชุมชนที่ปฏิบัติสืบกันมา ประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีสวดมนต์วันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ในวันสงกรานต์ ประเพณีทำบุญประจำปีของหมู่บ้าน ประเพณีอื่นๆ อีกมากมาย ฉะนั้น ท่านมีบทบาทมาก ที่ทำให้ประชาชนอนุรักษ์ รักษาประเพณีอันดีงามให้คงไว้ ท่านยังทำให้ประชาชนได้รู้จัก คำว่า กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ต่อบรรพบุรุษ ท่านได้สั่งสอนให้ภายในชุมชน และที่อื่นๆ ได้รู้จัก การรักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งสามสถาบันนี้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ท่านได้เน้นย้ำ ทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้รักษา เชิดชู ทั้งสามสถาบันนี้ ให้อยู่คู่กับประเทศชาติสืบไป

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ ประเพณีต่างๆ สำคัญอย่างมากที่ชาวพุทธทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติ เราเป็นชาวพุทธ เราย่อมปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ประเทศไทยเรามีการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย หลักธรรมอันนี้ก็เป็นพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย ทำให้เรารู้จัก คำว่า ประชาธิปไตย ทำให้เราได้สัมผัสถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ควรปฏิบัติในสังคม ทำให้เรารู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักการเป็นพลเมืองที่ดีได้

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านมีบทบาทที่สมบูรณ์ทุกบทบาท เราในฐานะศิษยานุศิษย์และประชาชน ควรส่งเสริม ช่วยเหลือครูบาอาจารย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนครูบาอาจารย์ ด้วยการอยู่ในกรอบของศีลของธรรมอันดีงาม ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่เด็กๆ และเยาวชน ก็จะทำให้ชุมชนเรามีความรักใคร่กลมเกลียว สามัคคีซึ่งกันและกัน

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน หลักธรรมคำสั่งสอนของท่านครูบา เมื่อนำมาปฏิบัติในการดำเนินในวิถีชีวิต ภายในครอบครัว ก็ทำให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น ทำให้มีแรงบันดาลใจในการทำงาน ทำให้งานของตนเองและส่วนร่วมออกมาสมบูรณ์แบบ เพราะเรามีครูบาอาจารย์เป็นแบบอย่าง เป็นหลักยึดเหนี่ยวของจิตใจ ทำให้เราคำนึงนึกถึงคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ นึกถึงแบบอย่างอันดีงามของครูบาอาจารย์ ว่าเราประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักธรรมของครูบาอาจารย์หรือยัง เมื่อนึกถึงเอา

ธรรมะมาเป็นข้อบรรทัดฐาน นำมาเป็นตัวชี้วัดว่าเราประพฤติปฏิบัติเหมาะสมหรือไหม ทำให้เรามีสติมากขึ้น

ในชุมชน ทำให้เราได้ส่งเสริมธรรมะคำสอนของครูบาอาจารย์ให้แก่เด็กๆ เยาวชนในชุมชน เป็นการเสริมสร้างให้เด็กๆ เยาวชนได้ใกล้ชิดกับหลักธรรมะ โดยการนำพาเด็กๆ เยาวชน ได้รู้จักไหว้พระ สวดมนต์ทุกคืนก่อนนอน ผลจากตรงนี้ ทำให้เด็กๆ เยาวชน ได้ต่อยอดไปอีก คือ ช่วงปิดเทอมเด็กๆ และเยาวชนเหล่านั้น ได้พากันไปรักษาศีลปฏิบัติธรรมที่วัดเขาแจ่มเบง ทำให้เด็กๆ เยาวชนเหล่านั้น ได้สัมผัสหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และหลักคำสอนของครูบาอาจารย์ ได้สัมผัสในสิ่งดีๆ ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตของเขาเหล่านั้น ไม่หลงทาง การกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน ทำให้ได้พบปะพูดคุยกันมากขึ้น ทำให้เกิดความรักใคร่ ความสามัคคี ปองดองสมานฉันท์กันมากขึ้น เพราะทุกคนมีครูบาอาจารย์องค์เดียวกันเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินชีวิตให้ปฏิบัติตามหลักของศีล 5 ให้เป็นหลักธรรมประจำใจ เป็นสิ่งที่ท่านครูบาจะเน้นย้ำให้ปฏิบัติตามหลักของศีล 5 มาตลอด เมื่อนำไปปฏิบัติตามจริง ไม่ว่าจะประชาชนระดับใด ปฏิบัติในที่ทำงาน ในองค์กร ในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวของเราก็ดี ถ้าทุกคนยึดหลักของศีล 5 กัน ก็จะได้รับแต่ความสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ความสงบจะเกิดขึ้นในสังคม

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- ประชาชน จำนวนคนที่เข้าวัดฟังธรรมะปฏิบัติธรรมมากขึ้น แต่ผู้ช่วยงานหรือบุคลากรแนวร่วมของท่านมีน้อย ทำให้งานสะดุดบ้างในบางครั้ง แต่ก็ผ่านไปด้วยดี ประชาชนบางกลุ่มไม่เคยเข้าวัดฟังธรรม ทำให้เขามีมุมมองการทำงานหรือไม่เข้าใจการทำงานของท่าน หรือการวางตัวของท่าน จึงทำให้การดำเนินงานของท่านไม่เชื่อมโยง ปัญหาด้านเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ก็เป็นปัญหาและอุปสรรคหนึ่งต่อการปฏิบัติธรรม ต่อการปลูกฝังธรรมะแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนบางกลุ่ม ทำให้ยากต่อการอบรมในเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม ทำให้บุคคลเหล่านั้นห่างไกลไม่ได้ใกล้ชิดครูบาอารมณฺ์ ทำให้คุณธรรม ศีลธรรมทอดลอยไป

- ปัญหาของท่าน ก็คือ ท่านมีบทบาทมากในทางสังคม และท่านก็มีกิจนิมนต์เยอะมาก ทำให้ท่านมีเวลาพักผ่อนได้น้อย นับวันท่านก็มีอายุมากขึ้น ทำให้ร่างกายเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานของท่าน

นางช่อทิพย์ วงศ์ผาบุตร

รูปภาพที่ 16. ผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่ 18 เมษายน 2562 สถานที่สัมภาษณ์ วัดคลองแจ้ง (วัดเขาแจ้งเบง)
เวลา 17.30 นาฬิกา ผู้สัมภาษณ์ นางสาวนันท์ดา ผิวขำ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางช่อทิพย์ วงศ์ผาบุตร

ส่วนที่ 2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ หญิง อายุ 48 ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา 3 อาชีพ เกษตรกร (สวนลำไย
ปัจจุบัน ผู้นำพาชาวบ้านทำอาชีพเสริม (สานตะกร้า, ทำกล้วยฉาบ, ถักไม้กวาด อื่นๆ)

ส่วนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณโณ ในการเสริมสร้างวิถี
ชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

2.2.1 อธิบาย บทบาทด้านการเป็นผู้นำ

- 1) บุคลิกลักษณะการเป็นผู้นำ บทบาทการเป็นผู้นำของท่านเหมาะสมกับการเป็น
ผู้นำอย่างยิ่ง
- 2) วิธีการดำเนินงาน การบริหารงานมีลักษณะ ท่านเป็นแบบสบายๆ ท่านไม่ได้ให้
ผู้ร่วมงานทำงานและตัวท่านทำงานตั้งเกินไป และไม่ทำงานหย่อนจนเกินไป
- 3) การเป็นผู้นำเป็นการเสียสละ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ท่านเป็นบุคคลที่
เสียสละและคำนึงถึงความเป็นประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน อย่างที่บุคคลอื่นยังไม่สามารถทำได้
เหมือนอย่างท่านเลย

2.2.2 อธิบาย บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- 1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน
สมบูรณ์แบบทุกด้าน ไม่ว่าจะการวางตัวการปฏิบัติธรรม หลักธรรมคำสอนคำสอนของท่าน

สามารถถ่อมเกลาคิดใจยามห่อเหี่ยวและสิ้นหวัง ทำให้มีกำลังใจในการทำหน้าที่ของตนเองอีกครั้ง ท่านยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชุมชน และที่อื่นๆ

2) การนำพาประชาชนความเท่าเทียมของมนุษย์ ความเสมอภาคกัน ท่านนำพาประชาชนด้านนี้ดีมาก เพราะการรักษาศีล สมาธิ ภาวนา สามารถนำพาความสุขมาสู่ตนเอง ผู้ครอบครัว คนรอบข้าง และชุมชนได้

3) หลักของศีลห้ามีความสอดคล้องกับหลักวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เราปฏิบัติตัวตามหลักของศีล 5 ก็เป็นการใช้ชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแล้ว เพราะหลักของศีล 5 เป็นประชาธิปไตยที่สุดแล้ว คนทุกคนในสังคมควรปฏิบัติให้ได้ เพราะการเบียดเบียนซึ่งกันและกันก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม

2.2.3 อธิบาย บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา

1) ความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาของท่าน นั้น ดีมาก เพราะท่านช่วยให้เด็กๆ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ประดับตัว และท่านยังให้โอกาสกับเด็กๆ ที่ด้อยโอกาสอีกหลายๆ คน ได้มีการศึกษาที่ดี

2) การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ช่วยให้การดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ การดำเนินชีวิตและการศึกษาที่ดีนั้น ทุกวันนี้จำเป็นต้องศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมไปพร้อมกันเพื่อการดำรงชีวิตและรักษาการมีวินัย ความเที่ยงธรรม เปรียบเสมือนเรากินข้าวเราก็ต้องกินน้ำตาม

3) การปลูกฝังลักษณะนิสัยด้านคุณธรรม ศีลธรรม ให้เด็กๆ และเยาวชน เป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยของเด็กๆ เยาวชนได้ดี ทำให้เด็กๆ เยาวชนมีวินัยในการดำเนินชีวิต และได้รู้จักการถือศีล ภาวนา อยู่ร่วมกันทำให้รู้จักการอภัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในสังคม ครอบครัว

2.2.4 อธิบาย บทบาทด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย

1) วัฒนธรรมประเพณีไทยในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยของท่านท่านทำได้ดีมาก เพราะคนในชุมชนจะได้ร่วมกันสืบสานประเพณี และอนุรักษ์เอาไว้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อีกอย่างทำให้เห็นความรักใคร่กลมเกลียวกันของคนในชุมชน และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นสิ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมีความรักในบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป ยังคงอยู่ในความทรงจำตลอด

2) วัฒนธรรมประเพณีไทยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้ อย่างน้อยๆ ก็สามารถทำให้ลด ละ เลิก จากอบายมุขต่างๆ ได้ มารักษาศีลปฏิบัติธรรมแทนถึงบางคนจะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ก็ตาม เป็นการฝึกให้ตนเองเป็นคนมีสัจจะที่ตั้งไว้ ในชุมชนก็จะเกิดความสงบสุข เพราะต่างคนต่างก็

มีสิ่งจะมีศีลที่ต้องประพฤติปฏิบัติไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ก็เป็นการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยตามวิถีพุทธได้

2.2.5 บทบาทด้านอื่นๆ ของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ท่านเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความเมตตาสูงมาก โอบอ้อมอารีแก่ทุกคน ท่านเป็นที่พึ่งทางใจและกายให้แก่บุคคลที่ด้อยโอกาส คนที่ต้องการแสวงหาความสุขสงบทางด้านร่างกายและจิตใจ

2.2.6 ข้อเสนอแนะการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ

ในวิถีชีวิตประจำวัน การนำเอาแนวทางหลักธรรมคำสอนของท่านมาดำเนินในวิถีชีวิต นั้น ทำให้รู้จักการให้ การแบ่งปันผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในครอบครัวก็ทำให้รักใคร่กลมเกลียวกัน

ในชุมชน ในชุมชนก็ทำให้ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งบางที่มีหน้าที่การทำงานที่รับผิดชอบก็รู้จักเคารพต่อเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดของคนอื่น รู้อะไรผิดอะไรไม่ผิดแยกแยะสิ่งที่ดีไม่ดี

ข้อเสนอแนะ สามารถนำแนวทางหลักคำสอนของท่านมาใช้ในครอบครัว หมู่คณะ ชุมชน ให้มีความรักใคร่ความสามัคคีกัน การทำงานร่วมกันก็เป็นไปด้วยดี

ส่วนที่ 2.3 ปัญหา อุปสรรคของพระอริการบุญธรรม สุทธิญาณ ในการเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน

- (ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้)

ภาคผนวก ค

รูปภาพเกี่ยวกับบทบาทของพระอริการบุญธรรม สุตุธิญาโณ

รูปภาพเกี่ยวกับบทบาทของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ

วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อันเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่สร้างวัดเขาเจงเบง

การลงอุโบสถตั้งฆระกรรมสวดพระปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์เป็นพุทธบัญญัติที่พระสงฆ์ละเลยไม่มีเหตุจำเป็นตามพระวินัยมิได้ ในวันพระขึ้น 15 ค่ำ หรือแรม 14-15 ค่ำ หรือตามปฏิทินปักขคณา

วันพระที่วัดเขาเจงเบง จะมีพุทธศาสนิกชน ฉลาดิโยม ศิษยานุศิษย์ มาทำบุญตักบาตร รักษาเบญจศีล รักษาอุโบสถศีล ปฏิบัติธรรมและฟังธรรมะตามปกติ

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอสอยดาวทั้งอำเภอ มากราบพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ เพื่อทำวัตรขอขมาตามข้อปฏิบัติที่เคยปฏิบัติมาหลังจากเข้าพรรษาใหม่ๆ และท่านได้แสดงธรรมถวายแต่คณะสงฆ์

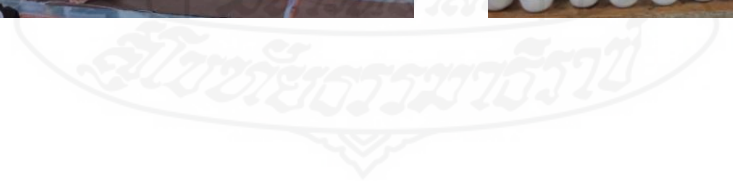
การแสดงธรรมเทศนาให้ฉลาดิโยม ผู้ปฏิบัติธรรม ศิษยานุศิษย์ได้สดับรับฟังประจำทุกวันพระ

การส่งเสริมการศึกษาของพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาโณ

กิจกรรมเด็ก ๆ เยาวชน และชาวบ้าน ใหว้พระสวดมนต์ บำเพ็ญสมาธิภาวนาประจำทุกสัปดาห์ที่พุทธมณฑลบ้านทรัพย์สมบูรณ์ โดยมีพระอธิการบุญธรรม สุทธิญาณ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวนันท์ดา ผิวขำ
วัน เดือน ปีเกิด	31 สิงหาคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
ประวัติการศึกษา	- 2545 เกษัตริกรรมไทย (บก.) และเวชกรรมไทย (บว.) กองการประกอบ โรคศิลป์กระทรวงสาธารณสุข - 2554 รัฐศาสตรบัณฑิต (รบ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช - 2562 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (รบ.) (การเมืองการปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	ศูนย์แพทย์แผนไทยวัดเขาแจ่มเบง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่ง	หมอแพทย์แผนไทย

